

KALENDARZYK
POLICJI
WOJEW. ŚLĄSK.

1933

3487/57

wzup. 3610 I

FIRMA „MAR“

KATOWICE, ul. Dworcowa 18
parter (sklep) — Telefon nr. 19-04

ZALATWIA: wszelkie reklamy gazetowe, plakaty, świetlne, pieczątki kauczukowe i szyldy emaljowane, przepisywanie na maszynach, powielanie terminowe, tłumaczenie języków, sprzedaż wyrobów tytoniowych, blankietów wekslowych i znaczków stemplowych i pocztowych w wszelkiej ilości, sprzedaż gazet krajowych i zagranicznych, najnowsze journały mody po cenach ściśle taryfowych, książki po cenach o 70% taniej.

Telefon 19-04 do rozporządzenia Szan. Klienteli.

UWAGA: Lokal czynny od godz. 8-mej rano
do 19-tej bez przerwy.

Z poważaniem

„MAR“

(P. Imiela - Wojtaszek)

693

Śląska fabryka mundurów
i odzieży cywilnej

692

J. Połomski

RYDUŁTOWY

Telefon 64

Konto czekowe P. K. O. 305.719

„Łucznik“ Katowice, ul. Mickiewicza 10

**Rowery wyrobu Państwowych
Wytwórni Uzbrojenia**

TŁOCZONO CZCIONKAMI ZAKŁADÓW GRAFICZNYCH
K. MIARKA SP. WYD. Z OGR. POR. W MIKOŁOWIE WOJ. ŚL.

„Łucznik“ Katowice, ul. Mickiewicza 10

**Krajowe maszyny do szycia
:: „T a t r a“ ::**

WŁADZYMIECH SANDOPOŁSKI - POLICJANT
W KLASIE WYŻSZEJ W KATOWICACH

KALENDARZYK

POLICJI WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO

1933

Opracowany
Przez Grono Oficerów i Podoficerów
Pod Redakcją
Podinspektora Józefa Jeziorskiego

NAKŁADEM „SAMOPOMOCY” POLICJI
WOJEW. ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

3481/57

SL 1c2

3610. 1933.

I

Emanuel Kleinert
K-c. Opolska 5,
18.6.57. 5, - 25

X-4773	
3610/	I

1933

L. BORINSKI ■ 622

KATOWICE

Rok zał. 1855

Telefon 27 i 537

**Kawa, herbata i wszelkie artykuły
kolonjalne, delikatesy, wina i spirytualja**

Spis rzeczy

Dział ogólny

	Str.
Kalendarjum	8
Królowie polscy	55
Naczelnik Państwa i prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej	56
Rządy	56
Podział Państwa na województwa i powiaty	57
Drugi powszechny spis ludności w Polsce z 9 grudnia 1931 r.	61
W 10-tą rocznicę powrotu Śląska do Macierzy	73
W 25-tą rocznicę śmierci Stanisława Wyspiańskiego	81
250-lecie odsieczy Wiednia	87
Moje pierwsze boje	94
Rzut oka wstecz	100
Dziki kopalnictwo węgla na G. Śląsku w r. 1932	102
Kalendarz myśliwski	144
Taryfa opłat pocztowych (zwykła i lotnicza)	145
Tabela kluczków procentowych	148

Dział policyjny

Spis funkcjonarjuszów zmarłych w r. 1931-32	151
Rozkaz Komendanta Głównego P. P.	152
Uwagi o organizacji policji międzynarodowej	153
10 lat Policji Województwa Śląskiego	164
Regulamin „Odznaki Pamiątkowej Policji Województwa Śląskiego”	178
Obrona przeciwlotniczo-gazowa	181
Fizjonomika jako nauka pomocnicza w służ- bie śledczej	191
Z działalności Policyjnego Klubu Sporto- wego	218
Państwowa Odznaka Sportowa	224
„Rodzina Policyjna” na Ziemiach Śląskich	230
Wiek i imiona funkcjonarjuszów Policji Wo- jew. Śląskiego	239
Najważniejsze zasady polskiego kodeksu karnego	242
Ustawa o zgromadzeniach	258
O dokumentach, upoważniających do prze- kraczania granicy	281
Powszechny obowiązek wojskowy	293
Spis okólników Głównej Komendy Policji Wojew. Śląskiego za czas od 2. XI. 1931 — 19. X. 1932	344
Skorowidz rozkazów Głównej Komendy Po- licji Wojew. Śląskiego od dn. 1. X. 1931 — 23. IX. 1932	346
Bilans „Samopomocy”	379
Wesoły kącik	387

STYCZEŃ

Dot.	Kalendarz rymsko-katolicki	Świąta w tym dniu	Kalendarz rymsko-katolicki	Dot.
1 Nd	Opł. Paskiego, N. R.	743 18 34	10 50 22 22	1 Nd
2 Pn	Św. Józefa, Młot.	743 18 35	11 01 23 39	2 Pn
3 Wt	Św. Józefa m.	744 18 36	11 10 00 00	3 Wt
4 Śr	Tyfusek	744 18 37	11 21 03 23	4 Śr
5 Cx	Tęsknota p. m.	744 18 38	11 32 20 52	5 Cx
6 Pt	Opł. P. Trzech Króli	744 18 39	11 48 31 18	6 Pt
7 Sb	Łucjana i Juliana	744 18 40	12 00 43 23	7 Sb
8 Nd	Świętych op.	743 18 41	12 30 54 23	8 Nd
9 Pn	Wniebowstąpienie p. m.	743 18 42	13 19 04 48	9 Pn
10 Wt	Św. Józefa	743 18 43	14 07 23 43	10 Wt
11 Śr	Św. Józefa	743 18 44	15 00 33 53	11 Śr
12 Cx	Arkanioł	743 18 45	16 00 43 53	12 Cx
13 Pt	Wniebowstąpienie i Ciało	743 18 46	16 00 04 14	13 Pt
14 Sb	Hilaryta p. w. d. k.	743 18 47	16 30 04 24	14 Sb
15 Nd	Pawła i p. m.	743 18 48	17 00 04 34	15 Nd
16 Pn	Wniebowstąpienie p. m.	743 18 49	17 30 04 39	16 Pn
17 Wt	Arkanioł op.	743 18 50	18 00 04 49	17 Wt
18 Śr	Arkanioł w R.	743 18 51	18 30 04 59	18 Śr
19 Cx	Św. Józefa p. w. d.	743 18 52	19 00 05 09	19 Cx
20 Pt	Św. Józefa i p. m.	743 18 53	19 30 05 19	20 Pt
21 Sb	Arkanioł p. m.	743 18 54	20 00 05 29	21 Sb
22 Nd	Wniebowstąpienie i Arkanioł	743 18 55	20 30 05 39	22 Nd
23 Pn	Arkanioł p. w. d.	743 18 56	21 00 05 49	23 Pn
24 Wt	Tęsknota p. m.	743 18 57	21 30 05 59	24 Wt
25 Śr	Arkanioł i p. m.	743 18 58	22 00 06 09	25 Śr
26 Cx	Arkanioł p. m.	743 18 59	22 30 06 19	26 Cx
27 Pt	Św. Józefa p. w. d.	743 18 60	23 00 06 29	27 Pt
28 Sb	Opł. Arkanioł	743 18 61	23 30 06 39	28 Sb
29 Nd	Św. Józefa p. w. d.	743 18 62	24 00 06 49	29 Nd
30 Pn	Arkanioł p. m.	743 18 63	24 30 06 59	30 Pn
31 Wt	Św. Józefa p. w. d.	743 18 64	25 00 07 09	31 Wt

Dział ogólny

STYCZEŃ

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Nd.	Obrz. Pańskie, N. R.	7 45	15 34	10 50	22 25	
2 Pn.	Im. Jezus, Makar.	7 45	15 35	11 01	23 39	
3 Wt.	Daniela m. ☾	7 44	15 36	11 10	00 00	
4 Śr.	Tytusa b.	7 44	15 37	11 21	0 52	
5 Cz.	Telesfora p. m.	7 44	15 38	11 32	2 05	
6 Pt.	Obj. P. Trzech Król	7 44	15 39	11 48	3 18	
7 Sb.	Lucjana i Juljana	7 44	15 40	12 09	4 32	
8 Nd.	Seweryna op.	7 43	15 41	12 39	5 43	
9 Pn.	Marcjanny p. m.	7 43	15 42	13 19	6 49	
10 Wt.	Agatona p.	7 42	15 44	14 14	7 42	
11 Śr.	Honoraty p. ☿	7 41	15 46	15 23	8 23	
12 Cz.	Arkadiusza i Mod.	7 41	15 48	16 40	8 53	
13 Pt.	† Weroniki i Glaf.	7 40	15 49	18 00	9 14	
14 Sb.	Hilarego b. w. d. k.	7 39	15 51	19 20	9 29	
15 Nd.	Pawła I pust.	7 38	15 52	20 40	9 42	
16 Pn.	Marcelego p. m.	7 37	15 53	22 00	9 55	
17 Wt.	Antoniego op.	7 36	15 55	23 22	10 05	
18 Śr.	Kat. ś. Piotra w Rz.	7 35	15 57	00 00	10 16	
19 Cz.	Henryka b. w. ☾	7 34	15 58	00 46	10 30	
20 Pt.	† Fabjana i Seb.	7 33	16 00	2 14	10 49	
21 Sb.	Agnieszki p. m.	7 32	16 02	3 45	11 15	
22 Nd.	Wincent. i Anast.	7 31	16 04	5 14	11 54	
23 Pn.	Ildefonsa b. w.	7 30	16 05	6 29	12 54	
24 Wt.	Tymoteusza b. m.	7 28	16 07	7 24	14 12	
25 Śr.	Nawr. ś. Pawła Ap.	7 27	16 09	8 02	15 42	
26 Cz.	Polikarpa b. m. ☿	7 25	16 10	8 25	17 12	
27 Pt.	† Jana Złot. b.w.d.k.	7 24	16 12	8 42	18 38	
28 Sb.	Obj. św. Agnieszki	7 23	16 14	8 55	20 01	
29 Nd.	Franc. S. b.w.d.k.	7 22	16 15	9 07	21 18	
30 Pn.	Martyny p. m.	7 20	16 17	9 17	22 33	
31 Wt.	Piotra Nolasko w.	7 19	16 19	9 27	23 47	

NOTATKI

NOTATKI

STYCZEN

Lp.	Autorzy tytułu i tematu	Strona		Lp.	Temat
		Wyd. 1.	Wyd. 2.		
1. Ad.	Okaz. Pielęgni. A. P.	7 43 13 54	10 50 22 35	32	
2. P.	Im. Józef. Majak	7 43 18 33	11 01 23 39	32	
3. W.	Wojciech M.	7 44 13 25	11 10 00 00	32	
4. S.	Tymon A.	7 44 14 57	11 21 00 33	32	
5. C.	Tymon p. m.	7 44 15 20	11 22 00 00	32	
6. P.	Obj. P. Trzech Książ	7 44 16 29	11 23 00 00	32	
7. S.	Ludwik J. Józef	7 44 17 10	11 24 00 00	32	
8. M.	Seweryn op.	7 44 18 41	11 25 00 00	32	
9. P.	Marcjan p. m.	7 44 19 41	11 26 00 00	32	
10. M.	Agustyna op.	7 44 20 41	11 27 00 00	32	
11. S.	Wacław p. m.	7 44 21 41	11 28 00 00	32	
12. C.	Archiepisk. i Mł.	7 44 22 41	11 29 00 00	32	
13. P.	4 Wieruszki i Mł.	7 44 23 41	11 30 00 00	32	
14. S.	Alfreda op. i Mł.	7 44 24 41	11 31 00 00	32	
15. M.	Wacław p. m.	7 44 25 41	11 32 00 00	32	
16. P.	Marcjan p. m.	7 44 26 41	11 33 00 00	32	
17. M.	Agustyna op.	7 44 27 41	11 34 00 00	32	
18. W.	Obj. P. Wacław p. m.	7 44 28 41	11 35 00 00	32	
19. C.	Wacław p. m.	7 44 29 41	11 36 00 00	32	
20. P.	Obj. P. Wacław p. m.	7 44 30 41	11 37 00 00	32	
21. M.	Agustyna op.	7 44 31 41	11 38 00 00	32	
22. M.	Wacław p. m.	7 44 32 41	11 39 00 00	32	
23. P.	Marcjan p. m.	7 44 33 41	11 40 00 00	32	
24. W.	Tymon p. m.	7 44 34 41	11 41 00 00	32	
25. S.	Wacław p. m.	7 44 35 41	11 42 00 00	32	
26. C.	Wacław p. m.	7 44 36 41	11 43 00 00	32	
27. M.	Obj. P. Wacław p. m.	7 44 37 41	11 44 00 00	32	
28. C.	Obj. W. Agustyna	7 44 38 41	11 45 00 00	32	
29. P.	Wacław p. m.	7 44 39 41	11 46 00 00	32	
30. P.	Marcjan p. m.	7 44 40 41	11 47 00 00	32	
31. P.	Wacław p. m.	7 44 41 41	11 48 00 00	32	

NOTATKI

Imię	Katolicki	Stożek	Katolicki	Imię
1. St.	1. St.	1. St.	1. St.	1. St.
2. St.	2. St.	2. St.	2. St.	2. St.
3. St.	3. St.	3. St.	3. St.	3. St.
4. St.	4. St.	4. St.	4. St.	4. St.
5. St.	5. St.	5. St.	5. St.	5. St.
6. St.	6. St.	6. St.	6. St.	6. St.
7. St.	7. St.	7. St.	7. St.	7. St.
8. St.	8. St.	8. St.	8. St.	8. St.
9. St.	9. St.	9. St.	9. St.	9. St.
10. St.	10. St.	10. St.	10. St.	10. St.
11. St.	11. St.	11. St.	11. St.	11. St.
12. St.	12. St.	12. St.	12. St.	12. St.
13. St.	13. St.	13. St.	13. St.	13. St.
14. St.	14. St.	14. St.	14. St.	14. St.
15. St.	15. St.	15. St.	15. St.	15. St.
16. St.	16. St.	16. St.	16. St.	16. St.
17. St.	17. St.	17. St.	17. St.	17. St.
18. St.	18. St.	18. St.	18. St.	18. St.
19. St.	19. St.	19. St.	19. St.	19. St.
20. St.	20. St.	20. St.	20. St.	20. St.
21. St.	21. St.	21. St.	21. St.	21. St.
22. St.	22. St.	22. St.	22. St.	22. St.
23. St.	23. St.	23. St.	23. St.	23. St.
24. St.	24. St.	24. St.	24. St.	24. St.
25. St.	25. St.	25. St.	25. St.	25. St.
26. St.	26. St.	26. St.	26. St.	26. St.
27. St.	27. St.	27. St.	27. St.	27. St.
28. St.	28. St.	28. St.	28. St.	28. St.

L U T Y

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
			wsch. zach.		wsch. zach.		
1	Śr.	Ignacego b. m.	7 18	16 21	9 38	00 00	
2	Cz.	Oczyszcz. NMP. ☾	7 16	16 22	9 52	1 02	
3	Pt.	† Błażeja b. m.	7 14	16 24	10 11	2 16	
4	Sb.	Ansgarego b. w.	7 12	16 26	10 37	3 29	
5	Nd.	Agaty p. m.	7 10	16 28	11 12	4 37	
6	Pn.	Doroty p. m.	7 08	16 30	12 02	5 36	
7	Wt.	Romualda op.	7 06	16 32	13 05	6 21	
8	Śr.	Jana z Matty w.	7 06	16 34	14 20	6 55	
9	Cz.	Apolonji p. m.	7 03	16 36	15 41	7 18	
10	Pt.	† Scholastyki p. ☺	7 01	16 38	17 03	7 36	
11	Sb.	Objaw. N.M.P. w L.	7 00	16 40	18 25	7 50	
12	Nd.	Starozap., Eulalii p.	6 58	16 41	19 46	8 02	
13	Pn.	Jana i Dobrosława	6 56	16 43	21 09	8 14	
14	Wt.	Walentego kapł. m.	6 54	16 45	22 32	8 24	
15	Śr.	Faustyna i Jowity	6 52	16 47	00 00	8 37	
16	Cz.	Juljanny p. m.	6 50	16 49	00 00	8 54	
17	Pt.	† Patrycjusza b. ☾	6 48	16 51	1 31	9 18	
18	Sb.	Symeona b. m.	6 46	16 53	3 00	9 51	
19	Nd.	Mięsop., Konrada w.	6 44	16 55	4 18	10 41	
20	Pn.	Leona i Eucheryj.	6 42	16 57	5 19	11 52	
21	Wt.	Maksymiana b.	6 40	16 59	6 01	13 15	
22	Śr.	Katedry ś. P. w Ant.	6 38	17 01	6 28	14 44	
23	Cz.	Piotra Damjana	6 36	17 02	6 47	16 11	
24	Pt.	† Macieja apost. ☺	6 33	17 04	7 01	17 35	
25	Sb.	Cezarego w.	6 31	17 06	7 14	18 54	
26	Nd.	Zapust., Aleksandra	6 29	17 07	7 24	20 11	
27	Pn.	Aleksandra i Nest.	6 27	17 09	7 34	21 27	
28	Wt.	Leandra b. w.	6 25	17 11	7 44	22 42	

NOTATKI

NOTATKI

LUTY

Imię	Kalendarz rymsko-łaciński	Jan. 1871	Feb. 1871	3
1. Wł.	Ignacy b. m.	7 16 16 21	7 26 16 20	20
2. Ck.	Gawron. NMF.	7 16 16 22	8 26 16 22	22
3. Wł.	Ignacy b. m.	7 21 16 24	10 16 24	24
4. St.	Amberg. b. w.	7 22 16 25	10 27 25	25
5. Nd.	Agaty p. m.	7 26 16 27	11 19 27	27
6. Pn.	Doroty T. m.	8 06 16 30	12 02 30	30
7. Wł.	Rumoldo w.	7 26 16 32	12 06 32	32
8. St.	Jana & Marty w.	7 26 16 34	12 26 34	34
9. Ck.	Agaty p. m.	7 27 16 35	13 41 35	35
10. Pn.	Schmiedl p. m.	7 27 16 36	13 42 36	36
11. St.	Objaw. N. A. P. w. L.	7 28 16 40	13 25 40	40
12. Nd.	Stawos. Zabli p.	8 28 16 41	13 41 41	41
13. Pn.	Jana & Dobroslawa	8 28 16 42	14 06 42	42
14. Wł.	Walentyn w.	8 34 16 45	14 32 45	45
15. St.	Paulyna & Jozef	8 32 16 45	14 00 45	45
16. Ck.	Jolanty p. m.	8 30 16 47	14 00 47	47
17. Wł.	Paulyna b. m.	8 35 16 51	14 31 51	51
18. St.	Symona b. m.	8 46 16 53	15 06 53	53
19. Nd.	Miesz. Ksiazka w.	8 46 16 53	15 10 41	41
20. Pn.	Laura & Stefan	8 42 16 57	15 11 42	42
21. Wł.	Makymona b.	8 45 16 59	15 12 16	16
22. St.	Katekry & F. w. A.	8 36 17 01	15 14 44	44
23. Ck.	Paweł Dębski	8 48 17 02	15 47 11	11
24. Pn.	W. Janki w.	8 40 17 04	16 01 17	17
25. St.	Carry w.	8 40 17 04	16 18 18	18
26. Nd.	Zuzia, Aleksandra	8 29 17 07	16 20 11	11
27. Pn.	Aleksandra & Wł.	8 21 17 08	16 21 17	17
28. Wł.	Laura b. w.	8 25 17 11	16 27 42	42

NOTATKI

M A R Z E C

Dot.	Kalendarz Egipsko-katolicki	Stonice wzrost. lat	Wielkość wzrost. lat	Wzrost.
1 St.	+ Popietec, Albin	8 28 17 13	7 27 13 27	18 2
2 C.	Wielki Czerwony	8 21 17 15	8 14 00 00	18 2
3 Pt.	+ Kuchnia G.	8 19 17 15	8 15 1 11	18 2
4 Sb.	+ Maksymilian	8 17 17 15	8 07 2 23	18 2
5 Nd.	Wielki, Adian	8 15 17 15	8 21 3 23	18 2
6 Pt.	Wielki i Wilton	8 13 17 13	8 15 4 12	18 2
7 Wt.	Tomasz z A.W.	8 11 17 13	8 11 4 24	18 2
8 St.	+ 2. dz. B. W.	8 09 17 13	8 15 5 21	18 2
9 C.	Franciszek Hymn	8 06 17 13	8 14 5 41	18 2
10 Pt.	+ 2. dz. do M.	8 04 17 13	8 10 5 58	18 2
11 Sb.	+ 3. dz. Konstancja	8 01 17 13	8 13 6 09	18 2
12 Nd.	Szucha, Gierg. ②	8 20 17 13	8 18 6 21	18 2
13 Pt.	Kuchnia p. m.	8 27 17 13	8 20 6 32	18 2
14 Wt.	Majdyk k. w.	8 28 17 13	8 21 6 42	18 2
15 St.	Klem. Holenderski	8 23 17 13	8 22 6 54	18 2
16 C.	Abraham p.	8 21 17 13	8 20 7 06	18 2
17 Pt.	+ Józef z Aryst.	8 18 17 13	8 17 7 17	18 2
18 Sb.	+ Giełga Arch. ②	8 16 17 13	8 15 7 28	18 2
19 Nd.	Giełga, Józef G.	8 13 17 13	8 12 7 39	18 2
20 Pt.	Wielki p.	8 11 17 13	8 10 7 50	18 2
21 Wt.	Wielki p.	8 08 17 13	8 07 8 01	18 2
22 St.	Kuchnia w.	8 06 17 13	8 05 8 12	18 2
23 C.	Kuchnia w.	8 04 17 13	8 03 8 23	18 2
24 Pt.	+ Maria i Tymot.	8 01 17 13	8 00 8 34	18 2
25 Sb.	+ Włodek, K. M. P.	8 29 17 13	8 22 8 45	18 2
26 Nd.	Giełga, Józef G.	8 27 17 13	8 20 8 56	18 2
27 Pt.	Jan Dariusz p.	8 24 17 13	8 17 9 07	18 2
28 Wt.	Jan Książk. w.	8 22 17 13	8 15 9 18	18 2
29 St.	Kuchnia p.	8 19 17 13	8 12 9 29	18 2
30 C.	Aryst. w.	8 17 17 13	8 10 9 40	18 2
31 Pt.	+ Biały p.	8 14 17 13	8 07 9 51	18 2

M A R Z E C

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Sr.	† <i>Popielec</i> , Albina	6 23	17 13	7 57	23 57	
2 Cz.	Heleny Cesarzowej	6 21	17 15	8 14	00 00	
3 Pt.	† Kunegundy Ces.	6 19	17 16	8 36	1 11	
4 Sb.	† Kazimierza ☾	6 17	17 18	9 07	2 22	
5 Nd.	Wstępń., Adrijana	6 15	17 20	9 51	3 25	
6 Pn.	Wiktora i Wiktor.	6 13	17 22	10 48	4 15	
7 Wt.	Tomasza z Akw.	6 11	17 23	11 58	4 54	
8 Śr.	† <i>S. dz.</i> , <i>Bł. Winc.</i>	6 09	17 25	13 16	5 21	
9 Cz.	Franciszki Rzym.	6 06	17 27	14 37	5 41	
10 Pt.	† <i>S. dz.</i> , 40 Męcz.	6 04	17 29	16 00	5 56	
11 Sb.	† <i>S. dz.</i> , Konstant.	6 01	17 31	17 23	6 09	
12 Nd.	Sucha, Grzeg. ☿	5 59	17 33	18 46	6 21	
13 Pn.	Krystyny p. m.	5 57	17 35	20 12	6 32	
14 Wt.	Matyldy kr. wd.	5 55	17 37	21 42	6 45	
15 Śr.	Klem. Hofbauera	5 53	17 38	23 14	7 01	
16 Cz.	Abrahama pust.	5 51	17 40	00 00	7 22	
17 Pt.	† Józefa z Arymat.	5 48	17 41	0 45	7 52	
18 Sb.	† Gabrijela Arch. ☾	5 46	17 43	2 09	8 38	
19 Nd.	Głucha, Józefa Obl.	5 43	17 45	3 15	9 42	
20 Pd.	Wolframa b.	5 41	17 46	4 01	11 01	
21 Wt.	Benedykta op.	5 38	17 48	4 33	12 27	
22 Śr.	Katarzyny w.	5 36	17 50	4 53	13 52	
23 Cz.	Katarzyny kr.	5 34	17 51	5 09	15 16	
24 Pt.	† Marka i Tymot.	5 31	17 53	5 22	16 35	
25 Sb.	† <i>Zwiast. N. M. P.</i>	5 29	17 55	5 32	17 52	
26 Nd.	Srodop., Ludgera ☿	5 27	17 56	5 42	19 07	
27 Pn.	Jana Damazego b.	5 24	17 58	5 53	20 23	
28 Wt.	Jana Kapistr. w.	5 22	18 00	6 04	21 38	
29 Śr.	Eustazego op.	5 19	18 01	6 19	22 53	
30 Cz.	Anieli wd.	5 17	18 03	6 40	00 00	
31 Pt.	† Balbiny p.	5 14	18 05	7 07	00 06	

NOTATKI

NOTATKI

Dni	Kalendarz rymsko-germ.	Święta wiel. i ma.	Wielkość wiel. i ma.	W
1 Sy.	1. Świąteczny, Ałłan	5 23 17 14	7 37 23 51	29
2 Pa.	2. Świąteczny, Cesarstwo	5 27 17 15	8 14 00 00	30
3 Pl.	3. Świąteczny, Cesarstwo	5 29 17 16	8 38 1 11	31
4 Sb.	4. Świąteczny, Cesarstwo	5 31 17 16	9 07 2 22	32
5 Nd.	5. Świąteczny, Ałłan	5 13 17 20	9 51 3 25	33
6 Pa.	6. Świąteczny, Ałłan	5 14 17 22	10 44 4 15	34
7 Wt.	7. Świąteczny, Ałłan	5 16 17 24	11 38 5 24	35
8 Sr.	8. Świąteczny, Ałłan	5 18 17 25	12 16 6 24	36
9 Cz.	9. Świąteczny, Ałłan	5 19 17 27	13 17 7 41	37
10 Pl.	10. Świąteczny, Ałłan	5 20 17 29	14 04 8 30	38
11 Sb.	11. Świąteczny, Ałłan	5 21 17 31	14 23 9 04	39
12 Nd.	12. Świąteczny, Ałłan	5 23 17 32	15 04 9 51	40
13 Pa.	13. Świąteczny, Ałłan	5 25 17 34	15 12 10 33	41
14 Wt.	14. Świąteczny, Ałłan	5 27 17 36	16 02 11 44	42
15 Sr.	15. Świąteczny, Ałłan	5 29 17 38	16 14 12 04	43
16 Cz.	16. Świąteczny, Ałłan	5 30 17 40	16 55 12 24	44
17 Pl.	17. Świąteczny, Ałłan	5 31 17 41	17 45 12 53	45
18 Sb.	18. Świąteczny, Ałłan	5 32 17 43	18 04 13 27	46
19 Nd.	19. Świąteczny, Ałłan	5 34 17 45	18 15 14 42	47
20 Pa.	20. Świąteczny, Ałłan	5 36 17 46	18 11 15 01	48
21 Wt.	21. Świąteczny, Ałłan	5 38 17 48	18 11 15 27	49
22 Sr.	22. Świąteczny, Ałłan	5 40 17 50	18 11 15 43	50
23 Cz.	23. Świąteczny, Ałłan	5 42 17 51	18 11 15 14	51
24 Pl.	24. Świąteczny, Ałłan	5 44 17 53	18 11 15 39	52
25 Sb.	25. Świąteczny, Ałłan	5 46 17 55	18 11 15 53	53
26 Nd.	26. Świąteczny, Ałłan	5 48 17 56	18 11 16 07	54
27 Pa.	27. Świąteczny, Ałłan	5 50 17 58	18 11 16 22	55
28 Wt.	28. Świąteczny, Ałłan	5 52 17 59	18 11 16 38	56
29 Sr.	29. Świąteczny, Ałłan	5 54 18 01	18 11 16 53	57
30 Cz.	30. Świąteczny, Ałłan	5 56 18 03	18 11 17 08	58
31 Pl.	31. Świąteczny, Ałłan	5 58 18 05	18 11 17 24	59

NOTATKI

KWISIBN

Imię	Katolicki	Świąt	Katolicki	Imię
1. St.	1. Teodory m.	5.12.18.07	7.44.1.12	1. St.
2. Nd.	Młk. 4. Prawdźka	5.10.18.09	8.36.2.08	2. Nd.
3. Po.	Ryszarda b. k.	5.08.18.11	9.39.2.30	3. Po.
4. Wt.	Ładysła b. w. k.	5.06.18.12	10.52.3.21	4. Wt.
5. Śr.	Włodzisława Pord.	5.04.18.13	12.12.3.44	5. Śr.
6. Cx.	Wilhelma op.	5.01.18.15	13.32.4.01	6. Cx.
7. Pt.	1. Włodek, dot. WMP	4.39.18.17	14.34.4.14	7. Pt.
8. Sb.	1. Dionizy b. w.	4.27.18.19	16.10.4.26	8. Sb.
9. Nd.	Patryk, Maryi Kłopot	4.25.18.21	17.43.4.38	9. Nd.
10. Po.	Benedykta m. m. 7	4.24.18.22	19.12.4.50	10. Po.
11. Wt.	Leonie Włodek, P. w.	4.20.18.24	20.45.5.03	11. Wt.
12. Śr.	Wilhelma op.	4.18.18.25	22.30.5.25	12. Śr.
13. Cx.	1. Włodek, Pord.	4.16.18.26	23.31.5.37	13. Cx.
14. Pt.	1. Włodek, Włodzisława	4.14.18.28	25.00.6.00	14. Pt.
15. Sb.	1. Włodek, Włodzisława	4.12.18.29	1.00.7.12	15. Sb.
16. Nd.	Emilia, Gryzela, P.	4.10.18.31	2.00.8.20	16. Nd.
17. Po.	Włodzisława	4.17.18.32	3.30.10.14	17. Po.
18. Wt.	Bogumiła w.	4.15.18.34	5.00.11.40	18. Wt.
19. Śr.	Tymona m.	4.13.18.35	7.10.13.04	19. Śr.
20. Cx.	Solomon i Szw.	4.10.18.37	9.30.14.22	20. Cx.
21. Pt.	1. Anna, b. w. k.	4.17.18.38	11.15.15.30	21. Pt.
22. Sb.	Solomon i Kaja p. p.	4.22.18.40	13.15.16.23	22. Sb.
23. Nd.	Włodzisława b. m.	4.21.18.42	15.01.18.08	23. Nd.
24. Po.	Włodzisława Kłopot	4.21.18.43	17.12.19.22	24. Po.
25. Wt.	Maria Ewangel.	4.19.18.44	19.20.20.37	25. Wt.
26. Śr.	Kłopot i Maria Ewangel.	4.17.18.46	21.32.21.51	26. Śr.
27. Cx.	Tymona i Tymona	4.15.18.47	23.50.22.50	27. Cx.
28. Pt.	1. Paweł i Kłopot	4.13.18.49	25.42.23.50	28. Pt.
29. Sb.	Prokopa m., Włodzisława	4.11.18.51	27.50.25.00	29. Sb.
30. Nd.	Kłopot, Włodzisława b.	4.09.18.52	29.50.26.40	30. Nd.

K W I E C I E Ń

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Sb.	† Teodory m.	5 12	18 07	7 44	1 12	
2 Nd.	Męki P., Franciszka	5 10	18 09	8 36	2 08	
3 Pn.	Ryszarda b. k.	5 08	18 11	9 39	2 50	
4 Wt.	Izydora b. w. d. k.	5 06	18 12	10 53	3 21	
5 Śr.	Wincentego Ferd.	5 04	18 14	12 12	3 44	
6 Cz.	Wilhelma op.	5 01	18 16	13 32	4 01	
7 Pt.	† Siedm. bol. NMP	4 59	18 17	14 54	4 14	
8 Sb.	† Dionizego b. w.	4 57	18 19	16 16	4 26	
9 Nd.	Palm., Marji Kleof.	4 55	18 21	17 42	4 38	
10 Pn.	Ezechiela pr. m.	4 53	18 23	19 12	4 50	
11 Wt.	Leona Wielk. P. w.	4 50	18 25	20 45	5 05	
12 Śr.	Wiktora m.	4 48	18 26	22 20	5 25	
13 Cz.	† Wielki, Hermen.	4 46	18 28	23 51	5 52	
14 Pt.	† Wielki, Walerjana	4 44	18 30	00 00	6 33	
15 Sb.	† Wielka, Anastaz.	4 42	18 31	1 06	7 32	
16 Nd.	Zmartw. Chryst. P.	4 39	18 32	2 00	8 50	
17 Pn.	Wielkanoc.	4 37	18 34	2 36	10 14	
18 Wt.	Bogumiła w.	4 34	18 36	2 59	11 40	
19 Śr.	Tymona m.	4 32	18 38	3 16	13 04	
20 Cz.	Sulpicjusza i Serw.	4 30	18 40	3 29	14 23	
21 Pt.	† Anzelma b.w.d.k	4 27	18 42	3 41	15 39	
22 Sb.	Sotera i Kaja p. p.	4 25	18 43	3 51	16 53	
23 Nd.	Wojciecha b. m.	4 23	18 45	4 01	18 08	
24 Pn.	Fidelisa Kapuc.	4 21	18 47	4 12	19 22	
25 Wt.	Marka Ewang.	4 19	18 48	4 26	20 37	
26 Śr.	Kleta i Marcelina	4 17	18 50	4 45	21 51	
27 Cz.	Teofila i Tertuljana	4 15	18 51	5 09	22 59	
28 Pt.	† Pawła od Krzyża	4 13	18 53	5 43	23 59	
29 Sb.	Piotra m., Roberta	4 11	18 54	6 29	00 00	
30 Nd.	Katarz. Seneńsk. p.	4 09	18 56	7 28	00 46	

NOTATKI

NOTATKI

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Stosunki		Kalendarz rymsko-katolicki	Stosunki
		1880	1881		
1. St.	† Ysaia (I) m.	113 1880	7 12 112	29	
2. Nd.	Nad. P. Franciszka	110 1880	2 12 108	28	
3. Po.	Nystarda h. w.	108 1881	1 12 106	27	
4. Wt.	Nyrdon h. w. d. w.	106 1882	10 12 95	26	
5. St.	Wiesniogę Ford.	104 1883	11 12 84	25	
6. Cz.	Wielki m.	101 1884	12 12 73	24	
7. Pt.	† Stefan (II) m.	99 1885	13 12 62	23	
8. Sb.	† Immacula h. w.	97 1886	14 12 51	22	
9. Nd.	Patn. Marii Księż.	95 1887	15 12 40	21	
10. Po.	Bachala m. m. w.	93 1888	16 12 29	20	
11. Wt.	Leona Wielk. P. w.	91 1889	17 12 18	19	
12. St.	Wiktora m.	89 1890	18 12 7	18	
13. Cz.	† Błażę, Hieronim	87 1891	19 12 1	17	
14. Pt.	† Błażę, Walentyn	85 1892	20 12 1	16	
15. Sb.	† Wiktora Anielsk.	83 1893	21 12 1	15	
16. Nd.	Zmarła Chryz. P.	81 1894	22 12 1	14	
17. Po.	Wiktora.	79 1895	23 12 1	13	
18. Wt.	Bogusława W.	77 1896	24 12 1	12	
19. St.	Tymona m.	75 1897	25 12 1	11	
20. Cz.	Sukleczak i Szw.	73 1898	26 12 1	10	
21. Pt.	† Anielm h. w. d. w.	71 1899	27 12 1	9	
22. Sb.	Sotera i Anielm h. w.	69 1900	28 12 1	8	
23. Nd.	Wojciech h. m.	67 1901	29 12 1	7	
24. Po.	Fidellus Kapor.	65 1902	30 12 1	6	
25. Wt.	Marek Ewangel.	63 1903	31 12 1	5	
26. St.	Stefa i Marcin m.	61 1904	1 1 1	4	
27. Cz.	Stefa i Teresja m.	59 1905	2 1 1	3	
28. Pt.	† Paweł m. Krzyż	57 1906	3 1 1	2	
29. Sb.	Piotra m. Roberta	55 1907	4 1 1	1	
30. Nd.	Kalaza. Szwedk. p.	53 1908	5 1 1	0	

NOTATKI

M A J

Dni	Kalendarz rymian-kalendarz	Stożek wzrost, lat	Kalendarz wzrost, lat	Wzrost
1 Pn.	Philip i Jacobus Ap.	4 07 18 54	8 27 1 31	1 31
2 Wt.	Xygnuntia k.m.	4 06 18 54	8 27 1 40	1 40
3 Śr.	Beata Kosał,	4 04 19 01	11 10 2 05	2 05
4 Cx.	Florjans m.	4 03 19 03	12 29 2 19	2 19
5 Pt.	+ Piusa V. w.	4 01 19 04	12 49 2 23	2 23
6 Sb.	Jana Apost. i Ew.	4 00 19 05	12 11 2 44	2 44
7 Nd.	Opisł k. Józef	3 58 19 07	10 31 2 54	2 54
8 Pn.	Stowarzyszenie k. m.	3 56 19 08	10 08 3 08	3 08
9 Wt.	Głogorzka Wzrost	3 54 19 10	10 44 3 20	3 20
10 Śr.	Izabela O.	3 52 19 12	11 30 3 30	3 30
11 Cx.	Mameta b. w.	3 50 19 14	12 40 4 34	4 34
12 Pt.	+ Pawła m.	3 49 19 15	12 51 5 17	5 17
13 Sb.	Świętego b. w.	3 47 19 17	10 00 6 31	6 31
14 Nd.	M. M. P. Łukaszew	3 46 19 18	10 22 7 50	7 50
15 Pn.	Żofia Wł. m.	3 44 19 20	1 03 8 53	8 53
16 Wt.	Jana Wzrost	3 43 19 21	1 23 10 55	10 55
17 Śr.	Pawła w.	3 41 19 23	1 27 12 13	12 13
18 Cx.	Feliks Kapuc. m.	3 39 19 24	1 49 12 39	12 39
19 Pt.	+ Piotr, Celaryn	3 37 19 26	1 59 14 44	14 44
20 Sb.	Bernardyna Św. w.	3 36 19 28	2 10 15 57	15 57
21 Nd.	Wiktoria m.	3 34 19 30	2 20 17 11	17 11
22 Pn.	Kx. d. Hedy m.	3 33 19 31	2 23 18 28	18 28
23 Wt.	Kx. d. Dedynt.	3 32 19 33	2 30 19 30	19 30
24 Śr.	Kx. d. Joanny	3 31 19 34	2 33 20 48	20 48
25 Cx.	Włodzisław Pader.	3 30 19 35	2 43 21 53	21 53
26 Pt.	+ Philip i Weronika	3 29 19 36	2 50 22 43	22 43
27 Sb.	Body w. d. k.	3 28 19 37	2 51 23 21	23 21
28 Nd.	Augustyna b. w.	3 27 19 39	3 23 23 49	23 49
29 Pn.	Teodorja k. m.	3 25 19 41	7 46 00 00	00 00
30 Wt.	Feliks k. m.	3 24 19 42	8 50 00 00	00 00
31 Śr.	Antoni p. Petronelli	3 23 19 44	10 12 00 22	00 22

M A J

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca wsch. zach.		Księżycy wsch. zach.		Znaki
1	Pn.	Filipa i Jakóba Ap.	4 07	18 58	8 37	1 21	
2	Wt.	Zygmunta kr.m. ☽	4 06	18 59	9 53	1 46	
3	Sr.	Roczn. Konst.	4 04	19 01	11 10	2 05	
4	Cz.	Florjana m.	4 02	19 02	12 29	2 19	
5	Pt.	† Piusa V P. w.	4 01	19 04	13 49	2 33	
6	Sb.	Jana Apost. i Ew.	4 00	19 05	15 11	2 44	
7	Nd.	<i>Opieki św. Józefa</i>	3 58	19 07	16 37	2 54	
8	Pn.	<i>Stanisława b. m.</i>	3 56	19 08	18 08	3 08	
9	Wt.	Grzegorza Nazj. ☿	3 54	19 10	19 44	3 26	
10	Sr.	Izydora Or.	3 52	19 12	21 20	3 50	
11	Cz.	Mamerta b. w.	3 50	19 14	22 46	4 24	
12	Pt.	† Pankracego m.	3 49	19 15	23 51	5 17	
13	Sb.	Serwacego b. w.	3 47	19 17	00 00	6 31	
14	Nd.	<i>N. M. P. Łaskawej</i>	3 46	19 18	00 35	7 56	
15	Pn.	Zofji Wd. m.	3 45	19 20	1 03	9 25	
16	Wt.	Jana Nep. kapł. ☾	3 43	19 21	1 22	10 52	
17	Sr.	Paschalisa w.	3 41	19 22	1 37	12 13	
18	Cz.	Feliksa Kapuc. m.	3 39	19 24	1 49	13 29	
19	Pt.	† Piotra, Celestyna	3 37	19 26	1 59	14 44	
20	Sb.	Bernardyna Sen. w.	3 36	19 28	2 10	15 57	
21	Nd.	Wiktora m.	3 34	19 30	2 20	17 11	
22	Pn.	<i>Krz. dz.</i> , Heleny kr.	3 33	19 31	2 33	18 25	
23	Wt.	<i>Krz. dz.</i> , Dezyder.	3 32	19 33	2 50	19 39	
24	Sr.	<i>Krz. dz.</i> , Joanny ☼	3 31	19 34	3 13	20 49	
25	Cz.	Wniebowst. Pańsk.	3 30	19 35	3 43	21 52	
26	Pt.	† Filipa i Nereusza	3 29	19 36	4 26	22 43	
27	Sb.	Bedy w. d. k.	3 28	19 37	5 21	23 21	
28	Nd.	Augustyna b. w.	3 27	19 39	6 27	23 49	
29	Pn.	Teodozji p. m.	3 25	19 41	7 46	00 00	
30	Wt.	Feliksa p. m.	3 24	19 42	8 56	00 09	
31	Sr.	Anieli p., Petronelli	3 23	19 44	10 13	00 25	

NOTATKI

NOTATKI

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Stożek		Kolejowa		%
		1880-1881	1881-1882	1880-1881	1881-1882	
1 Pa	Filipa i Jakuba Ap.	2 37	1 53	9 57	1 21	100
2 Wt	Zygmunta kr. m.	2 06	1 53	9 53	1 40	100
3 Śr	Roży i Ksaw.	2 04	1 50	1 10	2 00	100
4 Cz	Floryjana m.	2 02	1 52	1 12	2 10	100
5 Pi	ś. Piotra i P. w.	2 01	1 54	1 13	2 30	100
6 Sb	Jana Apost. i Ew.	1 59	1 56	1 13	2 40	100
7 Nd	Łukasza Ew.	2 28	1 57	1 16	2 54	100
8 Pa	Stanisława b. m.	2 36	1 55	1 18	3 00	100
9 Wt	Gregorzego Niew.	2 44	1 54	1 19	3 10	100
10 Śr	Andrzeja Cz.	2 51	1 53	1 21	3 20	100
11 Cz	Marcego b. m.	2 59	1 51	1 23	3 30	100
12 Pi	ś. Pawła kr. m.	3 07	1 50	1 25	3 40	100
13 Sb	Jerzego b. m.	3 15	1 49	1 26	3 50	100
14 Nd	N. M. M. Zdzisław	3 23	1 48	1 28	4 00	100
15 Pa	Łuk. Wł. m.	3 31	1 47	1 30	4 10	100
16 Wt	Jana Niew. kr. m.	3 39	1 46	1 32	4 20	100
17 Śr	Praszkę m.	3 47	1 45	1 34	4 30	100
18 Cz	Pawła Krzyż. m.	3 55	1 44	1 36	4 40	100
19 Pi	ś. Piotra, Pawła	4 03	1 43	1 38	4 50	100
20 Sb	Stanisława b. m.	4 11	1 42	1 40	5 00	100
21 Nd	Wiktora m.	4 19	1 41	1 42	5 10	100
22 Pa	Krz. dz. Helena b.	4 27	1 40	1 44	5 20	100
23 Wt	Krz. dz. Dąbka	4 35	1 39	1 46	5 30	100
24 Śr	Krz. dz. Józefa	4 43	1 38	1 48	5 40	100
25 Cz	Wacława Pał. b.	4 51	1 37	1 50	5 50	100
26 Pi	ś. Filipa i Nereusza	4 59	1 36	1 52	6 00	100
27 Sb	Krz. dz. K. b.	5 07	1 35	1 54	6 10	100
28 Nd	Augustyna b. m.	5 15	1 34	1 56	6 20	100
29 Pa	Teodora p. m.	5 23	1 33	1 58	6 30	100
30 Wt	Salomei p. m.	5 31	1 32	1 60	6 40	100
31 Śr	Archi. p. m.	5 39	1 31	1 62	6 50	100

NOTATKI

CZERNIEWIC

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Słowa wsk. rok.	Kalendarz wsk. rok.	Dni
1 Cx.	Św. Jakób Apost.	123	1945	11 30 00 17
2 Pt.	+ Marcellina m.	124	1945	12 45 00 50
3 Sb.	+ Eustachjusz m.	125	1945	14 00 1 01
4 Nd.	Żelazna Droga św.	126	1945	15 35 1 13
5 Pa.	Świętości, Boż.	127	1945	17 07 1 37
6 Wt.	Norberta i Klara.	128	1945	18 42 1 47
7 Śr.	+ S. de, Robert op.	129	1945	20 14 2 12
8 Cx.	Marcellina m.	130	1945	21 33 2 40
9 Pt.	+ S. de, Prymas P.	131	1945	22 56 3 05
10 Sb.	+ S. de, Mikołaj.	132	1945	24 03 3 38
11 Nd.	Trojcy Ś. Barnabę	133	1945	25 30 4 00
12 Pa.	Jana w. Opatrzności	134	1945	27 42 4 30
13 Wt.	Antonia Padew.	135	1945	29 50 5 00
14 Śr.	Bazyli Wielk. b.	136	1945	31 00 5 17
15 Cx.	Bolesława, Wlk.	137	1945	00 07 5 23
16 Pt.	+ Alina, Bernadeta	138	1945	00 18 5 47
17 Sb.	Immaculata m.	139	1945	00 29 5 51
18 Nd.	Maks i Marcellina	140	1945	00 40 6 12
19 Pa.	Gerasym i Piotr	141	1945	00 56 6 30
20 Wt.	Sylwester p. m.	142	1945	01 17 6 40
21 Śr.	Aleksandra Gonzaga	143	1945	01 42 6 45
22 Cx.	Paulina p. w.	144	1945	02 04 6 50
23 Pt.	+ Szymon i Józef	145	1945	02 21 7 01
24 Sb.	Maks i Józef Cx.	146	1945	02 53 7 23
25 Nd.	Przemysła p. w.	147	1945	03 22 7 45
26 Pa.	Jana i Pawła m. m.	148	1945	04 46 8 03
27 Wt.	Władysława k. w.	149	1945	05 22 8 45
28 Śr.	Leona II W. Pap. w.	150	1945	06 52 9 27
29 Cx.	Św. Piotra i Pawła	151	1945	08 24 10 08
30 Pt.	+ Wsp. Ś. Pawła	152	1945	10 22 10 47

C Z E R W I E C

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki		Słońca		Księżycy		Znaki
			wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1	Cz.	Bł. Jakóba Strz. ☾	3 22	19 45	11 30	00 37	♋
2	Pt.	† Marcellina m.	3 21	19 46	12 48	00 50	♋
3	Sb.	† Erazma b. m.	3 21	19 47	14 09	1 01	♋
4	Nd.	Zesłanie Ducha św.	3 20	19 48	15 35	1 13	♋
5	Pn.	Świąteczny, Bonif.	3 19	19 49	17 07	1 27	♋
6	Wt.	Norberta i Klaud.	3 19	19 50	18 42	1 47	♋
7	Śr.	† S. dz., Roberta op.	3 18	19 51	20 14	2 15	♋
8	Cz.	Maksyma b. w. ☿	3 18	19 52	21 32	3 00	♋
9	Pt.	† S. dz., Pryma i F.	3 17	19 53	22 26	4 05	♋
10	Sb.	† S. dz., Małgorz.	3 16	19 54	23 02	5 28	♋
11	Nd.	Trójcy ś., Barnaby	3 16	19 55	23 26	7 00	♋
12	Pn.	Jana w., Onufrego	3 16	19 56	23 42	8 30	♋
13	Wt.	Antoniego Padew.	3 16	19 56	23 55	9 56	♋
14	Śr.	Bazylego Wielk. b.	3 15	19 56	00 00	11 17	♋
15	Cz.	Boże Ciało, Wita ☾	3 15	19 57	00 07	12 33	♋
16	Pt.	† Aliny, Bennona	3 15	19 58	00 18	13 47	♋
17	Sb.	Innocentego m.	3 15	19 58	00 29	15 01	♋
18	Nd.	Marka i Marcelina	3 15	19 58	00 40	16 15	♋
19	Pn.	Gerwazego i Prof.	3 15	19 59	00 56	17 29	♋
20	Wt.	Sylwerjusza p. m.	3 15	19 59	1 17	18 40	♋
21	Śr.	Alojzego Gonzagi	3 15	19 59	1 45	19 46	♋
22	Cz.	Paulina b. w.	3 15	19 59	2 24	20 40	♋
23	Pt.	† <i>Serca Jezusow.</i> ☿	3 16	19 59	3 17	21 21	♋
24	Sb.	Nar. ś. Jana Chrz.	3 16	19 59	4 19	21 53	♋
25	Nd.	Prospera b. w.	3 16	19 59	5 30	22 15	♋
26	Pn.	Jana i Pawła m. m.	3 17	19 59	6 46	22 32	♋
27	Wt.	Władysława kr. w.	3 17	19 59	8 02	22 45	♋
28	Śr.	Leona II W. Pap. w.	3 18	19 59	9 18	22 57	♋
29	Cz.	Św. Piotra i Pawła	3 18	19 59	10 34	23 08	♋
30	Pt.	† Wsp. ś. Pawła ☾	3 19	20 00	11 52	23 19	♋

NOTATKI

NOTATKI

CZERWIEC

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Słońce		Księżyc	
		godz. wst.	godz. zach.	godz. wst.	godz. zach.
1 Co.	St. Jakuba Św. D	3 22	19 44	11 30	00 31
2 Pt.	ś. Mariusza m.	3 21	19 43	12 42	00 52
3 So.	ś. Przem. b. m.	3 20	19 41	1 04	01 01
4 Nd.	Zachęta Św. b.	3 20	19 40	15 35	1 23
5 Pt.	ś. Józefa, Bł. m.	3 19	19 38	17 07	1 24
6 Wł.	Nordona i Złoty.	3 18	19 36	18 42	1 45
7 So.	ś. S. dr. Józefa	3 18	19 34	20 14	2 15
8 Co.	Makyma b. m.	3 18	19 33	21 25	2 44
9 Pt.	ś. S. dr. Pryma i P.	3 17	19 32	22 25	3 43
10 So.	ś. S. dr. Maigora.	3 16	19 30	23 34	4 28
11 Nd.	Trojcy K. Bł. m.	3 16	19 29	23 36	5 34
12 Pt.	Jana w. Głogowa	3 16	19 28	23 42	6 29
13 Wł.	Antoniego Pader.	3 16	19 27	23 50	7 24
14 So.	Bazyli Wł. b.	3 15	19 25	25 00	8 11
15 Co.	Błaż Gł. Wł. b.	3 15	19 24	25 07	9 13
16 Pt.	ś. Almy, Bł. m.	3 15	19 23	25 18	10 17
17 So.	Immaculata m.	3 15	19 22	25 29	11 01
18 Nd.	Marka i Makyma	3 15	19 21	25 46	12 15
19 Pt.	Carwaga i Bł. m.	3 15	19 20	26 50	12 24
20 Wł.	Sylwestra b. m.	3 14	19 19	1 15	13 41
21 So.	Almaga Bł. m.	3 14	19 18	1 45	14 41
22 Co.	Paulina b. w.	3 13	19 17	2 25	15 46
23 Pt.	ś. Siergiejusza	3 13	19 16	3 15	16 21
24 So.	Nur ś. Januś Chł.	3 13	19 15	4 10	17 31
25 Nd.	Przemysła b. w.	3 13	19 14	5 30	18 37
26 Pt.	Jana i Pawła m. m.	3 12	19 13	6 55	19 32
27 Wł.	Włodysława b. w.	3 11	19 12	8 02	20 43
28 So.	Łucja i Wł. Bł. m.	3 11	19 11	9 18	21 37
29 Co.	ś. Wł. Piotra i Pawła	3 10	19 10	10 34	22 46
30 Pt.	ś. Wł. i Pawła D	3 10	19 09	11 53	23 15

NOTATKI

L I P E C

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Święta i dni wolne	Kalendarz rymsko-katolicki	Dni
1 Sł.	Wsp. Król. A. Józ.	19 20 00	13 13 23	41
2 Wł.	Nowy Rok. A. M. R.	20 19 59	14 20 23	42
3 Pn.	Aniołuska i Hoff.	21 19 58	15 10 00	43
4 Wt.	Józef Kalsantego	22 19 57	16 00 12	44
5 Śr.	Antońego Zakarj.	23 19 56	17 00 44	45
6 Cz.	Kajana p.	24 19 55	18 13 13	46
7 Pt.	† Cyryla i Met.	25 19 54	19 20 51	47
8 Sb.	Elisabet kr. wd.	26 19 53	20 4 23	48
9 Wł.	Weroniki p.	27 19 52	21 46 25	49
10 Pn.	7 Hied. m. ym. Pol.	28 19 51	22 01 12	50
11 Wt.	Poluś p. m.	29 19 50	23 14 85	51
12 Śr.	Jana Gwłberta op.	30 19 49	24 10 15	52
13 Cz.	Małgorzaty p. m.	31 19 48	25 24 11	53
14 Pt.	† Bonawentury	32 19 47	26 42 14	54
15 Sb.	Rozalii Apost.	33 19 46	27 01 14	55
16 Wł.	A. M. R. Sława	34 19 45	28 21 15	56
17 Pn.	Albrego w.	35 19 44	29 46 16	57
18 Wt.	Szymona i Jępnicy	36 19 43	30 00 17	58
19 Śr.	Wincent. z Pami. w.	37 19 42	31 00 18	59
20 Cz.	Cezara w. Enli.	38 19 41	32 10 23	60
21 Pt.	† Praksedy p. m.	39 19 40	33 19 54	61
22 Sb.	Małj. Magdaleny	40 19 39	34 20 21	62
23 Wł.	Apollinariego p. m.	41 19 38	35 30 32	63
24 Pn.	Śc. Ananazy A.	42 19 37	36 30 53	64
25 Wt.	Józefu Nowak	43 19 36	37 01 04	65
26 Śr.	Anna Maria Włp.	44 19 35	38 21 11	66
27 Cz.	† Katali m. Pental.	45 19 34	39 21 28	67
28 Pt.	† Innocent. i Wikt.	46 19 33	40 31 39	68
29 Sb.	Mary w. Ołala kr.	47 19 32	41 32 53	69
30 Wł.	Julij i Donal.	48 19 31	42 33 13	70
31 Pn.	Ignacygo Łofoł w.	49 19 30	43 33 31	71

L I P I E C

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca wsch. zach.	Księżycyca wsch. zach.	Znak
1	Sb. <i>Najśw. Krwi P. Jez.</i>	3 19 20 00	13 13 23 32	♄
2	Nd. <i>Nawiedz. N. M. P.</i>	3 20 19 59	14 39 23 48	♁
3	Pn. <i>Anatoljusza i Helj.</i>	3 20 19 59	16 10 00 00	♁
4	Wt. <i>Józefa Kalasantego</i>	3 21 19 59	17 42 00 12	♁
5	Śr. <i>Antoniego Zakkarj.</i>	3 22 19 58	19 07 00 46	♁
6	Cz. <i>Izajasza pr.</i>	3 23 19 58	20 13 1 39	♁
7	Pt. <i>† Cyrylla i Met.</i> ☿	3 24 19 57	20 57 2 55	♁
8	Sb. <i>Elżbiety kr. wd.</i>	3 25 19 57	21 26 4 25	♁
9	Nd. <i>Weroniki p.</i>	3 26 19 56	21 46 5 58	♁
10	Pn. <i>7 Braci m. syn. Fel.</i>	3 27 19 55	22 01 7 29	♁
11	Wt. <i>Pelagji p. m.</i>	3 28 19 55	22 14 8 55	♁
12	Śr. <i>Jana Gwalberta op.</i>	3 29 19 54	22 24 10 15	♁
13	Cz. <i>Małgorzaty p. m</i>	3 30 19 53	22 34 11 32	♁
14	Pt. <i>† Bonawentury</i> ☾	3 31 19 52	22 47 12 48	♁
15	Sb. <i>Rozesłanie Apost.</i>	3 32 19 51	23 01 14 03	♁
16	Nd. <i>N. M. P. Szkapl.</i>	3 34 19 50	23 21 15 17	♁
17	Pn. <i>Aleksego w.</i>	3 35 19 49	23 46 16 30	♁
18	Wt. <i>Szymona z Lipnicy</i>	3 37 19 48	00 00 17 38	♁
19	Śr. <i>Wincent. a Paulo w.</i>	3 38 19 47	00 21 18 37	♁
20	Cz. <i>Czesława w., Emilj.</i>	3 39 19 46	1 08 19 22	♁
21	Pt. <i>† Praksedy p. m.</i>	3 40 19 45	2 08 19 56	♁
22	Sb. <i>Marji Magdaleny</i> ☾	3 42 19 44	3 19 20 21	♁
23	Nd. <i>Apolinarego b. m.</i>	3 43 19 43	4 34 20 39	♁
24	Pn. <i>Bł. Kunegundy p.</i>	3 44 19 42	5 51 20 53	♁
25	Wt. <i>Jakóba apost.</i>	3 45 19 40	7 08 21 06	♁
26	Śr. <i>Anny Matki NMP.</i>	3 47 19 39	8 24 21 17	♁
27	Cz. <i>Natalji m., Pantal.</i>	3 48 19 38	9 41 21 28	♁
28	Pt. <i>† Innocent. i Wikt.</i>	3 50 19 36	11 01 21 39	♁
29	Sb. <i>Marty p., Olafa kr.</i>	3 51 19 34	12 22 21 53	♁
30	Nd. <i>Julitty i Donat.</i> ☾	3 53 19 32	13 49 22 13	♁
31	Pn. <i>Ignacego Lojoli w.</i>	3 55 19 31	15 19 22 41	♁

NOTATKI

NOTATKI

—

Dot.	Kalendarz wymiaru szkolnego	Złoty wzrost, w.	Srebrny wzrost, w.	
1 So	Najświę. Król P. 7m	1 25 19 00	11 13 10 30	71
2 Nd	Nawrota, M. M. R.	1 25 19 45	11 14 25 45	72
3 Po	Apolloniusz z Naf.	1 26 19 00	11 15 10 00	73
4 Wl	Józef Kabanowski	1 21 19 20	17 43 00 12	74
5 Śr	Antoni Zdzisław	1 21 19 35	19 07 00 45	75
6 Cz	Uwaga 10.	1 22 19 00	20 13 1 30	76
7 Pt	z Cyrille z Naf. 20	1 24 19 00	20 53 2 00	77
8 Sb	Elżbieta kr. w.	1 25 19 30	21 30 2 25	78
9 Wa	Wesołki p.	1 25 19 00	21 48 3 00	79
10 Cz	7 Dni w. syn. P. 4	1 27 19 55	22 02 3 25	80
11 Wl	Polak z Naf.	1 28 19 25	22 34 3 50	81
12 Śr	Jana Gierulskiego 20	1 28 19 00	22 34 10 10	82
13 Cz	Margaryta z Naf.	1 30 19 50	27 14 11 30	83
14 Pt	z Gierulskiego 2	1 31 19 50	28 45 12 40	84
15 Sb	Wesołki Apoll.	1 32 19 00	29 01 14 00	85
16 Nd	N. M. R. Szepi	1 34 19 50	29 21 15 10	86
17 Po	Aleksy z Naf.	1 35 19 00	29 40 16 20	87
18 Wl	Szymon z Naf.	1 37 19 00	30 00 17 20	88
19 Śr	Witold z Naf.	1 38 19 45	30 21 18 30	89
20 Cz	Czesław z Naf.	1 39 19 40	3 00 19 20	90
21 Pt	z Przemysłu z Naf.	1 40 19 40	3 00 19 50	91
22 Sb	Marj. Wesołki 20	1 40 19 40	3 10 20 20	92
23 Nd	Apolloniusz z Naf.	1 45 19 40	4 10 20 30	93
24 Po	Bl. Antygony z Naf.	1 46 19 40	5 51 20 50	94
25 Wl	Józef z Naf.	1 45 19 40	7 00 21 00	95
26 Śr	Anna Malar z Naf.	1 46 19 30	8 54 21 10	96
27 Cz	Natoli z Naf.	1 45 19 30	9 41 21 30	97
28 Pt	z Innocent. z Naf.	1 46 19 30	11 01 21 50	98
29 Sb	Natoli z Naf.	1 51 19 30	12 20 22 50	99
30 Nd	Józef z Naf.	1 50 19 30	13 49 23 10	100
31 Po	Ignacy z Naf.	1 55 19 30	15 10 23 40	101

—

S I E R P I E Ń

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycyca		Znaki
			wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1	Wt.	<i>Piotra ap. w okow.</i>	3 57	19 29	16 45	23 25	
2	Śr.	<i>N. M. P. Anielskiej</i>	3 58	19 29	17 57	00 00	
3	Cz.	<i>Zn. rel. św. Szczep.</i>	4 00	19 26	18 50	00 28	
4	Pt.	<i>† Dominika w.</i>	4 01	19 25	19 25	1 51	
5	Sb.	<i>NMP. Śnieżnej</i> ☽	4 03	19 23	19 48	3 23	
6	Nd.	<i>Przem. Pańskie</i>	4 04	19 21	20 05	4 56	
7	Pn.	<i>Kajetana w.</i>	4 06	19 19	20 18	6 25	
8	Wt.	<i>Cyrjaka, Larga m.</i>	4 07	19 19	20 31	7 50	
9	Śr.	<i>Romana m.</i>	4 09	19 13	20 42	9 10	
10	Cz.	<i>Wawrzyńca m.</i>	4 10	19 13	20 53	10 28	
11	Pt.	<i>† Zuzanny i Dygny</i>	4 11	19 11	21 07	11 45	
12	Sb.	<i>Klary p., Hilarji m.</i>	4 13	19 09	21 24	13 01	
13	Nd.	<i>Hipolita i Kasj.</i> ☾	4 14	19 07	21 47	14 16	
14	Pn.	<i>† Wigil., Euzebj.</i>	4 16	19 05	22 18	15 26	
15	Wt.	<i>Wniebowz. N. M. P.</i>	4 17	19 03	23 01	16 29	
16	Śr.	<i>Joach. Ojca NMP</i>	4 19	19 01	23 56	17 19	
17	Cz.	<i>Jacka wyzn.</i>	4 21	18 59	00 00	17 58	
18	Pt.	<i>† Firmina b. w.</i>	4 23	18 57	1 04	18 26	
19	Sb.	<i>Marjana i Rufina</i>	4 25	18 55	2 18	18 45	
20	Nd.	<i>Bernarda op.</i>	4 27	18 53	3 35	19 00	
21	Pn.	<i>Joanny Fremiot</i> ☽	4 28	18 51	4 53	19 13	
22	Wt.	<i>Symforjana i Tym.</i>	4 30	18 49	6 11	19 26	
23	Śr.	<i>Filipa i Benicjusza</i>	4 31	18 47	7 29	19 36	
24	Cz.	<i>Bartłomieja ap.</i>	4 33	18 44	8 49	19 47	
25	Pt.	<i>† Ludwika kr.</i>	4 34	18 42	10 10	20 01	
26	Sb.	<i>N. M. P. Jasnogór.</i>	4 36	18 40	11 36	20 19	
27	Nd.	<i>Przen. rel. św. Kaz.</i>	4 38	18 38	13 04	20 44	
28	Pn.	<i>Augustyna b. w.</i> ☾	4 39	18 36	14 31	21 20	
29	Wt.	<i>Ścięcie gł. s. J. Ch.</i>	4 41	18 34	15 46	22 15	
30	Śr.	<i>Róży Lim. p.</i>	4 43	18 31	16 44	23 29	
31	Cz.	<i>Rajmunda w.</i>	4 44	18 29	17 25	00 00	

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

SIENPIEN

Oni	Kalendarz rymsko katolicki	Stwierc miej. rok	Kalendarz rymsko katolicki	Stwierc miej. rok
1. Wt.	<i>Paulina ap. w. w. w.</i>	2 27 19 26	18 45 23 25	18
2. Śr.	<i>N. M. P. Antymia</i>	2 28 19 27	17 57 00 00	17
3. Cz.	<i>Zn. rel. w. w. w.</i>	4 30 18 28	18 50 00 18	18
4. Pi.	<i>† Dominika w.</i>	4 31 19 29	17 25 1 51	17
5. Śb.	<i>N. M. P. Smutny</i>	4 32 19 30	19 48 3 25	19
6. Nd.	<i>Przem. Paulina</i>	2 01 19 31	20 05 4 56	20
7. Pn.	<i>Kajetana w.</i>	2 02 19 19	20 18 6 35	20
8. Wt.	<i>Grzegorz, Łazarz m.</i>	2 03 19 20	20 31 7 58	20
9. Śr.	<i>Rozalia m.</i>	2 04 19 21	20 42 9 18	20
10. Cz.	<i>Wacław m.</i>	2 05 19 22	20 53 10 28	20
11. Pi.	<i>† Zuzanna i Dymy</i>	2 06 19 23	21 07 11 45	21
12. Śb.	<i>Włocław m. i. Włocław m.</i>	2 07 19 24	21 24 13 01	21
13. Nd.	<i>Włocław i. Włocław</i>	2 08 19 25	21 41 14 18	21
14. Pn.	<i>† Włocław, Włocław</i>	2 09 19 26	21 53 15 36	21
15. Wt.	<i>Włocław, N. M. P.</i>	2 10 19 27	21 01 16 29	21
16. Śr.	<i>Włocław, N. M. P.</i>	2 11 19 28	21 16 17 18	21
17. Cz.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 12 19 29	21 00 17 58	21
18. Pi.	<i>† Włocław, w. w.</i>	2 13 19 30	21 18 18 26	21
19. Śb.	<i>Włocław i. Włocław</i>	2 14 19 31	21 18 18 41	21
20. Nd.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 15 19 32	21 25 19 00	21
21. Pn.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 16 19 33	21 32 19 13	21
22. Wt.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 17 19 34	21 39 19 26	21
23. Śr.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 18 19 35	21 46 19 39	21
24. Cz.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 19 19 36	21 53 19 52	21
25. Pi.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 20 19 37	22 00 20 05	22
26. Śb.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 21 19 38	22 07 20 18	22
27. Nd.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 22 19 39	22 14 20 31	22
28. Pn.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 23 19 40	22 21 20 44	22
29. Wt.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 24 19 41	22 28 20 57	22
30. Śr.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 25 19 42	22 35 21 10	22
31. Cz.	<i>Włocław, w. w.</i>	2 26 19 43	22 42 21 23	22

NOTATKI

W R Z E S I E N

Imię	Katolicki	Stożek	Katolicki	Imię
1. 17	1. 17	1. 17	1. 17	1. 17
2. 17	2. 17	2. 17	2. 17	2. 17
3. 17	3. 17	3. 17	3. 17	3. 17
4. 17	4. 17	4. 17	4. 17	4. 17
5. 17	5. 17	5. 17	5. 17	5. 17
6. 17	6. 17	6. 17	6. 17	6. 17
7. 17	7. 17	7. 17	7. 17	7. 17
8. 17	8. 17	8. 17	8. 17	8. 17
9. 17	9. 17	9. 17	9. 17	9. 17
10. 17	10. 17	10. 17	10. 17	10. 17
11. 17	11. 17	11. 17	11. 17	11. 17
12. 17	12. 17	12. 17	12. 17	12. 17
13. 17	13. 17	13. 17	13. 17	13. 17
14. 17	14. 17	14. 17	14. 17	14. 17
15. 17	15. 17	15. 17	15. 17	15. 17
16. 17	16. 17	16. 17	16. 17	16. 17
17. 17	17. 17	17. 17	17. 17	17. 17
18. 17	18. 17	18. 17	18. 17	18. 17
19. 17	19. 17	19. 17	19. 17	19. 17
20. 17	20. 17	20. 17	20. 17	20. 17
21. 17	21. 17	21. 17	21. 17	21. 17
22. 17	22. 17	22. 17	22. 17	22. 17
23. 17	23. 17	23. 17	23. 17	23. 17
24. 17	24. 17	24. 17	24. 17	24. 17
25. 17	25. 17	25. 17	25. 17	25. 17
26. 17	26. 17	26. 17	26. 17	26. 17
27. 17	27. 17	27. 17	27. 17	27. 17
28. 17	28. 17	28. 17	28. 17	28. 17
29. 17	29. 17	29. 17	29. 17	29. 17
30. 17	30. 17	30. 17	30. 17	30. 17

W R Z E S I E Ń

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Pt.	† Idziego op.	4 46	18 21	17 51	0 56	
2 Sb.	Stefana kr. węg.	4 47	18 24	18 10	2 27	
3 Nd.	Szymona Słupnika	4 49	18 22	18 24	3 56	
4 Pn.	Rozalji p. ☾	4 50	18 19	18 36	5 22	
5 Wt.	Wawrzyńca Just.	4 52	18 17	18 49	6 44	
6 Śr.	Zachariasza pr.	4 54	18 14	18 59	8 04	
7 Cz.	Jana m., Reginy	4 56	18 11	19 12	9 22	
8 Pt.	† Narodz. N. M. P.	4 58	18 08	19 28	10 40	
9 Sb.	Sergiusza p. w.	5 00	18 06	19 49	11 57	
10 Nd.	Mikołaja z Tol. w.	5 01	18 04	20 17	13 10	
11 Pn.	Prota i Jacka ☾	5 03	18 02	20 54	14 17	
12 Wt.	Imienia N. M. P.	5 04	18 01	21 46	15 13	
13 Śr.	Eugenji p.	5 06	17 56	22 48	15 55	
14 Cz.	Podw. Krzyża św.	5 07	17 54	23 59	16 27	
15 Pt.	† N. M. P. Bolesnej	5 09	17 53	00 00	16 50	
16 Sb.	Euzebj i p. m.	5 10	17 52	1 16	17 07	
17 Nd.	Styg. ś. Franciszka	5 12	17 50	2 33	17 21	
18 Pn.	Józefa w., Ireny m.	5 14	17 48	3 51	17 33	
19 Wt.	Januarjusza b. ☾	5 16	17 46	5 10	17 45	
20 Śr.	† S. dz., Eustachj.	5 17	17 44	6 31	17 55	
21 Cz.	Mateusza ap.	5 19	17 41	7 53	18 09	
22 Pt.	† S. dz., Tomasza	5 20	17 38	9 19	18 26	
23 Sb.	† S. dz., Tekli p. m.	5 22	17 36	10 49	18 47	
24 Nd.	NMP. od wyk. niew.	5 23	17 34	12 18	19 21	
25 Pn.	Bł. Ładysława	5 25	17 31	13 37	20 11	
26 Wt.	Cyprijana i Just. ☾	5 27	17 29	14 40	21 18	
27 Śr.	Koźmy i Damjana	5 29	17 27	15 24	22 39	
28 Cz.	Wacława kr. ni.	5 31	17 24	15 55	00 00	
29 Pt.	† Michała Arch.	5 33	17 22	16 15	00 07	
30 Sb.	Hieronima k.w.d.k.	5 34	17 20	16 31	1 35	

NOTATKI

NOTATKI

Dni		Kalendarz rzymsko-łaciński	Miesiące		Kalendarz słoneczny	Z
			1888	1889		
1	Pt.	1 Miesiąca op.	1 40 16 21	17 51	9 50	20
2	Sb.	2 Miesiąca br. wgg.	1 47 15 24	18 10	2 22	21
3	Nd.	3 Miesiąca 3 Miesiące	1 49 15 27	18 24	3 50	22
4	Pn.	4 Miesiące p.	1 50 16 10	18 36	5 22	23
5	Wt.	5 Miesiące 5 Miesiące	1 52 16 17	18 49	6 44	24
6	Śr.	6 Miesiące p.	1 53 16 19	18 50	8 04	25
7	Cz.	7 Miesiące 7 Miesiące	1 54 16 11	19 12	9 22	26
8	Pt.	8 Miesiące 8 Miesiące	1 55 16 06	19 28	10 40	27
9	Sb.	9 Miesiące p. n.	1 57 15 06	19 49	11 57	28
10	Nd.	10 Miesiące 10 Miesiące	1 58 14 04	20 17	12 10	29
11	Pn.	11 Miesiące 11 Miesiące	1 59 13 04	20 54	1 15	30
12	Wt.	12 Miesiące 12 Miesiące	2 01 12 04	21 40	2 13	31
13	Śr.	13 Miesiące p.	2 02 11 40	22 48	3 55	32
14	Cz.	14 Miesiące 14 Miesiące	2 04 11 30	23 54	5 16	33
15	Pt.	15 Miesiące 15 Miesiące	2 06 11 24	24 40	6 30	34
16	Sb.	16 Miesiące p. n.	2 10 11 52	25 16	7 09	35
17	Nd.	17 Miesiące 17 Miesiące	2 12 11 50	25 37	7 21	36
18	Pn.	18 Miesiące 18 Miesiące	2 14 11 40	25 51	7 33	37
19	Wt.	19 Miesiące 19 Miesiące	2 16 11 30	26 10	7 44	38
20	Śr.	20 Miesiące 20 Miesiące	2 17 11 40	26 31	7 55	39
21	Cz.	21 Miesiące op.	2 19 11 41	26 53	8 06	40
22	Pt.	22 Miesiące 22 Miesiące	2 20 11 30	27 19	8 26	41
23	Sb.	23 Miesiące 23 Miesiące	2 21 11 30	27 49	8 47	42
24	Nd.	24 Miesiące 24 Miesiące	2 23 11 30	28 18	9 10	43
25	Pn.	25 Miesiące 25 Miesiące	2 25 11 31	28 37	9 11	44
26	Wt.	26 Miesiące 26 Miesiące	2 27 11 30	29 14	9 11	45
27	Śr.	27 Miesiące 27 Miesiące	2 28 11 29	29 34	9 20	46
28	Cz.	28 Miesiące 28 Miesiące	2 31 11 24	30 20	9 30	47
29	Pt.	29 Miesiące 29 Miesiące	2 32 11 22	30 45	9 35	48
30	Sb.	30 Miesiące 30 Miesiące	2 34 11 20	31 35	9 39	49

NOTATKI

P A D Z I E R N I K

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Stożek wskaz. w. w. w.	Kalendarz rymsko-katolicki	Dni
1 Nd	NMP. Różaniec	0 56 17 16 10 44 3 00	1 Nd	NMP. Różaniec
2 Pn	Aniołów Stożek	0 57 17 16 10 36 4 12	2 Pn	Aniołów Stożek
3 Wt	Kanobda i Ew. ②	0 58 17 16 10 28 5 24	3 Wt	Kanobda i Ew. ②
4 Śr	Franciszka Serwile	0 40 17 16 10 19 7 00	4 Śr	Franciszka Serwile
5 Cx	Placyda m.	0 41 17 08 17 34 8 18	5 Cx	Placyda m.
6 Pn	† Brunona w.	0 42 17 08 17 32 9 30	6 Pn	† Brunona w.
7 Śn	Albina p. w.	0 43 17 08 17 31 10 51	7 Śn	Albina p. w.
8 Nd	Petrus i Paweł	0 44 17 08 17 30 12 12	8 Nd	Petrus i Paweł
9 Pn	Onofrego b. m.	0 45 17 08 17 29 13 33	9 Pn	Onofrego b. m.
10 Wt	Franciszka Borg.	0 46 17 08 17 28 14 54	10 Wt	Franciszka Borg.
11 Śr	Placyd i Ew. ②	0 47 17 08 17 27 16 15	11 Śr	Placyd i Ew. ②
12 Cx	Maksymiliana b. w.	0 48 17 08 17 26 17 36	12 Cx	Maksymiliana b. w.
13 Pn	† Edwarda k. w.	0 49 17 08 17 25 18 57	13 Pn	† Edwarda k. w.
14 Śn	Katolika p. m.	0 50 17 08 17 24 20 18	14 Śn	Katolika p. m.
15 Nd	Terazy p. Januaria	0 51 17 08 17 23 21 39	15 Nd	Terazy p. Januaria
16 Pn	Martyna i Stefan	0 52 17 08 17 22 23 00	16 Pn	Martyna i Stefan
17 Wt	Wiktora p. Wikt.	0 53 17 08 17 21 24 21	17 Wt	Wiktora p. Wikt.
18 Śr	Antonina Kowalew.	0 54 17 08 17 20 25 42	18 Śr	Antonina Kowalew.
19 Cx	Prochy z Albionu	0 55 17 08 17 19 26 63	19 Cx	Prochy z Albionu
20 Pn	† Józefa Kowalew.	0 56 17 08 17 18 27 24	20 Pn	† Józefa Kowalew.
21 Śn	Urszuli p. m.	0 57 17 08 17 17 28 45	21 Śn	Urszuli p. m.
22 Nd	Kordell i Alodji	0 58 17 08 17 16 29 66	22 Nd	Kordell i Alodji
23 Pn	Severyna i Wikt.	0 59 17 08 17 15 30 87	23 Pn	Severyna i Wikt.
24 Wt	Katolika Kowalew.	0 60 17 08 17 14 31 108	24 Wt	Katolika Kowalew.
25 Śr	Krzysztofa i Kł. ②	0 61 17 08 17 13 32 129	25 Śr	Krzysztofa i Kł. ②
26 Cx	Ewangelia p. m.	0 62 17 08 17 12 33 150	26 Cx	Ewangelia p. m.
27 Pn	† Szymona p. m.	0 63 17 08 17 11 34 171	27 Pn	† Szymona p. m.
28 Śn	Szymona i Jod. ②	0 64 17 08 17 10 35 192	28 Śn	Szymona i Jod. ②
29 Nd	Wiktora p. w.	0 65 17 08 17 09 36 213	29 Nd	Wiktora p. w.
30 Pn	Gereon i Stefan	0 66 17 08 17 08 37 234	30 Pn	Gereon i Stefan
31 Wt	† Wiktora Szymona	0 67 17 08 17 07 38 255	31 Wt	† Wiktora Szymona

PAŹDZIERNIK

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycyca		Znaki
			wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1	Nd.	NMP. Różańcowej	5 36	17 18	16 44	3 00	
2	Pn.	Aniołów Stróżów	5 37	17 16	16 56	4 22	
3	Wt.	Kandyda i Ew. ☿	5 39	17 13	17 06	5 41	
4	Śr.	Franciszka Serafic.	5 40	17 11	17 19	7 00	
5	Cz.	Placyda m.	5 42	17 08	17 34	8 18	
6	Pt.	† Brunona w.	5 44	17 05	17 52	9 36	
7	Sb.	Marka p. w.	5 46	17 03	18 17	10 51	
8	Nd.	Pelagji, Birgitty	5 48	17 01	18 51	12 01	
9	Pn.	Dionizego b. m.	5 49	16 59	19 37	13 03	
10	Wt.	Franciszka Borg.	5 51	16 56	20 34	13 51	
11	Śr.	Placydy i Zen. ☾	5 52	16 54	21 42	14 26	
12	Cz.	Maksymiljana b. w.	5 54	16 52	22 55	14 52	
13	Pt.	† Edwarda kr. w.	5 56	16 50	00 00	15 11	
14	Sb.	Kaliksta p. m.	5 57	16 48	00 11	15 26	
15	Nd.	Teresy p., Jadwigi	5 59	16 46	1 28	15 38	
16	Pn.	Martyniana i Saturj.	6 01	16 44	2 46	15 50	
17	Wt.	Wiktor b., Małg.	6 03	16 41	4 05	16 02	
18	Śr.	Łukasza Ewang.	6 05	16 39	5 27	16 15	
19	Cz.	Piotra z Alkant. ☼	6 06	16 37	6 53	16 31	
20	Pt.	† Jana Kantego	6 08	16 35	8 24	16 52	
21	Sb.	Urszuli p. m.	6 09	16 33	9 56	17 21	
22	Nd.	Korduli i Alodji	6 11	16 31	11 22	18 06	
23	Pn.	Seweryna i Rom.	6 13	16 29	12 33	19 09	
24	Wt.	Rafała Archaniota	6 15	16 27	13 24	20 29	
25	Śr.	Kryspina i Kr. ☾	6 17	16 25	13 58	21 55	
26	Cz.	Ewarysta p. m.	6 19	16 23	14 21	23 22	
27	Pt.	† Sabiny p. m.	6 21	16 20	14 38	00 00	
28	Sb.	Szymona i Tad. ap.	6 23	16 18	14 51	00 47	
29	Nd.	Narcyza b. w.	6 25	16 16	15 04	2 08	
30	Pd.	Germana i Serap.	6 26	16 14	15 15	3 26	
31	Wt.	† Wigilja, Symfronj.	6 28	16 12	15 26	4 43	

NOTATKI

NOTATKI

PAŹDZIERNIK

Dni	Kalendarz rymianin katolicki	Święta rymianin katolicki	Kalendarz rymianin protest.	Święta rymianin protest.
1 Nd	NMP Wstążkowa	Ś. 28 17 18 18 18 18 20	28	28
2 Pn	Andrzej Apostoł	Ś. 27 15 16 16 16 16 18	27	27
3 Wt	Krzysztof i Jan	Ś. 26 12 13 13 13 13 15	26	26
4 Śr	Franciszek Serafin	Ś. 25 12 13 13 13 13 15	25	25
5 Cz	Placyda m.	Ś. 24 12 13 13 13 13 15	24	24
6 Pt	† Jeronim m.	Ś. 23 12 13 13 13 13 15	23	23
7 Sb	Marka p. w.	Ś. 22 12 13 13 13 13 15	22	22
8 Nd	Przemysław Burgi	Ś. 21 12 13 13 13 13 15	21	21
9 Pn	Stanisław b. m.	Ś. 20 12 13 13 13 13 15	20	20
10 Wt	Przemysław Burgi	Ś. 19 12 13 13 13 13 15	19	19
11 Śr	Placyda i Jan	Ś. 18 12 13 13 13 13 15	18	18
12 Cz	Nikodemus b. m.	Ś. 17 12 13 13 13 13 15	17	17
13 Pt	† Edwarda b. m.	Ś. 16 12 13 13 13 13 15	16	16
14 Sb	Krzysztof p. w.	Ś. 15 12 13 13 13 13 15	15	15
15 Nd	Terazy p., Jadwiga	Ś. 14 12 13 13 13 13 15	14	14
16 Pn	Martyna i Szymon	Ś. 13 12 13 13 13 13 15	13	13
17 Wt	Wilhelm p., Mela	Ś. 12 12 13 13 13 13 15	12	12
18 Śr	Edwarda b. m.	Ś. 11 12 13 13 13 13 15	11	11
19 Cz	Placyda i Jan	Ś. 10 12 13 13 13 13 15	10	10
20 Pt	† Janina b. m.	Ś. 9 12 13 13 13 13 15	9	9
21 Sb	Urszula p. w.	Ś. 8 12 13 13 13 13 15	8	8
22 Nd	Krzysztof i Jan	Ś. 7 12 13 13 13 13 15	7	7
23 Pn	Szymon i Jan	Ś. 6 12 13 13 13 13 15	6	6
24 Wt	Krzysztof Archaniół	Ś. 5 12 13 13 13 13 15	5	5
25 Śr	Krzysztof i Jan	Ś. 4 12 13 13 13 13 15	4	4
26 Cz	Edwarda b. m.	Ś. 3 12 13 13 13 13 15	3	3
27 Pt	† Szymon p. w.	Ś. 2 12 13 13 13 13 15	2	2
28 Sb	Szymon i Jan	Ś. 1 12 13 13 13 13 15	1	1
29 Nd	Nikodemus b. m.	Ś. 30 12 13 13 13 13 15	30	30
30 Pn	Stanisław i Szymon	Ś. 29 12 13 13 13 13 15	29	29
31 Wt	† Władysław b. m.	Ś. 28 12 13 13 13 13 15	28	28

NOTATKI

— LISTOPAD —

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Stożeczka wzrostu	Kalendarz rymsko-katolicki	Dni
1 St.	Wszystkie Świętych	0 30 16 10 15 40 0 00 W	1 St.	Wszystkie Świętych
2 C.	Święty Kolumb	0 31 16 07 15 37 7 17 W	2 C.	Święty Kolumb
3 Pt.	Święty Hubert	0 32 16 03 16 30 8 33 W	3 Pt.	Święty Hubert
4 Sb.	Katolicki Honor	0 33 16 03 16 30 9 43 W	4 Sb.	Katolicki Honor
5 Nd.	Zachęta i Euf	0 37 16 03 17 31 10 51 W	5 Nd.	Zachęta i Euf
6 Pt.	Lubomir w.	0 38 16 03 18 31 11 43 W	6 Pt.	Lubomir w.
7 Wt.	Święty i Kary	0 41 16 00 19 38 12 34 W	7 Wt.	Święty i Kary
8 St.	Gottwald i Mian	0 44 16 00 20 37 13 34 W	8 St.	Gottwald i Mian
9 C.	Teodor i Orest	0 44 16 00 21 38 14 34 W	9 C.	Teodor i Orest
10 Pt.	Andrzej i Awg	0 46 16 00 22 07 15 30 W	10 Pt.	Andrzej i Awg
11 Sb.	Mianina d. w.	0 47 16 00 23 00 16 31 W	11 Sb.	Mianina d. w.
12 Nd.	Mianina d. w.	0 48 16 00 23 00 17 32 W	12 Nd.	Mianina d. w.
13 Pt.	Święty Kary	0 51 16 00 24 00 18 32 W	13 Pt.	Święty Kary
14 Wt.	Lubomir d. w.	0 52 16 00 25 00 19 33 W	14 Wt.	Lubomir d. w.
15 St.	Leopold w.	0 54 16 00 26 00 20 33 W	15 St.	Leopold w.
16 C.	Edmund d. w.	0 55 16 00 27 00 21 34 W	16 C.	Edmund d. w.
17 Pt.	Gregorz	0 56 16 00 28 00 22 34 W	17 Pt.	Gregorz
18 Sb.	Odon p.	0 58 16 00 29 00 23 35 W	18 Sb.	Odon p.
19 Nd.	Edmunda d. w.	1 01 16 00 30 00 24 35 W	19 Nd.	Edmunda d. w.
20 Pt.	Edmunda i Walerj	1 03 16 00 31 00 25 36 W	20 Pt.	Edmunda i Walerj
21 Wt.	Oskarowski Wt.	1 04 16 00 32 00 26 36 W	21 Wt.	Oskarowski Wt.
22 St.	Cezary p. m.	1 06 16 00 33 00 27 37 W	22 St.	Cezary p. m.
23 C.	Edmunda p. m.	1 08 16 00 34 00 28 37 W	23 C.	Edmunda p. m.
24 Pt.	Jan od Krzyża	1 09 16 00 35 00 29 38 W	24 Pt.	Jan od Krzyża
25 Sb.	Karłowicz p. m.	1 11 16 00 36 00 30 38 W	25 Sb.	Karłowicz p. m.
26 Nd.	Polina p. m.	1 12 16 00 37 00 31 39 W	26 Nd.	Polina p. m.
27 Pt.	Wiktoria d. w.	1 14 16 00 38 00 32 39 W	27 Pt.	Wiktoria d. w.
28 Wt.	Wiktoria d. w.	1 16 16 00 39 00 33 40 W	28 Wt.	Wiktoria d. w.
29 St.	Salomon i Filom	1 17 16 00 40 00 34 40 W	29 St.	Salomon i Filom
30 C.	Andrzej d.	1 19 16 00 41 00 35 41 W	30 C.	Andrzej d.

L I S T O P A D

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżycy		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Śr.	Wszystk. Świętych	6 30	16 10	15 40	6 00	
2 Cz.	Dzień Zaduszny ☾	6 31	16 0	15 57	7 17	
3 Pt.	† Huberta b. w.	6 33	16 07	16 20	8 33	
4 Sb.	Karola Borom.	6 35	16 05	16 50	9 47	
5 Nd.	Zachariasza i Elżb.	6 37	16 03	17 31	10 51	
6 Pn.	Leonarda w.	6 39	16 02	18 25	11 43	
7 Wt.	Nikandra i Karyny	6 41	16 00	19 28	12 24	
8 Śr.	Gotfryda i Maura	6 42	15 59	20 39	12 53	
9 Cz.	Teodora i Oresta	6 44	15 57	21 53	13 13	
10 Pt.	† Andrzeja z Aw. ☾	6 46	15 56	23 07	13 30	
11 Sb.	Marcina b. w.	6 47	15 54	00 00	13 44	
12 Nd.	Marcina p. m.	6 49	15 52	00 23	13 56	
13 Pn.	Stanisława Kostki	6 51	15 50	1 39	14 07	
14 Wt.	Jukunda b. w.	6 52	15 48	2 58	14 19	
15 Śr.	Leopolda w.	6 54	15 46	4 21	14 33	
16 Cz.	Edmunda b. w.	6 56	15 45	5 49	14 51	
17 Pt.	† Grzegorza ☾	6 58	15 44	7 22	15 18	
18 Sb.	Odon p.	7 00	15 43	8 54	15 56	
19 Nd.	Elżbiety kr. wd.	7 01	15 42	10 15	16 53	
20 Pn.	Feliksa i Walezj.	7 03	15 41	11 16	18 10	
21 Wt.	Ofiarowanie NMP.	7 04	15 40	11 58	19 38	
22 Śr.	Cecylji p. m.	7 06	15 39	12 25	21 08	
23 Cz.	Klemensa p. m.	7 08	15 38	12 44	22 34	
24 Pt.	† Jana od Krzyża ☾	7 09	15 36	12 58	23 57	
25 Sb.	Katarzyny p. m.	7 11	15 35	13 11	00 00	
26 Nd.	Piotra p. m.	7 12	15 34	13 23	1 16	
27 Pn.	Wirgiljusza b. w.	7 14	15 33	13 34	2 32	
28 Wt.	Manswerta b. m.	7 16	15 32	13 47	3 48	
29 Śr.	Saturnina i Filem.	7 17	15 31	14 03	5 04	
30 Cz.	Andrzeja ap.	7 19	15 30	14 23	6 20	

NOTATKI

NOTATKI

L I S T O P A D

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Strefa		Kolejność	
		godz. rano	godz. wiecz.	godz. rano	godz. wiecz.
1	Sr. Wasytek. Kolejność	6 20	16 10	17 30	6 00
2	Cz. Dzień Zachrzany 2	6 21	16 09	17 31	7 17
3	Wt. J. Hubertus b. w.	6 22	16 07	17 30	8 13
4	Sb. Karola Borom.	6 23	16 05	17 29	9 23
5	Nd. Zachariasz i Elżb.	6 27	16 03	17 31	10 51
6	Pn. Leonardus w.	6 29	16 02	17 29	11 43
7	Wt. Aleksandra i Karol	6 31	16 00	17 28	12 24
8	Sr. Gedyda i Marcin	6 43	16 00	17 30	12 54
9	Cz. Teodora i Oktaw	6 46	15 57	17 31	13 13
10	Wt. J. Andrzej i Awak	6 48	15 56	17 31	13 30
11	Sb. Marianna z. w.	6 47	15 54	17 30	13 44
12	Ks. Martina p. m.	6 49	15 52	17 28	13 56
13	Pn. Stanisław Kosci	6 51	15 50	17 29	14 07
14	Wt. Jukunda b. w.	6 52	15 48	17 28	14 15
15	Sr. Leopolda w.	6 54	15 46	17 28	14 23
16	Cz. Edmundus b. w.	6 55	15 45	17 28	14 51
17	Wt. J. Gregorius .	6 57	15 44	17 27	15 18
18	Sb. Odona p.	7 01	15 42	17 24	15 50
19	Nd. Elżbieta kr. wd	7 03	15 42	17 15	16 53
20	Pn. Petrus i Walery	7 03	15 41	17 16	17 10
21	Wt. Ofiarowanie A. M.	7 04	15 40	17 15	17 30
22	Sr. Cecylia z. m.	7 06	15 39	17 23	17 04
23	Cz. Klemens p. m.	7 04	15 38	17 24	17 14
24	Pn. J. Janek Krysta 2	7 07	15 36	17 24	17 57
25	Sb. Katarzyna p. m.	7 11	15 35	17 13	18 04
26	Nd. Piotr p. m.	7 12	15 34	17 23	18 18
27	Pn. Władysław b. w.	7 14	15 33	17 24	18 27
28	Wt. Annawerba b. m.	7 16	15 32	17 25	18 40
29	Sr. Saturnina i Płom.	7 17	15 31	17 26	18 54
30	Cz. Andrzej op.	7 19	15 30	17 23	19 04

NOTATKI

GRUDZIEŃ

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Stożca wiel. kół	Księżyc wiel. kół	Wiel. kół
1 Pt	† Erykuzas b. w.	7 20 15 20	14 21	7 23
2 Sb	Wielki p. m. (2)	7 21 15 21	15 28	8 40
3 Nd	Prawdziwa Kawa.	7 22 15 22	16 18	9 17
4 Pn	Barbary p. m.	7 23 15 23	17 18	10 21
5 Wt	Sady op. Nilsa	7 24 15 24	18 21	10 24
6 Śr	Mikołaja b. w.	7 25 15 25	19 40	11 17
7 Cz	Andrzeja b. w.	7 26 15 26	20 52	11 23
8 Pt	Wielki p. m. (2)	7 27 15 27	22 00	11 40
9 Sb	Wielki p. m. (2)	7 28 15 28	23 20	12 02
10 Nd	W. M. P. Łowc.	7 29 15 29	00 00	12 13
11 Pn	Andrzeja b. w.	7 30 15 30	00 35	12 24
12 Wt	Aleksandra m.	7 31 15 31	1 04	12 37
13 Śr	Łucji p. m. Ogi	7 32 15 32	2 16	12 52
14 Cz	Dionizy i Hieron	7 33 15 33	4 45	13 14
15 Pt	† Walerjusz i Jan	7 34 15 34	6 11	13 44
16 Sb	Eugeniusz b. m.	7 35 15 35	7 45	14 22
17 Nd	Łowc.	7 36 15 36	8 58	15 41
18 Pn	Grzegorz b. w.	7 37 15 37	9 50	17 07
19 Wt	Grzegorz i Walerjusz	7 38 15 38	10 24	18 41
20 Śr	† S. de. Teofil i S.	7 39 15 39	10 47	20 12
21 Cz	Tomaz b.	7 40 15 40	11 04	21 40
22 Pt	† S. de. Honorat	7 41 15 41	11 17	23 03
23 Sb	† Walerjusz i S. de. J.	7 42 15 42	11 19	00 00
24 Nd	Janina p.	7 43 15 43	11 41	01 21
25 Pn	Narodz. Chr. Pasa	7 44 15 44	12 04	1 38
26 Wt	Sebastjan i Męst.	7 45 15 45	12 09	2 54
27 Śr	Janina p. m.	7 46 15 46	12 38	4 10
28 Cz	Mikolaj b. m.	7 47 15 47	13 02	5 23
29 Pt	† Tomaz b.	7 48 15 48	13 27	6 32
30 Sb	Eugeniusz b. w.	7 49 15 49	14 13	7 33
31 Nd	Święty p. w. (2)	7 50 15 50	15 09	8 20

GRUDZIEŃ

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Słońca		Księżyca		Znaki
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1 Pt.	† Eligjusza b. w.	7 20	15 30	14 51	7 33	
2 Sb.	Bibiany p. m. ☺	7 21	15 29	15 28	8 40	
3 Nd.	Franciszka Ksaw.	7 23	15 29	16 18	9 37	
4 Pn.	Barbary p. m.	7 24	15 28	17 18	10 21	
5 Wt.	Sabby op., Niceta	7 25	15 28	18 27	10 54	
6 Śr.	Mikołaja b. w.	7 27	15 27	19 40	11 17	
7 Cz.	Ambrożego b. w.	7 29	15 26	20 53	11 35	
8 Pt.	Niepok. Pocz. NMP.	7 30	15 26	22 06	11 49	
9 Sb.	Walerji i Leokadij	7 31	15 26	23 20	12 02	
10 Nd.	N. M. P. Loret. ☾	7 32	15 25	00 00	12 13	
11 Pn.	Damazego p. w.	7 33	15 25	00 35	12 24	
12 Wt.	Aleksandra m.	7 34	15 25	1 54	12 37	
13 Śr.	Łucji p. m., Otylli	7 35	15 25	3 16	12 52	
14 Cz.	Dioskora i Herona	7 36	15 25	4 45	13 14	
15 Pt.	† Walerjana i Iren.	7 37	15 25	6 17	13 44	
16 Sb.	Euzebjusza b. m.	7 38	15 25	7 45	14 32	
17 Nd.	Łazarza b. ☹	7 39	15 25	8 58	15 41	
18 Pn.	Gracjana b. w.	7 40	15 25	9 50	17 07	
19 Wt.	Darjusza i Nemezj.	7 41	15 26	10 24	18 41	
20 Śr.	† S. dz., Teofila i Z.	7 41	15 26	10 47	20 13	
21 Cz.	Tomasza ap.	7 42	15 26	11 04	21 40	
22 Pt.	† S. dz., Honorata	7 42	15 27	11 17	23 03	
23 Sb.	† Wigilja, S. dz. ☾	7 43	15 28	11 29	00 00	
24 Nd.	İrminy p.	7 43	15 28	11 41	00 21	
25 Pn.	Narodz. Chr. Pana	7 44	15 29	11 54	1 38	
26 Wt.	Szczepana I Męcz.	7 44	15 29	12 09	2 54	
27 Śr.	Jana apost. ew.	7 44	15 30	12 28	4 10	
28 Cz.	Młodzianków m.m.	7 44	15 31	12 53	5 23	
29 Pt.	† Tomasza b.	7 45	15 32	13 27	6 32	
30 Sb.	Eugenjusza b. w.	7 45	15 33	14 13	7 33	
31 Nd.	Sylwestra p. w. ☺	7 45	15 33	15 09	8 20	

NOTATKI

Królowie polscy.

Mieczysław I	262 — 282
Lesław I Chrobry	592 — 702
Mieszko I	962 — 1024
Kazimierz Odnowiciel	1038 — 1058
Bolesław II Śmiały	1078 — 1098
Władysław Herman	1098 — 1122
Bolesław III Krzywousty	1102 — 1138
Władysław IV	1138 — 1148
Bolesław IV	1148 — 1172
Mieszko II	1172 — 1177
Kazimierz II Sprawiedliwy	1177 — 1198
Władysław Łokietek	1194 — 1242
Lesław I	1242 — 1247
Władysław Łokietek	1247 — 1248
Lesław I	1248 — 1249
Bolesław V Wstydliwy	1249 — 1259
Lesław II	1259 — 1269
Lesław III	1269 — 1279
Lesław IV	1279 — 1289
Lesław V	1289 — 1299
Lesław VI	1299 — 1309
Lesław VII	1309 — 1319
Lesław VIII	1319 — 1329
Lesław IX	1329 — 1339
Lesław X	1339 — 1349
Lesław XI	1349 — 1359
Lesław XII	1359 — 1369
Lesław XIII	1369 — 1379
Lesław XIV	1379 — 1389
Lesław XV	1389 — 1399
Lesław XVI	1399 — 1409
Lesław XVII	1409 — 1419
Lesław XVIII	1419 — 1429
Lesław XIX	1429 — 1439
Lesław XX	1439 — 1449
Lesław XXI	1449 — 1459
Lesław XXII	1459 — 1469
Lesław XXIII	1469 — 1479
Lesław XXIV	1479 — 1489
Lesław XXV	1489 — 1499
Lesław XXVI	1499 — 1509
Lesław XXVII	1509 — 1519
Lesław XXVIII	1519 — 1529
Lesław XXIX	1529 — 1539
Lesław XXX	1539 — 1549
Lesław XXXI	1549 — 1559
Lesław XXXII	1559 — 1569
Lesław XXXIII	1569 — 1579
Lesław XXXIV	1579 — 1589
Lesław XXXV	1589 — 1599
Lesław XXXVI	1599 — 1609
Lesław XXXVII	1609 — 1619
Lesław XXXVIII	1619 — 1629
Lesław XXXIX	1629 — 1639
Lesław XL	1639 — 1649
Lesław XLI	1649 — 1659
Lesław XLII	1659 — 1669
Lesław XLIII	1669 — 1679
Lesław XLIV	1679 — 1689
Lesław XLV	1689 — 1699
Lesław XLVI	1699 — 1709
Lesław XLVII	1709 — 1719
Lesław XLVIII	1719 — 1729
Lesław XLIX	1729 — 1739
Lesław L	1739 — 1749
Lesław LI	1749 — 1759
Lesław LII	1759 — 1769
Lesław LIII	1769 — 1779
Lesław LIV	1779 — 1789
Lesław LV	1789 — 1799
Lesław LVI	1799 — 1809
Lesław LVII	1809 — 1819
Lesław LVIII	1819 — 1829
Lesław LIX	1829 — 1839
Lesław LX	1839 — 1849
Lesław LXI	1849 — 1859
Lesław LXII	1859 — 1869
Lesław LXIII	1869 — 1879
Lesław LXIV	1879 — 1889
Lesław LXV	1889 — 1899
Lesław LXVI	1899 — 1909
Lesław LXVII	1909 — 1919
Lesław LXVIII	1919 — 1929
Lesław LXIX	1929 — 1939
Lesław LXX	1939 — 1949
Lesław LXXI	1949 — 1959
Lesław LXXII	1959 — 1969
Lesław LXXIII	1969 — 1979
Lesław LXXIV	1979 — 1989
Lesław LXXV	1989 — 1999
Lesław LXXVI	1999 — 2009
Lesław LXXVII	2009 — 2019
Lesław LXXVIII	2019 — 2029
Lesław LXXIX	2029 — 2039
Lesław LXXX	2039 — 2049
Lesław LXXXI	2049 — 2059
Lesław LXXXII	2059 — 2069
Lesław LXXXIII	2069 — 2079
Lesław LXXXIV	2079 — 2089
Lesław LXXXV	2089 — 2099
Lesław LXXXVI	2099 — 2109
Lesław LXXXVII	2109 — 2119
Lesław LXXXVIII	2119 — 2129
Lesław LXXXIX	2129 — 2139
Lesław LXXXX	2139 — 2149
Lesław LXXXXI	2149 — 2159
Lesław LXXXXII	2159 — 2169
Lesław LXXXXIII	2169 — 2179
Lesław LXXXXIV	2179 — 2189
Lesław LXXXXV	2189 — 2199
Lesław LXXXXVI	2199 — 2209
Lesław LXXXXVII	2209 — 2219
Lesław LXXXXVIII	2219 — 2229
Lesław LXXXXIX	2229 — 2239
Lesław LXXXXX	2239 — 2249
Lesław LXXXXXI	2249 — 2259
Lesław LXXXXXII	2259 — 2269
Lesław LXXXXXIII	2269 — 2279
Lesław LXXXXXIV	2279 — 2289
Lesław LXXXXXV	2289 — 2299
Lesław LXXXXXVI	2299 — 2309
Lesław LXXXXXVII	2309 — 2319
Lesław LXXXXXVIII	2319 — 2329
Lesław LXXXXXIX	2329 — 2339
Lesław LXXXXXX	2339 — 2349
Lesław LXXXXXXI	2349 — 2359
Lesław LXXXXXXII	2359 — 2369
Lesław LXXXXXXIII	2369 — 2379
Lesław LXXXXXXIV	2379 — 2389
Lesław LXXXXXXV	2389 — 2399
Lesław LXXXXXXVI	2399 — 2409
Lesław LXXXXXXVII	2409 — 2419
Lesław LXXXXXXVIII	2419 — 2429
Lesław LXXXXXXIX	2429 — 2439
Lesław LXXXXXXX	2439 — 2449
Lesław LXXXXXXXI	2449 — 2459
Lesław LXXXXXXXII	2459 — 2469
Lesław LXXXXXXXIII	2469 — 2479
Lesław LXXXXXXXIV	2479 — 2489
Lesław LXXXXXXXV	2489 — 2499
Lesław LXXXXXXXVI	2499 — 2509
Lesław LXXXXXXXVII	2509 — 2519
Lesław LXXXXXXXVIII	2519 — 2529
Lesław LXXXXXXXIX	2529 — 2539
Lesław LXXXXXXXX	2539 — 2549
Lesław LXXXXXXXXI	2549 — 2559
Lesław LXXXXXXXII	2559 — 2569
Lesław LXXXXXXXIII	2569 — 2579
Lesław LXXXXXXXIV	2579 — 2589
Lesław LXXXXXXXV	2589 — 2599
Lesław LXXXXXXXVI	2599 — 2609
Lesław LXXXXXXXVII	2609 — 2619
Lesław LXXXXXXXVIII	2619 — 2629
Lesław LXXXXXXXIX	2629 — 2639
Lesław LXXXXXXXX	2639 — 2649
Lesław LXXXXXXXXI	2649 — 2659
Lesław LXXXXXXXII	2659 — 2669
Lesław LXXXXXXXIII	2669 — 2679
Lesław LXXXXXXXIV	2679 — 2689
Lesław LXXXXXXXV	2689 — 2699
Lesław LXXXXXXXVI	2699 — 2709
Lesław LXXXXXXXVII	2709 — 2719
Lesław LXXXXXXXVIII	2719 — 2729
Lesław LXXXXXXXIX	2729 — 2739
Lesław LXXXXXXXX	2739 — 2749
Lesław LXXXXXXXXI	2749 — 2759
Lesław LXXXXXXXII	2759 — 2769
Lesław LXXXXXXXIII	2769 — 2779
Lesław LXXXXXXXIV	2779 — 2789
Lesław LXXXXXXXV	2789 — 2799
Lesław LXXXXXXXVI	2799 — 2809
Lesław LXXXXXXXVII	2809 — 2819
Lesław LXXXXXXXVIII	2819 — 2829
Lesław LXXXXXXXIX	2829 — 2839
Lesław LXXXXXXXX	2839 — 2849
Lesław LXXXXXXXXI	2849 — 2859
Lesław LXXXXXXXII	2859 — 2869
Lesław LXXXXXXXIII	2869 — 2879
Lesław LXXXXXXXIV	2879 — 2889
Lesław LXXXXXXXV	2889 — 2899
Lesław LXXXXXXXVI	2899 — 2909
Lesław LXXXXXXXVII	2909 — 2919
Lesław LXXXXXXXVIII	2919 — 2929
Lesław LXXXXXXXIX	2929 — 2939
Lesław LXXXXXXXX	2939 — 2949
Lesław LXXXXXXXXI	2949 — 2959
Lesław LXXXXXXXII	2959 — 2969
Lesław LXXXXXXXIII	2969 — 2979
Lesław LXXXXXXXIV	2979 — 2989
Lesław LXXXXXXXV	2989 — 2999
Lesław LXXXXXXXVI	2999 — 3009
Lesław LXXXXXXXVII	3009 — 3019
Lesław LXXXXXXXVIII	3019 — 3029
Lesław LXXXXXXXIX	3029 — 3039
Lesław LXXXXXXXX	3039 — 3049
Lesław LXXXXXXXXI	3049 — 3059
Lesław LXXXXXXXII	3059 — 3069
Lesław LXXXXXXXIII	3069 — 3079
Lesław LXXXXXXXIV	3079 — 3089
Lesław LXXXXXXXV	3089 — 3099
Lesław LXXXXXXXVI	3099 — 3109
Lesław LXXXXXXXVII	3109 — 3119
Lesław LXXXXXXXVIII	3119 — 3129
Lesław LXXXXXXXIX	3129 — 3139
Lesław LXXXXXXXX	3139 — 3149
Lesław LXXXXXXXXI	3149 — 3159
Lesław LXXXXXXXII	3159 — 3169
Lesław LXXXXXXXIII	3169 — 3179
Lesław LXXXXXXXIV	3179 — 3189
Lesław LXXXXXXXV	3189 — 3199
Lesław LXXXXXXXVI	3199 — 3209
Lesław LXXXXXXXVII	3209 — 3219
Lesław LXXXXXXXVIII	3219 — 3229
Lesław LXXXXXXXIX	3229 — 3239
Lesław LXXXXXXXX	3239 — 3249
Lesław LXXXXXXXXI	3249 — 3259
Lesław LXXXXXXXII	3259 — 3269
Lesław LXXXXXXXIII	3269 — 3279
Lesław LXXXXXXXIV	3279 — 3289
Lesław LXXXXXXXV	3289 — 3299
Lesław LXXXXXXXVI	3299 — 3309
Lesław LXXXXXXXVII	3309 — 3319
Lesław LXXXXXXXVIII	3319 — 3329
Lesław LXXXXXXXIX	3329 — 3339
Lesław LXXXXXXXX	3339 — 3349
Lesław LXXXXXXXXI	3349 — 3359
Lesław LXXXXXXXII	3359 — 3369
Lesław LXXXXXXXIII	3369 — 3379
Lesław LXXXXXXXIV	3379 — 3389
Lesław LXXXXXXXV	3389 — 3399
Lesław LXXXXXXXVI	3399 — 3409
Lesław LXXXXXXXVII	3409 — 3419
Lesław LXXXXXXXVIII	3419 — 3429
Lesław LXXXXXXXIX	3429 — 3439
Lesław LXXXXXXXX	3439 — 3449
Lesław LXXXXXXXXI	3449 — 3459
Lesław LXXXXXXXII	3459 — 3469
Lesław LXXXXXXXIII	3469 — 3479
Lesław LXXXXXXXIV	3479 — 3489
Lesław LXXXXXXXV	3489 — 3499
Lesław LXXXXXXXVI	3499 — 3509
Lesław LXXXXXXXVII	3509 — 3519
Lesław LXXXXXXXVIII	3519 — 3529
Lesław LXXXXXXXIX	3529 — 3539
Lesław LXXXXXXXX	3539 — 3549
Lesław LXXXXXXXXI	3549 — 3559
Lesław LXXXXXXXII	3559 — 3569
Lesław LXXXXXXXIII	3569 — 3579
Lesław LXXXXXXXIV	3579 — 3589
Lesław LXXXXXXXV	3589 — 3599
Lesław LXXXXXXXVI	3599 — 3609
Lesław LXXXXXXXVII	3609 — 3619
Lesław LXXXXXXXVIII	3619 — 3629
Lesław LXXXXXXXIX	3629 — 3639
Lesław LXXXXXXXX	3639 — 3649
Lesław LXXXXXXXXI	3649 — 3659
Lesław LXXXXXXXII	3659 — 3669
Lesław LXXXXXXXIII	3669 — 3679
Lesław LXXXXXXXIV	3679 — 3689
Lesław LXXXXXXXV	3689 — 3699
Lesław LXXXXXXXVI	3699 — 3709
Lesław LXXXXXXXVII	3709 — 3719
Lesław LXXXXXXXVIII	3719 — 3729
Lesław LXXXXXXXIX	3729 — 3739
Lesław LXXXXXXXX	3739 — 3749
Lesław LXXXXXXXXI	3749 — 3759
Lesław LXXXXXXXII	3759 — 3769
Lesław LXXXXXXXIII	3769 — 3779
Lesław LXXXXXXXIV	3779 — 3789
Lesław LXXXXXXXV	3789 — 3799
Lesław LXXXXXXXVI	3799 — 3809
Lesław LXXXXXXXVII	3809 — 3819
Lesław LXXXXXXXVIII	3819 — 3829
Lesław LXXXXXXXIX	3829 — 3839
Lesław LXXXXXXXX	3839 — 3849
Lesław LXXXXXXXXI	3849 — 3859
Lesław LXXXXXXXII	3859 — 3869
Lesław LXXXXXXXIII	3869 — 3879
Lesław LXXXXXXXIV	3879 — 3889
Lesław LXXXXXXXV	3889 — 3899
Lesław LXXXXXXXVI	3899 — 3909
Lesław LXXXXXXXVII	3909 — 3919
Lesław LXXXXXXXVIII	3919 — 3929
Lesław LXXXXXXXIX	3929 — 3939
Lesław LXXXXXXXX	3939 — 3949
Lesław LXXXXXXXXI	3949 — 3959
Lesław LXXXXXXXII	3959 — 3969
Lesław LXXXXXXXIII	3969 — 3979
Lesław LXXXXXXXIV	3979 — 3989
Lesław LXXXXXXXV	3989 — 3999
Lesław LXXXXXXXVI	3999 — 4009
Lesław LXXXXXXXVII	4009 — 4019
Lesław LXXXXXXXVIII	4019 — 4029
Lesław LXXXXXXXIX	4029 — 4039
Lesław LXXXXXXXX	4039 — 4049
Lesław LXXXXXXXXI	4049 — 4059
Lesław LXXXXXXXII	4059 — 4069
Lesław LXXXXXXXIII	4069 — 4079
Lesław LXXXXXXXIV	4079 — 4089
Lesław LXXXXXXXV	4089 — 4099
Lesław LXXXXXXXVI	4099 — 4109
Lesław LXXXXXXXVII	4109 — 4119
Lesław LXXXXXXXVIII	4119 — 4129
Lesław LXXXXXXXIX	4129 — 4139
Lesław LXXXXXXXX	4139 — 4149
Lesław LXXXXXXXXI	4149 — 4159
Lesław LXXXXXXXII	4159 — 4169
Lesław LXXXXXXXIII	4169 — 4179
Lesław LXXXXXXXIV	4179 — 4189
Lesław LXXXXXXXV	4189 — 4199
Lesław LXXXXXXXVI	4199 — 4209
Lesław LXXXXXXXVII	4209 — 4219
Lesław LXXXXXXXVIII	4219 — 4229
Lesław LXXXXXXXIX	4229 — 4239
Lesław LXXXXXXXX	4239 — 4249
Lesław LXXXXXXXXI	4249 — 4259
Lesław LXXXXXXXII	4259 — 4269
Lesław LXXXXXXXIII	4269 — 4279
Lesław LXXXXXXXIV	4279 — 4289
Lesław LXXXXXXXV	4289 — 4299
Lesław LXXXXXXXVI	4299 — 4309
Lesław LXXXXXXXVII	4309 — 4319
Lesław LXXXXXXXVIII	4319 — 4329
Lesław LXXXXXXXIX	4329 — 4339
Lesław LXXXXXXXX	4339 — 4349
Lesław LXXXXXXXXI	4349 — 4359
Lesław LXXXXXXXII	4359 — 4369
Lesław LXXXXXXXIII	4369 — 4379
Lesław LXXXXXXXIV	4379 — 4389
Lesław LXXXXXXXV	4389 — 4399
Lesław LXXXXXXXVI	4399 — 4409
Lesław LXXXXXXXVII	4409 — 4419
Lesław LXXXXXXXVIII	4419 — 4429
Lesław LXXXXXXXIX	4429 — 4439
Lesław LXXXXXXXX	4439 — 4449
Lesław LXXXXXXXXI	4449 — 4459
Lesław LXXXXXXXII	4459 — 4469
Lesław LXXXXXXXIII	4469 — 4479
Lesław LXXXXXXXIV	4479 — 4489
Lesław LXXXXXXXV	4489 — 4499
Lesław LXXXXXXXVI	4499 — 4509
Lesław LXXXXXXXVII	4509 — 4519
Lesław LXXXXXXXVIII	4519 — 4529
Lesław LXXXXXXXIX	4529 — 4539
Lesław LXXXXXXXX	4539 — 4549
Lesław LXXXXXXXXI	4549 — 4559
Lesław LXXXXXXXII	4559 — 4569
Lesław LXXXXXXXIII	4569 — 4579
Lesław LXXXXXXXIV	4579 — 4589
Lesław LXXXXXXXV	4589 — 4599
Lesław LXXXXXXXVI	4599 — 4609
Lesław LXXXXXXXVII	4609 — 4619
Lesław LXXXXXXXVIII	4619 — 4629
Lesław LXXXXXXXIX	4629 — 4639
Lesław LXXXXXXXX	4639 — 4649
Lesław LXXXXXXXXI	4649 — 4659
Lesław LXXXXXXXII	4659 — 4669
Lesław LXXXXXXXIII	4669 — 4679
Lesław LXXXXXXXIV	4679 — 4689
Lesław LXXXXXXXV	4689 — 4699
Lesław LXXXXXXXVI	4699 — 4709
Lesław LXXXXXXXVII	4709 — 4719
Lesław LXXXXXXXVIII	4719 — 4729
Lesław LXXXXXXXIX	4729 — 4739
Lesław LXXXXXXXX	4739 — 4749
Lesław LXXXXXXXXI	4749 — 4759
Lesław LXXXXXXXII	4759 — 4769
Lesław LXXXXXXXIII	4769 — 4779
Lesław LXXXXXXXIV	4779 — 4789
Lesław LXXXXXXXV	4789 — 4799
Lesław LXXXXXXXVI	4799 — 4809
Lesław LXXXXXXXVII	4809 — 4819
Lesław LXXXXXXXVIII	4819 — 4829
Lesław LXXXXXXXIX	4829 — 4839
Lesław LXXXXXXXX	4839 — 4849
Lesław LXXXXXXXXI	4849 — 4859
Lesław LXXXXXXXII	4859 — 4869
Lesław LXXXXXXXIII	4869 — 4879
Lesław LXXXXXXXIV	4879 — 4889
Lesław LXXXXXXXV	4889 — 4899
Lesław LXXXXXXXVI	4899 — 4909
Lesław LXXXXXXXVII	4909 — 4919
Lesław LXXXXXXXVIII	4919 — 4929
Lesław LXXXXXXXIX	4929 — 4939
Lesław LXXXXXXXX	4939 — 4949
Lesław LXXXXXXXXI	4949 — 4959
Lesław LXXXXXXXII	4959 — 4969
Lesław LXXXXXXXIII	4969 — 4979
Lesław LXXXXXXXIV	4979 — 4989
Lesław LXXXXXXXV	4989 — 4999

NOTATKI

GRUDZIEŃ

Dni	Kalendarz rymsko-katolicki	Główna		Kalendarz rymsko-katolicki	Z
		godz. 12:00	godz. 18:00		
1 Pi	Święty J. B. w.	7 20 15 30	14 31 7 25	12	
2 Sb	Święty J. B. m.	7 21 15 30	15 32 7 26	13	
3 Nd	Przedświątek Karm.	7 22 15 30	16 33 7 27	14	
4 Po	Barbary p. m.	7 24 15 30	17 34 7 28	15	
5 Wt	Sabhy op. Nioeta	7 25 15 30	18 35 7 29	16	
6 Śr	Mikołaja B. w.	7 27 15 30	19 36 7 30	17	
7 Cz	Ambrasego B. m.	7 28 15 30	20 37 7 31	18	
8 Pt	Wniech. Pocz. NKP	7 30 15 30	21 38 7 32	19	
9 Sb	Walerji i Leokadij	7 31 15 30	22 39 7 33	20	
10 Nd	N. M. P. Lant. G.	7 32 15 30	23 40 7 34	21	
11 Po	Damascygo B. w.	7 33 15 30	24 41 7 35	22	
12 Wt	Ambrasego m.	7 34 15 30	25 42 7 36	23	
13 Śr	Laci p. m. Oryll	7 35 15 30	26 43 7 37	24	
14 Cz	Dionizy i Hieronim	7 36 15 30	27 44 7 38	25	
15 Pt	+ Walerjana i Iren	7 37 15 30	28 45 7 39	26	
16 Sb	Eusebiusza B. m.	7 38 15 30	29 46 7 40	27	
17 Nd	Lazarza B.	7 39 15 30	30 47 7 41	28	
18 Po	Grzegorz B. w.	7 40 15 30	31 48 7 42	29	
19 Wt	Dawida i Nemoz	7 41 15 30	32 49 7 43	30	
20 Śr	+ S. dz. Teobila i Z.	7 42 15 30	33 50 7 44	31	
21 Cz	Tymoteusz op.	7 43 15 30	34 51 7 45	32	
22 Pt	+ S. dz. Hieronim	7 44 15 30	35 52 7 46	33	
23 Sb	+ Wigilia. S. dz. B.	7 45 15 30	36 53 7 47	34	
24 Nd	Imzlay p.	7 46 15 30	37 54 7 48	35	
25 Po	Karola. Chr. Pasa	7 47 15 30	38 55 7 49	36	
26 Wt	Severjana i Megg.	7 48 15 30	39 56 7 50	37	
27 Śr	Jana ap. i N.	7 49 15 30	40 57 7 51	38	
28 Cz	Medeleński m. m.	7 50 15 30	41 58 7 52	39	
29 Pt	+ Tymoteusz B.	7 51 15 30	42 59 7 53	40	
30 Sb	Eusebiusza B. w.	7 52 15 30	43 60 7 54	41	
31 Nd	Sylwestra p. w.	7 53 15 30	44 61 7 55	42	

Królowie polscy.

Mieczysław I	962 — 992
Bolesław I Chrobry	992 — 1025
Mieczysław II Gnuśny	1025 — 1034
Kazimierz Odnowiciel	1038 — 1058
Bolesław II Śmiały	1058 — 1080
Władysław Herman	1080 — 1102
Bolesław III Krzywousty	1102 — 1138
Władysław II	1138 — 1146
Bolesław IV Kędzierzawy	1146 — 1173
Mieczysław III Stary	1173 — 1177
Kazimierz II Sprawiedliwy	1177 — 1194
Władysław Łaskonogi	1194 — 1202
Leszek I Biały	1202 — 1227
Walki o tron krakowski	1227 — 1232
Henryk I Brodaty	1234 — 1238
Henryk II Pobożny	1238 — 1241
Walki o tron	1241 — 1243
Bolesław V Wstydlivy	1243 — 1279
Leszek Czarny	1279 — 1288
Henryk Probus	1289 — 1290
Przemysław II	1290 — 1295
Wacław II kr. Czeski	1300 — 1305
Władysław Łokietek	1306 — 1333
Kazimierz Wielki	1333 — 1370
Ludwik Węgierski	1370 — 1382
Jadwiga	1384 — 1386
Władysław Jagiełło	1386 — 1434
Władysław Warneńczyk	1434 — 1444
Kazimierz Jagiellończyk	1447 — 1492
Jan I Olbracht	1492 — 1501
Aleksander	1501 — 1506

Zygmunt I Stary	1506 — 1548
Zygmunt II August	1548 — 1572
Henryk Walezy	1573 — 1574
Stefan Batory	1576 — 1586
Zygmunt III Waza	1587 — 1632
Władysław IV	1632 — 1648
Jan II Kazimierz	1648 — 1668
Michał Korybut Wiśniowiecki	1669 — 1673
Jan III Sobieski	1674 — 1696
August II	1697 — 1704
Stanisław Leszczyński	1704 — 1709
August II (powtórnie)	1709 — 1733
August III	1735 — 1763
Stanisław August Poniatowski	1764 — 1795

Naczelnik Państwa i Prezydenci.

1. Józef Piłsudski . . 11. 11. 1918 — 9. 12. 1922
2. Gabrjel Narutowicz 9. 12. 1922 — 16. 12. 1922
3. Stan. Wojciechowski 20. 12. 1922 — 15. 5. 1926
4. Ignacy Mościcki . 1. 6. 1926.

Rządy.

Przed 11. XI. 1918.

1. Jan Kucharzewski . 7. 12. 1917 — 27. 2. 1918
2. Antoni Ponikowski 27. 2. 1918 — 4. 4. 1918
3. Jan Steczkowski . 4. 4. 1918 — 23. 10. 1918
4. Józef Świeżyński . 23. 10. 1918 — 4. 11. 1918
5. Wład. Wróblewski 4. 11. 1918 — 18. 11. 1918

Po 11. XI. 1918.

1. Jędrz. Moraczewski 18. 11. 1918 — 16. 1. 1919
2. Antoni Ponikowski 27. 2. 1919 — 4. 4. 1919
3. Leopold Skulski . 18. 8. 1919 — 26. 6. 1920
4. Wład. Grabski (I) . 26. 6. 1920 — 24. 7. 1920

5. Wine. Witos (I) . . 24. 7. 1920 — 13. 9. 1921
6. A. Ponikowski (I) . 19. 9. 1921 — 6. 3. 1922
7. A. Ponikowski (II) . 10. 3. 1922 — 26. 6. 1922
8. Artur Śliwiński . . 28. 6. 1922 — 7. 7. 1922
9. Julian Nowak . . . 31. 7. 1922 — 16. 12. 1922
10. Władysł. Sikorski . 16. 12. 1922 — 26. 5. 1923
11. Wine. Witos (II) . . 28. 5. 1923 — 15. 12. 1923
12. Wład. Grabski (II) . 20. 12. 1923 — 13. 11. 1925
13. Aleks. Skrzyński . . 20. 11. 1925 — 5. 5. 1926
14. Wine. Witos (III) . . 10. 5. 1926 — 15. 5. 1926
15. Kaz. Bartel (I) . . . 16. 5. 1926 — 4. 6. 1926
16. Kaz. Bartel (II) . . . 9. 6. 1926 — 26. 9. 1926
17. Kaz. Bartel (III) . . 27. 9. 1926 — 1. 10. 1926
18. Józ. Piłsudski (I) . . 2. 10. 1926 — 27. 6. 1928
19. Kaz. Bartel (IV) . . 27. 6. 1928 — 13. 4. 1929
20. Kaz. Świtalski . . . 14. 4. 1929 — 7. 12. 1929
21. Kaz. Bartel (V) . . . 29. 12. 1929 — 17. 3. 1930
22. Walery Sławek (I) . . 29. 3. 1930 — 23. 8. 1930
23. Józ. Piłsudski (II) . 25. 8. 1930 — 4. 12. 1930
24. Wal. Sławek (II) . . . 4. 12. 1930 — 26. 5. 1931
25. Aleks. Prystor . . . 27. 5. 1931

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Warszawa (Nowy Świat 69 i Nowowiejska 39).

Minister Spraw Wewnętrznych
Bronisław Pieracki.

WŁADZE I URZĘDY PODLEGŁE:

Urzędy wojewódzkie:

Województwo	Siedziba
M. st. Warszawa . . .	Warszawa (Senatorska 16)
Białostockie	Białystok
Kieleckie	Kielce
Krakowskie	Kraków

Województwo	Siedziba
Lubelskie	Lublin
Lwowskie	Lwów
Łódzkie	Łódź
Nowogródzkie	Nowogródek
Poleskie	Brześć 'n/B.
Pomorskie	Toruń
Poznańskie	Poznań
Śląskie	Katowice
Stanisławowskie	Stanisławów
Tarnopolskie	Tarnopol
Warszawskie	Warszawa (Al. Ujazd. 5)
Wileńskie	Wilno
Wołyńskie	Łuck

Starostwa:

Województwo: M. st. Warszawa:

Warszawa Śródmieście (Wiejska 16) — Kom. Pol. Państw. I, IX, X, XII i XIII.

Warszawa Południe (Nowowiejska 43) — Kom. Pol. Państw. VI, VIII, XI, XVI, XX, XXI, XXIII i I kol.

Warszawa Północ (Długa 31) — Kom. Pol. Państw. II, III, IV, V, VII, XIX, XXII, XXVI i II kol.

Warszawa Praga (Szeroka 22) — Kom. Pol. Państw. XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV, III kol., IV kol. i wodny.

Województwo Białostockie:

Augustów, Białystok m., Białystok pow., Bielsk, Grodno, Łomża, Ostrołęka, Ostrów, Sokółka, Suwałki, Szczuczyn (w Grajewie), Wołkowysk, Wysokie Mazowieckie.

Województwo Kieleckie:

Będzin, Częstochowa m., Częstochowa pow., Iłża (w Wierzbniku), Jędrzejów, Kielce, Koń-

skie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom, Sandomierz, Sosnowiec m., Stopnica (w Busku), Włoszczowa, Zawiercie.

Województwo Krakowskie:

Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Jasło, Kraków m., Kraków pow., Limanowa, Mielec, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Ropczyce, Tarnów, Wadowice, Żywiec.

Województwo Lubelskie:

Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów, Krasnystaw, Lubartów, Lublin m., Lublin pow., Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Tomaszów, Węgrów, Włodawa, Zamość.

Województwo Lwowskie:

Bóbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kolbuszowa, Krosno, Lesko, Lubaczów, Lwów m., Lwów pow., Łańcut, Mościska, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Tarnobrzeg, Turka, Żółkiew.

Województwo Łódzkie:

Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczyca, Łódź m., Łódź pow., Piotrków, Radomsko, Sieradz, Turek, Wieluń.

Województwo Nowogródzkie:

Baranowieze, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Szezuczyn, Wołożyn.

Województwo Poleskie:

Brześć n/B., Drohiczyn, Kamień Koszyrski, Kobryń, Kosów, Łuniniec, Pińsk, Prużana, Stolin.

Województwo Pomorskie:

Brodnica, Chełmno, Chojnice, Działdowo, Gdynia m., Grudziądz m., Grudziądz pow., Kartuzy, Kościerzyna, Lubawa, Sępólno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń m., Toruń pow., Tuchola, Wąbrzeźno, Wejherowo (pow. morski).

Województwo Poznańskie:

Bydgoszcz m., Bydgoszcz pow., Chodzież, Czarnków, Gniezno m., Gniezno pow., Gostyń, Inowrocław m., Inowrocław pow., Jarocin, Kępno, Kościan, Krotoszyn, Leszno, Międzychód, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Ostrów, Poznań m., Poznań pow., Rawicz, Szamotuły, Szubin, Śrem, Środa, Wągrowiec, Wolsztyn, Września, Wyżysk, Żnin.

Województwo Śląskie:

Bielsko m., Bielsko pow., Cieszyn, Królewska Huta m., Katowice m., Katowice pow., Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Świętochłowice, Tarnowskie Góry.

Województwo Stanisławowskie:

Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Rohatyn, Stanisławów, Stryj, Śniatyn, Tłumacz, Żydaczów.

Województwo Tarnopolskie:

Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów.

Województwo Warszawskie:

Błonie (w Grodzisku Mazowieckim), Ciechanów, Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk Mazowiecki, Mława, Nieszawa (w Aleksandrowie), Płock, Płońsk, Przasnysz,

Pułtusk, Radzymin, Rawa, Rypin, Sierpe, Skierniewice, Sochaczew, Warszawa pow., (Długa 15), Włocławek.

Województwo Wileńskie.

Brasław, Dżisna, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Świężciany, Wilejka, Wilno m., Wilno-Troki.

Województwo Wołyńskie:

Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Luboml, Łuck, Równe, Sarny, Włodzimierz, Zdołbunów.

ALOJZY REICHENBACH, komisarz
i IGNACY PIECHACZEK, nadkomisarz.

Drugi powszechny spis ludności w Polsce

z dnia 9 grudnia 1931 r.

Dnia 9 grudnia 1931 r. odbył się drugi powszechny spis ludności w Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem obszaru Górnego Śląska, na którym spis ludności od czasu przyłączenia do Rzeczypospolitej Polskiej odbył się po raz pierwszy.

Poprzedni spis ludności w Polsce (z wyjątkiem Górnego Śląska) odbył się w roku 1921 dnia 30 września.

Wynik drugiego powszechnego spisu ludności w Polsce z dnia 9 grudnia 1931 r. podajemy w następującem zestawieniu:

Województwa miasta	powierzchnia km ²	ludność obecna	mieszkań- ców na 1 km ²
Polska cała . .	388.390	32.132.936	82,7
Warszawa mia- sto stołeczne .	125	1.178.914	9.431,3

Województwa miasta	powierzch- nia km ²	ludność obecna	mieszkań- ców na 1 km ²
województwo			
warszawskie .	29.338	2.530.675	86,3
woj. łódzkie . .	19.034	2.633.050	138,3
miasto Łódź . .	59	605.467	10.262,2
woj. kieleckie .	25.741	2.936.976	114,1
m. Kielce . . .		58.397	
m. Częstochowa	45	117.588	2.613,1
m. Sosnowiec .	31	109.454	3.530,8
woj. lubelskie .	31.123	2.467.266	79,3
m. Lublin . . .	33	112.539	3.410,3
woj. białostockie	32.134	1.643.485	51,1
m. Białystok . .	41	91.335	2.227,7
woj. wileńskie .	28.948	1.275.269	44,1
m. Wilno . . .	104	196.383	1.888,3
woj. nowogródz.	23.169	1.056.780	45,6
woj. poleskie .	36.825	1.131.359	30,7
woj. wołyńskie .	35.729	2.084.791	58,4
woj. poznańskie	26.528	2.113.783	79,7
m. Poznań . . .	67	246.698	3.682,1
m. Bydgoszcz .	65	117.528	1.808,1
m. Gniezno . .	14	29.924	2.137,4
m. Inowrocław .	23	30.862	1.341,8
woj. pomorskie .	16.386	1.086.259	66,3
m. Toruń . . .	36	54.280	1.507,8
m. Grudziądz .	20	50.405	2.520,3
m. Gdynia . . .	22	30.210	1.373,2
woj. krakowskie	17.448	2.296.842	131,6
m. Kraków . . .	48	221.260	4.609,6
woj. lwowskie .	28.391	3.127.811	110,2
m. Lwów . . .	63	316.177	5.018,7
woj. stanisław. .	16.909	1.476.538	87,3
m. Stanisławów .		60.256	
woj. tarnopolsk.	16.332	1.603.313	98,2
m. Tarnopol . .		35.831	

Województwa miasta	powierzch- nia km ²	ludność obecna	mieszkań- ców na 1 km ²
woj. śląskie . .	4.230	1.298.352	306,9
m. Katowice . .	41	127.044	3.098,6
m. Król. Huta .	6	80.734	13.455,7
m. Bielsko . .	5	22.573	4.514,6
powiat Bielsko (bez miasta)	340	62.813	184,7
pow. Cieszyn .	664	81.423	122,6
pow. Katowice (bez miasta)	170	230.490	1.355,8
pow. Lubliniec .	706	43.877	62,1
pow. Pszczyna .	1.072	161.987	151,1
pow. Rybnik .	893	213.271	238,8
pow. Świętochło- wice	83	207.978	2.505,8
pow. Tarn. Góry	250	66.162	264,6

Ciekawym jest fakt, że zarówno miasto Katowice jak i powiat Katowice stoją pod względem ilości mieszkańców każde na siódmym miejscu.

Najliczniejsze pod względem ilości mieszkańców w Polsce miasta są (powyżej 100.000 mieszkańców):

1. Warszawa . .	1.178.211	mieszkańców
2. Łódź	605.467	„
3. Lwów	316.177	„
4. Poznań . . .	246.698	„
5. Kraków . . .	221.260	„
6. Wilno	196.345	„
7. Katowice . .	127.044	„
8. Częstochowa .	117.594	„
9. Bydgoszcz . .	117.528	„
10. Lublin . . .	112.539	„
11. Sosnowiec . .	109.454	„

Najliczniejsze pod względem ilości ludności powiaty w Polsce są (ponad 200.000 ludności):

1.	powiat Warszawa	325.885	ludności
2.	„ Łuck	290.862	„
3.	„ Kowel	254.891	„
4.	„ Równe	253.056	„
5.	„ Krzemieniec	242.574	„
6.	„ Będzin	231.581	„
7.	„ Katowice	230.490	„
8.	„ Radom	228.906	„
9.	„ Dubno	226.733	„
10.	„ Piotrków	222.328	„
11.	„ Kielec	219.652	„
12.	„ Brześć n. Bugiem	216.145	„
13.	„ Wilno-Troki	214.070	„
14.	„ Grodno	213.458	„
15.	„ Rybnik	213.271	„
16.	„ Wieluń	212.859	„
17.	„ Świętochłowice	207.978	„
18.	„ Konin	207.779	„
19.	„ Bielsk (białostocki)	202.515	„

Największe pod względem obszaru powiaty w Polsce są (ponad 5000 km²):

powiat Wilno-Troki	5918 km ²
„ Kowel	5728 km ²
„ Łuniniec	5615 km ²
„ Pińsk	5465 km ²
„ Łuck	5455 km ²
„ Stolin	5352 km ²

Każdy z powyższych powiatów i jeszcze 6 innych (ponad 4.000 km²) większe są pod względem obszaru od województwa śląskiego (4.230 km²).

Najmniejsze pod względem obszaru są powiaty górnośląskie Świętochłowice 83 km² i Katowice 170 km², a równocześnie najgęściej zaludnione.

Najgęściej zaludnione miasta w Polsce są:

1. Król. Huta . . . z 13.455,7 mieszk. na 1 km²
2. Łódź z 10.262,2 „ „ 1 km²
3. Warszawa . . . z 9.431,2 „ „ 1 km²

Najgęściej zaludnione powiaty są:

1. Świętochłowice . . z 2.505,8 mieszk. na 1 km²
2. Katowice z 1.355,8 „ „ 1 km²
3. Będzin z 509 „ „ 1 km²
4. Tarn. Góry . . . z 264,6 „ „ 1 km²
5. Rybnik z 238,8 „ „ 1 km²
6. Biała (woj. krak.) z 219,1 „ „ 1 km²
7. Kraków z 212,8 „ „ 1 km²
8. Warszawa z 192,6 „ „ 1 km²
9. Chrzanów z 190,1 „ „ 1 km²
10. Bielsko (śląskie) z 184,7 „ „ 1 km²

Najmniejszą gęstość zaludnienia wykazują powiaty:

1. Łuniniec z 19,8 mieszk. na 1 km²
2. Stolin z 23,3 „ „ 1 km²
3. Kossów z 23,4 „ „ 1 km²

(wszystkie w województwie poleskiem).

Przyrost ludności według ostatniego spisu z dnia 9. 12. 1931 w stosunku do poprzedniego spisu ludności z dn. 30. 9. 1921 wynosi w całej Polsce 5.069.581 czyli 18,9%, a w województwie śląskim 173.884 czyli 15,5%.

W końcu umieszczamy szczegółowy spis miejscowości województwa śląskiego (z wyjątkiem wykazanych już wyżej 3 miast wydzielonych Katowice, Król. Huta i Bielsko) według powiatów z podaniem liczby mieszkańców:

I. Powiat Bielski:

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
1.	Strumień	1.984	20.	Łazy	398
2.	Aleksandro- wice	3.055	21.	Mazańcowice	1.563
3.	Bąków	554	22.	Międzyrzecze Dolne	949
4.	Bielowicko	324	23.	Międzyrzecze Górne	1.568
5.	Bronów	941	24.	Mikuszowice	1.841
6.	Bystra	728	25.	Mnich	1.410
7.	Czechowice	11.679	26.	Roztropice	526
8.	Chybie	1.669	27.	Rudzica	1.424
9.	Drogomyśl	1.503	28.	Stare Bielsko	2.916
10.	Dziedzice	3.536	29.	Świętoszówka	812
11.	Frelichów	347	30.	Wapienica	1.122
12.	Grodziec	699	31.	Wieszczęta	261
13.	Hownica	815	32.	Zabłocie	1.078
14.	Jasienica	2.711	33.	Zabrzeg	1.851
15.	Jaworze	2.899	34.	Zaborze	467
16.	Kamienica	3.751	35.	Zarzecze	2.967
17.	Komorowice	1.003	36.	Zbytków	483
18.	Landek	328			
19.	Ligota	2.417			

II. Powiat Cieszyński:

1.	Cieszyn	14.471	11.	Godziszów	640
2.	Skoczów	4.372	12.	Goleszów	3.174
3.	Bažanowice	590	13.	Górki Małe	452
4.	Bładnice Dolne	278	14.	Górki Wielkie	1.278
5.	Bobrek	2.873	15.	Gumna	321
6.	Brenna	2.229	16.	Harbutowice	401
7.	Brzezówka	402	17.	Hażlach	1.383
8.	Cisownica	1.038	18.	Hermanice	922
9.	Dębowiec	1.073	19.	Iskrzyczyn	432
10.	Dzięgielów	849	20.	Istebna	2.773
			21.	Jaworzynka	1.644

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
22.	Kaczyce	1.406	37.	Międzyświec	363
23.	Kiezyce	630	38.	Mnisztwo	424
24.	Kisielów	411	39.	Nierodzim	740
25.	Koniaków	1.254	40.	Ochaby	1.189
26.	Kończyce		41.	Ogrodzona	495
	Małe	1.924	42.	Pastwiska	1.626
27.	Kończyce		43.	Pierściec	861
	Wielkie	1.829	44.	Pogórz	893
28.	Kostkowice	412	45.	Pogwizdów	1.078
29.	Kowale	465	46.	Pruchna	1.708
30.	Kozakowice		47.	Puńców	1.113
	Dolne	264	48.	Simoradz	555
31.	Kozakowice		49.	Ustroń	4.549
	Górne	295	50.	Wilamowice	304
32.	Krasna	528	51.	Wiśła	5.795
33.	Leszna Górna	668	52.	Wiślica	537
34.	Lipowice	1.038	53.	Zamarski	948
35.	Łączka	178	54.	Zebrzydowice	3.096
36.	Marklowice				
	Górne	895			

III. Powiat Katowicki:

1.	Mysłowice	22.448	13.	Kończyce	5.354
2.	Bańgów	1.006	14.	Makoszowy	3.199
3.	Bielszowice	14.577	15.	Mała Dąbrów-	
4.	Brzęczkowice	3.804		ka	10.197
5.	Brzezinka	6.574	16.	Michałkowice	7.874
6.	Bukowina	2.674	17.	Nowa Wieś	21.258
7.	Bużków	4.576	18.	Pawłów	5.681
8.	Chorzów	15.033	19.	Przełajka	1.207
9.	Halemba	2.575	20.	Rozdzień-Szo-	
10.	Janów	17.694		nienice	23.688
11.	Kłodnica	754	21.	Siemianowice	37.827
12.	Kochłowice	11.812	22.	Wełnowiec	10.200

IV. Powiat Lubliniecki:

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
1.	Lubliniec	8.410	24.	Kośmidry	893
2.	Woźniki	2.237	25.	Ligota Wo-	
3.	Babienica	867		źnicka	1.040
4.	Boronów	2.073	26.	Lisów	921
5.	Brusiek	338	27.	Lisowice	674
6.	Chwostek	434	28.	Lubecko	821
7.	Cieszowa	446	29.	Lubsza Śl.	878
8.	Dębowa Góra	137	30.	Łagiewniki W.	671
9.	Dralin	350	31.	Olszyna	722
10.	Droniowiczki	1.170	32.	Pawonków	996
11.	Droniowice	446	33.	Piasek	554
12.	Drutarnia	448	34.	Psary	708
13.	Glinica	906	35.	Pusta Kuźnica	218
14.	Hadra	428	36.	Rusinowice	525
15.	Harbułtowice	275	37.	Sadów	862
16.	Jawornica	426	38.	Solarnia	506
17.	Kalety	1.878	39.	Stebłów	487
18.	Kalina	727	40.	Strzebiń	1.253
19.	Kamienica	1.134	41.	Strzebińska	
20.	Kochanowice	1.381		Kol.	303
21.	Kocheice	1.654	42.	Wierzbie	420
22.	Kokotek	266	43.	Wymysław	216
23.	Koszęcin	2.580	44.	Zielona	1.080

V. Powiat Pszczyński:

1.	Bieruń Stary	3.085	9.	Borynia	829
2.	Mikołów	11.365	10.	Brzeźce Dolne	638
3.	Pszczyzna	7.185	11.	Bzie Dolne	412
4.	Bieruń Nowy	1.701	12.	Bzie Górne	770
5.	Bijasowice	832	13.	Bzie Zameckie	619
6.	Bojszowy	644	14.	Chełm	3.312
7.	Bojszowy Nowe	559	15.	Cielmice	1.036
8.	Borowa Wieś	1.344	16.	Ćwiklice	1.345

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
17.	Czarków	1.083	49.	Łaziska	
18.	Czarnuchowice	209		Dolne	1.877
19.	Dzieńkowice	1.332	50.	Łaziska	
20.	Frydek	569		Górne	5.396
21.	Gać	291	51.	Łaziska	
22.	Gardawice	1.358		Średnie	3.572
23.	Gilowice	423	52.	Miedzna	992
24.	Goczałkowice		53.	Międzyrzecze	644
	Dolne	1.061	54.	Mizerów	685
25.	Goczałkowice		55.	Mokre	2.428
	Górne	1.136	56.	Mureki	3.242
26.	Golasowice	923	57.	Ornontowice	2.962
27.	Goławiec	668	58.	Orzesze	5.027
28.	Góra	890	59.	Panewniki	2.330
29.	Górki	458	60.	Paniowy	1.150
30.	Gostyń	1.703	61.	Paprocany	899
31.	Grzawa	431	62.	Pawłowice	1.541
32.	Hołdunów	758	63.	Piasek	1.406
33.	Imielin	5.217	64.	Pielgrzymo-	
34.	Jankowice	1.290		wice	1.614
35.	Jaroszowice	829	65.	Piotrowice	7.678
36.	Jarząbkowice	715	66.	Pniówek	305
37.	Jedlina	1.169	67.	Podlesie	4.344
38.	Kamionka	560	68.	Poręba	746
39.	Kobielice	992	69.	Radostowice	694
40.	Kobiór	2.448	70.	Rudołtowice	880
41.	Kopciowice	567	71.	Rudzieczka	368
42.	Kosztowy	2.219	72.	Ściernie	471
43.	Krasowy	1.774	73.	Smardzowice	385
44.	Królówka	270	74.	Śmiłowice	726
45.	Kryry	1.146	75.	Stara Kuźnia	1.350
46.	Krzyżowice	925	76.	Stara Wieś	2.250
47.	Lędziny	3.459	77.	Studzienice	703
48.	Łąka	2.068	78.	Studzionka	1.820

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
79.	Suszec	1.435	89.	Wola	921
80.	Świerczyniec	620	90.	Woszczyce	605
81.	Szeroka	1.247	91.	Wyry	3.064
82.	Tychy	7.676	92.	Zarzeczce	844
83.	Urbanowice	1.396	93.	Zawada	952
84.	Warszowice	1.133	94.	Zawadka	246
85.	Wesoła	1.621	95.	Zawiśće	923
86.	Wilkowyje	775	96.	Zazdrość	588
87.	Wiśła Mała	817	97.	Zgoń	744
88.	Wiśła Wielka	1.320			

VI. Powiat Rybnicki:

1.	Rybnik	22.883	21.	Czuchów	2.531
2.	Wodzisław	4.747	22.	Czyżowice	1.394
3.	Żory	5.800	23.	Dębieńsko	
4.	Adamowice	666		Stare	1.517
5.	Baranowice	754	24.	Dębieńsko	
6.	Bełk	2.028		Wielkie	1.386
7.	Bełżnica	763	25.	Dzimierz	441
8.	Biertułtowy	4.587	26.	Folwarki	227
9.	Bluszczów	572	27.	Gaszowice	1.359
10.	Bogunice	392	28.	Gierałtowice	2.447
11.	Boguszowice	2.562	29.	Godów	1.064
12.	Brzezine/Odra	2.387	30.	Gogołowa	630
13.	Bujaków	1.524	31.	Golejów	1.296
14.	Buków	366	32.	Gołkowice	1.806
15.	Chudów	976	33.	Gorzyce	1.883
16.	Chwałęcice	693	34.	Gorzyczki	1.417
17.	Chwałowice	4.432	35.	Gotartowice	1.365
18.	Cisówka	355	36.	Jankowice	
19.	Czernica	1.656		Rybnickie	2.276
20.	Czerwionka	5.100	37.	Jastrzębie	
				Dolne	789

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
38.	Jastrzębie Górne	2.097	65.	Nieboszowy	725
39.	Jastrzębie Zdrój	362	66.	Niedobczyce	5.990
40.	Jedłownik	975	67.	Niewiadom	3.078
41.	Jejkowice	1.481	68.	Nowawieś	284
42.	Kamień n/Odrą	313	69.	Ochojec	710
43.	Kamień p. Rzędówką	1.290	70.	Odra	338
44.	Kleszczów	749	71.	Olza	1.175
45.	Kłokocin	752	72.	Orzepowice	1.208
46.	Knurów	8.594	73.	Osiny	597
47.	Kobyła	746	74.	Palowice	728
48.	Kokoszyce	1.201	75.	Paniówki	1.491
49.	Kornowac	747	76.	Piece	948
50.	Krosztosowice	734	77.	Pietrzkowice	442
51.	Krzyżkowice	1.744	78.	Podbucze	209
52.	Książenice	1.306	79.	Pogrzebień	751
53.	Leszczyny	2.358	80.	Połomja	1.451
54.	Ligota Twork.	221	81.	Popielów	3.298
55.	Lubomja	2.421	82.	Przegędza	887
56.	Łyski	1.142	83.	Przyszowice	2.768
57.	Łańce	316	84.	Pstrązna	562
58.	Łaziska	991	85.	Pszów	6.883
59.	Łuków	504	86.	Radlin	8.912
60.	Marklowice Dolne	2.379	87.	Raszczyce	936
61.	Marklowice Górne	694	88.	Rogów	1.388
62.	Marusz	264	89.	Rogoźna	792
63.	Moszczenica	1.915	90.	Rój	935
64.	Mszana	2.356	91.	Rówień	918
			92.	Ruptawa	1.387
			93.	Rydułtowy	12.933
			94.	Rzuchów	597
			95.	Skrbeńko	492
			96.	Skrzeczkwice	215
			97.	Skrzyszów	1.605
			98.	Stanowice	826

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
99.	Sumina	673	108.	Uchylsko	253
100.	Świerklany Dolne	1.497	109.	Wielopole	1.785
101.	Świerklany Górne	1.370	110.	Wilchwa	1.422
102.	Syrynia	2.059	111.	Wileza Dolna	790
103.	Szezejkowice	727	112.	Wileza Górna	891
104.	Szezerbice	816	113.	Zamysłów	1.234
105.	Szezygłowiec	1.887	114.	Zawada	1.154
106.	Turza	1.178	115.	Zebrzydowice	1.033
107.	Turzyeczka	374	116.	Zofjówka	87
			117.	Zwonowice	756
			118.	Żytina	507

VII. Powiat Świętochłowski:

1.	Brzozowice	3.324	11.	Świętochłowiec	29.760
2.	Kamień	2.888	12.	W. Dąbrówka	6.006
3.	Brzeziny Śl.	6.474	13.	Łagiewniki Śl.	13.946
4.	Chropaczów	12.015	14.	Lipiny Śląskie	17.858
5.	Godula	8.288	15.	Wielkie Pie- kary	11.929
6.	Nowy Bytom	16.520	16.	Wielkie Haj- duki	28.449
7.	Orzegów	9.910			
8.	Ruda Śląska	21.940			
9.	Szarlej	11.758			
10.	Nowe Hajduki	6.255			

VIII. Powiat Tarnogórski:

1.	Tarnowskie Góry	15.549	8.	Lasowice	2.612
2.	Miasteczko Śl.	2.411	9.	Mikołeska	226
3.	Bobrowniki	1.966	10.	Nakło	2.811
4.	Boruszowiec	776	11.	Opatowice	727
5.	Brynica	509	12.	Orzech	1.446
6.	Jędrysek	1.257	13.	Piasieczna	2.230
7.	Kozłowa Góra	2.037	14.	Pniowice	1.096

L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.	L. p.	Nazwa gminy	Liczba mieszk.
15.	Piekary		21.	Sucha Góra	2.003
	Rudne	1.762	22.	Świerklaniec	3.004
16.	Radzionków	15.368	23.	Tarnowice	
17.	Repty Nowe	1.556		Stare	1.254
18.	Rybna	1.811	24.	Truszczyce	208
19.	Sowice	1.308	25.	Żyglinek	606
20.	Repty Stare	777	26.	Żyglin	760

W 10-tą rocznicę powrotu Śląska do Macierzy.

Dnia 20. czerwca 1932 r. obchodził Śląsk 10-tą rocznicę tego dnia, w którym Ziemia Śląska po sześciowiekowej niewoli wróciła na łono Ojczyzny; dziesięć lat temu dokonało się objęcie Śląska przez władze polskie.

Pamiętamy tę radosną chwilę, która była dla nas zadośuczynieniem za całą mękę długotrwałej niewoli, za doznany ucisk, za naszą niezłomną wiarę, za pracę, za pot i wysiłek całych pokoleń, za łzy śląskich matek i przelaną krew powstańców. Dziesięć lat temu wkraczające na ziemie nasze Wojsko Polskie witał lud śląski w radosnem uniesieniu, w tęczy narodowych sztandarów, przy dźwięku kościelnych dzwonów i w weselnym nastroju sere.

W owych dniach przychodziła do nas długo oczekiwana i przez pokolenia wypracowywana wolność, która zawsze była, jest i będzie największym skarbem narodów; wszak w dniu tym padły gra-

nice odcinające nas od naszego macierzystego organizmu narodowego. Był to dzień triumfu sprawiedliwości dziejowej, wyczarowanej naszym uczuciem miłości, wolnej swobody i powstańczego czynu.

Jesteśmy wolni. A wolność tę cenimy, bośmy ją kiedyś utracili, a potem zdobyli wśród niesłychanych trudów. Najwcześniej przecież — bo 600 lat temu — odpadliśmy od związku z Polską, a najpóźniej do niej wróciliśmy. Ale wróciliśmy do Polski na zasadzie własnego dobrowolnego wysiłku i to napełnia nasze dusze prawdziwą dumą.

Kiedy po wojnie światowej przyszedł na nas czas próby, sprawdzaliśmy swoją tęsknotę za wolnością — nie tylko głosami oddanymi w plebisycie, ale i trzema krwawymi powstaniem.

Wielki trud narodowej pracy całych pokoleń, oraz przelana krew powstańcza złożyły się na wyzwolenie Śląska, zrównały Śląsk z resztą polskiego narodu, do którego sam wyrąbał sobie drogę czynem powstańczym. Możemy dzisiaj śmiało spojrzeć w oczy wszystkim naszym braciom - Polakom. Wszyscy Polacy musieli orężem odzyskiwać niepodległość. Okres wyzwoleniczych bojów zamknął godnie śląski powstaniec tam, gdzie rozbrzmiewa polska mowa i bije polskie serce. Pod górą św. Anny, Gogolinem, Wielkim Kamieniem i Olesnem rozsiane są groby poległych powstańców.

Były naczelnym wódz sił powstańczych w zakresie przygotowawczym i bojowym III. powstania górnośląskiego Maciej Mielżyński (Nowina Dołowa) skreślił historję tego ostatniego czynu zbrojnego, który uwieńczony został wyzwoleniem Śląska z pod obcego panowania, w swojej książce:

WSPOMNIENIA I PRZYZYNY DO HISTORJI III-GO POWSTANIA GÓRNO- ŚLĄSKIEGO.

Wyjątek.

Str. 100.

„Kędzierzyn, posiadający największy dworzec kolejowy na Górnym Śląsku związany z trójkątem dróg kolejowych Gliwice — Gogolin — Racibórz, złączony węzłem szyn z dworcem towarowym portu Kozielskiego, tworzy jeden z najważniejszych punktów strategicznych. Posiadanie Kędzierzyna, portu Kozielskiego oraz Gogolina i Krapkowie stanowiło dla nas opanowanie Odry na całym froncie zachodnio-północnym.

Była to forteca niemieczyny i gniazdo organizacji bojowych Selbstschutzu oraz składnica wszelkiej broni i amunicji.

Zdobycie Kędzierzyna wymagało starannego przygotowania i skoncentrowania potrzebnych do ataku sił. Lecz żywiołowy wybuch powstania i bojowy zapal organizacji miejscowych nie pozwolił miejscowym przywódcom czekać potrzebnej koncentracji wojsk.

Już 3. maja przyszło do lokalnych utarczek i nawet do chwilowego zajęcia przez powstańców dworca w Kędzierzynie i kilku gmachów publicznych. Lecz zaskoczeni w pierwszej chwili Niemcy w mig organizują obronę. Niemiecka policja plebiscytowa z oficerem angielskim na czele uderza na powstańców. Zarazem oskrzydla ich silny oddział Włochów, tak, że po zacieklej i krwawej walce muszą się wycofać z miasta.

Część polskiej bojówki jest rozbrojona i wzięta w niewolę, reszta w porządku cofa się na Kłodnicę i Ujazd, gdzie oczekują nadchodzących oddziałów.

5. maja grupy Cymśa i Fojkisa maszerują od Birawy i Ujazdu na Kędzierzyn lecz z powodu braku łączności pierwsze uderzenie zawiodło.

Dopiero 12. maja po skonsolidowaniu się oddziałów zaczepnych Kędzierzyn został zdobyty i pozostał w naszych rękach.

Niemcy bili się zaciekle, lecz mimo przewagi liczebnej, mimo użycia wszelkich środków nowoczesnej wojny, zostali wyrzuceni z Kędzierzyna.

Przebieg bitwy był niesłychanie krwawy.

Po stronie niemieckiej leżono około kilkuset zabitych i odpowiedniej liczby rannych.

Po stronie powstańców przeszło 100 zabitych i kilkudziesięciu rannych. Zdobyte wynosiła dwadzieścia karabinów maszynowych, osiem ciężkich kulomiotów, siedemset karabinów ręcznych, pięć miotaczy bomb i znaczną ilość amunicji.

Pozatem wzięto 30 lokomotyw i około 3000 wagonów.

W przeciągu następnych dni grupy połudn. i centr. opanowały całą linię Odry z portem Kozelskim, oraz Gogolinem.

Wykorzystaniu zupełnego zwycięstwa przeszkodziła, jak wiadomo, dyplomacja okupantów, nie pozwalając okupacji i wzmocnienia miasta Koźła, odpowiedzią naszą było wysadzenie mostu kozelskiego.

Bitwa pod Kędzierzynem, jedna z najkrwawszych w dziejach trzeciego powstania, pozostanie na wieczne czasy pomnikiem bohaterstwa i chwały powstańców.

Opisał tę bitwę szczegółowo dzielny jej uczestnik i jeden z najsprawniejszych oficerów powstania, dr. Adam Benisz, w swoim dziele p. t. „Walki o Kędzierzyn”.

Wspomina on w swej książce czyny bohater-skie naszych powstańców, których nawet w naj-bardziej streszczonym opisie powstania zamileżeć nie można:

„Dnia 8. V. o godz. 9-tej wyrusza 11. ba-on, pod dowództwem Franciszka Sitki ze Sła-wencie i posuwając się wzdłuż szosy kędzie-rzyńskiej zajmuje bez strzału Miedary-bla-chownie i Miedary-hutę. W ostatniej miejsc-ości pozostawia Sitek komp. 1, 3, 4, 5, 6, a z drugą komp. wyrusza w kierunku Nowej Wsi, idąc w szpicie z adiutantem Klakusem i oficerem instrukcyjnym Witałą.

Po kilkunastu minutach marszu szykiem ubezpieczonym padają na szpicę pierwsze strzały z lasu po prawej stronie toru kolej-o-wego. W chwili zajęcia przez wypadową komp. pozycji w pobliżu Nowej Wsi otwie-rają Niemcy gwałtowny ogień, na który Sitek odpowiada atakiem uwieńczonym pomyślnym skutkiem. Około godz. 11-tej Nowa Wieś zna-lazła się już w rękach powstańców, którzy okopują się od zagrożonego prawego skrzy-dła, gdyż nieprzyjaciel skoncentrował ogień głównie na to skrzydło. Po krótkim przygo-towaniu ogniom Niemcy przechodzą do kontrataku, a odparci, otwierają krzyżowy ogień na nasze pozycje. Kompanji wypad-o-wej przychodzi z pomocą 3-cia kompanja, która bezzwłocznie wiąże się z ogniem nie-przyjacielskim, usiłującym wyrzucić po-wstańców z Nowej Wsi. Widoczne było, że Niemcy, przeważając siłami nad naszemi od-działami, gotują się do ich otoczenia, gdyż ogień nieprzyjacielski potęgował się z każdą minutą, a linja ognia rozszerzała się na tyłach

walczących kompanij. W takich warunkach pozostanie na zajętych pozycjach okazało się niemożliwe. Wspaniała obrona lewego skrzydła d-cy Klakusa, który, nie zwracając uwagi na szalejący ogień niemiecki, odpiera z bohaterstwem ataki nieprzyjacielskie i sam w czasie pysznego ataku pada rażony śmiertelnie kulą wroga, jest jednym z wielu bohaterskich epizodów tego dnia". A oto i inny przykład:

„Na linji kolejowej Kędzierzyn — Raszowa stanął na południe od punktu styczności drogi Raszowa — Kłodnica z torem niemieckim pociąg pancerny, który skierował ogień na powstańczy pluton z komp. Szrama (Baon Buły) w sile 20 osób. Po wymianie strzałów, których skutkiem był jeden zabity po naszej stronie, a jeden po niemieckiej, postanawia Paweł Hein zniszczyć pociąg pancerny. Pluton powstańczy zrywa szyny powyżej miejsca zetknięcia się szosy raszowskiej z torem kolejowym, zaś Hein bierze dwa pęki granatów ręcznych, kładzie się wzdłuż batongu z zamiarem rzucenia ich do pociągu, względnie pod pociąg. Miejsce jednak, gdzie leżał Hein było widoczne, aby jego osoba mogła ująć uwagę czujnego nieprzyjaciela. Padają z pociągu strzały i ranią Heina ciężko w nogę. Nieprzyjaciel zbliża się dla zabrania jeńca. Wtedy zrywa się Hein pomimo szalonego bólu w nodze i rzuca granaty. Rzut był za słaby, jedne granaty eksplodują przed pociągiem, drugi pęk granatów nie eksploduje. Hein, widząc, co go czeka, czołga się po niewystrzelony granat jajkowaty, który leżał na torze, celem odebrania sobie życia, nie mogąc dotrzeć do

niego, usiłuje wydostać się z niebezpiecznego położenia. Wtedy druga kula z pociągu pancernego trafia go w tą samą nogę. Bohaterski powstaniec dostaje się do niewoli, gdzie go czekały straszne tortury”.

Albo ów śmiertelnie ranny powstaniec! gdy zbliżają się do niego z pomocą towarzysze broni, nie prosił o ratunek, lecz wśród przedśmiertnych drgawek dosłownie wyjąkał: weście ja karabin... dobrze wypucować... a nie zostawić patronów, leżą obok gewery... potrzebne na germ... poczem skonał.

Niezatartą w pamięci ludu górnośląskiego będzie zawsze postać dzielnego księdza Woźniaka, bohatera z pod Kędzierzyna. Od początku walki był duszą ruchu zbrojnego. Gdzie było najgoręcej tam na pierwszym miejscu widać było czupurną postać dzielnego księdza. Uwielbiany też był przez samych parafjan dla ofiarności i zacności, z których potem sformował cały bataljon, lecz niepomowany był w wojennym zapale. O wojowniczym usposobieniu tego kapłana świadczy zajście, jakie miałem z nim na szosie pomiędzy Kędzierzynem a Rudą.

Jadąc samochodem z Kędzierzyna do miejsca postoju grupy południowej zauważyłem tam oddział wypoczywający w rowie nad szosą. Przyznam się, że zachowanie się żołnierzy nie robiło wrażenia bardzo dyscyplinarnej trupy. Karabiny nie były ustawione w porządku, a jeden karabin maszynowy leżał w... rowie.

Zatrzymałem samochód i zapytałem o dowódcę oddziału. Z rowu wygramoliła się jakaś fantazyjna postać małego człowieka ubranego

w szary odrapany sweter. Wyglądał on z ogromną rozechuchaną czupryną i na jakiś cal długą brodą prędzej na trampa amerykańskiego niż na woźdza i księdza. Wylegitymowałem się jako naczelnny dowódca, co mu bynajmniej nie zaimponowało. Zmusztrował mnie wzrokiem od stóp do głowy i powiada: „Acha! To wy jesteście naczelnym woźdзем, to dobrze żeśmy się spotkali, bo nas zaraz zaprowadzicie na Racibórz, gdzie nasi bracia pod jarzmem germanów cierpią!!!

Oświadczyłem mu, że atak na Racibórz nie leży tymczasem w zamiarach mego planu operacyjnego, a w każdym razie w tej chwili nie jest aktualny. „To my was do tego zmusimy albo — was rozstrzelamy!” odparł ksiądz — powstaniec.

Puściłem mimochodem tę straszną groźbę i zwróciłem uwagę, że nie odebrałem jeszcze meldunku, oraz że karabiny nie są ustawione w porządku. Ksiądz dobrodziej stanął natychmiast na baczność, stentorowym głosem zdał meldunek i kazał ludziom z bronią w ręku uformować się na szosie. Późem na mój rozkaz oddział odmaszerował krokiem ku miejscu przeznaczenia, oznaczonem rozkazem grupy.

Takie to były junackie dusze wśród tych bojowników, którzy wszystko rzucili, żeby bronić Ojczyzny”.

W 25-tą rocznicę śmierci Stanisława Wyspiańskiego.

W gronie wielkich artystów, których działalność przypadła na okres czasu poprzedzający wielką wojnę, najwybitniejszą i najoryginalniejszą postacią jest Stanisław Wyspiański, postać, jakiej przed nim nie było, a jaka po nim nigdy się już nie powtórzyła: — poeta-dramaturg i malarz razem.

Wyspiański urodził się 15 stycznia 1869 r. w Krakowie. Tutaj w podwawelskim grodzie spędził swą młodość, tutaj chodził do szkół. Po ojcu, którego pracownię rzeźbiarską często odwiedzał, odziedziczył skłonności artystyczne. Jako młody chłopiec dużo rysował, a potem dużo czytał. Zbierał skrzętnie fotografie dzieł sztuki. Interesował się bardzo teatrem. Mając lat 13 urządzał z rówieśnikami przedstawienia teatralne w gmachu Biblioteki Jagiellońskiej, własnoręcznie sporządzając do nich kostjumy i dekoracje. W chwilach wolnych od tych zajęć odbywał przechadzki na Wawel i Skałkę, spędzając godziny całe w zadumie nad pomnikami narodowej chwały. Zainteresowanie, jakie młody Wyspiański objawiał w kierunku literatury, teatru i malarstwa, spychały oczywiście na plan drugi naukę szkolną, w której nie czynił zbyt wielkich postępów, choć był uczniem zdolnym. Pierwsze jego utwory (wiersze), które pisał już w gimnazjum, niezem nie zdradzały późniejszego talentu. Wszysey znali wówczas Wyspiańskiego jako dobrego rysownika, toteż po złożeniu matury wstępuje on w r. 1887 za radą mistrza Matejki, do krakowskiej Szkoły Sztuk

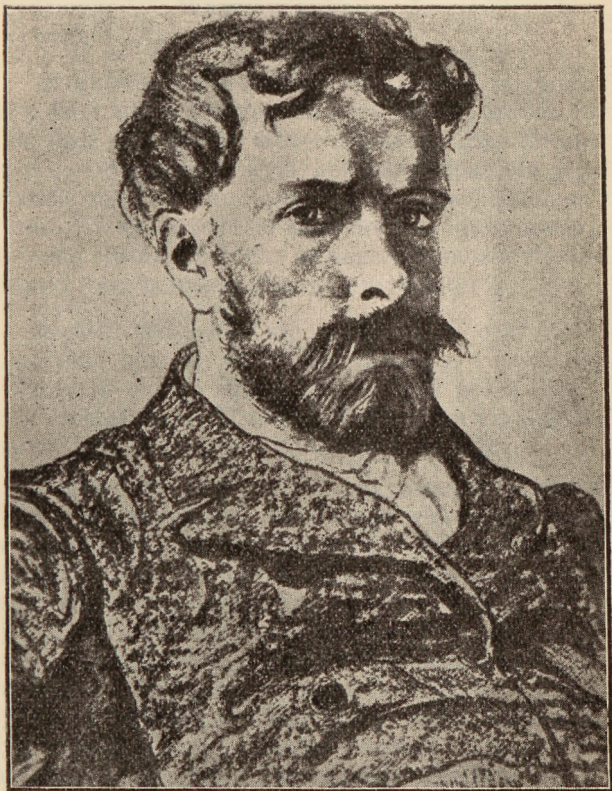
Pięknych. Niewiele ma jednak czasu na studia, gdyż Matejko wciąga go do robót restauracyjnych w kościele Marjackim. Praca ta daje Wyspiańskiemu środki materialne, które umożliwiły mu wyjazd zagranicę do Wiednia, Włoch i Paryża.

W czasie kilkakrotnego pobytu w Paryżu Wyspiański zajmował się przede wszystkim malarstwem. Tutaj zabiera się w r. 1892 do pracy nad pierwszym swoim witrażem do katedry lwowskiej. Nie zaniedbuje jednak literatury.

W r. 1895 po powrocie do kraju powierzono mu wykonanie polichromji kościoła OO. Franciszkanów w Krakowie, a później odnowienie witraży u OO. Dominikanów w Krakowie i polichromję kościoła w Bieczu. Z zadań tych wywiązał się bez zarzutu, następnie wysiłki swe kieruje ku literaturze.

I tutaj zabłysnął wielki talent. Z pod jego pióra wychodzą wówczas wspaniałe dramaty i tragedje, pisane przepięknym językiem, do których natchnienie czerpie bądź z dziejów dawnej Grecji, bądź z polskiej przeszłości, bądź z otaczającego go świata. Powstaje między innemi, najbardziej może znany z utworów scenicznych Wyspiańskiego, „Wesele”. Poeta wyrósł u stóp Wawelu, symbolu Polski niepodległej, przejął się jego tradycjami, nie mógł więc przeboleć, gdy widział, że otaczający go ludzie żyli się jakoś z niewolą Polski, że są bezsilni, słabi, bez hartu woli potrzebnego do skruszenia kajdanów. Dał wyraz tym uczuciom w całym szeregu wspaniałych utworów dramatycznych.

„Wesele”, najlepsze dzieło Wyspiańskiego, przyniosło poecie wielki sukces sceniczny. Oprócz „Wesela” z pod pióra artysty wyszło szereg dramatów i tragedyj. Obraz Matejki skłonił go do napisania „Batorego pod Pskowem”, praca nad wi-

Stanisław Wyspiański

1869 — 1907

trażem łwowskim dała „Królowę polskiej korony”. Później powstają utwory: „Legenda”, „Kłątwa”, „Sędziowie”, „Warszawianka”, „Legjon”, „Wyzwolenie”, „Akropolis” i inne.

Kraków, którego dzieckiem jest poeta, posiada z dzieł Wyspiańskiego między innymi oprócz polichromji w kościele OO. Franciszkanów, znajdujące się w tymże samym kościele wspaniałe jego witraże zatytułowane „Stwórca”, „Św. Salomea” i inne. W krakowskim Muzeum Narodowym znajduje się również projekt najlepszego może witraża artysty pod tytułem „Kazimierz Wielki”.

Krótki ten szkic nie wyczerpuje oczywiście niezwykle bogatej twórczości artysty, rozwijanej również w innych dziedzinach sztuki prócz literatury i malarstwa. Działalność literacka i malarska usuwa jednak wszystko inne na plan dalszy.

Stanisław Wyspiański, największy artysta Polski wyczekującej na bliską wówczas chwilę oswobodzenia, wierzył gorąco w odrodzenie ojczyzny, dając tego wyraz w swoich dziełach, „przeżarty troską o ojczyznę” żądał od wszystkich służby dla niej; tępił faryzeuszowski patryjotyzm współczesnych; twierdził, że ofiary rodaków nie pójdą na marne, bo przyczynią się do odrodzenia ojczyzny. Wołał głosem wielkim, był bowiem niezrównanym mistrzem słowa, o niewyczerpanej fantazji malarskiej, o najoryginalniejszych pomysłach. Przeczuwał odrodzenie Polski i w potężnej swej wyobraźni wykuwał wielkie postacie, które są wieczeniem geniusza narodu. Zapowiedział jakby zjawienie się męża, co naród z niewoli ma wyprowadzić — zapowiedział zbrojny czyn Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Wyjątek z „Nocy Listopadowej” Wyspiańskiego.

Iniejator powstania por. szkoły podchor. Piotr Wysocki nawołuje do chwycenia za broń.

Hej bracia, dzieci, żołnierze
za broń, za broń, za broń!
niech każdy za giwer bierze
i ustawia się w szeregu, w podwórze.
Hej bracia, oto budzą się burze:
za broń, za broń, za broń;
przyszedeł czas, gdy zrywamy obroże,
co gardła i ręce porze
i święcim noże!!!
Śmierć przywłaszczycielom,
tyranom,
co nasze kalają trony,
co brudem ołtarze ścielą!
Bóg wziął nasze obrony:
Śle wolność ludom i stanom!
Czas pomsty za bezprawie,
czas pomsty, lećcie zórawie,
roznieście po polach skry
z płonących chat!
Za łzy, za urąganie męce,
hej bracia, rycerze, dzieci,
młodzieńcze sprzęgajcie ręce.
Oto godzina wybija,
grana tęsknotą lat:
do broni, Jezus, Maryja!
Do broni za Polskę, za krew,
za lata niewoli i nędz,
za widma, upiory jędz, co nasz obsiadły dom,
niosąc srom;
niech krzyż upiory wyżenie,
spełniajcie przeznaczenie:
Czas przyszedeł, zwyciężym dziś.

Hej dzieci, rycerskie łupy
dla was, czas iść!
Drogę zaściela wam trupy;
to wam ratować się z toni,
wasz los od waszych dłoni,
wam serca! — Mężowie dzieła!

Gdy w r. 1907 ten gorący patryjota, wielki malarz i poeta wydał ostatnie technienie, wdzięczny Naród złożył jego śmiertelne szczątki w krypcie mieszczącej Groby Zasłużonych w podziemiach kościoła św. Stanisława na Skałce w Krakowie.

W roku 1932 r., w 25 rocznicę śmierci Stanisława Wyspiańskiego odbyły się w Krakowie, w ostatnich dniach listopada, u grobu wielkiego artysty uroczystości, w których wzięli udział przedstawiciele całej Polski i zagranicy.

WINCENTY GRABIŃSKI, aspirant.

250-lecie odsieczy Wiednia.

Zwycięstwo Jana Sobieskiego jest nie tylko przykładem bohaterstwa polskiego oręza oraz zdolności strategicznych wodza, lecz jest przede wszystkim zdarzeniem politycznym, które zaważyło na dalszem kształtowaniu się dziejów świata. Od tego zwycięstwa zależało, czy Europa ulegnie potędze tureckiej i tem samem na zagładę skazaną zostanie kultura zachodnia. Gdyby bowiem Turcy byli pokonali cesarza niemieckiego, byłiby wzrosli do takiej potęgi, że nikt w Europie nie byłby w stanie im się oprzeć. Opanowawszy Europę, byłiby doszczętnie wstrzymali rozwój oświaty i spowodowali zanik kultury zachodniej, nie dając

w zamian nie. W przeciwieństwie do Mahometan za panowania kalifatu arabskiego, którzy zdołali wytworzyć odrębną kulturę wschodnią, Turcy nie wykazali żadnego zmysłu kultywowania oświaty i rozwoju ekonomicznego. Turcy to plemię mongolsko-semickie, zjawia się w pierwszej połowie XIV wieku w Azji Mniejszej. Zdobywszy posiadłości cesarstwa wschodniego, przedostają się na Bałkany i pokonują w bitwie na Kosowem Polu Serbów i Bułgarów 1389 r. i zagrażają odtąd cesarstwu wschodniemu, któremu pozostał właściwie już tylko Konstantynopol.

Turcy przynoszą ze sobą do Europy odmienny sposób wojowania oraz nowy rodzaj rządów. Są oni narodem nielicznym, lecz wszyscy są zobowiązani służyć wojskowo w jeździe. Piechotę, t. zw. Janeczarów organizowali oni z młodzieży chrześcijańskiej, pobieranej do wojska przymusowo już jako małe dzieci, sposobem podatków. W wojsku tureckim najpierw zastosowano broń palną, walczenie w okopach i rowach oraz system stałego wojska. Rycerstwo zachodnie uważało taki rodzaj walki jako niehumanitarny i niedopuszczalny, tak samo jak dziś uważa się użycie gazów trujących podczas wojny jako niehumanitarne.

Podczas, gdy Turcy mieli wszelkie prawa, podbita ludność chrześcijańska musiała płacić podatki, dawać młodzież do Janeczarów i mogła zyskiwać prawa dopiero po przejściu na wiarę mahometańską. Administracja spoczywała w rękach wojskowych, a rząd nosi charakter oligarchji wojskowej. Zaborezość i zdobywanie jak największych przetrzeni stanowią jedyny ich cel. Natomiast rozwój lub zachowanie kultury oraz rozwój ekonomiczny państwa zupełnie ich nie obchodzi. Skutkiem takiego systemu kraje pod zaborem tureckim pogrą-

żają się w zupełnej ruinie ekonomicznej i kulturalnej.

Po bitwie na Kosowem Polu zdaje się, że wszystkie państwa muszą ulec. Wobec tego organizuje się krucjata z zachodniej Europy. Na czele jej staje Zygmunt Luksemburski, który doznaje zupełnej klęski pod Nikopolis. Następuje takie przerażenie Europy i obawa, że już nikt nie myśli o nowej krucjacie. Na Sobór do Florencji przybywają przedstawiciele państwa wschodniego i zawierają unję z Rzymem w nadziei uzyskania pomocy. W obronie Węgier walczy przeciwko Turkom król Polski i Węgier Władysław (Warneńczyk), odnosi początkowo zwycięstwo, lecz ginie bohaterską śmiercią pod Warną, gdzie chrześcijanie ponieśli klęskę 1444 r. Dziewięć lat później zdobywają Turcy Konstantynopol.

Przez zdobycie Konstantynopolu skończyło się cesarstwo wschodnie a miasto stało się stolicą państwa tureckiego. Runęła ostatnia zaporą dla Turków przegradzająca ich od Europy. Unja Florencka upadła a przeszło 200 lat wisi nad Europą groza potęgi tureckiej.

Państwo tureckie zdobywa resztę Bałkanu, Kretę, Cypr, przekracza Dunaj i przez Węgry usiłuje dostać się do Europy zachodniej.

Tak samo i przeciwko Polsce skierowała się potęga turecka, zatrzymała się pod Kamieńcem Podolskim, broniąnym przez bardzo szczupłe siły. Kamieniec upada, a w pokoju zawartym w Buczaczu Polska godzi się odstąpić Ukrainę i Podole. Ponownej wyprawie Turków stawiał czoło hetman Sobieski i odniósł w listopadzie 1663 r. pierwsze wielkie zwycięstwo nad armją turecką pomimo dziesięciokrotnej przewagi liczebnej ze strony tureckiej.

Śmierć króla polskiego i elekcja nie pozwoliły jednak wykorzystać zwycięstwa. Zwycięski wódz wychodzi z elekcji królem jako Jan III., co ułatwia zakończenie wojny tureckiej. Po dwuletnich walkach Turcja odstępuje w pokoju Żórawińskim Polsce Podole i Ukrainę bez Kamieńca Podolskiego.

Turcy wykorzystują popierane przez Francję powstanie na Węgrzech przeciwko cesarzowi niemieckiemu i wysyłają 200 000 armję przeciwko cesarzowi niemieckiemu pod dowództwem wielkiego wezyra Kara Mustafy, który się połączył z dowódcą powstańców węgierskich i podążył pod Wiedeń, stolicę cesarstwa niemieckiego. Cesarz Leopold opuścił Wiedeń i słał posłów do króla polskiego Jana Sobieskiego o pomoc dla zagrożonego cesarstwa. Również słał do niego posłów papież Innocenty XI., który błagał króla, ażeby ratował zagrożone chrześcijaństwo.

Jan Sobieski podążył z polskim rycerstwem pod Wiedeń, połączył się z wojskami Rzeszy niemieckiej i objął naczelne dowództwo nad 76 000 armją. Uderzywszy od Kahlenbergu na olbrzymią armję wielkiego wezyra 12 września 1683 r., zadał jej tak straszną klęskę pod murami Wiednia, że Turcy pierzchli w popłochu, zostawiając zwycięzcy nader bogate łupy.

Oblężenie Wiednia rozpoczęli Turcy 14 lipca, nie dopuszczając do miasta żadnych prowiantów. Oprócz tego bombardowano miasto i czyniono podkopy. W mieście znajdowała się załoga o sile 12 000 pod dowództwem hr. Stahremberga. Położenie ich było rozpaczliwe, bo cesarz niemiecki rozporządzał armją o sile 32 000 żołnierzy i 56 działami. Cesarz oddał dowództwo ks. Lotaryńskiemu, gdyż nie chciał pozostawać z chwilą nadejścia wojsk polskich pod rozkazami króla, sam zaś nie

poważył się objąć naczelnego dowództwa, gdyż wobec tak wielkiej przewagi, jaką mieli Turcy, jedynie król Jan Sobieski, znany jako doświadczony wódz, mógł ich pokonać. W równinie tulneńskiej połączyły się wojska polskie z oddziałami niemieckimi. Jan Sobieski objął naczelne dowództwo i kazał się przeprowadzić na drugą stronę Dunaju. Dnia 11 września stanęli sprzymierzeńcy na szczytach Kahlenbergu. Za pomocą strażów armatnich dano znać oblężonym o nadejściu odsieczy. Wczesnym rankiem dnia 12 września 1683 rozpoczął Jan Sobieski akcję bojową, wysłuchawszy poprzednio nabożnie mszy św., odprawionej przez ks. Marka d'Awiano. Prawe skrzydło zajęły chorągwie polskie, w środku ulokowano oddziały posiłkowe saskie i bawarskie, a na lewym skrzydle stanęła armja cesarska. Armje sprzymierzone liczyły 76 000 ludzi. Przeszło pięć godzin trwały zmagania, a zwycięstwo chyliło się raz na jedną, raz na drugą stronę i dopiero, gdy oddziały polskiej husarji ruszyły przebojem w sam środek tureckiego obozu, zachwiały się przestraszone zastępy tureckie. Wówczas Kara Mustafa kazał rozwinać wielką chorągiew proroka i sam stanął na czele swych najlepszych pułków, lecz nie nie zdołało wstrzymać w rozmachu ciężkiej kawalerji polskiej. Całe wojsko tureckie poszło w rozsypkę.

O nadzwyczajności dokonanego dzieła świadczyły wyrazy czci i podziwu ze strony dowódców oddziałów niemieckich, a najlepiej określił swój czyn sam bohater dnia w liście pisanym bezpośrednio po bitwie do swej małżonki „Bóg i Pan nasz — na wieki błogosławiony, dał zwycięstwo i sławę narodowi naszemu, o jakiej wieki przeszłe nigdy nie słyszały”.

Odsiecz Wiednia stała się punktem zwrotnym w historii państwa tureckiego i całej wschodnio-południowej Europy. Uratowane zostało od zagłady cesarstwo niemieckie, a ponadto zyskała dynastia Habsburgów koronę węgierską, z prawami dziedzicznymi. Nietylko cesarstwo niemieckie odniosło korzyści w formie zdobyczy terytorjalnych, lecz także Wenecja odzyskując Moreę i Dalmację, oraz Rosja przez zdobycie Azowa i tem samem pierwszego wolnego portu.

Polacy zyskali jedynie sławę, bo Jan Sobieski poszedł ze swem wojskiem nie po zdobycz, ale podążył bronić wolności i chrześcijaństwa.

Nie życzył tej sławy królowi polskiemu cesarz niemiecki Leopold I i czarną niewdzięcznością się odpłacił, a w niespełna 90 lat bo już w roku 1772 Marja Teresa, wnuczka jego pakuje z Prusami, które w odsieczy Wiednia wcale udziału nie brały, oraz Rosją, która z powodu upadku potęgi tureckiej wielkie korzyści odniosła, o rozbiór Polski.

Gdy Jan Sobieski podczas pochodu pod Wiedeń gościł w Wielkich Piekarach, Ślązacy łudzili się nadzieją, że w zamian za pomoc zbrojną udzieloną cesarzowi niemieckiemu, tenże odda Śląsk Polsce. Koncepcja ta była całkowicie uzasadnioną, gdyż dla Polski istniała wówczas możliwość odzyskania Śląska. Król francuski Ludwik XIV, któremu zależało na pogwałceniu cesarza niemieckiego jak również i elektora brandenburskiego, chciał dopomóc Polsce do odzyskania Śląska wzamian za zaatakowanie Brandenburgji lub za nieudzielenie pomocy cesarzowi. Wobec tego powinna była Polska otrzymać Śląsk za udzieloną i skuteczną pomoc, jeżeli można go było otrzymać za wstrzymanie się z odsieczą.

Mimo wszystko odsiecz Wiednia przyniosła Polsce korzyści. Skutkiem złamania potęgi tureckiej była Polska w stanie odzyskać w roku 1699 Kamieniec Podolski wraz z Ukrainą. Trwalszą chociaż nie materjalną korzyścią było to, że odsiecz Wiednia rozpowszechniła sławę polskiego oręcza, utrwaliła w świecie legendę o polskim posłannictwie, uwieczniła dla Polski przydomek „Przedmurza chrześcijaństwa” i uwydatniła jak Polacy cenią nie tylko swoją wolność, lecz nawet wolność innych narodów.

Nie są to walory uznawane przez dyplomatów krótkowzrocznych i materjalistycznych, za to w całej pełni uznane przez ludzi wielkich i szlachetnych o takim zakroju, jak np. prezydent Wilson, który jako jeden z zasadniczych punktów warunków pokojowych postawił warunek utworzenia wolnej i niepodległej Polski. Dla takich bowiem ludzi jest Polska, mająca tak świetne karty w swoich dziejach, symbolem głównego filara podtrzymującego gmach pokoju europejskiego i światowego.

W dniu 17 września 1932 r. odbyła się w miejscu, gdzie Jan Sobieski zatrzymał się podczas pochodu pod Wiedeń, w Piekarach, uroczystość rozpoczęcia sypania Kopea Wolności. Rozpoczęli sypać Kopiec Powstańcy śląscy i Kadeci lwowscy jako widomy znak, że potomkowie rycerstwa, które broniło niegdyś nie tylko granic naszego państwa, ale i granic sąsiadów od najazdu wroga, a nigdy nie prowadziło wojen zaborezych, są w każdej chwili gotowi do bronienia wywalczonej niepodległości do ostatniej kropli krwi, gdy tego zajdzie potrzeba.

Usypimy kopiec, który będzie widoczny aż het za granicę, ażeby naszych braci, którym nie było dane wrócić na Ojczyzny łono, pokrzepić na

duchu, oraz ażeby światu przypomnieć jakie ofiary Polska była gotowa ponieść dla swojej i czyjej wolności, oraz ażeby przypomnieć zasługi naszych przodków dla utrzymania kultury i cywilizacji zachodniej.

JÓZEF PIŁSUDSKI.

Moje pierwsze boje

wspomnienia, spisane w twierdzy magdeburskiej.
(Instytut Wydawniczy — Biblioteka Polska w Warszawie).

Wyjątki z opisu operacyj bojowych I. Brygady Legjonów Polskich pod Limanową i Marcinkowicami.

Marszałek Piłsudski w „Moich Pierwszych Bojach” przedstawił siebie jako dowódcę, i tło, na którem rozwijały się Legjony Polskie, walczące o Polskę nie tylko na polach bitew, a więc walkę z tym odłamem społeczeństwa polskiego, które nie rozumiało potęgi czynu zbrojnego Komendanta Piłsudskiego, jak również walkę o swą samodzielność narodową z władzami austriackimi, niechętnym okiem spoglądającymi jak biały orzeł rozwija skrzydła i rwie się do lotu.

Pierwsze Boje Komendanta Piłsudskiego, to wspaniały początek wielkiej chwały orężnej naszej armji w Polsce Odrodzonej.

W y j ą t k i:

Str. 138:

„Do plebanji jurkowskiej przyprowadzono mi wziętych jeńców na przesłuchanie. Jeden z nich był całkiem zdrow, drugi leżał na wozie, napelnionym słomą, z przestrzeloną piersią. Podoficer, który ich przyprowadził, zameldował mi przytem: „Obaj są z Litwy, tak, jak Obywatel Komendant!”

Istotnie! Ten, który wyszedł cało, był chłopem z pod Grodna. Narazie przy badaniu próbował żołnierskich, sakramentalnych słów: „toczno tak”, „nikak niet”, „Wasze Prewoschoditielstwo”. Lecz wkrótce, gdy zaczął mówić z polską po białorusku, stopniała na nim ta powłoka, zaczął mi mówić po swojemu, kłaniając się i tytułując, jak Pan Bóg kazał na wsi litewskiej: „Panoczku”. Dowiedziałem się od niego, że za przełęczą stoi cały pułk huzarów, na który natychmiast kazałem otworzyć ogień z moich dział.

Na pożegnanie mój rodak dostał herbaty i papierosów i żegnając się już po swojemu: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus” — dodał — „Panoczku! a ten druhi, unteroficyr, znaczy się także hradnieński, ale z obywatelów, nie prosty”.

Wyszedłem przed plebanję. Koło wozu stał doktor, który, salutując mi, zameldował:

„Ranny w piersi, już opatrzony, gotów do wysłania dalej”.

Zbliżyłem się do rannego. Na wozie leżał młody, przystojny chłopiec, o kulturalnych rysach twarzy. Twarz trochę kureczyła się od bólu, oddychał ciężko, oczy zaś jego utkwione były we mnie z jakimś pytającym wyrazem.

— Możecie mówić? — spytałem.

— Mogę — odpowiedział — a czy mogę zapytać?

— O co idzie?

— Żołnierze mi mówili, że Pan także z Litwy, czy prawda?

— Tak, jestem z Litwy, z Wileńskiego.

— Ja z Grodzieńskiego, nazwisko moje Stetkiewicz; wolno wiedzieć, jak Pan się nazywa?

— Piłsudski. Miałem w gimnazjum w Wilnie kolegów Stetkiewiczów.

— Krewni, — odrzekł z cicha. Łzy mu się zakręciły w oczach, szarpnął swój płaszcz i zakrył nim twarz całą.

Nie chciałem rozmawiać dalej. Było i mnie strasznie przykro, niedaleki byłem od łez. Odwróciłem się i odszedłem, pytając doktora o ranę. Rana nie była lekka, ranny trochę już gorączkował. Kazałem go natychmiast wyprawić do szpitala na tyły. Jeszcze przykrzej mi się zrobiło, gdym przejrzał papiery, znalezione przy rannym podoficerze. Był tam list od matki, świeżo otrzymany. List tętnął głęboką miłością matczyną i wielkim niepokojem o syna. Zarazem jednak zawierał parę rzeczy, które dla mnie były zupełnie nowością w moich pojęciach o Litwie. Matka pisała, że wie z gazet, iż jest już pod Krakowem, więc prawdopodobnie dowodzi nim albo gen. Ruszki, albo Brusilow, obaj bohaterowie, za których codziennie modli się w kościele za to, że obronili Litwę. Z pasją rzuciłem list na stół. Jeszczem dotąd żadnej dewotki na Litwie nie widział, modlącej się za Rosjan! Ale ta młoda twarz mego rodaka, ustrzelonego przez moich żołnierzy, dotąd mi stoi w oczach, jak żywe świadectwo ciężaru moralnego, który spadł wraz z wojną na Polskę i Polaków. Przeklęte skutki niewoli! Był to na szczęście jedyny wypadek tak zw. bratobójstwa, widziany przeze mnie bezpośrednio. Może z tego powodu, a może dlatego, że dotknął mnie osobiście, jako Litwina i nieledwie znajomego ofiary, utkwił mi ten przykry epizod tak żywo w pamięci”.

Str. 173.

„Śmiałość daje swoje efekty wszędzie, specjalnie na wojnie. Zmusza ona do fałszywej oceny sił, fałszywe *in plus* dla śmiałego. Jestem mocno przekonany, że Rosjanie przeceniali moje siły tak sa-

mo, jak ja ich nie doceniałem. Byli więc zanadto ostrożnymi, zanadto powolnymi w działaniach, jednym słowem — tracili dużo czasu, obawiając się fantomów, nie rzeczy realnych. Ten zaś ich stan psychiczny wywołany był działaniem śmiałości, które kazało im przypuszczać, że rozporządzamy odpowiednią siłą. Inaczej nie mogę sobie zupełnie wytłumaczyć całej bitwy, ani też tego, żeśmy wyszli z niej cało, gdy wszystko: liczba, teren, przewaga artylerji — wszystko przemawiało za tem, abyśmy zostali zgniecen i zniszczeni przez wroga. Z chwilą, gdym nie przerwał boju po mojem wyjściu z Marcinkowie i rozwinął wszystkie swoje siły, byłem, zdaniem mojem, według wszelkich zimnych i chłodnych rachub skazany wraz z całym oddziałem na zagładę. Zostaliśmy zaś ocaleni jedynie dlatego, że do tej zimnej rachuby, do tych matematycznych i technicznych równań wrzucone zostały nieważkie, niematerjalne i nie dające się w liczbach i miarach wyrazić czynniki psychiczne: śmiałość nasza i wywołana nią ostrożność i powolność przeciwnika, niedocenywanie i przecenianie nieprzyjaciela u kierowników boju, wreszcie dzielność naszych żołnierzy. Pod tym względem bój marcinkowski zawsze pozostanie dla mnie przeżytym przykładem wielkiego znaczenia na wojnie czynników psychicznych, tak trudno dających się obliczyć i opanować”.

Str. 176.

„Nazajutrz — 7-go grudnia — miałem sposobność oglądać zjawisko ciekawe i takie, którego prawdopodobnie już żaden z wojskowych nie zobaczy. Mianowicie naszą „dymną” artylerję przy pracy. Rosjanie atakowali nas i nazajutrz — prawie na całej linii. Specjalnie próbowali obejść moje lewe, wiszące całkiem w powietrzu skrzydło.

Ześrodkowałem tam na wszelki wypadek rezerwę, a bój sam prowadziła właściwie artylerja. Meisner ze swemi nowoczesnemi armatami stanął znacznie dalej, dobrze ukryty, i stamtąd prażył nieprzyjaciela. Brzoza ze swemi ośmiu armatkami nie mógł pójść w jego ślady, musiał stanąć prawie za własną piechotą na pozycji, prawie zupełnie odkrytej i widocznej dla Rosjan.

Gdyby zresztą można było ukryć armatki za jakimś załomem gruntu, byłoby to zupełnie nieużytecznem, bo armaty dymiły haniebnie. Było zabawnem patrzeć na te „werndle na kółkach”. Wyglądały one jak złe pieski na uwięzi. Za każdym strzałem taki potworek podskakiwał, jak na łańcuchu i śmiesznie przewracał się, lub odskakiwał w tył. Chłopey, którzy przy nich pracowali, wciągali znowu potworka na należyte miejsce, pakowali węń nabój i... znowu to samo. Pagórki na prawo od szosy — gdzie właśnie stała artylerja Brzozy — dymiły, jak wulkany. I dziwna rzecz... artylerja rosyjska stała pocisk za pociskiem ku Meisnerowi, zostawiając całkiem prawie bez uwagi tak jasno widoczne cele. Od czasu do czasu pękł nad artylerją Brzozy jakby zabłąkany szrapnel. Chłopey przy armatach pracowali szalenie i mieli ten rzadki dla artylerji zaszczyt, że pracowali w ogniu karabinowym, gdyż dla osiągnięcia nieprzyjaciela musieli stanąć blisko do niego. Przecie karabiny swą dalekonośnością przewyższały tę „polską” artylerję. Mam cały szacunek dla oficerów i żołnierzy z artylerji. Wyznam otwarcie, że nie należę do rzędu ludzi tehórzliwych, a jednak pomimo ciekawości trzymałem się od swoich armat w należytem oddaleniu. Wydawało mi się koniecznem, że ściągną one na siebie cały ogień artylerji rosyjskiej, tak widocznymi były na całym prawie polu bitwy. Tem bardziej

powinny były wywołać reakcję ze strony nieprzyjaciela, że praca artylerji była skuteczną — kilka razy Rosjanie podsuwali się do naszego lewego skrzydła i za każdym razem spotykał ich prawdziwy huragan szrapneli i granatów, za każdym razem cofali się z powrotem. A jednak, powtarzam, pozostaje faktem, że artylerja rosyjska nie raczyła ostrzeliwać naszych armat. Ciągłe oczekiwałem, że zwali się na nie cały ciężar ognia przeważającej artylerji. Nie! do końca dnia Rosjanie pozostawili Brzozę w spokoju. Nie mogłem sobie nigdy wytłumaczyć tego zjawiska inaczej, jak przypuszczeniem, że obserwatorzy rosyjscy brali kłęby dymu za maskę i oszukaństwo i w tych wulkanach i błyskach nie podejrzewali artylerji. Brzoza strzelał zapamiętale: postanowił on wystrzelać całą amunicję. Wiedział, że już więcej tej amunicji niema nigdzie, przypuszczał więc, co okazało się słusznem, że może to da asumpt do zmiany armat na bardziej nowoczesne. Istotnie po bitwie pod Pisarzową powędrowały wreszcie nasze „werndle na kółkach” tam, gdzie powinny się być znajdować oddawna, do muzeów artyleryjskich i na szmelc. Nasze szczęście doprawdy, że nie było większych zapasów amunicji do tych przestarzałych armat, jestem bowiem przekonany, że w znacznie cięższych bojach później występowałibyśmy wciąż z naszymi „werndlami”, upiększając dymem prochowym nowoczesne bezbarwne pola bitew! Po Pisarzowej Meisner mówił mi, że poprostu oczom swoim nie wierzył, gdy zobaczył nasze armaty. Po bitwie marcinkowskiej nabrał on wielkiego respektu dla naszej piechoty, której w najcięższych wypadkach zaufać można, ale jako artylerzysta jeszcze bardziej poczał szanować naszych artylerzystów po tem, co widział w Pisarzowej. Miał on ciągle te same uczucia, co

ja, oczekiwał lada chwila zniszczenia naszych armat przez huragan pocisków rosyjskich, gdy taki wdzięczny cel na polu bitwy się ukazał. A jednak! jednak artylerja wyszła cało, tak, jak dnia poprzedniego wyszła cało kawalerja i cały oddział. Mieliśmy jednak, trzeba przyznać, dużo szczęścia na tej wojnie!"

ROBERT KALUS,
przodownik.

Rzut oka wstecz.

W 15- tą rocznicę zakończenia wojny światowej wypadałoby uprzytomnić sobie skutek mordu tego w ludzkości. I tak za statystyką francuską podajemy następujące cyfry, wyobrażające ogrom spustoszenia wyrządzonego przez wojnę światową ludzkości:

zabitych	12.990.570
czas trwania wojny 4 lata, 3 miesiące i 10 dni, albo samych dni	1.560
albo samych godzin	37.440
z tego wynika, że dziennie ginęło	8.327
albo w jednej godzinie ginęło	347
albo w jednej minucie ginęło blisko	6
t. j. co 10 sekund 1 żołnierz;	

z przelanej krwi tych poległych 12.990.570 żołnierzy mogłoby powstać jezioro o pojemności 52.000 m³, t. j. 52 milionów litrów krwi, albo na miejscu wodospadu Niagary mogłaby ta masa przelanej krwi przez cały dzień wodę tę zastąpić;

tych 12.990.570 zabitych, obok siebie poukładanych, zajęłoby przestrzeń 16.000 km długą, t. j. 16.000 km długi grób. Przestrzeń tę można sobie przedstawić przez pociągnięcie linii na mapie Europy np. na 50 stopniu północnej szerokości geograficznej, mierząc od miasta Maubeuge we Francji, leżącego przy ówczesnym froncie francusko-niemieckim, w prostej linii na wschód przez Niemcy i Polskę do obecnej granicy polsko-bolszewickiej na południe od Mohylan. Przestrzeń opisana pomnożona 10-krotnie wynosi 16.000 km.

Rannych zostało około 20.000.000 żołnierzy, z tych zostało 10.000.000 inwalidami;

ciężko rannych było	116.713,
po jednej nodze utraciło	44.357,
po jednej ręce utraciło	20.952,
obie nogi utraciło	1.269,
obie ręce utraciło	1.350,
ciężko rannych w płuca było	41.688,
zmysły utraciło (powód — silny wstrząs nerwów)	5.400,
wzrok utraciło	3.000.

Ogólne koszta wojenne wszystkich państw biorących udział w wojnie światowej wynoszą razem 840.000.000.000 (840 miliardów) franków w złocie.

Śmierć jednego żołnierza kosztowała 646.000 franków w złocie.

JÓZEF ŻÓŁTASZEK,
inspektor.

Dziki kopalnictwo węgla na Górnym Śląsku w 1932 r.

Wstęp.

Dnia 23 sierpnia 1932 r. tuż pod Katowicami na polach graniczących z Chorzowem rozegrała się orężna walka między mieszkańcami Wełnowca, jako strony atakującej i mieszkańcami Załęża i Dębu o pole węglowe. W bitwie tej wzięło udział około 200 osób, uzbrojonych w cegły, kilofy, łopaty itd. Na placu boju pozostało 8 rannych, jeden z nich ciężko. Bitwie tej przyglądało się około 2000 ludzi, sympatje których podzielone były między dwa walczące obozy. Szybka interwencja policji położyła kres tej dramatycznej rozprawie. W sercu przemysłu polskiego, w dzielnicy stojącej kulturalnie bardzo wysoko przyszło do walk, jakie miały miejsce w Klondike, gdy to awanturnicy z całego świata w poszukiwaniu złotych pól zdobywali sobie prawo ich posiadania krwawą walką.

Rezultatem naszej walki był kompromis: podział pola, liczącego kilka hektarów, między zwalnione strony, powołanie organów nadzorezych, baczących nad uczciwem wykonaniem umowy.

W ten sposób powstał największy ośrodek dzikiego kopalnictwa, które wykształcił swe formy organizacyjne i techniczne, stając się typowym przykładem tego nielegalnego przemysłu, który wywołał z jednej strony jako niebezpieczny konkurent wielkiego przemysłu tyle protestów, a z drugiej strony był jakby naturalnem ujściem dla energii śląskiego górnika, trwającego w przymusowym bezrobociu, a walczącego o prawo do życia.

[illegible]

GRANICA PAŃSTWA
GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICA POWIATU
GRANICA GMINY/STODŁA
WYŁĄDZ POKŁADÓW NADRĘDZENÓW/KIKH
GMINA
TEREN OGRANICZENY WZGLĘDZIE 100 ZYMBOW
" " " " 50
" " " " 50

Miesiące sierpień i wrzesień to okres kulminacyjnego rozwoju i upadku dzikiego kopalnictwa. W tym błyskawicznym jak na te stosunki skrócie przesunęły się przed nami zjawiska ekonomiczne i socjalne, które w innych warunkach potrzebowałyby dziesiątków lat. Dosłownie w przeciągu kilkunastu dni dzikie kopalnictwo z fazy przemysłu dla własnej potrzeby przeszło do formy kapitalistycznej o rozwiniętych warsztatach pracy i szerokim handlu i w przeciągu następnych kilkunastu dni zostało wciśnięte w swe pierwotne formy — tajnego nielegalnego przemysłu.

Zadaniem niniejszej pracy jest uchwycenie tego zjawiska i utrwalenie go, stanowiło ono bowiem w życiu ludności przemysłowej Górnego Śląska epizod wagi pierwszorzędnej. Gdy jednego z górników zapytano czy pamięta, aby na Górnym Śląsku dzikie kopalnictwo tak się rozwinęło jak obecnie, odpowiedział, że owszem zaraz po III powstaniu też była „wolność”. W jego języku znaczyło to, że ludzie mogli sobie korzystać z węgla, którego wielki przemysł nigdy eksploatować nie będzie, jako mało wartościowego, a który wychodząc z gleby czarnemi grzebierami, lub chowając się tuż pod powierzchnią dla biednej ludności, a zwłaszcza bezrobotnej, jest przedmiotem wiecznego pożądania.

Zarys geologiczny.

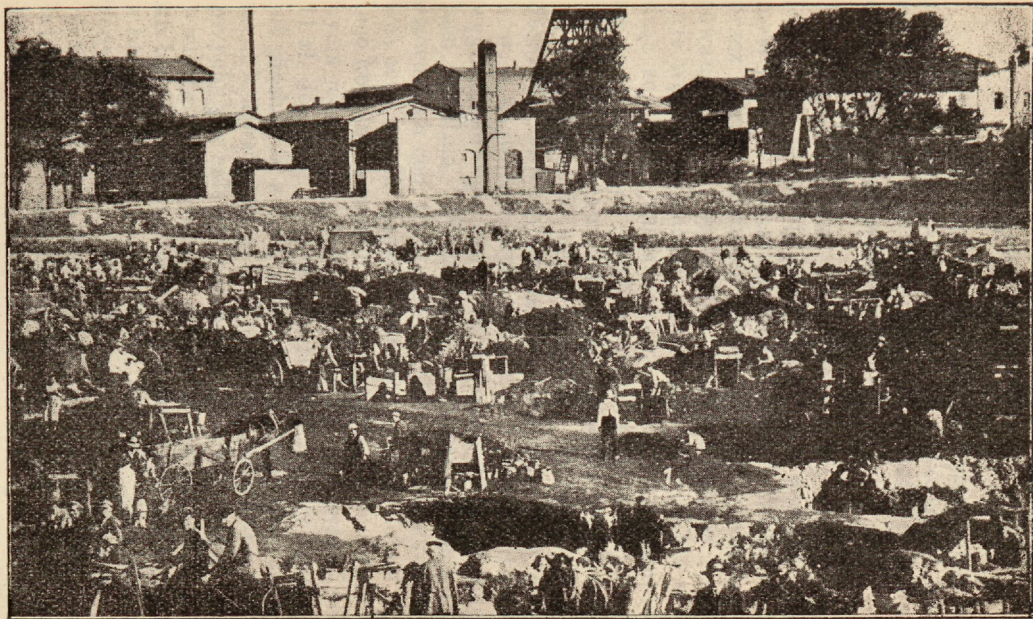
Zagłębie polsko-śląskie zajmuje jedno z pierwszych miejsc na świecie pod względem ilości i grubości pokładów węgla. W zachodniej jego części istnieje 472 pokładów ogólnej grubości 272 metrów, w tem 124 pokładów zdatnych do eksploatacji, ogólnej grubości 172 metrów. Stopniowo ilość ta zmniejsza się ku wschodowi, gdzie jest 105 pokładów ogólnej grubości 100 m, w tem zdatnych do

eksploatacji 30 pokładów o ogólnej grubości 60 metrów.

Pod względem tektonicznym zagłębienie polsko-śląskie przedstawia się jako wielka kotlina ciągnąca z zachodu na wschód. Po brzegach tej kotliny wychodzą t. zw. warstwy podredenowskie, które są pofałdowane i poprzecinane uskokami. Główne siodło (fałda) ciągnie się od Zabrza przez Królewską Hutę i Sosnowiec pasem długości około 12 km.

Dzikie kopalnictwo inaczej nazwane „biedaszybami” mogło usadowić się jedynie tam, gdzie dostęp do węgla nie jest trudny, t. j. gdzie się znajduje on na powierzchni lub też pod powierzchnią na głębokości maksimum 30 metrów. Otóż jak wynika z opisu geologicznego, taki węgiel znajduje się w postaci wychodów na siodle, biegnącym od Zabrza ku Sosnowcowi, następnie jako wychód pokładów nadredenowskich w okolicy Kosztów z Orzesza i Mikołowa na południu. Tam też usadowiło się dzikie kopalnictwo.

Trzeba zaznaczyć, że węgiel ten jest naogół mniej wartościowy od węgla wydobywanego z głębokich pokładów o około 30%, a to dlatego, że ma do niego dostęp powietrze czy to bezpośrednio czy też wraz z podskórną wodą, które rozkłada go powoli przy pomocy tlenu. Dlatego też węgiel ten jest bardziej kruchy i częściowo spalony. Jedynie w głębszych szybach 20 — 30 m głębokich, gdzie węgiel jest izolowany często skałą grubości 5 m jak np. w Bogucicach lub Jaśkowicach, gdzie na głębokości 5 m zaczyna się skała 5-metrowej grubości, a pod nią znajduje się warstwa węgla, węgiel ten jest gatunkowo zbliżony do węgla z głębokich pokładów, eksploatowanych przez wielki przemysł.

Bieda-szyby w Wełnowcu.

Przyczyny rozwoju.

Łatwość dostępu do tego węgla i masa energji zawarta w rzeszach bezrobotnych, szukających zarobku w pierwszym rzędzie, wywołały pęd ku eksploatacji tego węgla.

Węgiel ten jest jakby bezpański; wprawdzie leży on na terenach, gdzie przeważnie wielki przemysł posiada nadania górnicze, jednak faktycznie przez swych prawnych właścicieli nigdy eksploatowany nie był i nie będzie. Stąd też ludność traktuje węgiel ten raczej jako rzecz nieczyją, nie widząc ze strony wielkiego przemysłu użytkowania swego prawa, co dopiero dobitnie tłumaczyłoby i uzasadniało prawo własności. Oprócz bezrobocia i takiego właśnie stanu prawnego na rozwój biedaszybów oddziaływa jeszcze wiele innych czynników, a najważniejszym z nich jest cena rynkowa węgla opałowego, która wynosi około 40 zł. za tonę loco kopalnia. Wielki przemysł trzyma się kurczowo tych cen, traktując je jako premje wywozowe; cena węgla eksportowanego wynosi około 9 zł. loco kopalnia a nawet mniej, a koszta własne wydobywania jednej tony węgla wahają się mniejwięcej od 11 zł. do 19 zł. Oczywiście różnice między kosztami produkcji, a ceną eksportową pokrywa konsument krajowy. Stan taki oczywiście usposabia nieprzychylnie całe społeczeństwo (konsumentów) do wielkiego przemysłu, a sympatje jego kierują się ku bezrobotnemu górnikowi, sprzedającemu węgiel z biedaszybu po cenie o 70% niższej. Ta różnica ceny to potęga, która otwiera dla dzikiego kopalnictwa wspaniałe perspektywy łatwego zbytu. Ta łatwość zbytu rozwija handel, który występuje jako samodzielny czynnik, uwalniający producenta

od kłopotów kupieckich i umożliwia mu zajęcie się całkowicie produkcją.

W okresie konjunktury węglowej w 1927 i 1928 r. dzikie kopalnictwo ograniczało się do niewielkich rozmiarów. Skrajna biedota odszukiwała porzucone szybiki lub też wydobywała węgiel będący tuż pod powierzchnią, lub wreszcie wybierała węgiel znajdujący się na zwałach (hałdach) węgla odpadkowego.

Górnicy zaś zatrudnieni w kopalniach mają węgiel deputatowy, a następnie nie mają ani czasu ani potrzeby szukania zarobku w inny sposób. Natomiast w okresie bezrobocia uwaga dziesiątków tysięcy górników zwraca się ku możliwości zarobkowania przez eksploatację płytkich pokładów węgla; nie potrzeba tutaj prawie żadnych kosztownych urządzeń, a wystarczy doświadczenie górnicze. Poczucie naruszania prawa własności ze względów wyżej poruszonych jest bardzo osłabione. Stąd też przeciętny bezrobotny nie musi bardzo walczyć ze swoim sumieniem, przeciwnie, zdaniem jego raczej jest karygodne marnowanie tyłu darów bożych. To też w okresie największego rozwoju dzikiego kopalnictwa koniec sierpnia i początek września widzimy błyskawiczny jego rozrost, ciągłe poszukiwanie nowych terenów i przypływ coraz większej ilości sił roboczych, których tak obficie dostarcza bezrobocie. W rozmaity sposób obniża się zapomogi dla bezrobotnych, a często wypłaty zapomóg nie mogą być wykonywane w oznaczonych terminach. Pozatem agitacja komunistyczna skrzętnie wykorzystywała każdą okazję, aby pobudzić do wystąpień antyrządowych. W takich warunkach dzikie kopalnictwo, które w okresie swego maksymalnego rozwoju zatrudniało około 10 000 ludzi, i stanowiło naturalne ujście dla energii i jako sub-

Bieda-szyby w Welnowcu po likwidacji.

stytut normalnego zarobkowania, było zjawiskiem korzystnem, gdyż osłabiało drażliwość mas i ich wrażliwość na agitację komunistyczną.

Można powiedzieć, że ludność śląska naogół przestrzega praw obowiązujących i nie jest zbyt skłonna do anarchistycznych wystąpień, ale życzliwa neutralność władz komunalnych, które nietylko zaopatrywały się w węgiel z biedaszybów, ale kilka gmin jak np. Wełnowiec nałożyły podatek od wydobytego nielegalnie węgla na rzecz bezrobotnych po 50 gr. od furmanki, spowodowało, że utarło się przekonanie, że dzikie kopalnie są całkiem legalne, ten stan zachęcił nawet ludzi bardzo solidnych i uczciwych, którzy zaczęli „fedrować” (kopanie szybu).

Zbyt.

Ciekawem jest jak ukształtowała się cena węgla z biedaszybów. Cena ta na całym terenie była prawie jednakową, a ewent. różnica albo zależała od gatunku węgla, albo od dokładności sortowania. Na koszt produkcji składała się wyłącznie prawie praca górnika, ponieważ narzędzia jak łopaty, kilofy, wiadra i urządzenia jak kołowroty, liny, budulec używany do obudowy ścian szybu nie kosztowały nic, albo prawie nic, pochodziły bowiem z bardzo taniego kupna starego łomu żelaznego, albo też poprostu z kradzieży, jak np. drzewo, gdy biedaszyby budowano w lasach lub w ich sąsiedztwie. Zresztą urządzenia te są prymitywne, że można popelniając minimalny błąd usunąć amortyzację ich z kalkulacji. Pozatem nie dochodzą do kosztów produkcji ani podatki ani ubezpieczenia socjalne ani wysokie wydatki administracyjne. Mamy tutaj jakby idealny przykład dla hipotezy Adama Smith'a, jednego z ojców ekonomji, który powia-

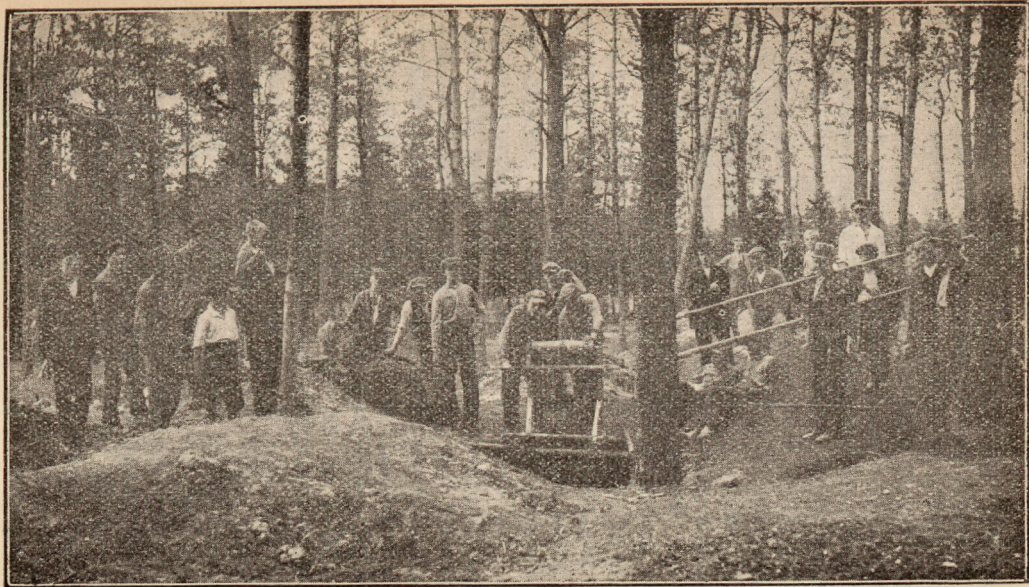
da: „ceną rzeczywistą każdego przedmiotu, tj. to ile każda rzecz kosztuje rzeczywiście tego, kto chciałby ją nabyć, jest wysiłek i praca potrzebna do jego zdobycia. Praca jest tedy miarą rzeczywistą wartości zamiennej wszystkich dóbr”.

Cena jednej tony węgla loco biedaszyb, która ukształtowała się mniejwięcej na poziomie 10 zł. znajduje swe uzasadnienie w tem, żeby zarobek jednego robotnika pracującego w biedaszybie odpowiadał mniejwięcej jego zarobkowi w kopalni, tj. około 5 zł. dziennie. Oczywiście rębacze (haje-rzy) brali więcej, wyciągacze, sortownicy i pomocnicy brali mniej. Jak wszędzie tak i tutaj były wahania konjunkturalne; gdy wzmagало się zapotrzebowanie ceny szły w górę, innym razem konkurencja wzrosła, ceny szły w dół. Granica wahań leży między 7 a 15 zł. W końcu po zastosowaniu represji wobec dzikiego kopalnictwa sprzedawano jedną tonę węgla za 10 zł. z dostawą do domu.

Na szczególne podkreślenie zasługuje handel wymienny z włościanami na produkty rolne, jak kartofle, kapustę itd.

Poprzednio zaznaczone zostało, że łatwość zbytu odegrała pierwszorzędą rolę w rozwoju dzikiego kopalnictwa.

Otóż dzikie kopalnictwo powstało wśród ludności ubogiej, grzebiącej na hałdach i w ziemi w poszukiwaniu węgla. Węgiel ten szedł wyłącznie na własne potrzeby. Bezrobocie dało popęd do wydobywania węgla płytko położonego, a ponieważ trafiano na pokłady dość obfite np. z jednego szybika można było wydobyć niekiedy ogółem około 150 ton) więc wytworzyła się nadwyżka węgla, którą oczywiście trzeba było sprzedać. Stąd powstał pierwszy drobny handel. Należy pominąć tu bezdomnych, którzy taki handel uprawiają zawsze;

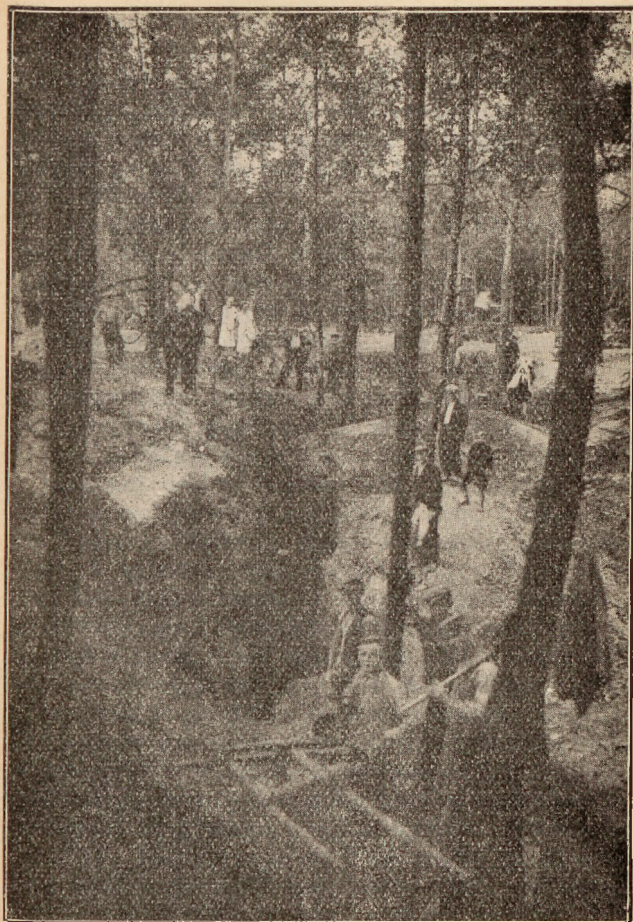
Bieda-szyb w kolonji Agaty obok Mysłowic.

powszechny widok na Śląsku to są małe ręczne wózki, naładowane węglem pochodzącym z hałd lub też wydobytym tuż z pod powierzchni ziemi.

Powoli tereny eksploatacyjne zaczęły się zaludniać, poczęto kopać szybiki jeden obok drugiego, zaczęła się wytwarzać współpraca. Kilku sąsiadów wynajęło jedną furmankę, która zmieściła około 2 tony węgla, jeden z nich objął funkcję handlowca, wyjeżdżał do najbliższego miasta i tam szukał nabywcy ewent. wystawał na szosach i proponował przejeżdżającym furmankom zakup węgla. Nieco później taki łapacz został nazwany agentem i nie więcej nie robił. Nabywca węgla znajdował się bardzo szybko, gdyż cena 18 zł. loco piwnica zamiast 45 zł. była aż nadto kusząca. Łatwość zbytu zachęcała do produkcji, do poszukiwania nowych terenów; zaczęto sobie przypominać dawne porzucone szybiki i budować nowe. I rzeczywiście udało się domorosłym geologom wyszukać nowe tereny eksploatacyjne, jak np. między Mysłowicami a Giszowcem, trafiając na obfite pokłady węgla. Sława taniego węgla szybko rozeszła się po okolicznych wsiach i powiatach i już w początkach roku 1932 widzimy np. w Kosztowach i okolicy dość ożywiony handel głównie wymienny między biedaszybami a wsią. Władze nieco ukróciły ten pierwszy rozrost na rok 1932, jednak całkowicie go nie stłumiły. Prawie żadna furmanka, która przywiozła produkty na targ do Mysłowic z powiatu chrzanowskiego, bialskiego, pszczyńskiego nie wracała próżna, a zawsze naładowana węglem z początku na własne potrzeby użytkowanym, a następnie przeznaczonym na sprzedaż; przyczem handlarzem był albo bardziej przedsiębiorczy właściciel furmanki, albo był on tylko transporterem, wynajętym przez handlarzy, lub

konsumenta. W tym samym czasie spostrzegamy pojawienie się handlarzy, którzy rekrutowali się przeważnie z żydów, pochodzących z województwa krakowskiego. Handel ten jednak był dość nieśmiały i krępowany przez policję. Dopiero w miesiącach sierpniu i wrześniu powstały nowe tereny eksploatacyjne w okolicy Katowic i najobfitsze pola na granicy Wełnowca, Chorzowa i Dębu, o których mowa na samym wstępie. Wtedy to handel masowy niekrępowany ruszył na całym terenie. Sznury furmanek z odległych powiatów rolniczych zajeżdżały do „kopalń”.

Pierwszym organizatorem tego handlu na większą skalę był niejaki Noglik, właściciel małej kopalni węgla w Małej Dąbrówce. Wpadł on w trudności finansowe i podatkowe i przerzucił się na handel węglem z biedaszybów. Noglik znał dobrze najbliższe rynki zbytu i miał już poprzednio nawiązane kontakty handlowe. Skupywał więc węgiel z biedaszybów, magazynował go i następnie wagonami ekspedjował do b. Kongresówki. Dobry przykład znajduje niezwłocznie naśladowców; zaraz zjawili się żydzi z Sosnowca i Będzina, w tej chwili zorganizowali handel na większą skalę. Węgiel z biedaszybów trafiał do Krakowa. Tempo zaczęło gwałtownie wzrastać, produkcja się zwiększała, kopano szybiki jeden obok drugiego, na polach węglowych zaczęło się robić ciasno. Coraz to nowi ludzie przychodzili i kopali — zapanowała całkowita „wolność”. Usłudźni handlarze zabierali wszystko co zostało wyprodukowane. Ruch i praca wrzały. Nietylko górnicy brali się do pracy ale i inni robotnicy, niefachowcy zachęceni niezłym zarobkiem rzucili się do „fedrowania”. Tosamo w handlu już nie zawodowi handlarze ale laicy, którzy mieli własne lub wypożyczone pieniądze

Chodnik. Kolonja Agaty obok Mysłowic.

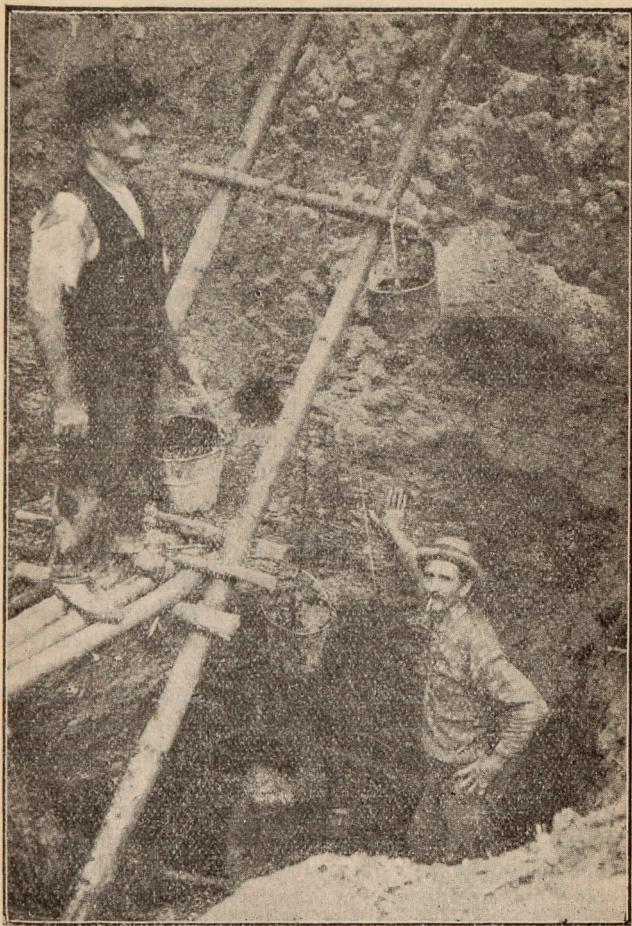
rzucali się na ten handel. Znany jest np. wypadek, że jeden z takich laików wpadł niemiłosiernie i stracił cały swój majątek (około 1 000 zł.), ponieważ zbyt późno wziął się do spekulacji i policja skonfiskowała mu kilka wagonów węgla na stacji kolejowej w Krakowie, gdzie miał już zapewnionych odbiorców.

Swobodny rozwój handlu uwarunkowany był między in. dobrymi szlakami komunikacyjnymi i odległością miejsca produkcji od tych szlaków. Naogół na Śląsku ten warunek dopisuje dzikiemu kopalnictwu w zupełności. Pola węglowe leżą w pobliżu stacyj kolejowych, niema kłopotu z transportem. Jedynie w okolicach Orzesza, gdzie pola węglowe są odległe od szosy o kilka kilometrów i znajdują się w lesie, a w porze wiosennej i jesiennej dostęp wozem jest tam niezmiernie utrudniony, rozwinął się inny system, a mianowicie węgiel zwożono do składów na wsiach na wózkach, a stamtąd zabierano na wozy. Węgiel ten jest dość dobry, twardy i wytrzymuje kilkakrotne przeładowanie. Jednak ta okoliczność wpłynęła, że handel węglem w tej okolicy nie przybrał tak zorganizowanych form jak pod Katowicami, gdzie ułatwienia komunikacyjne były znaczne. Handlarzy prawie tam niema, a producenci sprzedają swój węgiel prawie w całości konsumentowi, który własną lub pożyczaną furmanką po niego przyjeżdża, najwyżej korzystano z usług agenta. Pośrednik-handlarz jest zjawiskiem dość rzadkiem, chociaż i te okolice przeżyły swój złoty wiek. Świadczy o tem podziurawiony teren setkami szybów, dziś już całkowicie wyeksploatowany i naokoło wycięty młody las. Węgiel z biedaszybów wypierał z powodzeniem z rynku wewnętrznego węgiel kopalni i tak np. kopalnia „Eminencja” sprzedawała

detalicznie w okresie rozwoju dzikiego kopalnictwa o 60% mniej węgla, ulegając szczęśliwemu konkurentowi, który swe zagony wypuszczał daleko pod Częstochowę, Kraków, Lubliniec, Bielsko, Żywiec.

Zarobki.

Te rozwinięte formy wprowadziły zróżniczkowanie z punktu widzenia zarobków. Dopóki nie prowadzono handlu „en gros”, a tylko ręcznymi wózkami i furmankami, wysokość zarobków była dosyć równa, a zależała jedynie od czynności, jakie spełniał dany osobnik przy wydobywaniu węgla. Najlepiej zarabiali t. zw. „hajerzy”, którzy pracowali na dole i kilofami i łomami kruszyli pokład węgla. Oczywiście duży wpływ miała i wydajność szybu. Jeżeli dostęp do węgla był łatwy, nie trzeba było dużej podbudówki, wysokość pokładu znaczna (około 2 m), a można było pracować stojąc, nie było takich trudności jak gazy trujące, no i częste wizyty organów policji, wtedy oczywiście zarobki wynosiły więcej. Często poprostu dzielono między sobą węgiel, a miarą podziału były kubły, któremi węgiel wyciągano i na powierzchni układano według przynależności. Każdy z robotników następnie sprzedawał swoją kupę węgla bezpośrednio kupcowi. Częstym widokiem było kilka kup węgla różnej wielkości, ułożonych naokoło szybu, a każda z tych kup miała innego właściciela. Okres dobrej konjunktury spowodował wzrost ceny na krótko wprawdzie, 15 zł. za tonę. Wzmogło to produkcję i zarobki, górnicy, którzy pracowali przy pomocy członków swych rodzin, osiągnęli nawet dość wysokie zyski, jak np. w Wełnowcu „bezrobotni” Bochynek i Rajwa w miesiącu sierpniu zarobili po 1 300 zł., a zarobki wielu innych sięgały 1 000 zł. miesięcznie. Oczywiście

Wnętrze bieda-szybu.
Kolonja Agaty obok Mysłowic.

ście tym szczęśliwcom dopisały warunki wydobywania i zbytu. Skala zarobków była bardzo rozpięta, niekiedy musiano się zadowolić 2 zł. dziennie, przeciętnie jednak dochód dzienny na jednego pracującego na powierzchni wynosił około 5 zł. a pracującego na dole w szybie (rębacz) 8 — 10 zł. Gdy pracowała cała rodzina zarobki były 3 do 4 razy większe. Oczywiście zarabiano tylko wtedy, gdy wydobywano węgiel, a było bardzo wiele wypadków, że poświęcono tygodnie pracy, aby dojść do węgla, tymczasem natrafiano albo na skały nie do przebycia albo na uskoki i cała praca szła na marne.

Pomimo to wiodło się producentom nieźle, można było zauważyć libacje i zabawy i częste odwiedzania restauracyj. Np. jeden z „bezrobotnych” kupił swemu przyszłemu zięciowi smoking i wynajął młodej parze karetkę do ślubu.

Technika.

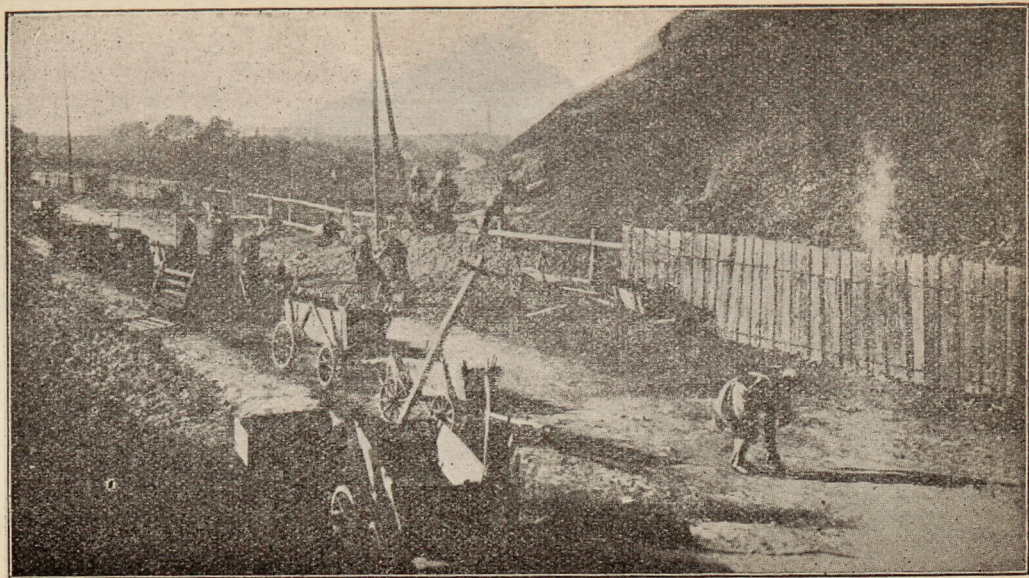
Węgiel eksploatowany w biedaszybach jest przeważnie ułożony mniejwięcej równolegle do powierzchni ziemi. Bardzo pochyłych i pionowych warstw węgla nie eksploatowano. W nielicznych tylko wypadkach mamy do czynienia z dużymi pochyleniami lub też z wychodami na powierzchnię. Im węgiel leży głębiej pod powierzchnią tem jest większe prawdopodobieństwo, że jest lepszej jakości. Oczywiście naszym producentom chodzi o lepszy gatunek węgla, aby osiągnąć lepszą cenę. Stąd też kładzie się dużo wysiłku na wyszukiwanie lepszych pokładów. Niekiedy ma się do czynienia po prostu z heroicznymi pracami popartymi gruntownym doświadczeniem.

Przekrój szybiku zależy od jego głębokości. Jeżeli węgiel jest niegłęboko najwyżej do 10 m, to

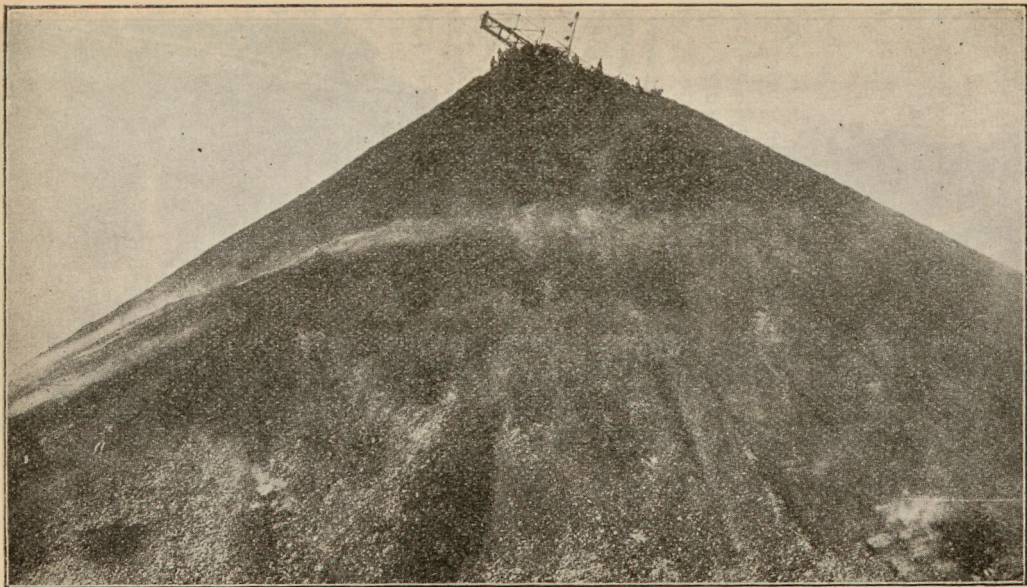
wtenczas przekrój szybu robi się szerszy, gdyż osiągnięcie tej głębokości nie zabiera więcej jak 20 godzin pracy dla 2-ech ludzi; jeżeli ściany szybiku są dość mocne np. stwardniała glina z piaskiem lub kamieniami, to nie zachodzi potrzeba obudowania szybu, gwarancją przeciw oberwaniu się jest dość znaczny przekrój $1\frac{1}{2}$ m² do 4 m². Natomiast gdy węgiel jest na znaczniejszej głębokości naprzykład na 20 m wtedy kopanie szybu o dużym przekroju byłoby nieekonomiczne, trzeba by było zbyt wiele ziemi wydobywać na zewnątrz, dlatego też przekrój jest znacznie mniejszy np. $0,8 \times 1$ m. Ale zato wymagane jest oszalowanie boków szybu, zabezpieczające przed zasypaniem. Oszalowanie robi się z desek o długości mniejwięcej $1\frac{1}{2}$ m kładzionych wzdłuż ścian szybu pionowo i przytrzymywanych 4-ma poprzecznymi palami na każdej ścianie jeden, które oddziałują rozpierająco na ściany szybu. Pale układa się w miejscach, gdzie jedna deska zachodzi na drugą; w ten sposób tworzy się dość silną konstrukcję do samego dołu. Szyb taki robi wrażenie wąskiej i głębokiej studni, której dna nie widać.

Po dojściu do warstwy węgla robi się chodniki, z których wybiera się węgiel. Chodniki robi się w 3 kierunkach prostopadłych do siebie, czwarty kierunek przeważnie zostawia się, aby mieć coś w rodzaju kolumny, podtrzymującej strop. Długość chodnika dochodzi do 12 m. Chodniki są podparte stemplami przeciw zawaleniu się.

Szyb buduje się przy pomocy łopat i kilofów, gdy się natrafia na twardsze warstwy gliny, kamienia lub skały. Do łupania węgla używa się kilofu, samo łupanie odbywa się w ten sposób, że u dołu podcina się warstwę węgla, a później się ją „szramuje” t. j. robi się podłużne nacięcia, w ten spo-

Zbieranie węgla na hałdzie kopalni Hoym powiat Rybnicki.

Zbieranie węgla na hałdzie Hoym pow. Rybnicki.

sób można obrywać kawały i zapobiega się zbyt-
niemu rozdrabnianiu.

Węgiel wydobywa się na powierzchnię przy pomocy zwykłego kołowrotka podobnego do wiejskiej studni i liny drucianej, do końca której przy-
czepia się kubeł z węglem i wyciąga przy pomocy kołowrotka nazewnątrz. Bardzo często kołowrotek zaopatrzony jest w prymitywny hamulec.

Niebezpiecznymi wrogami górnika w kopalni są gazy trujące; nie są od nich wolne i biedaszyby. Na głębokości poniżej 20 m powietrze chociaż nawet może być wolne od gazu jest ciężkie i nasycone wyziewami, zachodzi więc konieczność wentylacji, która jest tembardziej konieczną w razie stwierdzenia istnienia gazu. Górnicy bardzo często zanim spuszcza ją się do biedaszybu, opuszczają wpierw zapalone lampki karbidowe dla skonstatowania obecności wystarczającej ilości tlenu do oddychania. Wentylację robi się przy pomocy specjalnie skonstruowanych wentylatorów, przymocowanych do rur i uruchamianych ręcznie przy pomocy koła, wentylatorami wciąga się powietrze zgóry, często przegradza się szyb wzdłuż płachtami i w ten sposób wywołuje się ożywiony ruch powietrza. Również łączy się chodniki sąsiednich szybów; w ten sposób tworzy się ciąg powietrza z jednego szybu do drugiego. Ten ostatni sposób nie zawsze może być stosowany, gdyż techniczne warunki nie zawsze sprzyjają.

Osiewanie i sortowanie węgla odbywa się na górze przy pomocy sit zrobionych z siatki drucianej, a większe kawały odkłada się rękami.

Schodzenie do szybów odbywa się albo po drabinach albo po oszalowaniach, a często górnik oparty nogami i rękami o dwie przeciwległe ściany

szybu opuszcza się na 20 — 30 m wdół. Najczęściej jednak górnicy spuszczaają się na dół w kubie.

Pomimo ich zręczności i doświadczenia tyle czyha na górnika niebezpieczeństw, że wypadki są zjawiskiem bardzo częstem, czy to gazy, czy też oberwania się ziemi lub skały, czy wreszcie brak zręczności lub nieostrożność kończą się przeważnie śmiercią lub kalectwem.

Organizacja.

Można powiedzieć, że naogół produkcja w dzikich kopalniach nie była zorganizowaną i miała charakter dowolności. Przyszedł jeden bezrobotny i zaczął kopać, za nim następny i tak dalej nie przeszkadzali sobie nawzajem, każdy starał się jak najwięcej wydobyć i wiedział, że znajdzie chętnego nabywcę. Nie potrzeba było żadnych karteli, dzielących rynek zbytu i ograniczających produkcję. Jedynie na polach, gdzie pracowały masy i gdzie praca była niebezpieczna znalazł się ktoś autorytatywny, który zabraniał np. budowania szybów w nieodpowiednim miejscu, lub też doradzał jak należy postępować w trudniejszym wypadku. Pracę prowadzili przeważnie doświadczeni górnicy, którzy doskonale znali swój fach i dlatego też konfliktów prawie nie było. Władza, jaką sprawowali na największych polach nadzorcy, wypływała ze stanowiska danego osobnika, jakie zajmował w kopalni, ale zakres jego działalności był dość szczupły; zresztą interesy nie zahaczały zbyt o siebie i każdy mógł pracować przy swoim warsztacie nie uciekając się do interwencji jakiegoś wyższego organu. Dlatego też określenie tego kopalnictwa jako dzikie z punktu widzenia i prawnego i organizacyjnego jest uzasadnione. Terenów nie brak, wszyscy mogli kopać, zbyt był zapewniony, a więc

Zasypywanie bieda-szybu.

i zgoda panowała powszechnie. Nie zachodziła potrzeba wytworzenia wyższego czynnika koordynującego, gdyż istniała w całym tego słowa znaczeniu „wolność”. Wolno było kopać, wolno było pracować jak się komu podoba i wolno było sprzedawać komu się chciało po dość dobrej cenie.

Przy większych ośrodkach było ciągle zapotrzebowanie na narzędzia: kilofy, łopaty, wentylatory i korby i t. p., które trzeba było albo nabywać albo reparować. Znaleźli się więc kowale, którzy na jednym z pól założyli kuźnię polową, co oczywiście było ułatwieniem dla producentów. Pola węglowe były pełne ruchu, a naokoło stały stragany z jedzeniem i napojami.

Wygląda to na sielankę. W epoce trustów i karteli, kryzysu i bezrobocia ta sielanka jednak wносиła w stosunki prawne i ekonomiczne tyle wstrząsów, że władze postanowiły przejść do radykalnej likwidacji dzikiego kopalnictwa.

Likwidacja.

Przedewszystkiem wzmogła się ilość nieszczęśliwych wypadków. Od 1. stycznia 1932 r. zanotowano ogółem 26 wypadków śmiertelnych z tego połowa przypada na lipiec i sierpień. Na wypadki składało się wiele okoliczności i niebezpieczeństw, związanych z pracą górników. Ale szczególnie duży kontyngent ofiar stał się udziałem tych, którzy nieodpowiednio przygotowani do trudnej pracy zapragnęli łatwego zarobku.

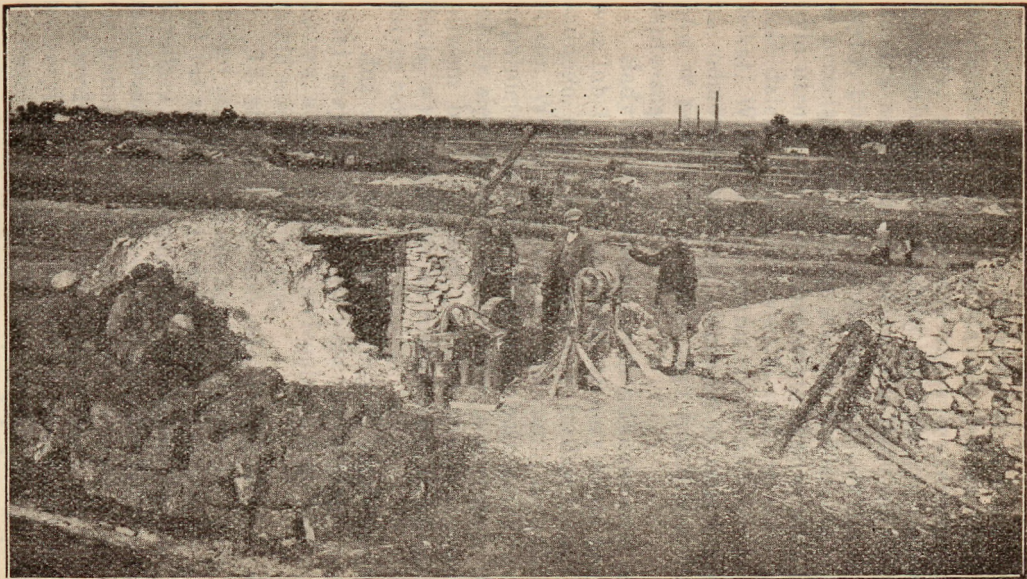
Prasa codzienna przepełniona była wiadomościami o tych wypadkach. Władze były w dość trudnym położeniu, gdyż ze względów prawnych nie można było zorganizować bezpieczeństwa z urzędu, nie można było powołać organów, któreby czuwały nad bezpieczeństwem biedaszybów,

byłoby to niejako zalegalizowanie nielegalnego stanu. Tymczasem zbliżająca się zima i popyt na węgiel zapowiadały dalszą wzmożoną produkcję, a więc należało spodziewać się większej ilości wypadków. Opinia publiczna zaczęła wyrażać swoje zaniepokojenie, a prasa codzienna będąca zresztą odbiciem przychylnych nastrojów dla dzikiego kopalnictwa ze szczególnem naciskiem i upodobaniem zajmowała się temi rzeczami, które miały posmak nowości i aktualności. Pozatem do władz zaczęły napływać skargi czy to właścicieli lasów na wyrąb lasów (np. w Jaśkowicach wyrządzono szkód leśnych na około 8000 zł.), czy też poszczególnych kopalń, których sprzedaż detaliczna zmniejszała się wydatnie, czy wreszcie skargi poszczególnych obywateli, że im bezrobotni wchodzą na prywatne pola, czy wreszcie wypadki podkopania dróg i torów kolejowych.

Ale co najważniejsze zanikały powody rozgraniczenia własności, naruszało się powoli podstawy prawne. Równocześnie z eksploatacją węgla kradziono w dużych ilościach drzewo z lasów a od tego już tylko jeden krok do kopania cudzych kartofli na polach (i taki wypadek już zanotowano). Najbliższy rozruch mógł przynieść zwykłe w tych wypadkach zjawisko rabowania składów i sklepów. „Wolność” przeradzała się w samowolę.

Jasnem się stawało, że należy stanowczo ukrócić dzikie kopalnictwo, chodziło tylko o wybór taktyki i środków.

Dotychczas walka miała charakter lokalny i ograniczała się do bezpośredniego przeszkadzania w pracy i niedopuszczanie do kopania nowych szybów. W tym celu zanieczyszczano szyby lub je zasypywano. Jeżeli właścicielem terenu była kopalnia, to niekiedy dostarczała ona środków wy-

Bieda-szyb z wentylatorem i schronem dla ludzi.

buehowych i personelu do wysadzania w powietrze biedaszybów. Ta akcja dawała jednak nikłe rezultaty, gdyż natrafiano na zdecydowany opór i jego stłumienie musiałoby się skończyć rozlewem krwi, a następnie łatwość, z jaką budowano biedaszyby, pozwalała na konstruowanie nowego szybu w przeciągu kilkunastu godzin. Zabieranie węgla było utrudnione, gdyż bezrobotni konwojowali go dość daleko i stawiali wszelki opór w razie konfiskat. Wobec takiego stanu rzeczy niektóre kopalnie odmówiły pomocy, uważając wysadzanie szybów w powietrze za akcję zbyt kosztowną i nieskuteczną.

Sądy karały doniesionych kilkuzłotową grzywną lub 1 — 2 dni aresztem, co oczywiście prawie żadnego znaczenia w walce z biedaszybami nie miało. Wobec ogromnego rozszerzenia się dzikiego kopalnictwa na całym terenie bezpośrednio nie obeszłoby się bez rannych i trupów, a następnie wątpliwem było, czy siły, jakimi władze rozporządzają, wystarczyłyby na równoczesne działanie na całym terenie.

Już wyżej było zaznaczone, że handel najbardziej przyczyniał się do rozwoju dzikiego kopalnictwa, a więc walka z nielegalnym handlem miała zadać mu śmiertelny cios.

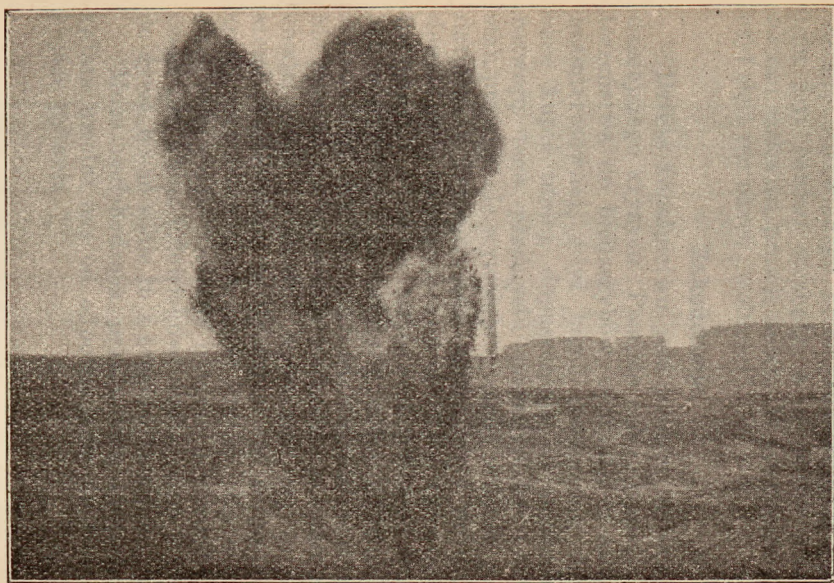
13. września wydano całej Policji Wojew. Śląskiego zarządzenia do konfiskaty węgla, który został już zapłacony i właścicielem jego stał się albo handlarz albo konsument. Producent już nie był zainteresowany bezpośrednio taką konfiskatą, gdyż nie godziła ona w jego interes, zresztą pracował nad wydobyciem jak największej ilości węgla, i nie troszczył się o zabezpieczenie transportu, który już do niego nie należał. W ten sposób policja miała do czynienia z elementem nieradykalnym (konsu-

ment, handlarz, dla którego zresztą konfiskata węgla nie stanowiła kwestji bytu tak jak to było z bezrobotnym). To też konfiskaty prawie odbywały się bez oporu. Zabierano węgiel w pobliżu zgóry wyznaczanych składów zbiorowych (gmin, komitetów pomocy dla bezrobotnych i t. d.) tak, aby nie potrzeba było zbyt daleko wozić tego węgla i nie wywoływać protestów ze strony furmanów, no i nie tracić niepotrzebnie czasu. Wielką ilość furmanek zdążających po węgiel do biedaszybów zatrzymywano i cofano. Każdą furę węgla sprawdzano, czy posiada kwit lub rachunek. W porozumieniu z władzami kolejowemi konfiskowano wagony węgla, przeznaczonego do dalszych miejscowości jak Kraków i Częstochowa.

Rezultat był nieoczekiwanie szybki. W przeciągu 10 dni większe ośrodki przestały funkcjonować, zostały mniejsze ogniska, gdzie można było wystąpić radykalnie, a mianowicie obsadzić teren policją i wysadzić szyby w powietrze.

Charakterystycznem jest, że ośrodki największe, gdzie zbyt przejął całkowicie w swoje ręce handel, t. j. gdzie nastąpiła wyraźna granica między produkcją a handlem, te ośrodki upadły natychmiast, natomiast wszędzie tam, gdzie dzikie kopalnictwo nie osiągnęło tej wysokości organizacyjnej, gdzie funkcja producenta i handlarza jeszcze się z sobą splata tam się trafia na opór większy i likwidacja jest powolniejsza a to dlatego, że przy konfiskacie zawsze uderza się jeszcze w producenta bezpośrednio.

Jednem z najbardziej opornych ośrodków były Kosztowy, na nim też skoncentrowano ostatnio uwagę i 20. października zniszczono większość szybów w tej okolicy.

Wysadzenie w powietrze bieda-szybu.

Obeenie dzikie kopalnietwo zostało wtłoczone w swe pierwotne ramy — małego tajnego przez biedotę uprawianego przemysłu. Handel węglem tym jest bardzo szczupły, a w porównaniu do okresu rozkwitu, prawie żaden. W ten sposób skończył się i ten okres „wolności”.

Zakończenie.

Dzikie kopalnietwo jest jednym ze skutków dzisiejszego kryzysu. Pomimo całej sympatji społeczeństwa do biedaszybów, sympatji zresztą nie bezinteresownej, gdyż homo economicus zawsze chce kupić taniej, dopuszczenie do swobodnego rozwoju tego przemysłu podważyłoby nietylko stan prawny, ale wywołałoby zamęt w życiu gospodarczem i wytworzyłoby nowe formy prawdopodobnie mało odbiegające od obecnych form kapitalistycznych, które nie mając cech trwałych rozwiązań na przyszłość, naruszyłyby poważniej istniejący stan rzeczy. Ryzyko zbyt wielkie, aby można sobie było na nie pozwolić. Od czasu do czasu przychodzi okres „wolności” wywołanej czy to większymi przesileniami politycznymi czy to gospodarczymi, okres ten zawsze jest krótki. Ale w umysłach mas ciągle kiełkuje pytanie dlaczego? Dlaczego nie wolno człowiekowi walczącemu o prawo do życia wziąć sobie to z czego nikt nie korzysta.

Może nadechodząca przebudowa gospodarcza świata uwolni nas od odpowiadania na te niepokojące pytania.

Statystyka dzikiego kopalnictwa

Miejscowość	Ilość szybków	Ilość robotnik.	Ogólna produkcja ton	Ilość wypadk. śmierteln.
Powiat Pszczyna				
Jaśkowice	300	1.500	8.000	—
Mikołów	150	500	2.500	—
Piotrowice	16	60	800	—
Wry	30	100	200	—
Lędziny	3	20	50	1
Łaziska Górne	12	120	1.000	—
Murcki	300	800	6.000	2
Kosztowy	40	600	4.000	1
Razem:	851	3.700	22.550	4
Pow. świętochłow.				
Lipiny	50	250	2.000	1
Zgoda	20	80	2.000	2
Czarny - Las	12	40	300	—
Karol - Emanuel . . .	20	100	200	—
Chropaczów	5	50	500	—
Razem:	107	520	5.000	3
Powiat Katowice				
Dąb	152	850	7.000	1
Załęska Hałda	50	259	500	—
Siemianowice Śl. . . .	60	400	2.000	—
Mysłowice	10	50	600	—
Szopienice	50	250	1.000	4
Chorzów	116	976	12.000	2
Nowa - Wieś	36	80	500	1
Janów	14	60	1.000	—
Brzezinka	102	368	4.000	1
Mysłowice Janów miejski	250	1.500	3.000	—
Kochłowice	135	1.000	6.000	—
Wełnowiec	150	1.000	15.000	3
Mała Dąbrówka	13	60	200	1
Zawodzie	86	500	3.500	2
Katowice III. Kom. . .	90	120	2.100	2
Katowice II. Kom. . .	20	60	500	—
Razem:	1.334	7.524	58.900	17

Z e s t a w i e n i e

P o w i a t	Ilość szybków	Ilość robotnik.	Ogólna produkcja ton	Ilość wypadk. śmierteln.
Pszczyna	851	3.700	22.550	4
Świętochłowice . .	107	520	5.000	3
Katowice	1.334	7.524	58.900	17
Król. Huta	60	400	864	2
O g ó ł e m *)	2.352	12.144	87.317	26

*) Liczby te oparte są na danych przybliżonych.
Przeprowadzenie dokładnej statystyki jest niemożliwe.

Kalendarz myśliwski.

Czas ochronny dla niektórych gatunków zwierzyny łownej na przeciąg jednego roku, a mianowicie od 3. VI. 1932 r. do dnia 2. VI. 1933 r. zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Śląskiego. (Dz. U. Śl. Nr. 14, poz. 32 z dnia 2. VI. 1932 r.).

1. dla jeleni i danieli (byków) od 1. XI. — 15. IX.
2. dla łań i cieląt jeleni i danieli cały rok.
3. dla rogaczy (koźłów sarniuków) i nieprawidłowych widłaków i spiczaków od 1. XI. — 31. V.
4. dla sarn (kóz, siut), koźląt, spiczaków i widłaków cały rok.
5. dla zajęcy od 15. I. — 15. X.
6. dla borsuków od 1. XII. — 31. X.
7. dla głuszców cały rok.
8. dla samce cietrzewi i bażantów cały rok.
9. dla kogutów cietrzewi od 1. VI. — 15. VIII.
10. dla kogutów bażantów od 1. II. — 15. X.
11. dla jarząbków cały rok.
12. dla kuropatw od 1. XII. — 31. VIII.
13. dla kaczek od 1. XII. — 15. VII.

Dni oznaczone powyżej jako terminy początkowe i końcowe czasu ochronnego należą do czasu ochronnego.

Taryfa opłat pocztowych.

Listy w miejscu do 20 gram. — 15 gr., do 250 gram. — 30 gr., do 500 gram. — 40 gr. — Pozamiejscowe i do W. M. Gdańska do 20 gram. — 30 gr., do 250 gram. — 60 gr., do 500 gram. — 80 gr.

Zagranicę do 20 gram. — 60 gr. Za każde dalsze 20 gram. — 30 gr. Do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier do wagi 20 gram. — 50 gr. Za każde następne 20 gram. — 30 gr.

Pocztówki: pojedyncze w miejscu — 10 gr. z opłaconą odpowiedzią — 20 gr. Zagranicę — 35 gr. Pozamiejscowe i do W. M. Gdańska — 20 gr., do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier — 30 gr.

Druki do 25 gram. — 5 gr., do 50 gram. — 10 gr., do 100 gram. — 15 gr., do 250 gram. — 25 gr., do 500 gram. — 50 gr., do 1000 gram. — 60 gr., najwyższa waga 1 kg; zagranicę za każde 50 gram. — 10 gr., najwyższa waga 2 kg.

Druki nadawane jednorazowo w ilościach ponad 100 — 500 szt. — 60%, ponad 500 — 1000 szt. — 50%, ponad 1000 szt. — 40% opłat za druki odpowiedniej wagi.

Papiery handlowe i próbki towarowe do 250 gram. — 25 gr., do 500 gram. — 50 gr., do 1000 gram. — 60 gr.; najwyższa waga dla pap. handl. 2 kg, dla próbek tow. 500 gram.

Opłata za polecenie — 60 gr., zagr. — 60 gr., ekspresu — 80 gr., zagr. — 1,00 zł.

Paczki zwykłe prywatne:

Waga		Strefa			
		1	2	3	4
		do 100 km	ponad 100 do 300 km	ponad 300 do 600 km	ponad 600 km
	do 1 kg	—,70	—,90	1,10	1,30
ponad	1 — 3 kg	—,90	1,30	1,70	2,10
„	3 — 5 kg	1,30	1,90	2,50	3,10
„	5 — 10 kg	1,90	2,70	4,10	6,10
„	10 — 15 kg	2,60	4,10	6,10	8,10
„	15 — 20 kg	3,60	6,10	8,10	10,10

2. paczki zawierające urzędowe wydawnictwa polskie i zagraniczne oraz książki:

Waga		Strefa			
		1	2	3	4
		do 100 km	ponad 100 do 300 km	ponad 300 do 600 km	ponad 600 km
	do 1 kg	—,40	—,50	—,60	—,70
ponad	1 — 3 kg	—,50	—,70	—,90	1,10
„	3 — 5 kg	—,70	1,—	1,30	1,60
„	5 — 10 kg	1,—	1,40	2,10	3,10
„	10 — 15 kg	1,35	2,10	3,10	4,10
„	15 — 20 kg	1,85	3,10	4,10	5,10

Przekazy pocztowe: do 10 zł. — 20 gr., do 25 zł. — 35 gr., do 50 zł. — 50 gr., do 100 zł. — 70 gr., do 250 zł. — 95 gr., do 500 zł. — 1.35 zł., do 750 zł. — 1.80 zł., do 1000 zł. — 2.20 zł., do 1 250 zł. — 2.55 zł., do 1 500 zł. — 2.90 zł., do 1 750 zł. — 3.25 zł., do 2 000 zł. — 3.55 zł.

Taryfa lotnicza

Opłaty za przesyłki lotnicze składają się:

- a) z opłaty pocztowej,
- b) z opłaty lotniczej.

Opłatę pocztową pobiera się według taryfy pocztowej.

A. Opłaty lotnicze krajowe.

- 1) Kartka pocztowa — 15 gr.
- 2) Listy, druki, papiery handlowe, próbki towarowe, przesyłki mieszane

do 20 gram. 20 gr.

do 50 gram. 40 gr.

do 100 gram. 60 gr.

do 250 gram. 140 gr.

do 500 gram. 250 gr.

1 kg 400 gr.

za każde dalsze 500 gram — 2,50 zł.

- 3) Przekaz pocztowy 20 gr.

- 4) Paczki:

za każdy kg lub część kg 75 gr.

B. Taryfa lotnicza zagran.

p. Dz. Urz. M. P. T. nr. 14 z 1932 r.

Za protestowanie weksli:

do 100,— zł. 200 gr.

do 250,— zł. 250 gr.

do 300,— zł. 310 gr.

do 400,— zł. 460 gr.

do 500,— zł. 560 gr.

do 600,— zł. 610 gr.

do 1000,— zł. 810 gr.

do 2000,— zł. 1210 gr.

Tabela

kluczków (dzielników) procentowych

dla obliczania odsetek od $\frac{1}{8}$ do $12\frac{1}{2}$ rocznie.

Odsetki oblicza się mnożąc kapitał przez ilość dni, a wynik tego dzieląc przez podany dla danej stopy procentowej klucz procentowy czyli dzielnik.

%	dzielnik	%	dzielnik
$\frac{1}{8}$	288.000	$5\frac{1}{4}$	6.857
$\frac{1}{4}$	144.000	$5\frac{1}{2}$	6.545
$\frac{1}{2}$	72.000	$5\frac{3}{4}$	6.261
$\frac{3}{4}$	48.000	6	6.000
1	36.000	$6\frac{1}{4}$	5.760
$1\frac{1}{4}$	28.000	$6\frac{1}{2}$	5.538
$1\frac{1}{2}$	24.000	$6\frac{3}{4}$	5.333
$1\frac{3}{4}$	20.571	7	5.143
2	18.000	$7\frac{1}{4}$	4.966
$2\frac{1}{4}$	16.000	$7\frac{1}{2}$	4.800
$2\frac{1}{2}$	14.000	$7\frac{3}{4}$	4.645
$2\frac{3}{4}$	13.092	8	4.500
3	12.000	$8\frac{1}{2}$	4.233
$3\frac{1}{4}$	11.077	9	4.000
$3\frac{1}{2}$	10.286	$9\frac{1}{2}$	3.790
$3\frac{3}{4}$	9.600	10	3.600
4	9.000	$10\frac{1}{2}$	3.429
$4\frac{1}{4}$	8.471	11	3.273
$4\frac{1}{2}$	8.000	$11\frac{1}{2}$	3.130
$4\frac{3}{4}$	7.579	12	3.000
5	7.200		

Przykład: obliczyć odsetki w wysokości 3% od kapitału 5.400 zł. za 36 dni.

Rozwiązanie: $5.400 \times 36 = 194.400$

$i \ 194.400 : 12.000 = 16,20 \text{ zł.}$

Spis funkcjonariuszów zmarłych w r. 1931-32

1. Płk. Paweł Karłowicz Kasimierz
zmarł 18 XII 1931 r.

2. Mł. por. Tadeusz Jan z 23 XII
1931 r.

3. Płk. Stanisław Antoni z 3 I
1932 r.

4. Mł. por. Jan z 10 I 1932 r.

5. Płk. Józef z 10 I 1932 r.

6. Mł. por. Tadeusz z 10 I 1932 r.

7. Mł. por. z 10 I 1932 r.

8. Mł. por. z 10 I 1932 r.

9. Płk. z 10 I 1932 r.

10. Płk. z 10 I 1932 r.

11. Mł. por. z 10 I 1932 r.

12. Płk. z 10 I 1932 r.

Dział policyjny

Tabela

kluczyków (indeksów) procentowych

dla obliczenia odsetków z 1% do 12% włącznie

Odsetki oblicza się na podstawie kwoty kapitału i czasu, a wynik tego obliczenia przelicza się na procenty, dzieląc przez 100.

Kapitał	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
1000	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
2000	20	40	60	80	100	120	140	160	180	200	220	240
3000	30	60	90	120	150	180	210	240	270	300	330	360
4000	40	80	120	160	200	240	280	320	360	400	440	480
5000	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600
6000	60	120	180	240	300	360	420	480	540	600	660	720
7000	70	140	210	280	350	420	490	560	630	700	770	840
8000	80	160	240	320	400	480	560	640	720	800	880	960
9000	90	180	270	360	450	540	630	720	810	900	990	1080
10000	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
11000	110	220	330	440	550	660	770	880	990	1100	1210	1320
12000	120	240	360	480	600	720	840	960	1080	1200	1320	1440
13000	130	260	390	520	640	760	880	1000	1120	1240	1360	1480
14000	140	280	420	560	680	800	920	1040	1160	1280	1400	1520
15000	150	300	450	600	720	840	960	1080	1200	1320	1440	1560
16000	160	320	480	640	760	880	1000	1120	1240	1360	1480	1600
17000	170	340	510	680	800	920	1040	1160	1280	1400	1520	1640
18000	180	360	540	720	840	960	1080	1200	1320	1440	1560	1680
19000	190	380	570	760	880	1000	1120	1240	1360	1480	1600	1700
20000	200	400	600	800	900	1020	1140	1260	1380	1500	1620	1740

Przykład: obliczyć odsetki z 1% do 12% włącznie

na kapitał 5.400 zł na 10 dni

Rozwiązanie: 5.400 zł x 1% x 10 dni = 54 zł

1.000 zł x 12% x 10 dni = 120 zł

Spis funkcjonariuszów zmarłych w r. 1931-32

1. Poster. Pasikowski Kazimierz
† 6 XII 1931 r.
2. St. post. Topiarz Jan † 22 XII
1931 r.
3. Poster. Skrucha Antoni † 3 I
1932 r.
4. St. przod. sł. śl. Czernigiewicz
Rudolf † 15 I 1932 r.
5. Przod. Jurczyk Franciszek †
1 II 1932 r.
6. St. poster. Parchański Józef †
5 III 1932 r.
7. St. poster. Gajda Józef † 30 IV
1932 r.
8. St. poster. Siedlaczek Leonard
† 13 VII 1932 r.
10. Poster. Haladyn Ignacy † 1 IX
1932 r.
9. Poster. Małek Jan † 15 VIII 1932 r.
11. St. przod. Koneczny Marjan
† 9 XI 1932 r.
12. Przod. sł. śl. Latusek Augustyn
† 12 XI 1932 r.

Cześć Ich pamięci!

M. S. W.

Komenda Główna Policji Państwowej
KOMENDANT GŁÓWNY.

W a r s z a w a, dn. 17 czerwca 1932 r.

R O Z K A Z № 563.

ŻOŁNIERZE POLICJI!

W dniu 19 czerwca b. r. święci Śląsk, a z nim i Polska cała, 10-letnią rocznicę ostatecznego powrotu prastarej dzielnicy polskiej do swej Macierzy.

W święcie tem bierze udział dzielna policja Województwa Śląskiego, która nie szczędziła i nie szczędzi ofiar, by zawsze godnie reprezentować mundur polskiego policjanta.

W tym uroczystym dniu wzniesmy okrzyk: „Niech żyje Śląsk!” — i złożmy życzenia śląskiej policji dalszych najehlubniejszych wyników w służbie dla Polski i Jej obywateli.

Komendant Główny Policji Państwowej

(—) MALESZEWSKI

Inspektor JÓZEF ŻÓŁTASZEK,
Główny Komendant Policji Wojew. śl.

Uwagi o organizacji policji międzynarodowej.

1. Zjawiska niebezpieczne o charakterze między- narodowym.

Konieczność istnienia jakiegoś międzynarodowego organu bezpieczeństwa oddawna stała się oczywistą. Niemniej jednak definicja faktów należących do działania tego organu nastrocza jeszcze dziś poważne trudności. Są zjawiska niebezpieczne, które bez wahania możemy nazwać międzynarodowymi, jak np. handel żywym towarem; są jednak zjawiska, których definicja z tego punktu jest niezmiernie utrudnioną, np. w pewnym państwie grasuje wyrafinowany oszust, władający kilkoma językami obcemi, mający wszelkie warunki na to, aby przenieść się na teren innego państwa. Od czasu do czasu wyjeżdża zagranicę, nie dopuszczając się tam jednak czynu karygodnego. W tym wypadku rzeczywiście organa policji międzynarodowej powinny okazać zainteresowanie ze względu na indywidualne warunki przestępcy, niemniej jednak przestępca ten właściwie nie jest międzynarodowym, a przynajmniej może istnieć tutaj poważna rozbieżność opinii. Definicja, jakimi zjawiskami zajmować się powinna policja międzynarodowa ze względu na to, że granice tych zjawisk często są niezupełnie jasno zarysowane, jest zatem dość trudna. Dalsze rozważania pokażą nam, że nieda się przeprowadzić ścisłej granicy między tak zwanym bezpieczeństwem międzynarodowym z punktu widzenia policyjnego, a tem, co się dzieje w poszczególnych państwach.

2. Przewidywanie jako obowiązek policji międzynarodowej.

Przeważnie jednak, kiedy przestępstwo uznane zostało za międzynarodowe, przechodzi ono szczeble przygotowawcze w ramach jednego z państw i w zasięg działalności policji międzynarodowej wchodzi już jako produkt skryształizowany o dużym stopniu niebezpieczeństwa, a przez to i trudny do zwalczania. A więc zasada przewidywania zmusza nas do sięgnięcia głębiej, a mianowicie do obserwacji podłoża i rozwinięcia działalności już w okresie dojrzewania przestępstwa międzynarodowego. Stąd też do działalności policji międzynarodowej należeć będzie nie tylko przestępstwo, które zostało uznane za międzynarodowe, ale wszystkie te zjawiska, które mogą stać się przestępstwem międzynarodowym, a narazie rozwijają się na mniejszym terenie, i to przeważnie w ramach jednego państwa. Policja międzynarodowa ma do czynienia z najwyższym wyrazem przestępstwa, zakrojonego przeważnie na dużą miarę, rozporządzającego bogatymi środkami i doświadczeniem, wyrasta ono jednak z podłoża skromnego, lęgnie się często w suterrenach wielkomiejskich, wywodzi się z zawodów życiowych, kształci się w więzieniach, nabiera rozpędu i doświadczenia początkowo w małych, a później w coraz większych przedsięwzięciach. Przy obecnym układzie zjawiska te usuwają się z pod obserwacji i działania policji międzynarodowej, gdyż powstają i dojrzewają w ramach poszczególnych państw. Otóż zadaniem policji międzynarodowej winno być również przeciwdziałanie wyżej wspomnianym zjawiskom.

3. Wymiana doświadczeń.

Idealnym stanem byłby taki stan, aby w każdym państwie organizacja i wyszkolenie policji były jednakowe, i aby poszczególne policje podlegały ściśle centrali policji międzynarodowej. Obecnie, a prawdopodobnie i nigdy myśleć o tem nie będzie można, może chyba tylko o częściowem uzgodnieniu form organizacyjnych. Z drugiej strony granice państw zawsze będą stanowiły nie tylko fizyczną ale i moralną przeszkodę dla unifikacji organizacji policji, dalej tradycja, ustawodawstwo, stopień cywilizacji i kultury państw będą stały zawsze na przeszkodzie, a o nagięciu tych wszystkich czynników do celów bezpieczeństwa myśleć nie można.

Istnieje jednak droga, wiodąca może mniej skutecznie, ale w każdym bądź razie celowa i wyrównywująca te braki, a mianowicie „wymiana doświadczeń” metod walki z przestępstwem za pośrednictwem centralnej instytucji — policji międzynarodowej.

Wymiana doświadczeń jest propagowana bardzo żywo przez międzynarodowy instytut naukowej organizacji w Genewie i głównie w sprawach ekonomicznych. Zasada ta jednak chyba nigdzie tak dobrze jak w policji nie da się rozwinąć. Przede wszystkim pomimo granic politycznych policja międzynarodowa będzie mogła oddziaływać na stan i rozwój przestępstw w poszczególnych krajach, i szczególnie przestępstw, które w przyszłości wyrastają na przestępstwa międzynarodowe; i to jest głównem zadaniem istnienia wymiany doświadczeń. Uważam, że przy policji międzynarodowej powinno istnieć biuro wymiany doświadczeń, do którego wszystkie policje świata zgłaszać będą swoje ulep-

szenia metod walki z przestępstwem. Ze swej strony biuro będzie publikowało rzeczy, które uzna za właściwe i podawało je do wiadomości wszystkich członków. Dalej do zadań tego biura będzie należało udzielanie rad na skierowane doń zapytania i ułatwianie porozumiewania się między poszczególnymi policjami. Mógłby ktoś powiedzieć, że wymianę doświadczeń mogą dokonywać poszczególne państwa między sobą bezpośrednio. Na ewentualny ten zarzut odpowiem, że przysporzyłoby to pracy i wywołało zamieszanie, gdyż każda policja musiałaby korespondować z wszystkimi innymi. Zresztą doświadczenia w innych dziedzinach dokładnie świadczą, że wymiana może tylko wtenczas dobrze prosperować, gdy dokonywana jest przez jakąś instytucję centralną. Następnie biuro wymiany będzie miało lepszy pogląd na całość i ewentualnie będzie w możności dokonywania selekcji i klasyfikacji materiału, co w tego rodzaju pracy jest niezmiernie ważne. Również biuro wymiany może opracowywać pewne zalecenia w poszczególnych wypadkach. Zalecenia te będą miały większy autorytet, jako oparte na niewątpliwie większem doświadczeniu i rozwadze. Ponieważ biuro to nastawione będzie głównie na zwalczanie tych zjawisk, które sprzyjają powstawaniu przestępstwa międzynarodowego, będzie ono miało możność zbierania odpowiednich materiałów i omawiania ich dla użytku policji międzynarodowej, której uwaga w danym momencie może być nastawioną na zjawiska szczególnie groźne z punktu widzenia międzynarodowego. Pozatem ubocznie biuro wymiany doświadczeń może przyjsć z pomocą i radą tym państwom, gdzie jakiś rodzaj przestępstwa staje się szczególnie dokuczliwym, jednak o charakterze lokalnym.

Tak, jak policje poszczególnych państw zajmują się obserwacją podłoża psychicznego, socjalnego, ekonomicznego, w którym rodzi się bacył przestępstwa, aby już często pewnymi środkami dążyć do zniweczenia tego bacyła, tak dla policji międzynarodowej ważnym jest baczenie, aby bacył ten nie rozwinął się w przestępstwo międzynarodowe. Do programu działalności policji międzynarodowej musi być wpisana ta zasada, którą zrealizować można narazie najskuteczniej przy pomocy wymiany doświadczeń.

Jeszcze o jednym chciałbym wspomnieć. Wymiana doświadczeń pobudzi szlachetną rywalizację, zapłodni umysły nowymi ideami, co w rezultacie podniesie poziom policji w całym świecie.

Na terenie międzynarodowego instytutu naukowej organizacji wymiana doświadczeń zrobiła wielki krok naprzód, choć tam istnieje możliwość złośliwej konkurencji, chodzi bowiem o ulepszone, a więc tańsze środki produkcji, pomimo to góruje tam cel wyższy — doskonalenie działań ludzkich. W policji nie nas nie dzieli, a przeciwnie wszystko nas łączy, a przede wszystkim łączy nas jeden wielki cel — walka z ogólnoludzkim złem.

KOORDYNACJA.

4. Granice administracyjno-polityczne, a granice terytorjalne przestępstwa.

Jeżeli wyobrazimy sobie jakąś małą część terenu, obejmującą kilka gmin i podlegającą jednemu posterunkowi policji i jeżeli będziemy obserwować na tym terenie przestępczość, to rzuci nam się w oczy następujące zjawisko:

Będziemy mieli tutaj przestępstwa o charakterze symptomatycznym i takie same przestępstwa

o charakterze zorganizowanym, będące ogniwem jakiejś zorganizowanej działalności. Kierownik oddziału policyjnego na danym terenie przeważnie nie będzie mógł zorjentować się do jakiej z dwóch wyżej wymienionych kategorii przestępstw zaliczyć np. kradzież kieszonkową, która może być zaliczona do każdej z dwóch. Zorganizowaniem przestępstwem jest bowiem takie, którego celem jest dokonywanie szeregu jednakowych lub podobnych przestępstw. Dla wytropienia przestępstwa zorganizowanego musi istnieć możliwość zaobserwowania całego terenu zagrożonego danym przestępstwem, który z reguły sięga znacznie dalej niż granice jednego posterunku policji, poczynienia porównań i wyciągnięcia odpowiednich wniosków. Już na bardzo małym odcinku kryminalnym np. zorganizowana kradzież rowerów na terenie kilku gmin wymyka się ona z pod obserwacji kierownika jednego oddziału policyjnego, przestępca bowiem nie liczy się z granicami podziału administracyjnego państwa.

Analogicznie sprawa przedstawia się z przestępstwami większemi, np. kradzieże kasowe, fałszerstwa i t. p., ogarniającemi teren kilku powiatów czy województw.

Zjawisko niebezpieczne jest zjawiskiem przestrzennem, rozwija się nie tylko w płaszczyźnie ale i w czasie, przechodząc okres przygotowania, wykonania i likwidacji. Przez analizowanie tego zjawiska możemy czynić porównania z innemi podobnemi zjawiskami, szczególnie zaś w dziedzinie metod i sposobu działania. Porównania takie prowadzą nas do możliwości określenia z mniejszą lub większą dokładnością zasięgu terenowego danego przestępstwa.

Jednak nie wystarcza obserwacja, analiza i wnioskowanie, musi istnieć egzekutywa, któraby działała na danym terenie w myśl osiągniętych wniosków, zmierzając do likwidacji przestępstwa.

5. Organ koordynacyjny.

Wyłania się zatem konieczność istnienia organu koordynującego, któryby miał możność posługiwania się organami policyjnymi.

6. Układ przestępstw na terenie międzynarodowym.

Teren międzynarodowy pod względem rozplanowania przestępstw przedstawia się podobnie jak mały teren, o którym powyżej mówimy. I tutaj przestępcy nie respektują granic państw jak w obrębie jednego państwa nie respektują granic gmin, powiatów, województw. Wytwarzają się na pewnych terytorjach zgęszczenia różnych przestępstw, na innych rozrzedzenie lub poprostu nicobecności tych przestępstw. Dokładna obserwacja terenu międzynarodowego doprowadzi nas również do nakreślenia mniejwięcej dokładnych granic zasięgu terytorjalnego poszczególnych przestępstw. I tak np. niektóre przestępstwa grupować się będą na pograniczu dwóch państw, są one bowiem związane z charakterem danego terenu, przedzielonego granicą polityczną, jak np. śląski basen przemysłowy, przedzielony granicą polsko-niemiecką, albo zachodni basen przemysłowy, niemiecko-belgijsko-francuski. Inne przestępstwa rozciągają się na terytorjum kilku państw, jak np. handel żywym towarem, gdzie istnieje nawet jakby pewien podział funkcyj między państwami; jedne są dostarczycielami, drugie transporterami, a trzecie wreszcie konsumentami towaru. W wypadku handlu żywym towarem dają się poprostu zauważyć dwa szlaki, gdy

chodzi o Europę Środkową, jeden na porty mórz północnych przez Berlin, drugi na Wiedeń i porty Morza Śródziemnego.

7. Warunki rozwoju zasięgu terenowego.

Lokowanie się przestępstw na pewnych terenach zależy od kilku czynników, a więc:

1. **Ś r o d o w i s k o.** Są społeczeństwa, które zależnie od własnych stosunków kulturalnych, ekonomicznych, socjalnych nie są skłonne do pewnego rodzaju przestępstw, inne znów tak.

2. **O s o b a p r z e s t ę p c y.** Odgrywa ona tutaj poważną rolę: jego cechy indywidualne, jego kontakty osobiste, znajomość stosunków, języków obcych i t. d.

3. **O b j e k t p r z e s t ę p s t w a.** Nie zawsze przedmiot lub osoba ma skłonność do stania się obiektem przestępstwa, np. łatwiej jest bałamucić handlarzowi żywym towarem dziewczynę w kraju, gdzie istnieje przeludnienie i niski stan kultury, trudniej mu będzie zrobić to, gdzie stan zamożności i kultury jest większy.

Chcąc zatem zakreślić zasięgi terytorjalne poszczególnych przestępstw, należy to uczynić nie tylko na podstawie badań już dokonanych faktów przestępstwa ale i na podstawie badania warunków, o których powyżej mowa, które bardzo często decydują o tem, czy dane przestępstwo znajdzie odpowiedni grunt dla rozwoju. Bez istnienia dogodnych warunków dokonane przestępstwo można uważać przeważnie za objaw przejściowy lub przypadkowy.

8. Klasyfikacja zasięgów terenowych.

Zasięgi terytorjalne przestępstw dadzą się przynajmniej zgrubsza rozklasyfikować. A więc najmniejsze będą to przestępstwa na pograniczach

dwóch lub trzech państw, obejmujące mały teren. Są to przeważnie oszustwa, kradzieże, włamania. Następnie przyjdą przestępstwa, obejmujące większe terytorja kilku państw i to przeważnie państw, zbliżonych do siebie warunkami ekonomicznymi, kulturalnymi i t. p. np. oszuści na wielką skalę, różnego typu fałszerze itd., wreszcie w trzeciej kategorii będą przestępstwa zorganizowane na dużą skalę, posiadające swoje specjalne agentury w różnych krajach jak np. handel narkotykami.

9. Międzynarodowe organa koordynacyjne.

Podobnie jak to się dzieje na małych terenach, gdzie musi istnieć organ koordynacyjny, który nie tylko obserwuje, ale posiada również egzekutywę, w stosunkach międzynarodowych powinna obowiązywać ta sama zasada. Niekiedy wystarczy ustalenie zgóry zasad porozumiewania się pogranicznych policji dwóch państw sąsiednich, oczywiście w sprawach mniejszej wagi; jeżeli natomiast chodzi o przestępstwa wyższego rzędu, musi istnieć mniej więcej w środku zasięgu terytorjalnego danego przestępstwa organ koordynacyjny międzynarodowy, któremu by w pewnych określonych wypadkach podlegały policje odnośnych państw. Takim organem koordynacyjnym może być nawet jakiś urząd policyjny. Jako przykład nieoficjalny, a skuteczny tego rodzaju koordynacji posłużyć może sprawa zamachów na pociągi międzynarodowe Matuszki, gdzie rolę tego koordynatora odegrało kierownictwo policji wiedeńskiej, uzyskując w najkrótszym czasie maksimum efektu. Jest to niestety jednak przykład wyjątkowy, oparty na dobrej woli, a nie na postanowieniach obowiązujących, niemniej jednak wskazujący na potrzebę istnienia organu koordynacyjnego. Wreszcie w najcięższej kate-

gorji przestępstw musiałyby istnieć specjalne organa międzynarodowe, posługujące się czy to organami bezpośrednio mu podległymi, czy też czasowo wyodrębnionymi z pośród poszczególnych policyj. Jak np. w wypadku handlu żywym towarem.

10. Centrala Policji międzynarodowej, jako główny koordynator.

Nad wszystkimi organami koordynującymi kierownictwo i z kolei koordynowanie ich czynności spoczywa w centralnym organie policji międzynarodowej, który zajmuje się tylko temi przestępstwami, które albo stanowią wybitne zagrożenie bezpieczeństwa w całości terenu międzynarodowego, lub też przechodzą granice poszczególnych zasięgów terytorjalnych.

11. Wnioski.

Wywody te prowadzą nas do następujących wniosków:

1. konieczność klasyfikacji przestępstw według ich ważności,
2. konieczność studjów dla określenia zasięgów terytorjalnych przestępstw międzynarodowych,
3. konieczność tworzenia organów koordynacyjnych.

12. Naukowe badania organizacji bezpieczeństwa międzynarodowego.

Przestępstwo jako pole niebezpieczne posiada zasięg fizyczny — szkoda wyrządzona — i zasięg psychiczny — obawa przed tą szkodą. Poczucie bezpieczeństwa obywateli kształtuje się w zależności od zasięgu psychicznego. Nawet przestępstwa, które w całości są zrekompensowane t. zn., że prze-

stępeca jest schwytyany i szkoda wyrządzona naprawiona, pozostawiają osad lęku. A cóż dopiero gdy mamy do czynienia z przestępstwami częściowo lub zupełnie niezrekompensowanymi (niewykrytymi). Jakaś serja takich przestępstw wywołuje poważne zakłócenia w życiu obywateli. Różnorodność, zmienność i wzrastająca ilość przestępstw międzynarodowych zmusza nas do podchodzenia do tego zagadnienia z miarą naukową w rękę, której na imię jest klasyfikacja według natężenia, zmienności w czasie i miejscu zjawisk niebezpiecznych. Budowa organów bezpieczeństwa na podstawie wyników badań dopiero może przynieść dodatni rezultat.

13. Zakończenie.

Wymiana doświadczeń da nam możność osłabienia źródeł powstawania przestępstwa międzynarodowego, koordynacja pozwoli nam na takie skonstruowanie obrony, które w obecnych warunkach staje się najbardziej możliwem do przeprowadzenia. O ile wymiana doświadczeń prawdopodobnie nie napotka na trudności, to wprowadzenie zasad koordynacji niewątpliwie uderzając w wiele przesądów i tradycyj napotka na opór, zresztą nie natury zasadniczej. Sądzę jednak, że niedaleka przyszłość dostatecznie sprawy wyjaśni, a konieczność zmusi nas do zorganizowanego przeciwstawienia się panoszącemu przestępstwu międzynarodowemu, które ze znacznie większą łatwością przekracza granice polityczne państw, niż może to w obecnych warunkach czynić polieja.

Podinspektor JÓZEF JEZIORSKI
zastępca Gł. Komendanta Policji
Województwa Śląskiego.

10 lat Policji Województwa Śląskiego.

W niniejszym artykule wykorzystałem wspomnienia p.p. em. Gł. Komendanta Pol. Państw. pułk. Hoszowskiego, b. nadkom. Pol. Woj. Śl., Naczeln. Gminy Piotra Tomanka, podinsp. Pol. Woj. Śl. Starzyka Jana i komisarza Pol. Woj. Śl. Włosoka Pawła, za co na tem miejscu składam im serdeczne podziękowanie.

Gdy po przeprowadzonym plebiscycie i po krwawych walkach powstańczych w roku 1921 na Górnym Śląsku nastąpił względny spokój, do najtrudniejszych zagadnień należało zabezpieczenie urządzeń państwowych i zagwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa w chwili objęcia władzy przez władze polskie, przez utworzenie jednolitej organizacji i korpusu służby bezpieczeństwa.

Stworzenie jednolitego organu bezpieczeństwa napotykało z tego powodu na trudności, ponieważ przed plebiscytem i podczas plebiscytu istniały na Górnym Śląsku 4 rodzaje policji, a mianowicie policja bezpieczeństwa (Sicherheitspolizei), żandarmerja (Landjägeri), Policja Państwowa (Staatspolizei) i policja kryminalna (Kriminalpolizei). Kompetencje były rozbite między temi organami policji.

Wymienione organy policyjne spowodowały przez swoje nadzwyczaj wrogie odnoszenie się do ludności polskiej na Górnym Śląsku wybuch II powstania w sierpniu 1920 r.

Dnia 28 maja 1920 r. nastąpił napad na polski komisariat plebiscytowy w Bytomiu, jak również

rewolta orgeszów w Katowicach*). Wiadomem jest zdemolowanie hotelu Lomnie, siedziby polskiego komisariatu plebiscytowego, jak również walki uliczne w Katowicach, gdzie wypędzono wojska francuskie oraz francuskiego kontrolera powiatowego Blancharda jak również Polaka dr. Mieleckiego. Wszystkie zajścia te dały hasło do drugiego powstania śląskiego. Powstanie to w kwintesencji swej spowodowało, że triumwirat trzech państw koalicyjnych, rezydujący w Opolu nareszcie zdołał się przekonać, że w warunkach panujących dotąd na Górnym Śląsku plebiscytu nie da się przeprowadzić i że strona polska jest pozbawiona wszelkich praw i obrony. Polski komisariat plebiscytowy, który podczas walk w okresie II powstania górnośląskiego pertraktował z Radą Trzech, wysuwając swoje postulaty, zdołał osiągnąć za cenę likwidacji powstania pod naciskiem państw koalicyjnych następujące koncesje dla ludności polskiej:

1. Natychmiastowe zlikwidowanie osławionej „Sicherheitspolizei” i utworzenie policji plebiscytowej na prawie parytecznym, t. j. 50% oficerów i szeregowych musiało być Polaków-Górnoślązaków. (Nazwę policji plebiscytowej zmieniono po krótkim czasie na policję Górnego Śląska).

2. Ustanowienie przy każdym Starostwie jak i kontrolerze powiatowym (koalicyjnym) polskich doradców.

3. Przyrzeczenie, że przy wszystkich innych urzędach, jak poczeie, policji i t. p. również będą ustanowieni doradcy-Polacy.

*) Orgesz, t. j. organizacja bojowa niemiecka, antypolska, stworzona w 1919 r. przez Bawarczyka, dyrektora lasów — nazwiskiem Escherich.

To były główne zdobycze, które po długich pertraktacjach polski komisariat plebiscytowy zdołał osiągnąć. Przystępując do likwidacji II powstania polski komitet plebiscytowy natychmiast zabrał się do tworzenia policji plebiscytowej. Wielką trudnością było podanie Radzie Międzysojuszniczej w przeciągu dni 14 odpowiedniej liczby oficerów-Polaków, rodowitych Górnoślązaków. Z Poznańskiego i Pomorza, nie mówiąc już o innych dzielnicach, oficerów przyjąć nie cheiano. Zaś w b. armji pruskiej mała tylko liczba Górnoślązaków z wiadomych powodów wykazać się mogła szarżą oficerską. Te trudności komisariat plebiscytowy pokonał w ten sposób, że poza faktycznymi oficerami podał Ministerstwu Spraw Wojskowych w Warszawie do awansu zdolnych i inteligentnych Górnoślązaków-podoficerów. W ten sposób uzyskano potrzebną ilość oficerów policji Górnego Śląska. Gdy wybuchło III powstanie 2. V. 1921 r. przyłączyli się członkowie policji Górnego Śląska w pełnem uzbrojeniu i wyekwipowaniu do szeregów wojsk powstańczych i tam, gdzie było to możliwem, rozbili z miejsca oddziały niemieckie policji Górnego Śląska. Po likwidacji III powstania pełniły na Śląsku służbę bezpieczeństwa znowu tylko oddziały niemieckie. Na żądanie Rady Ludowej ze ś. p. Wojewodą Rymercem na czele stworzono w powiatach tej części Górnego Śląska, która objęta była powstaniem, Straż Gminną. Była to pewnego rodzaju milicja, składająca się z ludzi miejscowych pod dowództwem oficerów policji Górnego Śląska, która podlegała kontroli oficerów koalicyjnych. W miastach powołano znowu do służby parytetyczną policję Górnego Śląska. W grupie katowickiej komendantem zamianowanym został major francuskiej żandarmerji-Feyler,

zaś mnie powierzono funkcję jego polskiego adjutanta i zarazem dowódcy IV sotni. Wszystkie poprzednio wzmiankowane oddziały policji Górnego Śląska jak i Straż Gminna istniały po III powstaniu aż do objęcia Górnego Śląska przez wojska polskie, a pełniąc służbę podczas 24-ro godzinnego bezkrólewia, poprzedzającego objęcie Górnego Śląska przez władze polskie przeszły prawie, że w komplecie jako podstawa do dzisiejszej organizacji służby bezpieczeństwa na Śląsku w szeregi Policji Województwa Śląskiego.

Po II powstaniu więc zlikwidowano niemiecką policję bezpieczeństwa i żandarmerję, zaś policję państwową, która pełniła służbę w Katowicach i w większych miejscowościach powiatu katowickiego, zreformowano w analogiczny paryteyczny sposób, jak policję Górnego Śląska. Do Dyrekcji Policji w Katowicach, na której czele stał kapitan francuskiej żandarmerji Holfeld i któremu podlegały policja państwowa jak i kryminalna, powołano kapitana policji Górnego Śląska Piotra Tomanka. Dzięki jego energicznemu wystąpieniu udało się wkrótce najgorszych polakożerczych Niemców z tej policji wyrugować i zastąpić Polakami.

Po zlikwidowaniu III powstania zastanawiała się Naczelna Rada Ludowa ze ś. p. Wojewodą Rymerem na czele, który po III powstaniu odebrał funkcję przedstawiciela Rządu Polskiego na Górnym Śląsku od plebiscytowego komisarza Rządu Polskiego Wojciecha Korfantego, czy na Górnym Śląsku utworzyć żandarmerję krajową, podobnie jak wówczas istniejącą na Śląsku Cieszyńskim, czy utworzyć policję na wzór Policji Państwowej, istniejącej już w Państwie Polskiem. Ponieważ wykonanie służby bezpieczeństwa w miastach przez

zandarmerję napotykałoby na trudności już ze względu na jej charakter wojskowy, uzgodniono, że na Górnym Śląsku i na całym terenie obejmującym Województwo Śląskie zostanie zorganizowana policja.

Organizowanie kadry przyszłej policji śląskiej rozpoczęto w kwietniu 1921 roku w hotelu Lomnie w Bytomiu, jednak wskutek wybuchu III powstania w dniu 2 maja 1921 r. prace przerwano. Po powstaniu wznowiono prace organizacyjne w sekcji bezpieczeństwa przy Naczelnej Radzie Ludowej. Biuro organizacji i ewidencji personalnej znajdowało się najpierw w Bogucicach, a następnie w Katowicach. Za podstawę przyjęto ustawy o organizacji Policji Państwowej z pewnemi zmianami. Werbunek do przyszłej policji prowadziła sekcja bezpieczeństwa, biuro personalne. Werbunek odbywał się przeważnie w korpusie policji Górnego Śląska, podówczas czynnej instytucji, podlegającej władzom koalicyjnym. Miało to tę dobrą stronę, że członkowie policji Górnego Śląska zaznajomili się ze stosunkami miejscowymi, pewni pod względem narodowym, byli już praktycznie przysposobieni do służby. Dalszy werbunek odbywał się za pośrednictwem Polskiej Organizacji Narodowej na Górnym Śląsku. Wszysey kandydaci, składający wnioski o przyjęcie wraz z odpowiedniami dokumentami, byli przedstawiani komisji kwalifikacyjnej. Po zebraniu opinii i uznaniu za zdolnych do policji kierowano ich do szkół policyjnych w Cieszynie na krótkie kursy. Wśród tych ostatnich było bardzo dużo takich, którzy z różnych względów politycznych nie mogli wracać na Górny Śląsk, ponieważ byli ścigani przez władze i organizacje niemieckie. Byli to przeważnie Polacy z tej części Śląska, którą przyznano

Niemcom. W celu utrzymania kadry w rezerwie do czasu przejęcia władzy na Górnym Śląsku, delegowano kandydatów po ukończeniu kursu do praktycznego pełnienia służby w ościennych powiatach, graniczących z Górnym Śląskiem, a mianowicie do żandarmerji krajowej na Śląsku Cieszyńskim i Policji Państwowej Wojew. Kieleckiego.

Jak już wspomniałem utworzona została dla spraw związanych z organizacją przyszłej służby bezpieczeństwa w Województwie Śląskiem przy Naczelnej Radzie Ludowej sekcja bezpieczeństwa. Kierownikiem jej był pułkownik Młodnicki Stanisław, późniejszy pierwszy Główny Komendant Policji Wojew. Śl. Po kilku konferencjach w Naczelnej Radzie Ludowej, przy których był obecny Komendant Główny Policji Państwowej pułk. Horszowski, dostosowano umundurowanie policji śląskiej do policji państwowej z tym wyjątkiem, że niżsi funkcjonariusze będą nosili orzełki śląskie na patkach, wyżsi na naramiennikach.

Pod przewodnictwem Komendanta Głównego Policji Państwowej pułk. Horszowskiego wypracowała sekcja bezpieczeństwa, w skład której weszli oprócz pułk. Młodnickiego jeszcze podinsp. Bańczyk, nadkom. Starzyk, podkom. Włosok i nadkom. P. P. Parzybok — na czas organizacyjny delegowany na Śląsk — i inni jeszcze oficerowie, dokładny plan organizacyjny. Przy tej pracy kierowano się następującymi wytycznymi:

- a) ułożenie odpowiedniego projektu ustawy dla policji śląskiej,
- b) ułożenie odpowiedniej instrukcji służbowej,
- c) zwerbowanie i wyszkolenie odpowiedniego materiału ludzkiego, do wykonania służby bez-

- pieczeństwa i służby śledczej, a to oficerów, komendantów posterunków i posterunkowych,
- d) przygotowanie umundurowania i uzbrojenia tychże,
 - e) podział mającego być objętem terytorjum, to jest 8 powiatów Górnego Śląska na rejony posterunków i komisariatów,
 - f) przygotowanie pomieszczenia dla Komendy Głównej, komisariatów, komend powiatowych i posterunków wraz z urządzeniem tychże,
 - g) podział służby w rejonach komisariatów i każdego pojedynczego posterunku,
 - h) objęcie służby bezpieczeństwa od władz koalicyjnych.

W wykonaniu tej pracy przedstawiono tymczasowej Radzie ustawę i instrukcję policji śląskiej, którą po aprobachie użyto już do wyszkolenia.

Źródłem, na którem opiera się organizacja policji śląskiej jest artykuł 4 ustawy autonomicznej z dnia 15. VII. 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 457). Organizację Policji Wojew. Śląskiego oparto najpierw na rozporządzeniu Wojewody Śląskiego z dnia 17. VI. 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 1 z dnia 19. VI. 1922 r. poz. 4). Rozporządzenie to zostało zatwierdzone ustawą Sejmu Śląskiego z dnia 2. III. 1923 r. (Dz. U. Śl. Nr. 13 z dnia 17. III. 1923 r.). Do wydania takiego rozporządzenia był Wojewoda uprawniony ustawą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30. VII. 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 69 z dnia 20. VII. 1921 r., poz. 449). Do uchwalenia ustawy o organizacji policji był Sejm Śląski uprawniony na mocy ustawy z dnia 15. VII. 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 457, art. 4), a rozporządzenie zatwierdził Sejm Śląski na mocy konstytucyjnej ustawy, art. 40 ustęp III. Należy więc przy-

jać, że organizacja policji wojewódzkiej opiera się na ustawie Sejmu Śląskiego z dnia 2 marca 1923 r., zatwierdzającej i częściowo zmieniającej pierwotne brzmienie rozporządzenia Wojewody Śląskiego o organizacji policji.

Po przeszkoleniu kilkuset przyszłych funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa w Cieszynie oczekiwali wszyscy chwili przejęcia Górnego Śląska przez władze polskie. Nadszedł nareszcie upragniony dzień 22 czerwca 1922 r. W dniu 17. VI. 1922 r. komendanci policji w Katowicach Francuzi Feyler i Holfeld oddali urządowanie bez żadnych ceremonij — żegnając się krótko — kapitanom Jeziorskiemu i Tomankowi. W tym samym dniu zostały spalone akta z czasów plebiscytu na podwórzu gmachu policyjnego w Katowicach. Środki lokomocyjne jak auta, wielka ilość motocykli i rowerów i konie zostały przez Francuzów wywiezione do Gliwic i oddane Niemcom. Policjantom i członkom Rady Gminnej, którzy wzbraniali się oddać broń nie wypłacono poborów. Wobec takiego postępowania władz koalicyjnych doszło jeszcze w ostatniej chwili do przykrych zajść, wymagających często mojej osobistej interwencji.

Dnia 18. VI. 1922 r. przed gmachem, gdzie mieściła się siedziba Komisji Aljanckiej nastąpiło podpisanie aktu oddania władzy na Górnym Śląsku w ręce przedstawicieli Państwa Polskiego. Przed gmachem ustawiona była orkiestra i kompanja francuska stacjonowanych w Katowicach wojsk aljanckich. Na lewem skrzydle tej kompanji ustawiono oddział policji polskiej pod komendą nadkom. Tomanka. Przy podpisaniu aktu powiewające na gmachu flagi państw aljanckich zwinięto, a wciągnięto flagę polską. Orkiestra grała hymny państwowe aljanckie (francuski, angielski i włoski)

i hymn polski, a wojsko i policja prezentowała broń. Licznie zebrana publiczność w skupieniu przypatrywała się temu wzruszającemu aktowi. Po tej uroczystości oddział policji udał się na dziedziniec Dyrekcji Policji, dokąd przybyli przedstawiciele władz bezpieczeństwa. Raport przyjął od nadkom. Tomanka pułkownik Hoszowski, Główny Komendant Policji Państwowej, a w chwilę potem wciągnięto na gmachu Dyrekcji sztandar polski. Oddział prezentował broń, obecni oficerowie policji salutowali. Flaga, którą wciągnięto w dniu tym, była ta sama, która przy wybuchu III powstania powiewała na gmachu Dyrekcji Policji, jednak po cofnięciu się powstańców na peryferje miasta musiała być zdjęta, czego dokonał z polecenia Komendanta Policji Specjalnej podporucznik policji Górnego Śląska Reinert, a komendant policji, francuski kapitan Holfeld, flagę tę przechowywał w swoim gabinecie aż do chwili, kiedy mógł nadkomisarzowi Tomankowi ją wręczyć przy objęciu władzy.

Od wieczora 17. VI. do 18. VI. trwało bezkrólewie na Górnym Śląsku, wykorzystane przez elementy komunistyczne. W niektórych zakładach przemysłowych wybuchły dzikie strejki i ciemne elementy próbowały skorzystać z rzadkiej okazji. Ze zwolnionymi z Policji Górnego Śląska policjantami, których skonsygnowano w koszarach w Katowicach, udało mi się stłumić w zarodku wszelkie próby zamieszek.

Przejęcie Górnego Śląska odbywało się strekami. W przeddzień objęcia powiatu katowickiego skoncentrowano w Sosnowcu wszystkich policjantów wyszkolonych w szkole policyjnej w Cieszynie, jako też część już wyszkolonych żandarmerji krajowej cieszyńskiej, około 700 ludzi,

obdzielono ich mundurami, bronią palną, wyekwipowano i przydzielono do poszczególnych miejscowości do służby bezpieczeństwa. Serca wszystkich Polaków zabiły radośnie na widok pierwszego polskiego oddziału policji, wkraczającego pod dowództwem komisarza Mierzwy z Sosnowca do Szopieniec, a następnie do Katowic. Wszędzie były oddziały owacyjnie witane przez całą ludność. Po defiladzie przed Komendantem Głównym P. P. pułk. Hoszowskim i Głównym Komendantem Policji Woj. Śl. pułkownikiem Młodnickim na Rynku w Katowicach i ustnej odprawie komendantów wszystkich placówek, komisarjaty katowickie objęły służbę zaraz w mieście, a policja przeznaczona na powiat katowicki odjechała przygotowanymi samochodami ciężarowymi na miejsce przeznaczenia z rozkazem, aby najdalej za godzinę po objęciu posterunku rozesłać patrole w rejonie wedle znajdującego się na posterunku, a przedtem ułożonego planu.

Na dziedzińcu Dyrekcji Policji w Katowicach skonsygnowano paręset policjantów bezpośrednio z policji Górnego Śląska wcielonych do szeregów Policji Wojew. Śląskiego i w obecności pierwszego Głównego Komendanta pułk. Młodnickiego zaprzysiężono ich. Była to chwila bardzo uroczysta. Wzruszeni do głębi funkcjonariusze policji przysięgali wiernie służyć dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej, za którą tęsknili, dla której przez powstania przelewali krew i za którą narażani byli na tortury i wieczne prześladowania.

Że zarządzenie natychmiastowego patrolowania rejonu było bardzo ważne i potrzebne wykazała potrzeba interwencji policji w wielu wypadkach i nawet w 2 wypadkach rabunku z użyciem broni. To energiczne męskie i taktowne wkroczenie poli-

eji śląskiej w pierwszym dniu jej narodzin w obro- nie życia i ładu odbiło się echem w całej prasie śląskiej, nie wyłączając prasy niemieckiej, która w słowach pełnych uznania podniosła postawę, karność i sprawność policji.

Objęcie służby bezpieczeństwa w innych po- wiatach odbyło się w kilka dni później. Oddziały policyjne przeznaczone do dalszych powiatów zo- stały umundurowane i uzbrojone w Katowicach i samochodami przewiezione na miejsca przezna- czenia.

Pierwszym Głównym Komendantem Policji Wojew. Śląskiego był pułkownik żandarmerji Sta- niław Młodnicki, jego zastępcą podinspektor Au- gustyn Bańczyk. W Komendzie Głównej praco- wali wówczas podinspektor Malcher i Niewiadow- ski, nadkomisarze Libera, Starzyk i Popiołek oraz komisarze Włosok i Reichenbach. Pierwszymi Ko- mendantami Powiatowymi byli: 1) Komendantem na miasto i powiat Katowice — nadkomis. Toma- nek, obecnie Naczelnik Gminy w Orzegowie, 2) Komendantem na miasto Król. Huta — nadkomis. Jeziorski, obecnie podinspektor i zastępca Gł. Ko- mendanta, 3) Komendantem Powiatowym w Świę- tochłowicach — komisarz Brandys, obecnie Naczelnik Gminy w Radlinie, 4) Komendantem Powiato- wym w Tarn. Górach — podkomis. Szweda, obec- nie w stanie spoczynku, 5) Komendantem Powia- towym w Lublińcu — nadkomis. Kałuża, obecnie zwolniony z Policji, 6) Komendantem Powiato- wym w Rudzie — komisarz Niedziela, obecnie Na- czelnik Wydziału I Głównej Komendy, 7) Ko- mendantem Powiatowym w Rybniku — nadkom. Mierzwa, obecnie zastępca Dyrektora Policji w Król. Hucie, 8) Komendantem Powiatowym w Pszczynie — komisarz Nizankowski, obecnie dru-

gi zastępca Naczelnika Urzędu Śledczego. Kontrolę na nowej granicy polsko-niemieckiej wykonywał osobny wprost Głównej Komendzie podległy oddział graniczny pod komendą nadkomis. Kloskego, który jest obecnie Komendantem Powiatowym w Rybniku. Oddział ten został zniesiony w końcu roku 1922 i czynności służbowe przydzielono oddośnym Komendom Powiatowym.

Istniejąca na Śląsku Cieszyńskim w powiecie bielskim i cieszyńskim żandarmerja krajowa została przemianowana z dniem 15. VII. 1922 r. na Policję Wojewódzką tak, że w całym Województwie zaprowadzono jednolity korpus służby bezpieczeństwa.

Z przejęciem Górnego Śląska Policja Wojewódzka miała bardzo ciężkie zadanie do spełnienia. Z powodu anormalnych stosunków na terenie, objętym plebiscytem rozwiemożniło się w zastraszający sposób przestępstwo, a szczególnie bandytyzm. Wystarczy wspomnieć o bandzie Stolorza, która w jasny dzień grasowała po Katowicach i okolicy. Policja w krótkim czasie uporała się z tem i zaprowadziła stan normalny tak, że po kilku miesiącach zapanował zupełny spokój i bezpieczeństwo. Nadmienić wypada, że przed przejęciem Górnego Śląska władze koalicyjne zaprowadziły stan wyjątkowy z powodu panującego bandytyzmu. Po przejęciu przez władze polskie policja zaprowadziła wkrótce ład i porządek tak, że stan wyjątkowy został w krótkim czasie uchylony.

1 stycznia 1924 r. objął Główną Komendę Policji Woj. Śląskiego podinspektor Policji Państwowej Leon Wróblewski, który dnia 1. VIII. 1924 r. został mianowany inspektorem i Głównym Komendantem Policji Wojew. Śl. Następcą inspektora

Wróblewskiego został 2. XII. 1926 r. inspektor Dr. Adam Kocur, w tym samym dniu został na miejsce podinsp. Bańczyka mianowany zastępcą Gł. Komendanta podinsp. Policji Państwowej Józef Żółtaszek, który zaś 6. X. 1928 r. po wyborze inspektora Dr. Kocura na Prezydenta Miasta Katowic, został mianowany Gł. Komendantem Policji Woj. Śl. Funkcję zastępcy pełni od tego czasu podinsp. Józef Jezierski.

Obeecnymi Komendantami Powiatowymi są :

1. Komendantem na miasto i powiat Katowice — jest podinspektor Starzyk,
2. Komendantem na miasto Król. Huta — nadkomisarz Duda,
3. Komendantem Powiatowym w Świętochłowicach — nadkom. Potyka,
4. Komendantem Powiatowym w Tarn. Górach — komisarz Buła,
5. Komendantem Powiatowym w Lublińcu — komisarz Urbańczyk,
6. Komendantem Powiatowym w Pszczynie — komisarz Szary,
7. Komendantem Powiatowym w Rybniku — nadkomisarz Kloske,
8. Komendantem Powiatowym w Bielsku — komisarz Włosok,
9. Komendantem Powiatowym w Cieszynie — komisarz Krzystek.

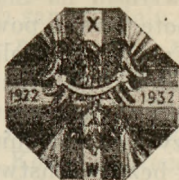
Policja Województwa Śląskiego, która w roku 1922 jeszcze liczyła 100 oficerów, 136 urzędników i 2 744 szeregowych, zredukowała swój stan personalny do 56 oficerów, 13 urzędników i 2 336 szeregowych. Redukcja Policji była podyktowana nie tylko względami oszczędnościowemi, ale nawet wskazana przez znaczne poprawienie się wartości i wydajności personelu służbowego. Od chwili ob-

jęcia bezrobocie wzrosło na Śląsku z wyjątkiem lat 1926 i 1929, spotęgowane poważnemi strejkami i demonstracjami, ale zawsze policja śląska zdołała i to przeważnie bez użycia broni przywrócić stan normalny. Oparta na dokładnych studjach w kraju i zagranicą przy zastosowaniu zasad naukowej organizacji służba bezpieczeństwa, którą poprowadził ostatnio obecny Główny Komendant inspektor Żółtaszek, daje gwarancję maximum bezpieczeństwa.

Dowodem, że policjanci śląscy wierni przysiędze służbowej pełnili ciężką służbę bezpieczeństwa w obronie współobywateli sumiennie aż do ostatniego tchu, jest tabela poległych oficerów i szeregowych Policji Wojew. Śląskiego. Podezas wykonywania służby polegli:

1. 5. X. 1922 r. st. przod. KANDZIORA PIOTR
2. 12. XI. 1922 r. st. post. SZENDERA AUGUSTYN
3. 20. XI. 1922 r. poster. KUROSZ PAWEŁ
4. 30. XII. 1922 r. aspirant PRZECZEK BERNARD
5. 4. I. 1923 r. poster. GLAJCAR JAN
6. 6. III. 1923 r. przod. KURPAS WINCENTY
7. 8. III. 1923 r. st. przod. ŁAPAWA MICHAŁ
8. 4. V. 1923 r. przod. KRAWIEC TOMASZ
9. 13. XI. 1924 r. poster. KORUS WIKTOR
10. 1. I. 1925 r. poster. SOSNA LUDWIK
11. 23. IX. 1925 r. poster. PYRCZEK JÓZEF
12. 12. V. 1926 r. st. post. DAJCZMANEK JÓZEF
13. 7. VI. 1928 r. st. post. LESIK WINCENTY
14. 23. XI. 1930 r. przod. SZNAPKA JAN
15. 30. IV. 1932 r. st. post. GAJDA JÓZEF

Cześć Ich pamięci!

Regulamin

„Odznaki Pamiątkowej Policji Województwa Śl.”.

1. Ustanowienie.

W związku z uroczystością dziesięciolecia objęcia służby bezpieczeństwa na Górnym Śląsku przez Policję Województwa Śląskiego ustanawia się „Odznakę Pamiątkową Policji Województwa Śląskiego”.

2. Opis odznaki.

Zasadniczą formą „Odznaki Pamiątkowej Pol. Woj. Śl.” jest tarcza o średnicy 43 mm, na której jest wytłoczony krzyż czteroramienny o średnicy 43 mm, którego ramiona są 15 mm szerokie. Między ramionami są pęki promieni, na odwrotnej stronie śrubka do przymocowania i wytłoczony Nr. porządkowy; cała odznaka jest nieco wypukła. Krzyż ze srebrnymi krawędziami jest niebiesko emaljowany; na niebieskim tle jest krzyż z białej emalii, którego ramiona są 5 mm szerokie. W środku jest wytłoczony złoty orzeł śląski, rozpiętości 30 mm × 28 mm z białą emaljowaną przepaską na piersi. Na odznace są umieszczone napisy z czarnej emalii, a mianowicie na górnym ramieniu „X”, na dolnym „P. W. Śl.”, na lewym „1922”, na prawym „1932”.

3. Sposób noszenia.

„Odznakę Pamiątkową Pol. Woj. Śl.” nosi się umocowaną po lewej stronie, u oficerów 4 cm poniżej guzika kieszeni górnej, u podoficerów na wysokości pomiędzy 3-cim i 4-tym guzikiem kurtki.

4. Uprawnieni do otrzymania odznaki.

„Odznakę Pamiątkową Policji Woj. Śl.” na warunkach niniejszego regulaminu mogą otrzymać:

- a) oficerowie i podoficerowie Policji Woj. Śl.,
- b) urzędnicy Policji Woj. Śl.,
- c) niżsi funkcjonariusze Policji Woj. Śl.,
- d) osoby, które położyły specjalne zasługi dla Pol. Woj. Śl.

5. Nabycie prawa do odznaki.

A. — Prawo do odznaki przysługuje:

1. oficerom i podoficerom Pol. Woj. Śl., będącym w dniu 15 czerwca 1932 r. w czynnej służbie Pol. Woj. Śl., którzy pełnili służbę w jej szeregach co najmniej od 1922 r. bez przerwy lub z jedną przerwą nie dłuższą jak 3 lata,
2. urzędnikom Pol. Woj. Śl., będącym w dniu 15 czerwca 1932 r. w czynnej służbie Pol. Woj. Śl., którzy pełnili służbę w jej szeregach co najmniej od 1922 roku bez przerwy,
3. niższym funkcjonariuszom Pol. Woj. Śl. będącym w dniu 15 czerwca 1932 r. w czynnej służbie Pol. Wojew. Śl., którzy pełnili tę służbę co najmniej od 1922 r. bez przerwy.

B. — Prawo do odznaki może być przyznane innym osobom, które położyły specjalne zasługi dla dobra Policji Wojew. Śląskiego.

6. Komisja Odznaki.

Do załatwienia spraw związanych z „Odznaką Pamiątkową Policji Wojew. Śl.” powołana jest Ko-

misja Odznaki, którą wyznaczy Główny Komendant Policji Wojew. Śl. w składzie 3 oficerów i 2 podoficerów Policji.

Termin urzędowania tej Komisji kończy się z dniem 31. grudnia 1932 r.

7. Przyznanie Odznaki.

Osoby, wymienione w punkcie 4 niniejszego regulaminu mogą otrzymać „Odznakę Pamiątkową Pol. Woj. Śl.” na podstawie uchwały Komisji Odznaki. Każda uchwała Komisji Odznaki musi być zatwierdzona przez Głównego Komendanta Policji Wojew. Śl. Przeciw uchwale Komisji Odznaki, zatwierdzonej przez Gł. Komendanta Pol. Woj. Śl. niema odwołania.

8. Utrata przyznanych praw.

Prawo do odznaki tracą:

1. karani sądownie za czyny hańbiące,
2. wszysey, którzy postępowaniem swoim przynieśli ujmę samej odznace lub korpusowi Policji Wojew. Śl.

9. Uprawnieni do nadawania lub odebrania odznaki.

Do nadawania lub odebrania „Odznaki Pamiątkowej Policji Woj. Śl.” uprawniony jest Główny Komendant Policji Wojew. Śląskiego.

10. Nadanie odznaki.

Osobom, wymienionym w punkcie 4 niniejszego regulaminu „Odznaka Pamiątkowa Policji Wojew. Śl.” zostaje nadana na podstawie uchwały Komisji Odznaki, zapadłej większością głosów i zatwierdzonej przez Gł. Komendanta Policji Wojew. Śl. Każdej osobie, której przyznano odznakę pamiątkową wystawia Komisja Odznaki zaświadczenie, stwierdzające prawo do odznaki. Zaświadczenie to podpisuje Główny Komendant Po-

licji Wojew. Śl. i przewodniczący Komisji Odznaki. Zaświadczenie jest zaopatrzone w pieczęć urzędową Głównej Komendy Policji Wojew. Śląskiego oraz numer porządkowy, odpowiadający numerowi, wytłoczonemu na samej odznace.

Komisja Odznaki prowadzi rejestrację osób, którym przyznano odznakę i ogłasza każde nadanie odznaki w rozkazie Głównej Komendy Policji Wojew. Śl.

11. Nabycie odznaki.

Osoby, wymienione w punkcie 4 ustęp a, b, c, którym przyznano prawo do odznaki, nabywają odznakę na własny koszt tylko w komisji „Odznaki Pamiątkowej Policji Woj. Śl.” za cenę zatwierdzoną przez Gł. Komendanta Pol. Woj. Śl.

—o—

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zatwierdziło wzór odznaki pamiątkowej Policji Województwa Śląskiego, jak również regulamin jej nadania reskryptem z dnia 24. V. 1932 r. A. P. 3/7.

JAKÓB HOSTYŃSKI,
nadkomisarz.

Obrona przeciwlotniczo-gazowa.

Zapewnić społeczeństwu opiekę i służyć mu pomocą w najgroźniejszych chwilach — to jeden z najszczytniejszych obowiązków policjanta!

Groza minionej wojny światowej wywołała w świecie szczere pożądanie rozbrojenia. Hasło to podjęte zostało przez wszystkie niemal państwa kulturalne, najtęższe głowy świata z całym zapalem zaczęły propagować tę szlachetną myśl i był czas, kiedy zaczęto wierzyć w możliwość zrealizo-

wania tego zagadnienia, w możliwość wyeliminowania wojny jako środka załatwiania sporów. Z chwilą jednak, kiedy rozbrowienie stało się przedmiotem szczegółowych obrad w Lidze Narodów, okazało się, że wzajemny brak zaufania narodów, albo wręcz wrogie zamiary niektórych z nich, dadzą rezultat wręcz przeciwny; świat myśli raczej o uzbrojeniu się od stóp do głów. Rozbrowienie przy obecnym nastroju społeczeństw musi być uważane za ideał bardzo dalekiej przyszłości, może nawet wcale nieosiągalny. Jeden z dygnitarzy niemieckiego ministerstwa spraw wewnętrznych w publicznym wykładzie wysunął nawet twierdzenie, że: „Myśl o usunięciu wojny jest utopią. Tak jak w życiu poszczególnych obywateli zbrodnia i nędza będą stale prowadziły do przekroczenia norm prawnych i naruszenia dóbr podlegających ochronie prawnej, tak w stosunkach międzynarodowych żadne normy prawne nie przeszkadzają stosowaniu siły i gwałtu, a tem samem nie będą zdolne zapobiec wojnie”. To twierdzenie jest znamienne i dla nas godnem uwagi, pochodzi ono bowiem od naszych sąsiadów, wśród których idea odwetu i grabieży naszych ziem zachodnich żyje w całym niemal społeczeństwie. Niemcy nie są zresztą jedynym sąsiadem, który żywi wrogie zamiary wobec nas i naszych sojuszników.

Toteż z chwilą, kiedy zrozumiano, że rozbrowienie nieda się w najbliższym czasie sprowadzić na realne tory i zapewnić światu pokój, a z drugiej strony kiedy zaobserwowano niebывały rozwój broni lotniczej i techniczne możliwości zniszczenia, jakie daje ta broń przy użyciu chemicznych środków bojowych, obrona przeciwlotnicza stała się najaktualniejszym i wszechstronnem zagadnieniem.

Nikt nie zaprzeczy już dzisiaj, że w przyszłej wojnie dominującą i rozstrzygającą o losach państw i społeczeństw bronią będzie lotnictwo, które swojemi środkami bojowemi w kilku godzinach może osiągnąć cele, jakie w minionych wojnach były bądźto zupełnie nieosiągalne, bądźteż wymagały miesięcy i lat walki przy pomocy innych środków materialnych i moralnych.

Należy przyjąć, że wszystkie państwa, powodując się istniejącym stanem rzeczy i mając na celu obronę swej niepodległości, dokładają starań do rozwoju swojej broni lotniczej, a różnica między przygotowaniami poszczególnych państw będzie polegała na tem, że jedne z nich czynią to z konieczności, w celach obronnych, inne zaś ponadto w celach zaborezych.

W interesie obrony państwa byłoby pożądanem, ażeby każdy obywatel zdawał sobie dokładnie sprawę z tego, jakie możliwości i skutki daje użycie broni lotniczej w przyszłej wojnie, gdyż tylko tą drogą można dojść do powszechnego uświadomienia o konieczności obrony oraz poznania roli, jaką winno odegrać społeczeństwo cywilne w przygotowaniu i przeprowadzeniu obrony biernej przeciwlotniczej.

W artykule niniejszym niema miejsca na szczegółowe przedstawienie technicznej organizacji lotnictwa i środków, jakimi ono będzie się posługiwało w przyszłości. Dla zupełnego zrozumienia jednak rozważań, które będą tematem tego artykułu, wystarczy kilka ogólnych wiadomości, ażeby dać przypuszczalny obraz zniszczenia, jakiego może dokonać broń lotnicza.

Trzeba tutaj rozważyć kilka zasadniczych elementów walki, a mianowicie szybkość samolotu, jego zasięg, możliwość lotów nocnych, oraz w końcu

środki niszczące, jakimi będzie się posługiwał lotnik. Szybkość samolotu jest jeszcze wciąż zmienną, a możliwości jej podwyższenia na razie nie pozwalają na ustalenie ścisłej granicy; przyjmijmy tylko przeciętną szybkość około 200 km na godzinę i spojrzyjmy na mapę naszego Państwa, a zdamy sobie szybko sprawę, jaki zasięg niszczycielski może mieć lotnictwo nieprzyjacielskie. Wiadomem jest ogólnie, że noc nie stanowi już dzisiaj przeszkody dla lotnika, że jest ona jedynie utrudnieniem w wykonaniu lotu, ale równocześnie utrudnieniem obrony czynnej i biernej napadniętego. Jako uzbrojenie będzie lotnik posiadał, obok doskonale działającej broni maszynowej, wszelkiego rodzaju bomby; będą to bomby kruszące wagi kilkanaście do 1000 kg, zadaniem których będzie burzenie obiektów, dalej bomby zawierające chemiczne środki bojowe tj. gazy duszące, trujące, żrąco-parzące itp., możliwie także bakterje chorobotwórcze, a w końcu bomby zapalające, które dając wysokość temperatury do plus 3000° C — będą wzniecały pożary trudne do zwalczenia.

Tych kilka słów wystarczy, ażeby uzmysłwić sobie skutki napadu lotniczego, przyczem należy wziąć pod uwagę, że praktyczne ćwiczenia wykazały niemożliwość takiej obrony czynnej ze strony własnego lotnictwa i innych rodzajów broni, która byłaby w stanie wstrzymać w zupełności nalot nieprzyjacielski; musimy liczyć się z faktem, że nawet przy bardzo wydatnej obronie czynnej pewna ilość płatowców nieprzyjacielskich zdoła wykonać zadanie niszczycielskie na szerokich przestrzeniach.

Idąc po linii tych rozważań i licząc się poważnie ze skutkami nalotu, wszystkie państwa od kilku lat przystąpiły do przygotowania obrony. Jest to

zagadnienie o tak olbrzymim rozmiarze, że tylko fachowcy pracujący w danej dziedzinie mogą ogarnąć jego całokształt. Nie wyklucza to jednak konieczności zaznajomienia całego społeczeństwa z pewnymi fragmentami obrony, gdyż tylko tą drogą można wzbudzić zainteresowanie i przekonać, jak nieodzownem jest współdziałanie szerokich warstw społeczeństwa w przygotowaniu i wykonaniu obrony, jeżeli ona ma być skuteczną.

Czyniąc przegląd prasy zagranicznej tak codziennej jak też i fachowej, widzimy, że przygotowanie obrony przeciwlotniczo-gazowej w państwach ościennych prowadzone jest w bardzo szerokim rozmiarze. Pracuje tam świat naukowy, czynniki wojskowe i cywilno-państwowe, oddaje swe usługi przemysł wszelkiego rodzaju, współdziałają organizacje społeczne przy pomocy szerokich warstw społeczeństwa. Hasło „cały naród pod broń” znajduje tu zastosowanie w całej pełni w zakresie o wiele szerszym, aniżeli miało to miejsce w minionej wojnie światowej, z chwilą bowiem wprowadzenia broni lotniczej i chemicznej na teren walki zasięg zagrożenia rozszerzył się do niebywałych rozmiarów.

W Niemczech np. obok władz państwowych, instytucyj samorządowych i innych obronę przeciwlotniczą propagują cztery potężne organizacje, a mianowicie: Flak-Verein (byli członkowie organizacji przeciwlotniczej z czasu wojny), Ring deutscher Flieger (byli kombataneci-lotnicy), Deutscher Luftschutz-Verein i Deutsche Luftschutz-Liga, a obok tego potężnie rozwinięta organizacja Czerwonego Krzyża i inne.

Szereg uczonych, jak również wysoko postawionych dygnitarzy państwowych bierze czynny udział w pracy, świecąc dobrym przykładem naro-

dowi. Przemysł niemiecki umie doskonale dostosować swoją produkcję do potrzeb obrony, osiągając podwójny cel, a mianowicie rozwój pewnej dziedziny wytwórczości i obronę kraju. Przykładem takiej umiejętnej organizacji są np. „Draeger-Werke”, których aparatami i my się posługujemy i to prawie wyłącznie. Bogata i poważna literatura fachowa, częsta polemika, oraz umiejętne wykorzystanie prasy w celach propagandowych powodują, że zagadnienie obrony przeciwlotniczo-gazowej staje się przedmiotem zainteresowania najszerzych warstw społeczeństwa.

Co pewien czas przeprowadza się tam ćwiczenia, które stanowią sprawdzian koordynacji poszczególnych organizacji, pozwalają wykryć błędy i niedociągnięcia i pracować dalej nad ich usunięciem, doprowadzając w ten sposób do doskonałości technicznej i organizacyjnej.

W Niemczech zorganizowano w 1932 r. specjalną wystawę, ilustrującą postęp prac w przygotowaniu obrony przeciwlotniczej.

W podobny sposób prowadzi się pracę także w innych państwach.

Tak jak my interesujemy się tem, co dzieje się zagranicą, tak też i sąsiedzi nasi we własnym interesie śledzą rozwój naszych poczynąń w przygotowaniu obrony przeciwlotniczo-gazowej. Znajdujemy od czasu do czasu w ich prasie artykuły na ten temat, nawet zdjęcia fotograficzne pewnych fragmentów naszej działalności, jej krytykę, a niejednokrotnie także podkreślenie pewnych godnych naśladowania czynów.

Zajmując się trochę szerzej naszymi sąsiadami, nie chcę narazić się na zarzut: „Cudze chwalicie, swego nie znacie...”. Śledząc pilnie rozwój naszych prac trzeba przyznać, że nietylko nie po-

zostajemy pod tym względem w tyle, ale wyprzedzamy poważnie niektóre państwa. Nasze czynniki odpowiedzialne za obronę Państwa, robią wszystko, co leży w ich mocy, ażeby zabezpieczyć naród przed skutkami wojny lotniczej, a kierunek nadawany pracy przez władze centralne daje wszelką rękojmię celowości przygotowań. Hamująco działa jedynie — na szczęście nie tylko u nas — panujący obecnie kryzys gospodarczy, gdyż przygotowania obronne wymagają nakładu poważnych sum. I dlatego należy liczyć na wydatną ofiarność społeczeństwa, które będzie musiało wydobyć ze siebie potrzebne środki, bądźto w formie pracy, bądź też przez dostarczenie środków finansowych.

Tylko droga proporcjonalnego rozłożenia ciężaru na całe społeczeństwo będziemy mogli zdobyć się na potężną i doskonałą organizację, zdolną stać czoło niebezpieczeństwu wojny powietrznej.

Ale nie tylko środki finansowe i materialne odgrywają dużą rolę w całokształcie przygotowań obronnych; trzeba jeszcze raz dobitnie podkreślić, że uświadomienie całego społeczeństwa, wpojenie weni przekonania o konieczności przygotowania obrony, wyszkolenie całej rzeszy czynnych pracowników i zgranie ich współpracy — to podstawowe warunki osiągnięcia celu.

Korpus policyjny, jako część społeczeństwa, a ponadto czynnik powołany do zapewnienia bezpieczeństwa w państwie, stoi w związku z przygotowaniem obrony przed bardzo poważnymi zadaniami; będzie on jedną z podstawowych organizacji obronnych i powinien posiadać nie tylko należyte uświadomienie, ale stać się jednym z krzewicieli idei i stanąć zwarcie w szeregach organizatorów, ażeby w krytycznym momencie być przygo-

towanym do wykonania zadań i wywiązać się bez zarzutu z ciążących na nim obowiązków.

Funkcjonariusz policji, jako organ służby bezpieczeństwa, podchodzić do zagadnienia obrony przeciwlotniczo-gazowej, zechce przede wszystkim rozpoznać rodzaj zagrożenia, ażeby zdać sobie sprawę z celowości zapobiegania temu niebezpieczeństwu względnie usuwania jego skutków.

Zadaniem dalszego ciągu niniejszego artykułu będzie wskazanie dających się z góry przewidzieć momentów zagrożenia i sposobu przeciwdziałania niebezpieczeństwu, oraz niesienia pomocy obywatelom, którzy ucierpieli wskutek nalotu.

Jednym z najgroźniejszych elementów walki będą chemiczne środki bojowe, któremi będzie się posługiwał lotnik. Wiemy z doświadczenia, że wróg staje się mniej groźnym, jeżeli posiadamy o nim pewne wiadomości, znamy jego siłę, rozmieszczenie, zamiary itd. To samo da się zastosować do chemicznych środków bojowych (gazów), które będą użyte w przyszłej wojnie. Funkcjonariusz policji, który nie zapozna się należycie z istotą tych środków i ich działaniem na organizm ludzki, broń i ekwipunek, będzie bezradnym i nie tylko stanie się nieużytecznym w momencie, który będzie wymagał od niego najenergiczniejszej działalności na korzyść bezpieczeństwa obywateli i Państwa, ale także sam łatwo padnie ofiarą nieznanego sobie wroga.

Wyszkolenie policji — noza znajomością chemicznych środków bojowych — obejmuje wiadomości z dziedziny taktyki lotniczej, obrone indywidualną i zbiorową oraz organizację miast (większych ośrodków) do obrony biernej, a zatem sygnalizację nalotu, podział miast (ośrodków) na rejonny, szkolenie i rozplanowanie dowództw i organi-

zacyj obronnych, sprawy sanitarne, przemysłowe, górnicze, bezpieczeństwo, zagadnienia ruchu motorowego, gaszenie światła itd. Wszystkie zatem zagadnienia, związane z organizacyjnem przygotowaniem obrony biernej znajdują swój wyraz w programie szkolenia, który da funkcjonariuszowi policji dobrą podstawę do ogarnięcia całokształtu zagadnienia.

Należy sobie jednak zdać sprawę z tego, że obrona przeciwlotniczo-gazowa jest nowym problemem, mieszczącym w sobie według nowoczesnych pojęć tak olbrzymią ilość zagadnień, w wielu wypadkach jeszcze należycie nie rozważanych i niewyjaśnionych, że niema narazie technicznej możliwości podtrzymania takiego systemu i stanu wyszkolenia policji, który rozwiązywałby tę kwestję wyczerpująco.

Nie można więc liczyć na to, że tak jak w każdej innej dziedzinie pracy i zainteresowań policjanta, władza przełożona także w dziale obrony przeciwlotniczo-gazowej, poda mu z urzędu wypróbowanym systemem w sposób najprzystępniejszy wszystkie potrzebne wiadomości do wykorzystania. W obronie przeciwlotniczej będzie funkcjonariusz policji jeszcze przez pewien czas musiał rozwijać osobistą iniejatywę i posługując się jedynie praktycznemi wskazówkami władzy przełożonej — zdobywać potrzebną wiedzę, idąc do celu drogami, jakie mu wskażą indywidualne warunki lokalne.

Istnieje już bardzo bogata lektura na temat obrony przeciwlotniczej i to w postaci podręczników fachowych, broszurek traktujących o specjalnych zagadnieniach, czasopiśmie fachowych itp.; w tę lekturę powinny zaopatrywać się w możliwie najszybszem tempie biblioteki policyjne, ażeby

w ten sposób umożliwić każdemu funkcjonariuszowi bezpłatny dostęp do bogatego materiału oświatowego, który z przyczyn niezależnych od władz przełożonych nie może być dostarczony z urzędu.

Musimy sobie głęboko uświadomić, że w przyszłej wojnie spocznie na barkach korpusu policyjnego bez porównania cięższy obowiązek, aniżeli w wojnach minionych, że przybędą elementy walki, których wyniki z braku doświadczeń dadzą się dzisiaj tylko w przybliżeniu zobrazować i że każdy krok na drodze do poznania grozy przyszłej wojny oznacza postępek w kierunku pomniejszenia tej grozy i zapobieżenia skutkom wojny chemicznej.

Nowoczesna technika walki przekreśla utarte od dawna pojęcie, że zadaniem policji jest walka z wewnętrznym wrogiem społeczeństwa, z przestępcą czyhającym na życie, zdrowie lub mienie obywatela, że obrona przed wrogiem zewnętrznym jest wyłącznem zadaniem wojska. Dzisiaj nie ulega już wątpliwości, że w przyszłej wojnie stanimy we wspólnych szeregach z wojskiem i będziemy musieli podjąć walkę z nowym wrogiem, który będzie usiłował nieść zniszczenie drogą powietrzną.

Nie pragniemy wprowadzić wojny, ale musimy przygotować się do obrony!

Społeczeństwo śledzi niewątpliwie z zaufaniem nasze przygotowania obronne, pamiętajmy więc na każdym kroku, że nie śmiemy zawieść nadziei w nas pokładanej, że sumienie i obowiązek obywatelski nakazują nam nie zaniedbać niczego, co mogłoby przyczynić się do podniesienia stanu obronnego naszego Państwa!

ROMAN TYC, starszy przodownik

i JÓZEF WISNIEWSKI, starszy przodownik.

Fizjonomika jako nauka pomocnicza w służbie śledczej *)

Fizjonomika jest to nauka o poznawaniu charakterów ludzkich z wyrazu twarzy. Jest to nauka bardzo stara, bo zapoczątkowana już przez jednego z najwybitniejszych filozofów greckich Arystolesa, żyjącego w IV. wieku przed narodzeniem Chrystusa (384 — 322). Nauka ta oparta jest na szeregu innych nauk jak anatomji, medycynie, psychologii, biologji i t. p. W ostatnich czasach w związku z ogromnym rozwojem tych nauk, zwrócono baczniejszą uwagę na naukę fizjonomiki, gdyż stwierdzono ścisłą zależność funkcjonowania organizmu człowieka od jego stanów psychicznych. Na stany psychiczne każdego człowieka składa się wszystko to, co stanowi jego stronę duchową, a więc: rozum, wola, temperament, wyobraźnia, uczucie i t. d., które przejawiają się w różnych nastrojach psychicznych.

Każdy człowiek podlega ustawicznym, bezpośrednio po sobie następującym nastrojom psychicznym, jak radość, smutek, gniew, przygnębienie, zadowolenie, złość i t. d. Nastroje te oddziałują za pośrednictwem systemu nerwowego na nasze ciało, każdy w inny charakterystyczny dla siebie sposób, wywołując reakcję mięśni w postaci ru-

*) Przy opracowywaniu powyższego artykułu posługiwaliśmy się materiałem naukowym, wykładanym na oficerskim kursie śledczym P. P. w Warszawie, oraz podręcznikiem prof. dr. med. H. Krukenberga p. t. „Der Gesichtsausdruck des Menschen“.

chów, min, gestów, mowy. U ludzi nastroje psychiczne uzewnętrzniają się przeważnie na twarzy. Każdy nastrój psychiczny wywołuje na twarzy sobie właściwą minę, czyli ruch odpowiednich mięśni twarzowych, po których można poznać w jakim nastroju psychicznym człowiek w danej chwili się znajduje. Tę ustawiczną ruchliwość twarzy pod wpływem najrozmaitszych bodźców zewnętrznych i wewnętrznych nazywamy mimiką w odróżnieniu od pantominy, która jest ogólnem określeniem dla wszystkich ruchów naszego ciała z wyjątkiem ruchów twarzy.

Mimika wskutek swej ustawiczności z biegiem czasu rysuje twarz, t. j. nadaje jej rysy stałe, i pozostawia po sobie ślady w postaci brózd. Poza-tem działa tu jeszcze prawo przyrody, wykryte przez słynnego angielskiego przyrodnika Darwina o przystosowaniu się istot żyjących do warunków wśród jakich żyją. Liczne doświadczenia i przykłady z przyrody stwierdzają, że u istot żyjących te narządy i części organizmu, które są najwięcej w użyciu i które najwięcej pracują, są najsilniej rozwinięte, a budowa ich coraz bardziej się komplikuje; natomiast inne, których dana istota mniej używa, względnie, które mniej pracują, ulegają zanikowi.

Tak też dzieje się i z mięśniami u człowieka. Całe nasze ciało, a szczególnie twarz pokryta jest licznymi mięśniami, z których każdy ma swoje specjalne z góry przez przyrodę wyznaczone zadanie i funkcję. Ruchy tych mięśni zależne są od systemu nerwowego, działającego pod wpływem bodźców zewnętrznych i wewnętrznych, wywołanych przez nastrój psychiczny, w jakim się człowiek w danej chwili znajduje. Mięśnie, które najwięcej pracują więcej się rozwijają, zwiększają swoją ob-

jętość, natomiast inne mniej używane zanikają, zmniejszają swoją objętość.

Dzieje się tak dlatego, że organizm automatycznie kieruje najwięcej pożywienia do tych organów, które tego najwięcej potrzebują, czyli w stosunku wprost proporcjonalnym do pracy, kosztem tych organów, które mniej są w użytku.

Z tego wynika całkiem jasno logiczny związek jaki istnieje między psychiką danego człowieka, a jego wyrazem twarzy. Słuszne jest zatem twierdzenie, że twarz człowieka jest wyrazem jego duszy, bowiem to, co się odbywa w duszy człowieka, rysuje się i na jego twarzy. Na twarzy mamy najważniejsze zmysły jak wzrok, słuch, smak, powonienie, a nawet dotyk, a więc cały system ośrodków, któremi odbieramy wszelkie wrażenia świata zewnętrznego, oraz przez które przechodzą również nasze wrażenia wewnętrzne, nasze przejawy woli, rozumu, uczucia, temperamentu, wyobraźni i t. d.

Człowiek, który często podlega jednemu z nastrojów psychicznych jak gniew, złość, smutek, radość, zadowolenie, duma, pokora, strach, odwaga i t. d. będzie miał w wyrazie twarzy odzwierciedlenie tegoż, t. zn., że czynnik ten będzie w rysach jego twarzy przeważał. Np. u człowieka ustawicznie zadowolonego zauważymy twarz uśmiechniętą szeroką, gdyż mięśnie jego twarzy układały się często do śmiechu, co pozostawiło trwałe ślady na twarzy w postaci kątów ust, wzniesionych w górę, brózd nosowo-wargowych i innych cech charakterystycznych. Przeciwnie u człowieka niezadowolonego, stale przygnębianego kąty ust spadają w dół, mięśnie twarzy są odprężone, górna warga opada, bródka wargowo-podbródkowa się pogłębia, a cała twarz się wydłuża. Przyczyną tego jest właśnie poprzednio przytoczone zwiększanie, wzgl. zmniej-

szanie się dotyczących mięśni twarzowych, spowodowane również wskutek rozszerzania się naczyń krwionośnych przy nastroju wesołym i zwężania się tychże naczyń przy nastroju smutnym. Smutek, czy wesołość, czy obojętność pozostawiają po sobie linje trwałe, po których poznajemy twarz optymistyczną, pesymistyczną, czy też obojętną. Przewaga danego nastroju psychicznego na twarzy człowieka objawia się również i przy innych stanach psychicznych, jednakże nie chcemy się tu szerzej nad tem rozwodzić, gdyż będzie to szczegółowo omówione w jednym z następnych rozdziałów.

W miarę tego jak bogate są wrażenia człowieka, twarz jego jest mniej lub więcej wyrazista. Jeżeli człowiek duchowo mało pracuje, to ubóstwo jego duszy odbija się na twarzy. Gdy zatem na jakiejś twarzy nie zobaczymy wyrazu, to wnioskować możemy, że duch w tym człowieku jest ubogi.

Twarz noworodka, jak również i małego dziecka, jest bez wyrazu, gdyż nie przeżywa ono wcale, albo bardzo mało wrażeń. Dopiero w miarę rozwoju duchowego i fizycznego kształtuje się wyraz twarzy. Dlatego też twarze dzieci i noworodków w pierwszym ich okresie życia są do siebie podobne.

Nim przystąpimy do omówienia szczegółów wypadu zastanowić się nad tem, czy i jaka korzyść z tej dziedziny wiedzy może być osiągnięta w służbie śledczej, oraz kiedy, w jakich wypadkach i w jaki sposób może być zastosowana. Każdy funkcjonariusz policji, który dłuższy czas pełni służbę, a zwłaszcza, który stale zajmuje się dochodzeniem przestępstw, wie doskonale jak ważne znaczenie ma dla niego w służbie m. in. znajomość stosunków osobowych. O ile większe zatem miałyby

znaczenie dla dochodzeń, gdyby funkcjonariusz policji posiadał również umiejętność poznawania charakterów osób, występujących bądź to jako świadkowie, — bądź też jako podejrzani. Przecież właśnie z pobudek psychicznych poszczególnych osób, wynikają różne przestępstwa. Jeśli chodzi o świadków, to dla przeprowadzającego dochodzenia, niezmiernie ważną jest okoliczność, czy dany świadek mówi prawdę lub kłamie, czy odnosi się do danej sprawy obiektywnie, lub subiektywnie. To samo dotyczy i podejrzanego. Poznanie psychiki świadka może posłużyć prowadzącemu dochodzenia do umiejętnego stawiania pytań, celem wydobywania od niego tych momentów, które mają ważne znaczenie w danej sprawie. Szczególnie ważnem dla pomyślnego wyniku dochodzeń jest poznanie psychiki podejrzanego, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy zebrane poszlaki przeciwko niemu są niewystarczające, a konkretnych dowodów jego winy nie można odnaleźć. Wówczas koniecznem będzie oddziaływanie na jego rozum i uczucie w celu uzyskania przyznania się do winy, co się niewątpliwie przyczyni do zebrania dowodów i ostatecznego rozwiązania sprawy.

Umiejętność wyciągania wniosków z rysów twarzy i mimiki ludzkiej ma doniosłe znaczenie również przy obserwacji osób podejrzanych jako też przy pościgu osób poszukiwanych, gdyż przyczynić się może w pierwszym wypadku do odgadnięcia ich zamiarów, a w drugim wypadku do dokładniejszego opisu i zapamiętania rysów osoby poszukiwanej a tem samem do łatwiejszego poznania jej, wzgl. odróżnienia z pośród innych osób.

W celu nabycia umiejętności poznawania cudzej psychiki, trzeba jednak wpierw nauczyć się poznawać własną. Własną psychikę poznajemy

dzięki obserwacji wewnętrznej, czyli introspekcji, która ma stopnie od odczuwania do uświadamiania się, zdawania sobie sprawy, samowiedzy. Natomiast cudzą psychikę poznajemy pośrednio przez wnioskowanie z podobieństwa min, gestów, mowy, pisma, ruchów, czynów, wytworów. W ten sposób poznajemy:

1. zjawiska psychiczne ludzi rozmaitego wieku, płci, narodowości, zawodu, charakteru, uzdolnienia, ludzi nienormalnych, chorych, upośledzonych, przestępców, zwyrodniałych, utalentowanych,
2. zjawiska zbiorowej psychiki.

Szczegółowo tej sprawy omawiać nie będziemy, gdyż należy to do dziedziny psychologji i wykracza poza ramy naszego tematu. Pragnących jednak szerszych wiadomości z tej dziedziny, odsyłamy do podręcznika E. D. Titchenera p. t. „Początki Psychologji”.

Mimika ludzka i poszczególne jej rodzaje.

Z trwałych śladów pozostawionych na twarzy przez niektóre rodzaje mimiki, którym interesujące nas osoby przeważnie podlegały, możemy wyciągnąć pewne wnioski o charakterze tych osób. Nadto znajomość mimiki ułatwia nam poznawanie dłużej trwających nastrojów psychicznych i krótko trwałych wzruszeń, czyli afektów, jakim dane osoby w poszczególnych momentach podlegają i wyciąganie z tego właściwych wniosków, przy rozpytywaniu osób podejrzanych i świadków.

Przy rozpytywaniu podejrzanego, funkcjonariuszowi prowadzącemu dochodzenia chodzi przede wszystkim o uzyskanie wskazówki, czy stojący przed nim osobnik mógł popełnić zarzucany mu

czyn przestępny, wzgl. czy kierunek dochodzeń znajduje się na dobrej albo na fałszywej drodze. Właśnie w tych wypadkach umiejętność wyciągania wniosków z występujących na twarzy rozpytywanego wzruszeń i nastrojów psychicznych jak np. niepokój, obawa, spowodowane poczuciem winy, może oddać funkcjonarjuszowi niezmierne usługi.

Mimika oka.

Odstępując od opisu anatomji oka ograniczymy się tylko do opisu jego mimiki.

Stosunek oka do twarzy jest u dziecka większy niż u osoby dojrzałej. Stosunek białkówki do tęczówki zmienia się zależnie od wieku danej osoby. U zwierząt i dzieci tęczówka jest większa od białkówki, natomiast u dorosłych jest przeciwnie. Stąd wypływa wniosek, że im niższy jest rozwój organiczny danej istoty, tem większa jest tęczówka, a tem mniejsza białówka. Jeśli zauważymy to w twarzach osób dorosłych, to wvraz takiej twarzy będzie naiwny, dziecięcy. W pewnej mierze można to zauważyć u dziewcząt. U dzieci białkówka jest cieńsza niż u dorosłych, wskutek czego prześwieca i ma kolor sinawy. U ludzi w podeszłym wieku wskutek osadzonego tłuszczu, białkówka żółknieje i naokoło rogówki tworzy się żółty pierścień, który ją pomniejsza. Jest to zwykle oznaką starzenia się.

U dzieci odstęp między wewnętrznymi kątami oczu jest większy niż u dorosłych, co nadaje im charakterystyczny dziecięcy wvraz twarzy. Normalnie odstęp ten u dorosłych odpowiada długości szczeliny ocznej.

Źrenica oka posiada własność zwięzania i rozszerzania się. Przy silnem świetle zwięża się, zaś

w ciemności się rozszerza. Rozszerzanie i zwężanie się źrenicy zależy również od tego, czy wzrok skierowany jest na przedmioty blisko lub daleko leżące. Jeżeli patrzymy blisko, źrenica się zwęża, natomiast gdy patrzymy w dal, to się rozszerza. Przytem zmienia się kierunek oczu, które przy patrzeniu na bliskie przedmioty się krzyżują, natomiast przy wzroku w dal, są równoległe. Równoległość osi oczu świadczy również o tem, że sięgamy myślami daleko poza obręb naszego otoczenia. Rozszerzanie źrenicy następuje także przy doznaniu jakiegoś bólu, braku oddechu, nagłego upływu krwi, dalej przy bardzo silnem fizycznem nateżeniu, podczas którego krew obficie dopływa do mięśni, oraz przy śmierci. Morfina i opium zwęża źrenice, natomiast atropina (beladona) je rozszerza.

Ważnym jest dla nas połysk oka, po którym poznajemy czy dana osoba znajduje się w nastroju wesołym, czy smutnym, gniewie, zaskoczeniu, zainteresowaniu, silnym bólu i t. p. Połysk ten zależy od wilgoci, barwy tęczówki i napływu krwi do oka. Przy silnych wzruszeniach i gniewie wydziela się obficie wilgoć z gruczołów łzowych niż w stanie normalnym, przez co wzmacnia się połysk oka. Ciemne oczy odznaczają się większym połyskiem niż jasne. Przy wzruszeniach, nastroju wesołym, gniewie, zainteresowaniu, napływ krwi do oka jest większy, co zwiększa zarazem jego połysk. Natomiast pod wpływem choroby, smutku i przepracowania połysk się zmniejsza, oko matowieje. Zastrzyknięcie atropiny do oka zwiększa również jego połysk. Środka tego używają często kobiety w celu podniesienia swej urody. W podeszłym wieku oraz przy dłuższych chorobach, tłuszcz, który znajduje się w jamie ocznej, zanika, wskutek czego oko zapada się i szczelina oczna się zmniejsza. U krótko-

wzrocznych ludzi skrzyżowanie osi oczu przy patrzeniu się na bliskie przedmioty jest dłuższe i dlatego oko cośkolwiek występuje wprzód, a szczelina oczna powiększa się.

Powieka dolna u ludzi młodych zlewa się stopniowo z policzkiem, przyczem między powieką a policzkiem tworzy się bródka powiekowo-policzkowa. Bródka ta w wieku późniejszym pogłębia się, obok niej tworzy się druga bródka, biegnąca więcej skośnie. Obie bródki o ile nie łączą się z sobą bezpośrednio, są połączone szeregiem drobnych nieregularnych fałdzików.

Pomiędzy powieką górną a brwiami znajduje się fałda skórna, która przy otwieraniu oka się marszczy, zaś przy zamykaniu oka rozpląszcza. Jeżeli w górnej powiece osiadł tłuszcz w znacznej ilości, to powieka ta staje się grubsza, przez co tworzy się t. zw. żabie oko, występujące przeważnie u żydów.

Przy zmęczeniu oraz przy napiętej uwadze dźwigacz powieki górnej nie jest w stanie powieki tej podnieść, wskutek czego człowiek używa do pomocy mięśnia czołowego, tworzą się przez to poziome fałdy na czole i brwi się podnoszą.

U kobiet brwi są nieco wyżej położone niż u mężczyzn i są delikatniejsze. U mężczyzn w podeszłym wieku brwi stają się nieregularne nastroszone, i są gęściejsze.

Oko może się obracać w różnych kierunkach. Normalnie gdy chcemy patrzeć się w bok, odwracamy w połowie głowę, a w połowie oko.

Jeżeli obracamy tylko głowę w kierunku przedmiotu, a wzrokiem patrzymy nawprost. to świadczy to, że chcemy dany przedmiot lepiej obserwować, względnie dotyczącej osobie dać odczuć

swój wzrok. Wzrok nasz jest wtenczas karzący, strofujący, wyzywający, przeszywający lub niweczający.

Naodwrot jeżeli patrzymy w bok, głowa jest nieruchoma, a tylko sam wzrok kierujemy na osobę lub przedmiot, to świadczy to o dumie, pysze, butności. Taki wzrok posiadają szczególnie biurokraci.

Niedowierzanie objawia się przez natężoną obserwację, wzrok jest skierowany w bok na dany przedmiot, czoło marszczy się w fałdy pionowe nad nasadą nosa, brwi są ściągnięte.

Niechęć, nieukontentowanie objawia się przez wzrok skierowany w dół i ściąganie brwi, przyczem tworzą się pionowe fałdy na czole (działa mięsień corugator supercillii).

Przy nieśmiałości, lęklowości i zakłopotaniu głowa jest opuszczona w dół, natomiast wzrok skierowany w górę w kierunku osoby, przytem usta są wysunięte wprzód, a czoło zmarszczone.

Przy uczuciach radosnych i w ekstazie wzrok skierowany jest w górę.

Jeżeli nie poruszając głową kierujemy wzrok szybko w bok lub w górę, to świadczy to o tem, że chcemy ukryć kierunek naszego wzroku i zataić przed osobą obserwowaną. Jest to t. zw. wzrok ukradkowy.

Jeżeli ktoś unika patrzenia się na osobę, z którą rozmawia, to jest to często oznaką złego sumienia, poczucia winy. Osoba taka nie ma odwagi patrzenia w oczy i stara się w ten sposób uniknąć obserwacji osoby z którą rozmawia. Tego rodzaju postępowanie może być jednak czasem oznaką respektu, zmieszania lub skromności.

Nieruchome skierowanie wzroku na jeden punkt jest oznaką doznanego silnego wrażenia. Wrażenie to może być wywołane przez strach lub zdziwienie. Następuje wtedy całkowite zahamowanie ruchów, oraz zdrętwienie mięśni i oczu.

Częste odmykanie i zamykanie oczu świadczy o tem, że dana osoba jest nerwowa.

Jeżeli ktoś śpi z niedomkniętymi powiekami oznacza to wyczerpanie fizyczne, wzgl. przepracowanie.

Przy gwałtownem zamykaniu powiek wspiera zewnętrzny mięsień okrężny oka działalność wewnętrznego okrężnego mięśnia oka. Przytem podnosi również górną część policzka, wskutek czego przy zewnętrznych kątach oczu powstają promieniste fałdy t. zw. kurze łapki.

Cośkolwiek uniesiona powieka dolna przy niezupełnie otwartej powiece górnej świadczy o lubieźności.

Przy śmiechu podnosi się dolna powieka, a na zewnętrznych kątach oczu układa się skóra w delikatne promieniste fałdziki. Równocześnie podnosi się górna część policzka, powodując pogłębienie brózdki pod dolną powieką. W ten sposób powstaje u ludzi wesołych zadowolony i dobroduszny wyraz twarzy. Tacy ludzie są skłonni do śmiechu i życie ich jest beztroskie.

Przy przytłumionym śmiechu zauważyć można bardzo często zdradliwe drganie ust oraz dolnych powiek.

O wielkości oka decyduje m. in. kąt rozwarcia powiek i długość szczeliny. Silne podnoszenie górnej powieki jest oznaką siły i zdrowia, natomiast niecałkowite podnoszenie się tejże jest wyrazem zmęczenia, wzgl. bezsilności. Zmęczenie powoduje również leniwe i powolne ruchy samego oka, a przy-

czyną tego jest słaba wrażliwość na bodźce. Naodwrot świeżość umysłu objawia się przez energiczne ruchy zarówno oka jakoteż i powiek.

Przy niespodziewanych wrażeniach czy to radośnych, czy smutnych powieki nadmiernie się podnoszą tak dalece, że odsłaniają zarówno od góry jak i od dołu część białka.

Szerokość szczeliny ocznej zależy również od tego czy wzrok skierowany jest do góry, czy w dół. Przy wzroku skierowanym do góry podnosi się równocześnie i górna powieka, przez co powiększa się także szerokość szczeliny ocznej. Przy wzroku skierowanym w dół powieka górna opada i szczelina oczna się zmniejsza.

O ile wzrok kierujemy bardzo silnie w górę, podnosi się nie tylko powieka, ale również i brew. Podnoszenie brwi powoduje mięsień czołowy (m. frontalis), przyczem na czole tworzą się poziome fałdy.

Wzrok skierowany w górę przy równoległych osiach oczu oznacza oderwanie się od wszystkiego co jest ziemskie i zamknięcie się w sobie. Wyraźniej występuje to wówczas gdy powieki górne przytem są opuszczone, co się często spotyka przy głębokim bólu i w ekstazie. Również przy przyjemnych uczuciach ludzie często zamykają powieki, celem oddania się całkowicie uczuciu, które niemi owładnęło.

Jeżeli zauważymy u kogoś odprężenie, wzgl. obwisłość twarzy przy opadniętych górnych powiekach i podniesionych brwiach, to możemy wyciągnąć wniosek, że człowiek ten walczy ze zmęczeniem, gdyż celem pokonania go ucieka się do pomocy mięśnia czołowego, aby w ten sposób przeciwdziałać zamknięciu się oczu. Jeżeli taki wyraz

twarzy u jakiegoś człowieka jest trwały, to oznacza to, że jest on ciężko myślący, a więc inteligencja jego jest ograniczona.

Półotwarte oko zauważyć można także u ludzi zblazowanych, którzy doznali już w życiu wszystkiego i nie ich już nie ciekawi. Ludzie krótkowzroczni podczas patrzenia się w dal celem rozpoznania jakichś rzeczy lub osoby, również wywołują minę podobną do miny ludzi zblazowanych, gdyż starają się zwiększyć siłę wzroku przez zmniejszenie szczeliny ocznej, kurcząc w tym celu okrężny mięsień oka. Taki sam wyraz twarzy wywołują ludzie podczas patrzenia się przez lunetę, lupę lub mikroskop.

Silne i energiczne podniesienie powiek wyraża uczucie fizycznej i duchowej dzielności. Szeroko otwarte powieki przy radosnym wyglądzie oznaczają ludzi, którzy są zdolni do wszelkiej podłości.

Opuszczony wzrok i powieki wskazują na uczucie wewnętrznej słabości, wstydlivości i pokory.

Opuszczone powieki a równocześnie podniesione brwi wskazują, że taki człowiek jest przebiegły i udaje pokorę. Z takim wyrazem twarzy możemy się spotkać u t. zw. świętoszków.

Opuszczone powieki przy równoczesnem odwróceniu głowy w tył wskazuje na zamiar patrzenia z góry i nie jest już pokorą, lecz samopoczuciem.

O ludziach, u których zauważymy poziomy fałd na nasadzie nosa wywołany skurczem mięśnia procerus nasi, możemy powiedzieć, że podlegają w tej chwili nieprzyjemnym wrażeniom np. przy doznaniu gorzkiego smaku, oślepieniu, zmartwieniu, natężeniu, które spowodowało ból mięśni, oraz przy słuchaniu bardzo wysokich tonów.

Pionowe fałdy na czole wywołane skurczem mięśnia *corugator supercilii* występują wtenczas, gdy ktoś na jakiś przedmiot z bliska się patrzy, przy natężonej uwadze, oraz przy umysłowem skupieniu. Jeżeli kurczy się równocześnie *procerus* i *corugator supercilii*, to brwi się zniżają, a nad nasadą nosa tworzy się głęboka pionowa brózdka. Taki wyraz twarzy oznacza charakter mrukliwy i niezadowolony.

Jeżeli występuje równocześnie *corugator supercilii* i mięsień czołowy (*frontalis*) wywołując na czole pionowe i poziome fałdy, to jest to oznaką wielkiego bólu. Taki wyraz twarzy możemy zauważyć szczególnie przy silnym bólu głowy, tłumionym bólu, cierpliwie znoszonych udręczeniach i długotrwałych cierpieniach. U ludzi, którzy cierpią na ból głowy, cierpienie to okazuje się w lekkim drganiu mięśni nad okiem, co twarzy nadaje wyraz cierpienia.

Przy cicho znoszonych cierpieniach kędzierzawią się włosy na początkach brwi przy nasadzie nosa.

Szczególnie wyraźnie występuje cierpienie gdy brwi są skośnie ściągnięte w dół, co powoduje zewnętrzny okrężny mięsień oka. (*m. pars orbitalis*).

Natężone myślenie wyraża się przez skurcz mięśni w okolicy oka, a szczególnie przez mięśnie (*corugator supercilii*) i *procerus*. Bowiem myślenie jest nieczem innem jak pokonywaniem trudności, co jest zawsze związane z przykrością wywołującą na twarzy wyraz upartości, wzgl. bólu. W takich wypadkach często wszystkie mięśnie twarzy są czynne i naprężone np. wargi są silnie zaciśnięte, czoło się marszczy oczy są zwrócone w bok lub w górę. W innych wypadkach znów poszczególne mięśnie zwisają, szczeka dolna opada,

usta są na wpół otwarte, oddech jest powolny i nie-regularny, oczy są szeroko rozwarte, a brwi niższe.

W ten sposób u ludzi dużo myślących w późniejszym wieku gdy skóra obwisa, tworzy się nad powieką górną charakterystyczny fałd, zakrywający powiekę, brwi zbliżone są do oka, które ma energiczny i śmiały wyraz.

Mimika słuchu.

Uważne słuchanie objawia się w nieruchomości ciała. Słuchający zachowuje się zupełnie cicho i wstrzymuje oddech. Wzrok skierowany jest przytem w bok lub w górę, osie oczu są równoległe, a wyraz twarzy zależy od tego, co się słyszy, t. zn., może być albo radosny albo smutny, albo przerażony itp.

Przy słuchaniu nieprzyjemnych szmerów oraz wysokich piszczących tonów oko kurezowo się zamyka, usta się wykrzywiają, a wargi są wciągnięte.

Mimika nosa.

Nos ludzki jako organ powonienia stanowi część twarzy, która swym kształtem wyróżnia człowieka od zwierząt. Żadne zwierzę nie posiada bowiem nosa wysuniętego w przód, a wylotów dziurek nosowych ukrytych i skierowanych w dół, tak jak człowiek. Goryl posiada wprawdzie nos podobny do ludzkiego, lecz wyloty dziurek nosowych są u niego jeszcze skierowane do przodu.

Mimika nosa jest bardzo biedna i ogranicza się tylko do poruszeń skrzydełkami nosa. Skrzydełka nosowe mogą się podnosić i rozszerzać, oraz opadać i zwężać. Podnoszenie i rozszerzanie powoduje dźwigacz skrzydełek nosowych i wargi górnej (m. levator alae nasi et labii superioris), zaś opadanie i zwężanie ściągacz skrzydełek nosowych

(m. nasalis). Rozszerzamy skrzydełka nosowe przy utrudnionem oddechaniu, a szczególnie przy zwięźeniu górnych dróg oddechowych a nadto przy różnych chorobach, jak zapaleniu płuc, wadzie serca, wysokiej gorączce, silnem fizycznem natężeniu, oraz przy wzruszeniach.

Szczególnie charakterystyczne znamiona cechujące daną twarz wykazuje nasada nosa i siodełko nosowe. Nasada nosa jest to najwyżej położona część nosa, znajdująca się między oczami. U niższych ras ludzkich, dzieci, a często również u idjotów jest ona podpadająco szeroka i płaska.

Siodełko nosowe jest to wcięcie między czołem a nosem. U niższych ras oraz u dzieci jest ono słabo zarysowane. Człowiek pierwotny tego wcięcia prawie że nie miał, wzgl. miał je tylko lekko zaznaczone. U mężczyzn siodełko nosowe przeważnie jest głębsze niż u kobiet.

Starożytni grecy przedstawiali idealne postacie bez siodełka nosowego, przyczem grzbiet nosa i czoło tworzyły jedną prostą linię. Jest to t. zw. nos grecki, który jednak u ludzi bardzo rzadko się spotyka.

Na bocznych ścianach grzbietu nosa występuje brózdka, rysująca dokładnie kontury skrzydełek nosowych i łącząca się z brózdą nosowo-wargową. U ludzi wychudzonych brózdka ta pogłębia się znacznie i razem z brózdą biegnącą od wewnętrznych kątów oczu odgranicza fałd oczno-policzkowy.

Normalnie długość nosa powinna odpowiadać wysokości czoła, a szerokość odstępowi między wewnętrznymi kątami oczu.

Kształt nosa zmienia się w różnych okresach życia. U noworodka jest zawsze niski, płaski i krótki, a podstawa nosa nieco skierowana do góry. Dopiero z biegiem czasu przybiera on swój

właściwy kształt. W podeszłym wieku nos zmienia kształt, a mianowicie koniec nosa opuszcza się nieco w dół, górna część jest pomarszczona, a w dolnej występują zgrubienia i niejednokrotnie brodawki.

Zwykle kształtowi nosa odpowiadają kształty innych części twarzy. Szeroki płaski nos idzie w parze z dużymi ustami, grubymi wargami i szeroko rozstawionymi oczami, co jest oznaką niskiego poziomu inteligencji; natomiast ładne i proporcjonalne nosy występują w łączności z pięknie zarysowanymi ustami i brwiami.

Normalnie skrzydełka nosowe są utrzymywane przez mięśnie w pewnej ustawicznej prężności. Przy ciężkich chorobach i omdleniach prężność ta się zmniejsza, a przy śmierci zupełnie ustaje. Wskutek tego koniec nosa u takich ludzi staje się ostry i szpiczasty.

Powonienie i smak są razem z sobą związane, gdyż jama nosowa i jama ustna mają z sobą bezpośrednie połączenie. Dlatego też przy nieprzyjemnych zapachach zatykamy nie tylko nos, ale również zamykamy i usta. Z drugiej strony nos bierze udział również przy wrażeniach smaku. Np. przy spożyciu lekarstwa o nieprzyjemnym smaku zatykamy sobie nos; ludzie silnie zakatarzeni nie mają smaku.

Gdy chcemy powąchać jakiś przedmiot, to wciągamy jego woń do nosa i zamykamy przytem usta, aby woń doszła do górnej części jamy nosowej, gdzie znajdują się nerwowe ośrodki powonienia. Przy przyjemnych zapachach zamykamy równocześnie oczy, aby całkowicie oddać się tej jednej podniecie zmysłowej. Przy nieprzyjemnych zapachach wyrzucamy nieprzyjemną woń nosem krótkim lecz energicznym wydechem. Taki ruch

możemy zauważyć również często u ludzi, którzy ulegają jakiemuś przykreemu duchowemu uczuciu i chcą je odrzucić od siebie. Będzie to wtedy wyrazem niechęci lub pogardy, albo niesmaku.

Gdy nagle i niespodziewanie zaleci nas bardzo nieprzyjemna woń, wstrzymujemy oddech, dźwigacz skrzydełek nosowych i wargi górnej się kurczy, wskutek czego podnoszą i rozszerzają się skrzydełka nosowe oraz podnosi się górna warga wykrzywiającym grymasem, oczy gwałtownie się zamykają, a u nasady nosa tworzy się poziomy fałd (występuje m. *procerus nasi*). W ten sposób bronimy i kurczymy się przed nieprzyjemnem wrażeniem.

Podobny wyraz twarzy występuje również na widok odrażających rzeczy lub na samo wyobrażenie sobie tychże z tą różnicą, że krzywimy nosem i zarazem zaciskamy silnie usta, wzgl. wargi.

Charakterystycznym przy wyrazie pogardy i zniechęcenia jest podniesienie i rozszerzenie skrzydełek nosowych, oraz równoczesne podniesienie i silne przyciśnięcie wargi dolnej do wargi górnej. Wówczas fałd wargowo-podbródkowy pogłębia się, warga górna staje się dłuższa od wargi dolnej, która się kurczy, zaś broda się wydłuża.

Przy depresyjnych nastrojach mięśnie twarzy są odpreżone, górna warga opada w dół, kąty ust się obniżają, a tem samem zniża się i dolna część nosa, zwiężając skrzydełka nosowe. W ten sposób powstaje mina, którą w potocznej mowie określamy „spuścił nos na kwintę” albo „poszedł z długim nosem”. Przy radosnych nastrojach, a szczególnie przy śmiechu razem z ustami rozszerza się i nos.

Mimika ust.

Usta mają różne funkcje do spełnienia. Służą one do;

1. badania pożywienia za pomocą smaku,
2. mechanicznego rozdrabniania pożywienia,
3. pomocy przy oddechaniu, jeżeli drogi oddechowe w nosie są zwężone, lub zatkane,
4. wyrażania myśli i uczuć za pomocą mowy i mimiki,
5. w przenośnem znaczeniu jako broń do walki (człowiek w gniewie często pokazuje zęby i zagraża tem osobie, do której czuje nienawiść).

Usta obramowane są wargami, które tworzą szczelinę ustną. Kształt ich zależny jest od muskulatury, wymawianych słów i liter, oraz poszczególnych nastrojów i wzruszeń, jakim podlegamy. W depresji, chorobie, przerażeniu itp. szczelina ustna tworzy łuk, przyczem kąty ust są skierowane w dół. Obwisłe kąty ust są oznaką depresji bezczynności umysłowej, zmęczenia, tępoty umysłowej, trudności w oddechaniu itd. U osób upośledzonych umysłowo razem z obwisłością kątów ust łączy się obwisłość szczęki dolnej, przyczem nieraz z półotwartych ust sączy się ślina.

Przy wzruszeniu kąty ust się nieco podnoszą. Zdarza się to tak przy śmiechu, jakoteż przy odczuwaniu bólu, przyczem można zauważyć często drganie naokoło kątów ust, skierowane w górę.

Zaciśnięte usta, wąskie wargi, podniesiona broda są oznaką wstrzymywanej czynności duchowej, lub duchowego wzruszenia. Ten wyraz twarzy spotykamy u ludzi energicznych o wybitnej umysłowości, stanowczych, lecz surowych.

Czerwień warg jest właściwością spotykaną tylko u człowieka. Intensywna czerwień warg świadczy o zdrowiu, natomiast bladość każe wnioskować, że dana osoba jest chora. Bladość warg występuje również w omdleniu i przy wzruszeniach

duchowych, natomiast przy duszności, odczuwaniu braku powietrza, czerwień warg przyjmuje kolor sinawo-czerwony, a nawet niebiesko-czarny.

Normalnie gdy jesteśmy w spoczynku usta są zamknięte. O ludziach, którzy mają stale usta nawpół otwarte, możemy sądzić, że albo mają w nosie drogi oddechowe zwężone lub zatkane, wskutek czego muszą oddychać ustami, albo są to ludzie o małej inteligencji.

U dzieci i młodych ludzi ta część wargi górnej, która znajduje się między czerwienią wargi a podstawą nosa, przechodzi łagodnie w policzki. U starszych ludzi natomiast jest ona odgraniczona od policzka, brózdą nosowo-wargową rozpoczynającą się od skrzydełek nosowych i biegnącą naokoło kątów ust. Brózda ta pogłębia się przy śmiechu, a u dzieci zaznacza się czasem przy silniejszych afektach.

Broda odgraniczona jest od wargi dolnej poprzeczną brózdą w formie łuku, zwróconego wierzchołkiem ku górze. Znajduje się ona zwykle w miejscu odpowiadajacem wysokości dziąseł. U niektórych ludzi występuje na brodzie dołek spowodowany zaczepieniem w tem miejscu poszczególnych mięśni o skórę. Broda jest szczególnem znamieniem człowieka, gdyż zwierzęta takiego kształtu brody nie mają. Przy twarzach prognatycznych (szczeka górna, nos i usta w stosunku do czoła i brody wysunięte wprzód), brózda ta jest mało rozwinięta. U ludzi w podeszłym wieku, którym powypadała już znaczna ilość zębów, broda staje się szpiczasta, występuje wprzód i zbliża się do nosa. Usta wciągają się do środka, a naokoło nich tworzą się promieniste brózdy i fałdy. Poza tem często tworzą się u takich ludzi fałdy i brózdy biegnące skośnie od kątów ust w dół.

Broda silnie rozwinięta i ostro odgraniczona brózdą od wargi dolnej, świadczy o energji, sile duchowej i silnej woli. Często można zauważyć, że niektórzy ludzie przy natężonej uwadze brodę podnoszą, przyczem układa się ona wtenczas w drobne okrągłe fałdy. Taksamo podnoszą ludzie brodę, gdy wstrzymują się z wypowiedzeniem słów, które cisną się im na usta, oraz gdy starają się zwalczyć opanowujące ich wzruszenie, lub wzburzenie, szczególnie wtenczas gdy zbiera im się na płacz.

Usta są bardzo wrażliwe na wszelkie nastroje i wzruszenia, jakim podlegamy. Najtrudniej udaje się nam opanować mimikę ust, dlatego też wszelkie choćby najmniej widoczne ruchy ust mogą nam zdradzić nastrój duchowy człowieka obserwowanego.

Brak naprężenia mięśni w okolicy ust, fałdy rozlewne, usta nieco otwarte, nieznaczny odstęp między górnym a dolnym rzędem zębów oznacza zupełną beczynność fizyczną i umysłową. Cała twarz wtedy się wydłuża, wskutek obwisłości mięśni ustnych, a szczególnie brody. Taki wyraz twarzy występuje albo chwilowo przy bardzo dużem zmęczeniu, słabości, jak również przy bezmyślności, wogóle przy depresyjnych stanach duchowych, albo też osiada się na stałe, gdy wyżej wymienione stany duchowe zmieniają się w długotrwałe nastroje. W tym ostatnim wypadku oznacza to ludzi leniwych tak pod względem umysłowym jak i fizycznym, a czasem także słabowitych, wzgl. idjotów.

Silnie zaciśnięte usta są wyrazem energji i zdecydowania, a jeżeli kąty ust są przytem opuszczone w dół, również wstrzymywanej namiętności.

Silnie zaciśnięte zęby i szczęki przy kureczowem drganiu warg świadczą o silnem zdenerwowaniu i wzruszeniu. Usta przytem albo są zamknięte, zaciśnięte tak — że czerwień warg mniej lub więcej znika, albo też znacznie wydłużone, wskutek czego pokazują się zęby.

Przy wzruszeniu i silnym bólu może się zdarzyć, że usta na zmianę raz się zaciskają a raz wydłużają.

Zamknięte usta i zamknięte szczęki w ten sposób, że górny i dolny rząd zębów są zwarte, a głowa podniesiona, są wyrazem samopoczucia połączonego z surowością.

Zamknięte wargi, a otwarte rzędy zębów oznaczają samopoczucie połączone z łagodnością i skłonność do protegowania. Tacy ludzie zwykle mają górną wargę dłuższą od dolnej, gdyż spowodowane to jest właśnie przez otwarcie zębów przy zamkniętych wargach.

Zamknięte wargi, głowa cofnięta w tył, powieki nawpół przymknięte oznaczają wytworność, wzgl. jej udawanie. Taki wyraz twarzy można szczególnie zauważyć u lokajów.

Jak już na wstępie zaznaczyliśmy przy nastrojach radosnych kąty ust są podniesione do góry, zaś przy nastrojach depresyjnych opuszczone w dół. Przy nastroju depresyjnym razem z opuszczeniem kątów ust w dół, obniżają się także policzki, broda odgranicza się wyraźnie od dolnej wargi, brwi są nieco ściągnięte i niższe, a na czole zaznaczają się lekko fałdy pionowe.

Przy nastrojach radosnych razem z podniesieniem kątów ust podnoszą się również policzki, twarz cała jest ożywiona. Wskutek podniesienia policzków pogłębia się bródka pod dolną powieką, brwi się podnoszą, a czoło wygładza. Również usta

nieco się rozszerzają, wykazując tendencję do śmiechu, przyczem mogą się rozchylić, a wtedy uwidacznia się górny rząd zębów.

W uśmiechu rozróżniamy kilka stopni, poczynawszy od lekkiego wydłużenia kątów ust, wzgl. wystąpienia małego dołka na policzku, a skończywszy na rozciągnięciu ust, które niewiele odróżnia się od śmiechu. Jeżeli przy uśmiechu usta są silnie rozciągnięte, lecz wargi zamknięte, to uśmiech taki jest wymuszony, wzgl. wywołany został przez zakłopotanie. Często przy wymuszonym uśmiechu usta rozciągają się tylko w jedną stronę.

Przy pełnym śmiechu bródka nosowo-wargowa znacznie się pogłębia, a policzki podnoszą się i nabrzmiewają, skrzydełka nosowe się rozszerzają i podnoszą, wargi się zwężają i rozchylają, wskutek czego uwidacznia się górny rząd zębów. Przez podniesienie policzków napręża się skóra na brodzie powodując wydłużenie i wysunięcie się jej w przód. Równocześnie tworzy się między policzkiem a brodą lekkie zagłębienie, tak — że broda linją łukowatą zlewa się z policzkiem, przytem oczy się cośkolwiek przymykają, a na zewnętrznych kątach oczu, szczególnie u starszych ludzi, występują promieniste fałdy, zwane kurzemi łapkami. Ponadto przy bardzo silnym śmiechu występują na czole pionowe fałdy, brwi się ściągają, na siodełku nosa zarysowuje się pozioma fałda, dźwigacz skrzydeł nosowych i górnej wargi podnosi oprócz skrzydełek nosowych również i górną wargę, co nadaje twarzy wyraz bólu podobny do wyrazu twarzy osoby płaczącej, zwłaszcza kiedy przy tego rodzaju śmiechu występują łzy.

Śmiech filuterny można poznać po niesymetrycznym kształcie dolnej wargi, która z jednej strony jest nieco znizona, wskutek czego otwór ust

w tem miejscu jest szerszy, przytem powieki są przymrużone, a głowa odchyłona nieco w tył.

Przy śmiechu z zawstydzenia oczy i głowa są opuszczone, a wzrok skierowany skośnie w dół.

Przy śmiechu uciesznym usta są rozwarte szeroko, widoczny jest nie tylko górny ale także i dolny rząd zębów, pozatem oczy są otwarte i połyskujące. Jeżeli jesteśmy w nastroju radosnym, który z jakiegokolwiek względu staramy się stłumić, przybieramy sztucznie surowy wyraz twarzy, brwi są ściągnięte, a wargi silnie zaciśnięte. Uśmiech zdradza jednak lekkie drganie naokoło kątów ust.

Przy śmiechu wzrok jest zasadniczo skierowany do przodu. Ludzie, którzy się śmieją, a przytem wzrok kierują w bok, robią wrażenie nieszczerých, przebiegłych. U kobiet może to oznaczać kokieteryję.

Śmiech szyderczy objawia się w ten sposób, że ogarniamy wzrokiem osobę, której urągamy, krzywimy nos, sam śmiech przesadzamy, a szczękę dolną cośkolwiek wysuwamy w przód.

Ludzie, którzy bez przyczyny często się śmieją, robią wrażenie głupkowatych. U takich ludzi powstają z czasem na policzkach rysy trwałe w postaci kilku brózd, mniej więcej równoległych do brzozy nosowo-wargowej.

M i m i k a p ł a c z u : jest podobna do mimiki śmiechu z tą różnicą, że brwi są ściągnięte i biegną skośnie w dół jak przy silnym bólu. Kąty ust są opuszczone, a przy silnym płaczu usta przyjmują kształt czworokąta. Skrzydełka nosowe są ściągnięte w dół, broda podniesiona, a mięśnie brody naprężone.

M i m i k a g n i e w u : Oczy są szeroko rozwarte, zęby mocno zaciśnięte. Przy silnym napadzie gniewu górny i dolny rząd zębów wzajemnie

o siebie się ocierają, wywołując charakterystyczne zgrzytanie, wargi są rozchylone i daleko w szerz rozciągnięte, wskutek czego pokazują się zęby, broda wysunięta w przód, ostro zarysowane kontury mięśnia czołowego i żwacza, jakoteż szczęki dolnej.

Przy wstrzymywanym gniewie zęby i wargi są mocno zaciśnięte, skierowane do wewnątrz, dolna warga wraz ze szczęką dolną wysunięta w przód, okolica oka układa się w groźne fałdy, spowodowane przez skurczenie się zewnętrznego mięśnia okrężnego oka, na czole występują pionowe brózdki, powieki są szeroko rozwarte.

Gniew jest wzruszeniem, które jak wszystkie inne wzruszenia powoduje chwilowe zaburzenie umysłu. Przy szczególnie silnym napadzie gniewu ruchy są nieskoordynowane, nieuporządkowane, mięśnie drżą, a twarz cała jest wykrzywiona.

Mimika fizycznego bólu: Stopień bólu poznajemy po większem lub mniejszem natężeniu mięśni. Lekki i chwilowy ból wyrażamy tylko przez zagryzanie warg. Silniejszy ból powoduje prócz zagryzania warg jeszcze rozszerzenie (wydłużenie) ust i silne zmrużenie oczu, albo też cierpiący wydaje krzyk bólu, usta się szeroko otwierają i wykrzywiają. Przy bardzo silnym bólu cała twarz się przeciąga, a oczy i usta na zmianę szeroko się otwierają i zamykają, albo też usta wydłużają się tylko z jednej strony, a oczy są silnie obrócone w bok lub w górę. Czasem gdy ból staje się bardzo przejmujący, może nastąpić nagłe odprężenie mięśni, jak przy wyczerpaniu fizycznym i zahamowanie czynności serca.

Mimika przy natężonym wysiłku fizycznym: objawia się podobnie jak przy bólu (porównaj z mimiką oka). Wysiłek

fizyczny (do wykonania jakiejś pracy potrzebne jest natężenie wszystkich sił) odczuwamy zawsze mniej lub więcej boleśnie. Zaciskamy więc wtedy mocno szczęki, wargi są rozciągnięte i naprężone, policzki podniesione, czoło i okolica oczu mocno sfaldowane. Przy większem natężeniu fizykiem brwi ściągnięte są skośnie w dół jak przy bólu i wyraźnie zarysowuje się mięsień szyjny (platysma myoides).

Mimika przy wyczerpaniu fizycznym: Zwykle po natężonym wysiłku fizycznym następuje wyczerpanie. Objawia się ono w odprężeniu mięśni twarzowych, oczy są przymknięte, usta otwarte, kąty ust opadnięte w dół, skrzydełka nosowe zwężone i niżone, a cała twarz się wydłuża.

Mimika lęku, bojaźni: Szczęki obwisłe, mięśnie naokoło ust wydają się jakby sparaliżowane, usta otwarte, kąty ust opadnięte w dół, fałd nosowo-wargowy zatarty, słabo występujący, oczy szeroko rozwarte, brwi podniesione do góry i skośnie ściągnięte w kierunku zewnętrznych kątów ust, a cała postać stara się przyjąć postawę zmniejszoną, skuloną. Często przytem występuje drżenie całego ciała, które jeżeli obejmuje również żwacz i mięsień skroniowy, powoduje t. zw. szczękanie zębami.

Mimika przy doznaniu nagłych i niespodziewanych wrażeń: Dolna połowa twarzy obwisa, usta są otwarte, szczęka dolna opada, kąty ust niżone, skrzydełka nosowe zwężone i opadnięte, wzrok skierowany w kierunku skąd pochodzi doznane nagłe wrażenie.

Mimika smaku: Przyjemny smak (słodki) wyrażamy mimicznie podobnie jak przy

ssaniu i radosnym nastroju. Wargi są zamknięte i wskutek ssania przylegają do szczęk, przyjmując płaski kształt, dolna warga wciągnięta nieco do środka. Często tworzy się wtedy na wardze górnej podłużna bródka, skóra na brodzie marszczy się w okrągłe fałdy, policzki i kąty ust się podnoszą, szczeka dolna podniesiona i ostro się zarysowująca, bródka nosowo-wargowa pogłębiona jak przy uśmiechu, na zewnętrznych kątach oczu powstają zmarszczki (kurze łapki), połysk oka wzmocniony.

S m a k n i e p r z y j e m n y: Staramy się go odepchnąć od siebie. Mimika jest podobna do mimiki cierpienia. Wargi są wywrócone na zewnątrz i wykrzywione, otwarte i przyjmują kształt czworokąta. Skrzydełka nosowe się podnoszą, fałd nosowo-wargowy pogłębia się, szczególnie w górnej części, oczy są zamknięte, na nosie występują poprzeczne fałdy, brwi ściągnięte skośnie w dół. Przy bardzo silnym nieprzyjemnym smaku występuje również mięsień szyjny (*platysma myoides*).

N i e s m a k : Jeżeli np. coś nie trafia do naszego gustu, wyrażamy to przez wysunięcie dolnej wargi, obniżenie kątów ust i skrzywienie nosem.

N a s y c e n i e zarówno fizyczne jak i duchowe: Mięśnie twarzy są odprężone, policzki opadnięte, wzrok skierowany w dal, rozmarzony. Podobnie objawia się zmęczenie, przy którym również następuje odprężenie mięśni twarzowych.

P r z e s y t : Krzywimy nos i podnosimy górną wargę. Niekiedy wysuwamy dolną wargę podobnie jak przy nieprzyjemnym smaku. Taki wyraz ust zresztą wyraża również nudę i uprzykrzenie, a jeżeli występuje w większym stopniu, również obrzydzenie i pogardę.

D a s a n i e : Głowa i wzrok opuszczone w dół, wargi zamknięte, policzki opuszczone i wysunięte w przód. Zauważyć to możemy szczególnie u dzieci.

W y r z u t i n i e u k o n t e n t o w a n i e : Głowa opuszczona w dół, wzrok skierowany na osobę, która uczyniła niesłuszny zarzut, wargi zamknięte i wysunięte w przód, policzki opuszczone.

Z a m i ł o w a n i e d o j a k i e j s c z y n n o ś c i :

Jeżeli zauważymy u starszych ludzi usta wysunięte w przód przy wykonywaniu jakiejś czynności, to oznacza to, że oddają się tej czynności z oddaniem, zamiłowaniem i powagą.

AUGUSTYN CHRISTOPH,
starszy przodownik.

Z działalności Policyjnego Klubu Sportowego.

W ubiegłym roku nie miał Policyjny Klub Sportowy do zanotowania poważniejszych imprez wzgl. też szczególniejszego rozwoju, gdyż nie dysponował takimi środkami materjalnemi, jak w latach poprzednich.

Dochody z imprez w związku z kryzysem gospodarczym znacznie zmalały, a składki zostały blisko o połowę zmniejszone, to też zarząd niełatwe miał zadanie, aby uprawiane w klubie sporty utrzymać na dobrym poziomie.

Ilość członków funk. policji wynosi obecnie około 1800, z tego wynika, że prawie jedna czwarta część funk. policji nie jest członkami P.K.S. Z uwagi, że składki miesięczne zostały znacznie obniżone, należy się spodziewać, że wszyscy funkcyj-

narjuszcie przystąpią na członków klubu, popierając w ten sposób zarząd w jego zamierzeniach.

Pożądanem byłoby również, aby funkcjonariusze z Katowic i okolicy, którzy mają dorosłe dzieci chcące uprawiać sport, zgłaszali je do klubu, a nie zezwalali im, jak to częstokroć ma miejsce, na należenie do innych klubów.

Działalność w poszczególnych sekcjach przedstawia się jak następuje:

I. Sekcja Piłki Nożnej

ma 56 zawodników zgłoszonych w Śl. O. Z. P. N. Zawodnicy grają w 4 drużynach, w tem 2 drużyny młodzieży.

Pierwsza drużyna grając w r. 1931 w Lidze Śląskiej spadła do klasy A, bowiem przed rozpoczęciem mistrzostw utraciła kilku dobrych zawodników.

Zawodów o mistrzostwo rozegrała pierwsza drużyna 22, wygrywając 4, remisując 6, przegrywając 12.

W zimie brała pierwsza drużyna udział w rozgrywkach o puchar firmy „Juvelja” i uzyskała 4. miejsce na 8 klubów.

Zawodów przyjacielskich rozegrano 12, z tego 7 wygranych, 5 przegranych.

II. Sekcja Narciarska

w sezonie 1931/32 brała udział we wszystkich zawodach i imprezach organizowanych przez Śląski Klub Narciarski w Beskidach Śl., uzyskując poważne wyniki. Między innemi wzięły udział dwie drużyny w tradycyjnym rajdzie „Barania — Równica”, uzyskując w ogólnej klasyfikacji V. miejsce (trasa 40 klm).

Do zawodów o mistrzostwo Polski stanęło 7 zawodników, do zawodów eliminacyjnych, organizo-

wanych na Baraniej Górze — 12, przyczem najlepszy osiągnął IV. miejsce.

Sekcja przeprowadziła w dniu 15 marca br. zawody narciarskie na Baraniej Górze o mistrzostwo Policii Wojew. Śl. w kategoriach:

Bieg na trasie 12 km. (Bieg ten zgłoszony był również o odznakę za sprawność P. Z. N.).

Bieg zjazdowy na trasie 2½ km.

Bieg na 14 km ze strzelaniem.

Tytuł mistrza na rok 1932 zdobył poster. Błanik Dominik.

Do posiadanych odznak za sprawność przez członków sekcji w ilości 1 złotej, 9 srebrnych i 9 brązowych zdobyto w czasie mistrzostw 5 złotych, 7 srebrnych, 11 brązowych — tak, że ilość dotychczas zdobytych odznak za sprawność P. Z. N. wynosi: 6 złotych, 16 srebrnych i 20 brązowych.

III. Sekcja Szermiercza

zgłosiła do zawodów szermierczych Okręgowego Ośrodka P. W. i W. F. w dniu 11 kwietnia 1931 r. pięciu zawodników.

Poster. Paszek Karol zajął w tych zawodach we florecie i szabli I. miejsce, — poster. Radecki Ludwik VI. miejsce, poster. Kaczmarczyk Antoni VIII. miejsce, poster. Witlewski Czesław IX. miejsce.

W zawodach o mistrzostwo Polski klasy B w Warszawie w dniach 25 i 26 kwietnia 1931 r. brał udział poster. Paszek, zdobywając na kilkudziesięciu zawodników I. miejsce we florecie oraz III. miejsce w szabli i tamsamem przeszedł z klasy B do klasy A.

W dniu 17 maja 1931 r. zorganizowała sekcja drużynowe zawody szermiercze na szable w Kato-

wicach, między Policyjnym Klubem Sportowym w Warszawie a reprezentacją Śląska z wynikiem 4 : 12.

IV. Sekcja Bokserska

W roku 1932 Sekcja Bokserska przeprowadziła ogółem 21 zawodów przeważnie poza Katowicami z czego wygrano 13, przegrano 5 i 3 zawody wypadły remisowo.

W tym roku zawodnicy boks. wzięli udział w indywidualnych mistrzostwach okręgowych juniorów i seniorów i mistrzostwach indywidualnych Polski. Oprócz tego w mistrzostwach drużynowych wzięły udział 2 drużyny.

W mistrzostwach indywidualnych juniorów zdobył tytuł mistrza Okręgu Śl. na rok 1932/33 w wadze koguciej Rajwa Stanisław, w mistrzostwach indywidualnych seniorów zdobył tytuł mistrza Okręgu Śl. na rok 1932/33 w wadze półciężkiej Wystrach Teodor, a startując w indywidualnych mistrzostwach Polski zdobył zaszczytny tytuł „mistrza wagi półciężkiej”.

W drużynowych mistrzostwach okręgu Śl. zdobyła drużyna I. Polic. K. S. tytuł „Mistrza drużynowego okręgu Śl. na rok 1932/33” i temsamem zakwalifikowała się do mistrzostw drużynowych Polski.

V. Sekcja Lekkoatletyczna

nie organizowała ze względów oszczędnościowych żadnych zawodów, ograniczając się do wysyłania zawodników na imprezy urządzone przez inne związki.

W biegu narodowym w Warszawie zajął poster. Mitas Józef na 380 startujących 38 miejsce, a pierwsze zajął jako policjant i otrzymał nagrodę Komendanta Głównego Policji Państwowej.

VI. Sekcja Kolarska

zorganizowała we wrześniu 1931 r. zawody kolarskie na trasie Katowice—Mureki—Krasowa—Mysłowice—Katowice, a to dla seniorów na dystansie 100 klm, dla juniorów 20 klm, niestowarzyszonych 27 klm i dla policji 30 klm. Pozatem wysyłała sekcja zawodników na imprezy kolarskie organizowane przez inne kluby.

VII. Sekcja Ciężkoatletyczna

zorganizowała we wrześniu 1931 r. zawody zapasnicze o mistrzostwo Katowic o puchar przechodni prezydenta miasta Katowic Dr. Kocura.

W zawodach o mistrzostwo Polski brało udział dwóch zawodników. Ponadto rozegrano zawody międzyklubowe z K. S. „Slavia” w Rudzie, z K. S. „Samson” w Kochłowicach oraz dwukrotnie z T. G. Sokół II Katowice.

VIII. Koło Katowickie Sekcji Szachowej

rozegrało następujące zawody o mistrzostwo, a mianowicie: z Klubem Szachowym Mysłowice z wynikiem 6 : 0, z klubem szachowym Janów $3\frac{1}{2}$: $2\frac{1}{2}$, z klubem szachowym Katowice 1 : 5, z klubem szachowym Sosnowiec $\frac{1}{2}$: $5\frac{1}{2}$. Przyjacielski mecz szachowy rozegrano z klubem szachowym Tychy z wynikiem 8 : 4.

IX. Sekcja Tenisowa

rozegrała zawody międzyklubowe z K. S. Raket Katowice, z K. S. Wiktorja Częstochowa, z K. S. Rozdzień i K. S. Stadjon Król. Huta. W b. r. sekcja tenisowa brała udział w rozgrywkach o mistrzostwo klasy B.

Zawody konne Policji Wojew. śl. w 1932 r.

Dnia 16 maja 1932 r. urządzono w Katowicach wiosenne zawody konne z udziałem 40 koni i jeźdźców.

W konkursie lekkim zajął:

poster. Marszycki na Obietnicy I. miejsce,
st. post. Sobkowiak na Bryndzie II. miejsce,
przod. Wieczorek na Kokietce III. miejsce,

W konkursie średnim zajął:

st. przod. Pielok na Kapralu I. miejsce,
poster. Binczak na Nimfie II. miejsce,
st. post. Pudełko na Nance III. miejsce.

W Gymkhanie — nagrody uzyskali:

post. Smółka — st. poster. Raszyk i poster.

Głogowski.

W dniu 19 czerwca 1932 r. urządzono z okazji 10-lecia Policji Wojew. Śl. zawody konne z tym samym programem jak w dniu 16 maja 1932 r., w których uzyskali nagrody honorowe jak następuje:

W konkursie lekkim: 1. st. post. Szymmel na Insurgencie, 2. przod. Cholewa na Lechu, 3. poster. Rusek na Nerwusie, 4. przod. Wielewski na Kędzierzawym, 5. post. Komarek Emil na Intrygancie.

W konkursie średnim: 1. poster. Binczak na Nimfie, 2. st. post. Raszyk na Nobile, 3. st. przod. Dziuba na Generale, 4. post. Kwosek na Hetmanie, 5. st. przod. Pielok na Kapralu,

Obecny skład zarządu, wybrany na walnem zebraniu w dniu 27 lutego 1932 r. przedstawia się jak następuje:

podinspektor Jeziorski Józef — prezes,
nadkomisarz Duda Franciszek — I. wiceprezes,
st. przodow. Antoszewski Jan — II. wiceprezes,
st. przod. Christoph Augustyn — sekretarz,
st. przod. Szuła Izydor, przod. Klein Jan, zastępcy sekretarza,

st. przod. Zimnik Stanisław — skarbnik,
 przodow. Kalus Robert — zast. skarbnika,
 st. post. Richter Alfons — gospodarz,
 st. przod. Tyc Roman — kronikarz.

Kierownikami sekcji zostali wybrani:

st. przod. Warwas Wilhelm — piłki nożnej,
 przodow. Kocur Ferdynand — bokserskiej,
 komisarz Maślanka Józef — lekkoatletycznej,
 st. przod. Rzyman Franciszek — narciarskiej,
 komisarz Zientek — ciężkoatletycznej,
 aspirant Kubaczka — szachowej,
 nadkomis. Piechaczek Ignacy — pływackiej,
 nadkomis. Hostyński Jakób — szermierczej,
 komisarz Niżankowski Roman — tenisowej,
 urzędnik Matuszek Jacek — strzeleckiej,
 podkomis. Lacheta — kolarskiej.

Do komisji rewizyjnej wybrano komis. Reichenbacha Alojzego, podkomis. Guziura Ferdynanda i przod. Frączka Józefa.

AUGUSTYN CHRISTOPH,
 starszy przodownik.

Państwowa Odznaka Sportowa.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27. czerwca 1930 r. została ustanowiona Państwowa Odznaka Sportowa. Celem Państwowej Odznaki Sportowej jest podniesienie sprawności fizycznej najszerzych warstw społeczeństwa oraz podtrzymanie tej sprawności przez najdłuższy okres życia. Państwowa Odznaka Sportowa dzieli się na trzy klasy: brązową, srebrną i złotą. W każdej klasie istnieją cztery stopnie. Odznakę każdej klasy i stopnia nadaje się na okres dwuletni. O każ-

dy następny stopień lub klasę należy się ubiegać w ciągu okresu dwuletniego ważności odznaki przez poddawanie się okresowym próbom sprawności fizycznej. W wypadku niepoddania się próbie w przepisany terminie albo nieosiągnięcia przy próbie dodatniego wyniku, traci się prawo do noszenia odznaki. Odznaczeni odznaką złotą czwartego stopnia zachowują prawo noszenia jej bez obowiązku poddawania się dalszym próbom sprawności fizycznej. Zgłoszenie do prób o P. O. S. należy kierować do właściwych Miejskich lub Powiatowych Komitetów P. W. i W. F., które wskażą gdzie i kiedy odbywać się będą próby, oraz dostarczą druków wymaganych do zgłoszenia. Przy zaliczaniu kandydatów do kategorii wieku, bierze się pod uwagę wiek ukończony w dniu 1. stycznia tego roku, w którym kandydat rozpoczyna próbę.

Kandydaci, którzy nie ukończą w jednym roku całkowitej próby, otrzymują zaświadczenie o wykonaniu ćwiczeń w skład próby wchodzących. Zestawienie wyników, jakie conajmniej musi osiągnąć w poszczególnych ćwiczeniach kandydat do P. O. S. podaje wyciąg z tak zwanego zestawu minimów. W wyciągu zestawu minimów uwzględniono tylko te kategorie wieku oraz ćwiczeń, które są potrzebne dla funkcjonariuszów policji. Celem uzyskania odznaki, należy uzyskać wymagane minimum w każdej z sześciu grup z jednego ćwiczenia.

W b. r. uzyskali następujący funkcjonariusze prawo do noszenia P. O. S.

Odznakę złotą:

St. przod. Buk Józef, przod. Grodoń Adolf, st. post. Kołodziej Piotr, st. przod. sł. śl. Rasek Adolf, st. przod. Buchcik Franciszek i st. post. Powiecko Walenty.

Odznakę Srebrną:

Podinsp. Jeziorski Józef, przod. Guiot Władysław, przod. Tyrol Józef, post. Adamski Stanisław, post. Bętkowski Kazimierz, post. Musioł Augustyn, post. Szweda Roman, post. Tomanek Jan, post. Tekeli Teodor, post. Zipser Wiktor, st. przod. Bajorek Stanisław, post. Radzikowski Kazimierz, post. Kugler Bronisław, przod. Hamerlok Alojzy, st. post. Polok Antoni, st. post. Piszczek Stanisław, post. Dyrda Wincenty, post. Przywara Seweryn, post. Pucka Teofil, podkom. Wójcik Jan, st. przod. Warwas Wilhelm, st. przod. Skupień Maksymilian, st. przod. Walder Emil, przod. sł. śl. Mazurek Józef, przod. Szymura Wincenty, przod. Końca Alfred, przod. Kaczmarczyk Jan, przod. Wardas Paweł, st. post. Majcherczak Andrzej, st. post. Grzyb Leopold, post. Suchta Aleksander, poster. Zborowski Antoni, post. Klimek Grzegorz, post. Kiczka Jakób, post. Szymkowiak Michał, post. Wieszołek Augustyn, post. Mendecki Ryszard, post. Piszczalka Gustaw, post. Mikołajczak Wojciech, st. przod. sł. śl. Tyc Roman, st. post. Dublaszewski Jan.

Odznakę brązową:

Przod. Kocur Ferdynand, przod. Zaczek Teodor, st. post. Kuder Teodor, st. post. Wende Zygfryd, st. post. Warta Antoni, poster. Milarski Roman, Morawski Tomasz, Mildner Ryszard, Mlecza Jan, Nawrot Piotr, Nolewajka Józef, Plewnia Reinhold, Paprocki Serafin, Rosiek Błażej, Steindor Karol, Stanosz Ludwik, Szczurek Mieczysław, Słota Franciszek, Smolec Paweł, Ślęzak Jan, Sobik Antoni, Triebler Edmund, Wajda Józef, Wojsyk Jan, Wycisko Józef Dach Piotr, Dyląg Tadeusz, Gibowski Wacław, Glenc Stefan, Gnielka Józef,

WYCIĄG ZESTAWU MINIMÓW

(„tak“ oznacza: do poprawnego wykonania; znak „—“ znaczy, że dana kategoria wieku ćwiczenia tego nie odbywa)

Grupa	Numer ćwiczenia	Wyszczególnienie ćwiczenia	MA 21—34	ME 35—44	MF 45—50	MG ponad 50	U w a g i
pierwsza	1	Gimnastyka	tak	tak	tak	tak	wzorce podaje zał. 2 i 2a
	2	Pływanie	100	100	100	50	metrów, stylem dowolnym
druga	3	Skok wdal z rozbiegu	410	370	350	300	centymetrów prze- ciętna z odbicia nogą prawą i lewą
	4	Skok wzwyż z rozbiegu	120	110	100	90	
	5	Skok o tyczce	210	—	—	—	centymetrów
	6	Skok narciarski	23	21	—	—	metrów
	7	Skok startowy do wody	4"	4"	4.5"	5"	
	8	Skok do wody z wieży lub tramp.	7	7	6	5	punktów
trzecia	10	Bieg 100 m a) na bieżni b) nie na bieżni	14" 15,4"	14,8" 16,2"	18" 20"	20" 22"	

Grupa	Numer ćwiczenia	Wyszczególnienie ćwiczenia	MA 21—34	ME 35—44	MF 45—50	MG ponad 50	U w a g i
trzecia	11	Bieg 400 m a) na bieżni b) nie na bieżni	1'15" 1'23"	1'22" 1'30"	1'35" 1'44"	1'50" 2'	
	12	Bieg 800 m a) na bieżni b) nie na bieżni	2'55" 3'12"	3'10" 3'30"	3'40" 4'	4'20" 4'45"	
	14	Pływanie 100 m	2'15"	2'35"	2'45"	2'55"	stylem dowolnym
	16	Bieg łyżwiarski a) łyżwy wyścig. 500 m b) łyżwy zwykłe	1'5" 1'25"	1'15" 1'35"	1'45"	2'	
czwarta	17	Rzut dyskiem 2 kg	36	34	30	27	metrów, suma rzutów prawą i lewą
	18	Rzut oszczepem 800 gr	47	44	38	33	"
	21	Rzut granatem 500 gr	65	53	49	40	"
	22	Pchnięcie kulą 7,25 kg	13	13	12	11	"
	27	Pięściarstwo	tak	tak	—	—	
	28	Szermierka	tak	tak	tak	—	
piąta	38	Marsz 10 km z obciążeniem 12 kg	1h30'	1h35'	—	—	
	40	Marsz 20 km z obciążeniem 12 kg	3h30'	3h40'	—	—	
	41	Marsz 30 km wojskowy	6h	6h30'	—	—	
	42	2-dniowa wycieczka piesza	60	55	45	40	kilometrów
	43	3-dniowa wycieczka piesza	84	70	60	—	"
	45	Bieg 3 km a) na bieżni b) nie na bieżni	— —	— —	— —	18' 19'30"	
	46	Bieg 5 km a) na bieżni b) nie na bieżni	24' 26'	28' 30'15"	33' 36'	— —	
	49	Bieg narciarski 12 km	1h32'	1h37'	1h40'	1h55'	
	53	Bieg łyżwiarski a) łyżwy wyścig. 10000 m b) łyżwy zwykłe	30' 35'	33' 38'	35' 42'	— 48'	
	54	Jazda na rowerze 20 km	1h10'	1h18'	1h26'	1h34'	
	56	2-dniowy raid konny	120	90	—	—	kilometrów
	59	Pływanie 1000 m	29'	34'	38'	czas dow.	stylem dowolnym
szósta	62	Wioślarstwo „A“	60	60	50	40	kilometrów, wy- cieczka 1 dniowa
	68	Strzelanie z broni krótkiej na 20 m	30	30	28	26	punktów
	70	Strzelanie z broni małokal. na 50 m	70	70	60	55	"
	71	Strzelanie z broni wojsk. na 100 m	35	35	30	25	"
	72	Strzelanie z broni wojsk. na 200 m	25	25	20	17	"

Groborz Stanisław, Jabłoński Wacław, Kosmański Jan, Karwicki Rajmund, Kempa Stanisław, Korczyk Mieczysław, przod. Achtelik Jan, st. przod. Koza Leon, post. Polok Antoni, przod. Jędraszak Alfons, przod. Sapok Piotr, st. post. Markiefka Emil, st. post. Zawadzki Bolesław, Cholewa Franciszek, st. post. sł. śl. Winkler Ignacy, st. post. Feliks Karol, poster. Czerner Szymon, Bogaczyk Leon, Krotowski Jan, Kras Andrzej, Przybylak Paweł, Szparaga Tadeusz, Sadowski Walenty, Matejak Henryk, Napierała Feliks, Nowak Stanisław, Nędza Roman, Tybor Stanisław, Sosnowski Stanisław, Sarnes Ludwik, Kupezyk Jan, Rajchert Łucjan, Rzyman Paweł, Orzażewski Leon, Urbaniak Stanisław, Ziemiński Ignacy, Wilk Franciszek, Szymieczek Antoni, post. sł. śl. Janke Jan.

V. HOSTYŃSKA.

„Rodzina Policyjna“ na Ziemiach Śląskich.

Byt i dobrobyt społeczeństwa nie może opierać się wyłącznie na indywidualnej pracy i działalności jednostek, pozostających pod opieką i korzystających z pomocy Państwa oraz jego urzędów. Siła społeczeństwa leży w jego zbiorowym działaniu i organizacji, które pozwalają wytwarzać dobra doczesne, stanowiące jedną z podstaw bytu społeczeństwa i Państwa. Toteż zależnie od przedmiotu i zakresu zainteresowania różne stany i zawody zrzeszają się, ażeby wspólnymi siłami osiągać cele użyteczności publicznej lub też cele ideowe.

Jedną z takich grup społeczeństwa jest także korpus policyjny wraz z rodzinami. Mamy przed

sobą wiele celów społecznych, niczem nie różniących się od celów, jakie stawiają sobie inne odłamy społeczeństwa, ale ponadto ciążą na nas obowiązki społeczne, właściwe tylko pewnym ugrupowaniom o specjalnym charakterze.

Kto wnuknie głębiej w warunki życiowe policjanta, ten z łatwością stwierdzi, że charakter służby policyjnej różni się wybitnie od cech znamionujących służbę każdego innego funkcjonariusza państwowego; ciężkim jest obowiązek policjanta, a ofiarność jego w służbie dla Państwa i obywatela musi sięgać tak daleko, że i złożenie życia w obronie współobywatela nie śmie powstrzymać go od wykonania powinności służbowej. Setki poległych w służbie funkcjonariuszów policji są najlepszym dowodem, jakich ofiar żąda służba bezpieczeństwa.

Może ktoś zapyta, co wspólnego mają powyższe rozważania z tematem, traktującym o „Rodzinie Policyjnej”. Otóż zmierzają one do tego, że „Rodzina Policyjna”, jak każde inne zrzeszenie społeczne, powinna mieć i ma wytknięte pewne cele, wynikające z charakteru potrzeb ideowych i finansowych. Jeżeli policjant utraci życie w walce z przestępcą, lub też z powodu choroby, to często pozostawi on mniejszą lub większą rodzinę, której zaopatrzenie emerytalne w dzisiejszych warunkach nie wystarczy na zaspokojenie potrzeb życiowych. Czy możemy zatem postawić sobie piękniejszy cel naszej działalności, aniżeli opieka nad najbliższą rodziną po zmarłych funkcjonariuszach, oraz nad inwalidami służby policyjnej? I ten cel jest też w statucie naszej organizacji na pierwszym miejscu uwzględniony. Zastanówmy się nad tem, jakie korzyści moralne i materialne daje tego rodzaju postanowienie statutowe. Ciężkiem byłoby położe-

nie ojca rodziny, który narażając codziennie życie i zdrowie dla dobra współobywateli, żyłby stale pod wrażeniem myśli, że z chwilą, kiedy go zabraknie, rodzina jego będzie cierpiała niedostatek, a dzieci — pozbawione opieki ojcowskiej — mogą zejść na manowce. Jak odmiennem natomiast w podobnej sytuacji jest samopoczucie, jeżeli mamy to przekonanie, że w razie nieszczęśliwego wypadku, sieroty nasze cieszyć się będą gremjalną opieką „Rodziny Policyjnej”, że za nami stoi organizacja, której zadaniem będzie moralnie i materialnie wspierać naszych najbliższych w niedoli! Jest to w naszej grupie społecznej nieocenionym walorem moralnym i należy sobie życzyć, ażeby ten, na pierwszym miejscu postawiony cel statutowy, znalazł jak najszersze zastosowanie w „Rodzinie Policyjnej”. Takie ujęcie sprawy nada nam większą spoistość duchową, opartą na wspólnej ideologii, zdolnej najsilniej scementować naszą grupę społeczną, a mężom naszym doda odwagi do spełnienia nałożonych na nich ciężkich obowiązków.

Jednakowoż wspomniany wyżej cel stowarzyszenia nie jest jedynym; mamy ich więcej i jeżeli nie tak ważnych, to jednak godnych, ażeby były jak najszerszej pielęgnowane.

Mamy w policji około 4500 dziatek. Obowiązkiem naszym jest wychować tę dziatwę na tęgich na duchu i zdrowych obywateli. Warunki zdrowotne, w jakich żyją i dorastają te dziatki — szczególnie na Górnym Śląsku — są bardzo dalekie od ideału; wielkie bowiem ośrodki przemysłowe z ogólnie wiadomych względów wywierają bardzo ujemny wpływ na rozwój fizyczny naszych malutkich. Nie stać nas wprawdzie na utrzymywanie ich stale poza strefą tych ujemnych wpły-

Uroczystość sadzenia drzewek w kole katowickiem stowarzyszenia „Rodzina Policyjna“ w dniu 23. X. 1932 r. w ogródku Oddziału konnego w Katowicach.

wów, ale możemy i musimy umożliwić bodaj tym najbiedniejszym spędzanie w porze letniej kilku tygodni w warunkach, sprzyjających rozwojowi. Hasłem naszym powinno więc być: „Dzieci na wieś”. Niechaj „Rodzina Policyjna” na Śląsku Cieszyńskim, który posiada tak idealne warunki lotniskowe, nie zaniedba niczego, ażeby jak najwięcej kolonij letnich przysposobić rokrocznie dla dziatwy górnośląskiej. Kilka tygodni, spędzonych na kolonjach, przy dobrem odżywianiu, doskonałych warunkach klimatycznych i troskliwej opiece, da korzyści nieocenione. Sądzę, że niema rodziców i członków „Rodziny Policyjnej”, którzy nie docenialiby należycie tej akcji. Trzeba tylko dobrej woli i poświęcenia, ażeby nadać jej jak największy rozmach.

Mając przed sobą statut stowarzyszenia, widzę w jego artykule 4. jeszcze cały szereg innych, bardzo cennych wskazań. Są tam uwzględnione cele finansowe, kulturalno-oświatowe, sportowe itd. Jest wiele ważnych i mniej ważnych i wszystkie powinny być brane pod uwagę w miarę lokalnych warunków i posiadanych zasobów pieniężnych, a razem wzięte winny prowadzić nas do jednego celu, którym jest wszechstronne dobro naszego zrzeszenia.

Statut stowarzyszenia zostałby martwą literą, a cel społeczny samej instytucji nie zostałby osiągnięty, jeżelibyśmy nie wprowadzili w czyn tego, co wytyczyliśmy sobie sami w statucie. Istnieje wiele stowarzyszeń o pięknych celach, ale działalność ich ogranicza się niestety tylko do słów, a niema czynów. Pod względem swej działalności „Rodzina Policyjna” służyć może za wzór innym instytucjom społecznym. Jakkolwiek jest ona zrzeszeniem stosunkowo młodem, a organizacyjnie wymagającym

jeszcze pewnego dociągnięcia, to jednak może ona się poszczycić pięknymi czynami i jest na najlepszej drodze do zrealizowania w pełni swego statutowego zadania. Trzeba jednak, ażeby ideologia „Rodziny Policyjnej” spotkała się z szerszym i głębszym zrozumieniem jej członków, ażeby uznano, że nie wystarczy być członkiem i płacić składkę miesięczną, lecz należy stanąć do pracy ofiarnej, która musi być udziałem wszystkich członków, a nie wyłącznie zarządów. Tam, gdzie brak funduszków, praca musi wytwarzać kapitał i z apelem do pracy pozwalam sobie zwrócić się do wszystkich, którym rozwój „Rodziny Policyjnej” jest bliski.

Po kilku latach istnienia naszego stowarzyszenia będzie na czasie, nakreślić parę słów o jej powstaniu i rozwoju, co powinno dać niejako przegląd minionej działalności i wskazania na przyszłość:

Pierwsze koła stowarzyszenia powstają już w roku 1929 i 1930, jednakowoż rokiem rozwoju jest dopiero rok 1931, w którym istnieje już 21 kół. W tym czasie liczą koła łącznie około 1000 członków zwyczajnych i nadzwyczajnych.

W początkach swojego istnienia rządzą się poszczególne koła bez specjalnego statutu i niema też żadnego organu nadrzędnego, który nadawałby kierunek pracy i nadzorował działalność. Rolę tę spełnia tylko do pewnego stopnia czynnik urzędowy w osobach p. Głównego Komendanta oraz komendantów miejskich i powiatowych.

Mimo takiego stanu rzeczy wzmacnia się na Ziemiach Śląskich idea stowarzyszenia, stan członków wzrasta w roku 1932 do liczby około 1600. Gromadzą się fundusze, jest prowadzona akcja wspierania wdów i sierot, urządza się kolonje letnie dla dzieci i pomnaża się fundusze przez

urządzanie imprez dochodowych itp. (Stan funduszów przy zamknięciu kwartalnym z dniem 30. VI. 1932 wykazuje pokaźne saldo 13 463,64 zł.).

Następuje wreszcie moment, kiedy należy nadać stowarzyszeniu pewną formę prawną i organizacyjną. Dzięki inicjatywie p. insp. Żółtaszka zbiera się 10 stycznia 1932 r. zgromadzenie delegatek kół i wybiera zarząd okręgowy, na którego czele staje pani inspektorowa Żółtaszkowa, jako przewodnicząca. Zarząd Okręgowy uchwała następnie przystąpienie stowarzyszenia do Naczelnego Zarządu Stowarzyszenia „Rodzina Policyjna” Policji Państwowej w Warszawie i już w dniu 13. II. 1932 r. delegatka śląska bierze udział w walnym zebraniu ogólnopolskiej instytucji w Warszawie, składając tam następującą deklarację:

„Przynoszę Paniom pozdrowienia Rodziny Policyjnej Ziemi Śląskiej, której delegatka w tym roku po raz pierwszy ma zaszczyt zasiadać w gronie zrzeszonej Rodziny Policyjnej całej Rzeczypospolitej. Ustrojowa odrębność dzielnic śląskiej miała poniekąd wpływ także na poczynania społeczne i stąd to pochodzi, że Rodzina Policyjna policji państwowej nie miała wpływu na rozwój tej organizacji na Śląsku. W wyniku tej sytuacji Rodzina Policyjna śląska poczynna rozwijać się i organizować w pełni dopiero w roku 1931, a w styczniu roku bieżącego został powołany do życia zarząd okręgowy. Pierwszą uchwałą tego zarządu postanowiłyśmy przystąpić do siostrzanej organizacji i w ten sposób dokonał się na jeszcze jednym odcinku pracy społecznej akt połączenia Ziemi Piastowskich z pozostałymi dzielnicami Rzeczypospolitej, przyczyniając się do zatarcia tu i ówdzie zarysowujących się konturów dawnych granic, narzuconych nam przez zaborców. Prosząc imieniem

śląskiej Rodziny o przyjęcie nas do ogólnej organizacji, mającej już tak bogate tradycje, przyrzekamy szerzyć ideologję Rodziny Policyjnej i współpracować na rzecz jej rozwoju”.

Z chwilą, kiedy dokonano się połączenie okręgu śląskiego z centralnym zarządem, stowarzyszenie nasze otrzymało właściwe formy organizacyjne, przyjęło statut stosowany ogólnie w Polsce i stało się instytucją zarejestrowaną sądownie.

To też fakt połączenia się okręgu śląskiego z siostrzaną instytucją P. P. będzie w rozwoju naszej idei i działalności stanowił ważny moment, o doniosłych następstwach. Hasło „w jedności siła” znajdzie tu swoje potwierdzenie w faktach i to nie tylko w znaczeniu ideowem, ale również finansowem.

Zarząd Naczelny w Warszawie założył w r. b. dom dla sierot po funkcjonariuszach policji, instytucję dobroczynną, której istnienie i utrzymanie możliwem jest tylko przy wspólnym wysiłku finansowym kół całej Rzeczypospolitej. W miesiącu wrześniu rb. umieścił okręg śląski 4 sieroty w zakładzie warszawskim, gdzie otrzymają one bezpłatne utrzymanie i wychowanie do 14. roku życia. Aktem tym uczciliśmy pamięć tych, którzy w ciężkiej służbie bezpieczeństwa, w obronie życia i mienia współobywateli, postradali życie, pozostawiając swe małe dziatki bez dostatecznego zaopatrzenia i powierzając je opiece „Rodziny Policyjnej”.

Ten pierwszy ważny krok w działalności naszego okręgu niechaj będzie początkiem dalszej owocnej akcji! Stańmy wszyscy do pracy, a hasłem naszym niechaj będzie rozwój ideologji „Rodziny Policyjnej” i wcielenia w czyn jej wskazań statutowych!

ALOJZY REICHENBACH,
komisarz.

Wiek i imiona funkcjonarjuszów Policji Woj. Śl.

Wiek funkcjonarjuszów i urzędników Policji
Wojew. Śl. (według stanu z dnia 1. stycznia 1932):

urodzonych w roku 1871 jest	.	.	.	.	1
" " " 1872	"	.	.	.	1
" " " 1876	"	.	.	.	6
" " " 1877	"	.	.	.	1
" " " 1878	"	.	.	.	4
" " " 1879	"	.	.	.	4
" " " 1880	"	.	.	.	10
" " " 1881	"	.	.	.	10
" " " 1882	"	.	.	.	16
" " " 1883	"	.	.	.	24
" " " 1884	"	.	.	.	26
" " " 1885	"	.	.	.	36
" " " 1886	"	.	.	.	47
" " " 1887	"	.	.	.	60
" " " 1888	"	.	.	.	53
" " " 1889	"	.	.	.	66
" " " 1890	"	.	.	.	95
" " " 1891	"	.	.	.	88
" " " 1892	"	.	.	.	80
" " " 1893	"	.	.	.	132
" " " 1894	"	.	.	.	139
" " " 1895	"	.	.	.	151
" " " 1896	"	.	.	.	199
" " " 1897	"	.	.	.	252
" " " 1898	"	.	.	.	212
" " " 1899	"	.	.	.	246
" " " 1900	"	.	.	.	220
" " " 1901	"	.	.	.	122

„	„	„	1902	„	.	.	.	.	33
„	„	„	1903	„	.	.	.	.	24
„	„	„	1904	„	.	.	.	.	31
„	„	„	1905	„	.	.	.	.	28
„	„	„	1906	„	.	.	.	.	21
„	„	„	1907	„	.	.	.	.	7
„	„	„	1908	„	.	.	.	.	4
„	„	„	1909	„	.	.	.	.	1
„	„	„	1910	„	.	.	.	.	1
„	„	„	1911	„	.	.	.	.	2
„	„	„	1912	„	.	.	.	.	1
„	„	„	1913	„	.	.	.	.	2

Imiona chrzestne funkcjonarjuszów i urzędników Policji Woj. Śl. (według stanu z dnia 1. 1. 1932 r.):

Niejednokrotnie słyszy się ciekawe pytanie, które imię (chrzestne) jest najliczniej zastąpione a więc najpopularniejsze w pewnym kraju, mieście lub miejscowości. Na to pytanie daje dokładną odpowiedź (przynajmniej o ile chodzi o imiona funkcjonarjuszów i urzędników Policji Woj. Śl.) następujące zestawienie imion wszystkich oficerów, podoficerów, urzędników i personelu służby pomocniczej Policji Wojew. Śl., według którego pod względem liczebności na pierwszym miejscu stoją Janowie z cyfrą 315, na drugim miejscu Józefowie — 284, na trzecim Franciszkwie — 235, na czwartym miejscu (w znacznym odstępie) Pawłowie — 128, dalej Karolowie — 86, Stanisławowie — 84, Antoniowie — 79, Piotrowie — 59 i t. d.

Adam	11	Alfred	3
Adolf	16	Alojzy	58
Albin	1	Amand	1
Aleksander	12	Anastazy	1
Alfons	15	Andrzej	24

Antoni	79	Franciszek	235
Anzelm	1	Gabrjel	2
Arnold	1	Gedeon	1
Artur	3	Ginter	1
Augustyn	51	Grzegorz	3
Baltazar	1	Gustaw	4
Bartłomiej	1	Gwidon	1
Bazyli	2	Henryk	25
Bernard	6	Herman	7
Błażej	2	Hubert	1
Bogusław	1	Hugon	1
Bolesław	13	Idzi	1
Bonifacy	1	Ignacy	43
Bronisław	12	Izydor	5
Brunon	3	Jacek	1
Cyprjan	2	Jakób	10
Cyryl	1	Jan	315
Czesław	10	Jerzy	20
Daniel	2	Józef	284
Dominik	3	Juljan	4
Edmund	9	Juljusz	6
Edward	16	Karol	86
Emanuel	12	Kasper	2
Emil	15	Kazimierz	9
Emiljan	1	Klemens	5
Engelbert	1	Konrad	11
Ernest	2	Konstanty	5
Eryk	2	Leon	17
Eugenjusz	1	Leonard	2
Eustachjusz	1	Leopold	17
Ewald	1	Ludwik	46
Felician	1	Łucjan	3
Feliks	16	Maciej	5
Ferdynand	6	Maksymiljan	15
Filip	4	Marceli	2
Florjan	5	Marcin	4

Marjan	13	Serafin	3
Melchjor	2	Seweryn	1
Miehał	34	Stanisław	84
Mieczysław	5	Stefan	20
Mikołaj	4	Sylwester	10
Nikodem	4	Szczepan	19
Norbert	1	Szymon	10
Oskar	3	Tadeusz	3
Otton	1	Telesfor	1
Oswald	1	Teodor	28
Patrycjusz	1	Teofil	18
Paweł	128	Tomasz	34
Piotr	59	Urban	2
Pius	1	Wacław	12
Rafał	1	Waldemar	1
Rajmund	5	Walenty	23
Reinhold	1	Walerjan	2
Robert	16	Wawrzyn	8
Roch	3	Wiktor	36
Roman	17	Wilhelm	55
Romuald	3	Wincenty	43
Rudolf	19	Władysław	34
Rufin	1	Wojciech	19
Ryszard	16	Zygfyrd	1
Samuel	1	Zygmunt	4

Mgr. SZEWIECZEK FRANCISZEK.

Najważniejsze zasady polskiego kodeksu karnego.

Przed przystąpieniem do omówienia samego tematu, należało wspomnieć o okresach ewolucji, które prawo karne przechodziło, zanim doszło do obecnej swej formy.

Okresów tych było pięć. Nazwano je 1. okresem zemsty, 2. odwetu, 3. okupu, 4. proporcjonalności (stosunkowości) i analogji (podobieństwa) między przestępstwem a karą, oraz 5. humanitaryzmu (ludzkiego traktowania).

1. Z okresem zemsty spotykamy się u ludów pierwotnych.

W razie wyrządzenia krzywdy człowiekowi pierwotnemu, budził się w nim taki gniew, który nie dopuszczał żadnej rozwagi nad zagadnieniem, jaki powinien zaistnieć stosunek między wyrządzoną krzywdą a wymierzonym sobie przez pokrzywdzonego zadośćuczynieniem.

Przeciwnie człowiek pierwotny, powodowany chęcią ślepej zemsty, wymierza karę krzywdzicielowi, przekraczającą niepomrotnie dolegliwością, wysokością i surowością doznaną krzywdę.

W związku z powstaniem organizacji rodowej wytwarza się zjawisko tak zwanej zemsty krwawej, polegającej na tem, że za pokrzywdzonym człowiekiem rodu ujmuje się cały ród i wywiera swą zemstę nie tylko na samym przestępcy, lecz również i często na całym jego rodzie.

2. W okresie odwetu znajdujemy już pewne zasady i granice do których może się posunąć kara za przestępstwo.

Naczelną zasadą, znaną m. i. już ustawodawstwu Mojżeszowemu, jest „oko za oko”, „ząb za ząb” — a więc kara ma odpowiadać ściśle rozciągłości i wysokości doznanej krzywdy.

W wypadkach zaś, gdy ze względu na rodzaj przestępstwa, rzeczywiste wykonanie odwetu, odpowiadające rodzajowi przestępstwa było niemożliwe, stosowano kary o znaczeniu symbolicznem (obrazowem) np., za kradzież karano odcięciem ręki. Kary takie miały poniekąd i charakter zapo-

biegawczy, stanowiły jednocześnie rodzaj środka zabezpieczającego, w celu uniemożliwienia sprawy ponownego popełnienia takiego samego przestępstwa.

3. Okres okupu stanowił w pewnej mierze opóźnienie rozwoju prawa karnego, z uwagi na to, że wytworzyła się prawnoprywatna konstrukcja kary.

W razie popełnienia przestępstwa, przestępca miał możliwość uwolnienia się od kary, przez świadczenie pewnych z góry ustalonych grzywien, na korzyść pokrzywdzonego lub członków organizacji społecznej, a tem samem utrudniało to państwu ściganie przestępcy w interesie dobra państwa.

Niemniej jednak w odniesieniu do poprzednio naprowadzonych okresów, okres okupu świadczy o pewnem wyzwoleniu się członków danego społeczeństwa z pod hasła ślepej zemsty.

W Polsce spotykamy prawo okupu w tak zwanej „głowszczyźnie”. Polegała ona na tem, że za zabicie chłopą groziła kara oznaczona pewną sumą pieniężną. Dopiero w prawach kardynalnych z roku 1768 zniesiono karę pieniężną za zabójstwo chłopą, i w miejsce tej kary wprowadzono karę śmierci nawet na szlacheica.

4. W okresie proporcjonalności i analogji między przestępstwem a karą, dążeniem ustawodawcy było, by z jednej strony kara była możliwie najściślej dostosowana do ciężkości popełnionego przestępstwa, a z drugiej strony, by kara odstraszała innych od popełnienia danego przestępstwa.

Oдноśnie pierwszego punktu chodziło o to, by zaistniał pewien stosunek między karą a przestępstwem a więc, by za lżejsze przestępstwo wymierzać karę łagodniejszą od kary przewidzianej za przestępstwo cięższe.

Analogja między przestępstwem a karą uwydatniała się w tem, że wymierzano kary ściśle odpowiadające barbarzyństwu różnych zbrodni, ażeby w ten sposób skutecznie odstraszyć członków danej grupy społecznej od popełniania przestępstw.

W tym okresie ciągnącym się od początku XVI wieku aż do końca wieku XVIII wyradza się system niezmiernie wyrafinowanych tortur, które uzmysławia nam w Niemczech konstytucja kryminalna Karola V, znana pod nazwą „Carolina”.

5. Okres humanitaryzmu.

Znalazł on swoje zapoczątkowanie w pierwszej połowie XVIII wieku. Jednakowoż wpływ na ustawodawstwo karne wywarł dopiero z końcem XVIII wieku, gdy na czele tego ruchu w kierunku zreformowania ustaw karnych w duchu uczuć ludzkości stanęli Montesquieu (czytaj Monteskjö), Beccaria (Bekkarja), Voltaire (Wolter).

Zwrócili się oni przeciw karom okrutnym, które zdaniem ich są szkodliwe nawet dla samego państwa.

Państwo bowiem już ze względów etycznych winno unikać tego, by obywatele jego, powodując się poczuciem ludzkości, widzieli w przestępcy nie-szczęśliwą ofiarę okrucieństwa, zamiast winowajcy ponoszącego zasłużoną karę za przestępstwo.

Pod wpływem tego ruchu w ustawodawstwach poszczególnych krajów zaczęły znikać w szczególności kary cielesne kaleczące a nawet i sama kara śmierci.

Nowy kodeks karny polski dostosowany jest w całej swej rozciągłości do panującego kierunku nowoczesnego humanitaryzmu, i to przedewszystkiem przez odpowiednie zestawienie środków karnych.

Kara śmierci przewidziana jest w wyjątkowych jedynie wypadkach, gdy chodzi 1. o najcięższe zbrodnie stanu, jak usiłowane pozbawienie Państwa Polskiego niepodległego bytu, lub oderwanie części obszaru od całego państwa, targnięcie się na życie Prezydenta, 2. o przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa, a więc udział obywatela polskiego w działaniach wojennych obcej siły zbrojnej przeciw Państwu Polskiemu i działanie zbrojne w czasie wojny przeciw Państwu Polskiemu — oraz 3. w szczególnie ciężkich wypadkach zabójstwa.

W przeciwieństwie do innych kodeksów karnych zna tylko 2 rodzaje kary pozbawienia wolności i to karę więzienia oraz karę aresztu, bez dodatkowych obostrzeń jak ciemnica, twarde łóżę, post i inne.

W tem miejscu wspomnieć również należy o instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary i warunkowego zwolnienia.

Wprawdzie ustawodawstwo polskie znało już poprzednio obie instytucje — lecz obecnie zostały one rozszerzone.

W kodeksie karnym przesunięto granicę kary orzeczonej, która ulega zawieszeniu, do 2 lat w przeciwstawieniu do poprzednio dopuszczalnego zawieszenia kary pozbawienia wolności 6 miesięcy.

Skazany ma możność, w wypadkach zasługujących na warunkowe zawieszenie kary, uniknąć odsiadywania kary w więzieniu, a gdy skazany w czasie warunkowego zawieszenia wykonania kary dobrze się prowadzi, skazanie uważa się za niebyłe.

Nawet w wypadkach, gdy przestępca skazany na dłuższą karę pozbawienia wolności, względnie na wypadek, gdy nie zaistniały warunki zawieszenia kary, musi odbywać nałożoną nań karę, to może

przez swoje zachowanie się w więzieniu uzyskać warunkowe zwolnienie przed odbyciem całej kary, o ile odbył już niemniej jak dwie trzecie orzeczonej kary, a najmniej 8 miesięcy zaś skazany na karę więzienia dożywotniego nie mniej niż 15 lat.

Od uznania sądu zależy czy oddać skazanego pod dozór. Zaś sam dozór muszą wykonywać jedynie osoby lub instytucje „zasługujące na zaufanie”. Dozór władzy państwowej mógłby bowiem często uniemożliwić skazanemu podjęcia się uczciwej pracy z uwagi na nieufność społeczeństwa do osoby, którą bezustannie nadzoruje władza policyjna.

W celu zupełnej rehabilitacji przestępcy i umożliwienia mu powrotu do społeczeństwa, wprowadza kodeks polski zatarcie skazania, także według uznania sądu, jeżeli od odbycia darowania lub przedawnienia kary, albo zwolnienia z zakładu zabezpieczającego upłynęło już 10 lat, który to okres w razie skazania na utratę praw liczy się od chwili odzyskania przez skazanego zdolności do nabycia utraconych praw.

Zatarcie skazania pociąga za sobą przede wszystkim usunięcie wpisu o skazaniu z wszelkich rejestrów karnych. Skazany, nawet przesłuchiwany przed sądem, może oświadczyć, że dotychczas nie był za to przestępstwo karany.

Łagodność i ogledność w stosowaniu środków karnych wobec przestępców przypadkowych, rokujących nadzieję poprawy nie może się jednakowoż przerodzić w pobłażliwość i bezkarność wobec przestępców niepoprawnych i przestępców zawodowych, nie może stanowić zachęty do popełnienia przestępstw.

Okoliczności powyższe kodeks polski uwzględnił wprowadzając obostrzenie kary już przy jednokrotnej recydywie, przyczem czasokres możliwości

recydywy skrócono do 5 lat po odbyciu kary w kraju lub **zagranicą** w całości lub przynajmniej w trzeciej części — albo po zwolnieniu skazanego z zakładu zabezpieczającego.

Zaś wobec przestępcy zawodowego lub z nawyknienia sąd może orzec podwyższoną karę, chociażby recydywa nie miała miejsca.

W celu ochrony społeczeństwa przed osobami niepoczytalnymi i przed przestępcami niepoprawnymi, których pozostawanie na wolności zagraża niebezpieczeństwem porządkowi prawnemu, przewiduje kodeks polski środki zabezpieczające.

Środkami zabezpieczającymi są:

1. umieszczenie w zamkniętym zakładzie dla psychicznie chorych, albo w innym zakładzie leczniczym,
2. umieszczenie w zakładzie leczniczym dla alkoholików i narkomanów,
3. umieszczenie w domu pracy przymusowej gdy czyn pozostaje w związku ze wstrętem do pracy — i
4. zamknięcie w zakładzie dla niepoprawnych.

Nadmienić należy, że w domach pracy przymusowej wykonywać muszą pracę również przestępcy na rachunek grzywny (art. 43) w razie jej nieściągalności, wzgl. w razie, gdyby jej ściągnięcie narażało skazanego na ruinę majątkową, a sąd nie zezwoli na wykonywanie pracy na wolności.

Nawiasem wspomnieć należy, że sama grzywna ma przewidziane doniosłe znaczenie w kodeksie polskim.

Przy przestępstwach z chęci zysku ponętnionych należy obok kar wyzbawienia wolności wymierzać grzywnę, chociażby nawet nie przewidzianą dla danego przestępstwa. Nadto w wypadkach przestępstw przeciwko mieniu, lichwy itd., możli-

wość narażenia się na wysoką grzywnę, gdyż aż do 200.000 złotych, może być pewnym hamulcem w przedsięwzięciu różnego rodzaju interesów oszukańczych osobników, których sama kara pozbawienia wolności nie powstrzyma od przestępstwa.

Najradykałniejszym środkiem i prawdopodobnie najskuteczniejszym wobec elementu przestępczego, będzie umieszczenie przestępcy w zakładzie dla niepoprawnych. Art. 84 k. k. nakłada bowiem na sąd obowiązek zarządzenia, umieszczenia w zakładzie recydywisty trzykrotnego oraz przestępcy zawodowego lub z nawyknienia, jeżeli pozostawienie ich na wolności grozi niebezpieczeństwem porządkowi prawnemu. Zamknięcie takie może trwać najmniej przez 5 lat i ponawiane może być również na czasokres nie krótszy aniżeli 5 lat.

Wreszcie wobec osób nieodpowiedzialnych za przestępstwo, wzgl. wobec osób nieulegających karze, oraz w razie umorzenia postępowania, sąd może tytułem środka zabezpieczającego zastosować 1. utratę prawa wykonywania zawodu, 2. utratę praw rodzicielskich lub opiekuńczych i 3. przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa oraz narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

Subiektywizm i indywidualizm w polskim kodeksie karnym.

Kodeks polski stoi na stanowisku subiektywizmu w przedmiocie winy.

Szczególnie zasada subiektywizmu ujawnia się w definicji usiłowania.

Dla wyjaśnienia tych pojęć, — przyczem nadmienić należy, że przeciwstawieniem subiektywizmu jest obiektywizm, zaś indywidualizmu ko-

lektywizni (zbiorowość) — niech służą następujące przykłady:

Sprawca A zamierza zabić osobę B. Strzela do osoby B, leżącej w łóżku, nie wiedząc o tem, że osoba B. już w czasie strzału nie żyła. Z punktu widzenia teorii subiektywnej zachodzi usiłowanie zbrodni zabójstwa z art. 225 k. k., zaś z punktu widzenia teorii obiektywnej naprowadzone przestępstwo nie zachodzi.

Za podstawę bierze się bowiem w zasadzie subiektywizmu faktyczny zamiar sprawcy a więc jego zewnętrzny objaw woli.

Ze stanowiska obiektywizmu przyjmuje się stanowisko przeciętnego obserwatora który, uwzględniając stosunek zachodzący między działaniem sprawcy a zamierzonym skutkiem, ocenia, czy przestępstwo dane było wykonalne.

Według art. 23 § 2 k. k., w którym szczególnie uwydatnia się zasada winy subiektywnej, usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie wiedział, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do dokonania na nim zamierzonego przestępstwa, lub ze względu na użycie środka nie nadającego się do wywołania zamierzonego skutku.

Uznaje więc teoria subiektywna karalność każdego usiłowania. Usiłowaniem zaś jest to, co wedle mniemania sprawcy miało spowodować skutek przestępny.

A chce otruć B — przytem pomylił się i zamiast strychniny daje mu aspiryny. Zachodzi usiłowane zabójstwo — mimo że środek nie nadawał się do wywołania zamierzonego skutku.

Pewna kobieta będąc mniemania, że znajduje się w ciąży, w zamiarze spędzenia płodu zażyła jakiejś niewinnej herbatki. W tym wypadku zachodzi

dzi i brak przedmiotu (płodu) i brak środka nadającego się do spędzenia płodu. Jednakowoż z punktu widzenia teorii subiektywnej zachodzi usiłowanie karalne.

Nie odpowiada za usiłowanie (art. 23 § 3) kto tylko z powodu zabobonu lub ciemnoty wierzył w skuteczność swego działania — przykład: Wieśniak bawarski, chcąc uśmiercić swego sąsiada, modli się w kościele o zesłanie śmierci na sąsiada. Podpadają pod ten przepis także różnego rodzaju rzucania uroków w zamiarze przestępnym.

Wprawdzie kodeks polski za usiłowanie oznacza karę w granicach przewidzianych dla danego przestępstwa, jednakowoż w wypadkach nieudolnego przedmiotu lub nieudolności środka zezwala na zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Dalszym wyrazem subiektywizmu jest przepis art. 15, według którego okoliczności od których zależy wyższa karalność uwzględnia się tylko wówczas, gdy sprawca o nich wiedział albo powinien był wiedzieć. Np.: Sprawca kradnie drogocenny pierścień z brylantami w mniemaniu, że chodzi o tanią imitację. Czyn nierządny z osobą poniżej 15 lat, gdy nie nie wskazywało na tak niski wiek (art. 203).

To samo odnosi się do następstw czynu (art. 15 § 2).

Przystępując do omówienia stanowiska indywidualizmu w przedmiocie winy, przyjętego przez kodeks polski należy zwrócić uwagę na obowiązującą w kodeksie karnym niemieckim zasadę winy kolektywnej wzgl. zbiorowej.

Według § 48 k. k. n. jako podżegacz ulega karze kto umyślnie nakłonił innego do **popelnionego** przezeń przestępstwa podarunkami i t. d. Z brzmienia tego przepisu wynika, że podżegacz

ulegał karze tylko wówczas, gdy ten, którego podżegano, czyn przestępny spełnił. To samo odnosiło się do pomocnictwa.

Według powyższego karalność podżegacza wzgl. pomocnika zależała od tego, czy przestępstwo dane zostało wykonane. Kodeks polski stał na stanowisku odmiennem. Odrzuca on tę akcesoryjną odpowiedzialność za wine, a przyjmuje odpowiedzialność indywidualną, osobistą, podżegacza i pomocnika w granicach ich zamiarów.

Art. 28 mówi bowiem, że podżegacz i pomocnik ponoszą odpowiedzialność w granicach swego zamiaru, niezależnie od odpowiedzialności osoby, która zamierzonego czynu dokonała lub miała dokonać.

W wypadku gdy przestępstwa nie dokonano a nawet nie usiłowano dokonać, podżegacz i pomocnik odpowiadają jak za usiłowanie tego przestępstwa. Jedynie w wypadku gdy nie usiłowano dokonać przestępstwa sąd **może** zastosować do podżegacza i pomocnika nadzwyczajne złagodzenie kary lub ich od kary uwolnić.

Ze szczególną pieczołowitością kodeks karny odnosi się do przestępców nieletnich.

Podniesiono granicę wieku bezkarności do lat 13. Uwzględniając stan psychiczny nieletniego ustawodawca wziął pod uwagę, że nieletni nie ma tak wyrobionej woli jak osoba dorosła, by mógł się oprzeć różnym pokusom, a nadto nie rozumie jeszcze znaczenia kary wzgl. skutków, które kara pociągnąć może dla niego w przyszłości.

Dlatego też myślą przewodnią kodeksu polskiego w stosunku do nieletnich jest, nie karać ich tak jak dojrzałych, lecz wychowywać i poprawiać. Nie zamykać w więzieniach, gdzie otoczenie mogłoby charaktery spacyć, lecz w ostateczności

unieszczać w zakładach poprawczych. Bez rozeznania niema kary — są tylko środki wychowawcze. Przy przestępstwie z rozeznaniem tylko zakład poprawczy wzgl. także tylko środki wychowawcze (art. 71).

W tych wypadkach k. k. n. stosował kary jak wobec dorosłych, łagodząc je tylko według pewnej skali (§ 57 k. k. n.)

Jedynie w dwóch wypadkach, gdy zastosowanie środków poprawczych byłoby niecelowe, i to 1. gdy wdrożono przeciw nieletniemu postępowanie po ukończeniu przez niego 17 lat życia i 2. gdy nieletni miałby dopiero po ukończonym 20 roku życia rozpocząć swój pobyt w zakładzie poprawczym, ustawa nakazuje wymierzenie kary w ustawie przewidzianej z tem, że należy jednakowoż zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

W tem miejscu nadmienić należy, że kodeks polski przy samym wymiarze kary pozostawia wielką swobodę ocenie sędziowskiej, podając jedynie maksymalne i minimalne granice, wśród których orzeczona kara musi się mieścić.

I tak przy niektórych zbrodniach granice te są bardzo rozległe gdyż od 6 miesięcy do lat 15 (art. 215) przy występkach od tygodnia do 5 lat aresztu a nawet tylko grzywna.

Natomiast przy naprowadzonem powyżej nadzwyczajnem złagodzeniu kary, kodeks polski przeprowadza nakaz, że złagodzenie kary może mieć miejsce tylko w wypadkach wskazanych w ustawie (art. 59) ażeby w ten sposób ograniczyć dalsze jeszcze łagodzenie kary, bez dostatecznego uzasadnienia, skoro już i tak w przepisanych granicach kary sędzia może uwzględnić wszelkie te okoliczności, które przemawiają za niższym wymiarem. Zakazuje jednakowoż kodeks karny nawet w wy-

padku nadzwyczajnego łagodzenia kary wymierzania kary aresztu zamiast więzienia, gdy przestępstwo wynikło z niskich pobudek (art. 58 § 2).

Z przepisów części ogólnej należy wspomnieć jeszcze o przepisie art. 2 § 3.

Zasadą jest, że jeżeli w czasie wyrokowania obowiązuje inna ustawa, niż w czasie popełnienia, wówczas stosuje się ustawę nową, dawną wówczas gdy jest względniejsza. Zaś kara orzeczona, lecz niewykonana, nie ulega wykonaniu, jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem, nie jest przestępstwem (art. 2 § 1, § 2).

Natomiast według § 3 artykułu 2, ustawę wydaną z powodu wyjątkowych stosunków faktycznych, stosuje się do czynów popełnionych w czasie jej mocy obowiązującej, choćby nawet straciła moc z powodu zmiany tych stosunków.

Chodzi w danym wypadku o ustawy o charakterze przejściowym. Naprzykład: W pewnym czasie wydano ustawę o zakazie wywozu walut obcych dewiz z kraju, ażeby przeciwdziałać obniżce waluty krajowej. Ustawa ta przewidziana, na pewien czasokres, została uchylona. Mimo to, osoby które dopuściły się przestępnego wywozu walut, będą odpowiadały z tej, aczkolwiek już nieobowiązującej ustawy.

W przeciwnym bowiem razie, ustawv takie o charakterze przejściowym nie miałyby żadnego znaczenia. Przestępca bowiem starałby się przeciągnąć różnemi środkami postępowanie aż do czasu utracenia mocy obowiązującej ustawy, a następnie wychodziłby bezkarnie.

Część szczególna.

Na pierwszy plan części szczególnej wysuwają się zbrodnie stanu, przyczem ustawodawca uwzględ-

niwszy niebezpieczeństwo tych przestępstw dla całości państwa i jego niepodległości w jednym wypadku a w kodeksie przestępstwa te podciągnął pod nazwę zbrodni.

W przestępstwach przeciw interesom zewnętrznym i stosunkom międzynarodowym kodeks polski jako pierwszy w art. 113 — wprowadza sankcję karną za nawoływanie do wojny zaczepnej, uzależniając ściganie, od karalności tego czynu, przez ustawy państwa, przeciw któremu nawoływanie jest skierowane.

Oдноśnie fałszywych zeznań nadmienić należy, że już same fałszywe złożenie zeznań, nawet bez przysięgi jest karalne, o ile tylko składającey zeznania został uprzedzony o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

Z przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości na uwagę zasługuje przepis art. 146, dotyczący karalności osoby, która sama siebie fałszywie oskarża o zbrodnię lub występki przed władzą lub przed urzędem powołanym do ścigania.

Uwolnienie się osoby pozbawionej wolności na podstawie polecenia sądowego, lub prawnego nakazu władzy publicznej, jest występkiem. Przy przestępstwach przeciwko małżeństwu należy nadmienić, że cudzołóstwo nie podlega karze.

Karalnym jest złośliwe uchylanie się od dawania utrzymania osobie najbliższej art. 201, a nawet uchylanie się od łożenia na utrzymanie innej osoby, o ile obowiązek łożenia na utrzymanie został stwierdzony orzeczeniem sądu (np. alimentacja nieśl. dziecka).

W przestępstwach objętych rozdziałem pt. „nierząd”, ustawa uzależnia ściganie zgwałcenia z art. 204 i wykorzystanie stosunku zależności do czynu nierządowego od wniosku osoby pokrzywdzo-

nej — odmiennie od dotychczasowego stanu, gdyż ściganie naprowadzonych przestępstw z urzędu, może często z uwagi na sensację takich przestępstw, być niepożądanem dla samego pokrzywdzonego. Nierządnych czynów dopuścić się można nie tylko względem osoby płci żeńskiej, lecz również i względem osoby płci męskiej a nawet kobieta względem mężczyzny. Obcowanie cielesne osób tej samej płci (pederastja odnośnie mężczyzn, lesbijska miłość odnośnie kobiet), jak również obcowanie cielesne ze zwierzętami (sodomja) jest bezkarne, a jedynie kto z chęci zysku oddaje się osobie tej samej płci do czynu nierządneho, podlega karze więzienia do 3 lat.

Pod ogólnym tytułem „sprowadzenie niebezpieczeństwa powszechnego” objęte zostały zbrodnie podpalenia, zalewu, zawalenia się budowli, katastrofy komunikacji lądowej, wodnej lub powietrznej oraz tzw. zbrodnie dynamitowe zapomocą gazów.

Na uwagę zasługują art. 223 i 224 omawiające przestępstwa przeciwko urządzeniom użyteczności publicznej, a w szczególności utrudnianie komunikacji i utrudnienie lub unieruchomienie działania szpitali itd. ulega karze. Przepisy te mogą mieć znaczenie na wypadek strajków w zakładach użyteczności publicznej.

Z przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu wymienia kodeks tzw. pojedynek amerykański w art. 229, to jest oddanie losowi rozstrzygnięcie pytania, która strona ma odebrać sobie życie. Tak samo namowa i udzielenie pomocy do samobójstwa jest karalne.

Zasadniczo spędzenie płodu jest karalne. Wyjątek zachodzi w wypadku gdy zabiegu dokonał lekarz ze względu na zdrowie kobiety ciężarnej,

lub w wypadkach gdy ciąża była wynikiem shańbienia, zgwałcenia wzgl. kazirodztwa.

Dotychczasowa bezkarność osoby, która nie udzieliła pomocy człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośredniem niebezpieczeństwem dla życia — została art. 247 k. k. uchylona.

Kod. k. niem. znał tylko wykr. z § 360 pkt. 10, na wypadek, gdy kto wezwany przez władzę policyjną albo jej zastępców w razie nieszczęśliwego wypadku lub powszechnego niebezpieczeństwa albo klęski nie uczynił zadość wezwaniu, jakkolwiek mógł bez poważnego niebezpieczeństwa wezwaniu, zadośćuczynić.

W związku z rozwojem środków porozumiewawczych kodeks wprowadza jako przestępstwo, poza występkiem przeciw tajemnicy listowej, także przyłączenie się do przewodu, służącego do podawania wiadomości oraz podstępne uzyskanie takich wiadomości.

Z przestępstw przeciwko mieniu art. 272 k. k. mówi o kradzieży, przywłaszczeniu i uszkodzeniu cudzej rzeczy, przedstawiającej wartość niematerjalną (np. włosy pamiątkowe).

Surowe kary przewiduje kodeks karny za tak zwane przestępstwa na szkodę wierzycieli. W szczególności art. 280 kk. wywołał wiele sprzeciwów w wojew. centralnych, z uwagi na to, że tam każdy kupiec bez względu na to czy drobny, czy o pełni praw musi prowadzić księgowość kupiecką, podczas gdy w innych częściach kraju obowiązek ten istnieje dla kupców o pełni praw zapisanych w rejestrze handlowym.

Urzędnik korzysta z jednej strony ze specjalnej ochrony prawnej, czego wyrazem są w szczególności przepisy o przestępstwach przeciwko wła-

dzom i urzędom art. 125 i inne, z drugiej strony natomiast odpowiedzialność jego za przestępstwa jest podwyższona, i tak w myśl art. 291, jeżeli urzędnik dopuścił się jakiegokolwiek przestępstwa podczas urzędowania lub w związku z urzędowaniem, sąd może mu wymierzyć karę wyższą o połowę od najwyższego wymiaru kary, przepisanego za dane przestępstwo.

WINCENTY GRABIŃSKI, aspirant.

U s t a w a

z dnia 11 marca 1932 r.

o zgromadzeniach.

(Ogłoszona na mocy art. 44 Konstytucji).

Art. 108. ustawy konstytucyjnej zapewnia obywatelom prawo zgromadzania się. Ustawa o zgromadzeniach ma na celu uregulowanie wykonywania tego prawa, daje obywatelom państwa możliwość swobodnego zgromadzania się i dopuszcza wkraczanie władz tylko wtedy, gdy tego wymaga interes publiczny. Postanowienia zawarte w ustawie dają władzom prawo i obowiązek wkraczania w razie zagrożenia spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego w związku z odbywającymi się zgromadzeniami. Ingerencja władz ma się ograniczyć do zarządzeń mających na celu zabezpieczenie spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego i nie ma pozatem krępować swobody legalnie odbywających się zgromadzeń.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. (1) Zgromadzenia dzielą się na :

- a) zgromadzenia publiczne oraz
- b) zgromadzenia niepubliczne, czyli zebrania.

(2) Wszędzie, gdzie ustawa niniejsza mówi o zgromadzeniach bez bliższego określenia, należy przez to rozumieć zgromadzenia publiczne.

Art. 2. (1) Rozróżnia się: a) zgromadzenia w lokalach, oraz b) zgromadzenia pod gołym niebem.

(2) Manifestacje publiczne i pochody podlegają przepisom o zgromadzeniach pod gołym niebem.

(3) Postanowienie ust. 2 ma odpowiednie zastosowanie do przejazdów manifestacyjnych na wozach i samochodach.

Ustawa dzieli zgromadzenia na:

- 1. Zgromadzenia publiczne.
- 2. Zgromadzenia niepubliczne czyli zebrania.

Zgromadzenia publiczne dzieli ustawa na:

- 1. Zgromadzenia pod gołym niebem i 2. zgromadzenia w lokalach.

Jako zgromadzenia publiczne należy uważać wszystkie zgromadzenia niewymienione w art. 18 i 27 czyli zgromadzenie w lokalu, jeśli do udziału w nim dopuszczone są osoby nieznane zwołującym lub przewodniczącemu albo nie będące członkami legalnie istniejącego zrzeszenia, oraz każde zgromadzenie pod gołym niebem.

Przepisom o zgromadzeniach podlegają manifestacje publiczne i pochody oraz przejazdy manifestacyjne na rowerach i samochodach. Różnica między manifestacją a pochodem jest ta, że manifestacja może się odbyć na miejscu a pochód jest ruchomy. Zaznacza się, że pochód może być równocześnie manifestacją. Z pochodem czy manifestacją mogą być połączone przemówienia, obrady itp.

Art. 3. Lokalem w rozumieniu niniejszej ustawy jest wnętrze budynku wraz z ogrodzoną przestrzenią, stanowiącą z budynkiem zamkniętą całość,

Jest obojętne czy zgromadzenie odbywa się w lokalu publicznym lub prywatnym. Zgromadzenie mające być traktowane jako odbywające się w lokalu musi być zwołane do wnętrza budynku. Może jednak mniejsza lub większa ilość uczestników znajdować się przed wnętrzem budynku i brać czynny udział w zgromadzeniu, lecz muszą i oni znajdować się na przestrzeni, stanowiącej z budynkiem zamkniętą całość, np. ogrodzone podwórze, ogród itp. przylegające do budynku, połączone z tymże bezpośrednio bramą, drzwiami itp. Natomiast każde zgromadzenie odbywające się na miejscu niepokrytem dachem, należy uważać jako zgromadzenie pod gołym niebem, chociażby miejsce to było ogrodzone płotem, murem itp.

Art. 4. (1) Władzą, sprawującą nadzór nad zgromadzeniami i zebraniami, jest powiatowa władza administracji ogólnej, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

(2) W miastach, stanowiących osobne powiaty dla celów administracji rządowej, w których funkcje powiatowej władzy administracji ogólnej sprawują prezydenci miast, Minister Spraw Wewnętrznych oznaczy drogą rozporządzenia władze, powołane do nadzoru nad zgromadzeniami i zebraniami. (Starostwa i Dyrekcje Policji).

R o z d z i a ł II.

Zwoływanie zgromadzeń.

Art. 5. Każdy pełnoletni obywatel polski, posiadający zdolność do działań prawnych, może zwoływać zgromadzenie i na niem przewodniczyć.

Na obszarze Górnego Śląska może dopóki obowiązuje Konwencja Genewska, to jest do roku 1937, w myśl postanowienia art. 28 zwoływać zgromadzenie i na niem przewodniczyć osoba nie będąca obywatelem polskim, lecz mająca prawo zachowania zamieszkania na jednej z obu części obszaru plebiscytowego.

Ponieważ zwołujący wzgl. przewodniczący odpowiada przed władzą za przebieg zgromadzenia, wymaga art. 5. ażeby był pełnoletnim, ukończył 21 rok życia i posiadał zdolności do działań prawnych.

Nie zawiera ustawa ograniczeń co do uczestniczenia w zgromadzeniach z wyjątkiem postanowień art. 12 (zakaz uczestniczenia w zgromadzeniach osób uzbrojonych). Niema też zakazu uczestniczenia w zgromadzeniach dla osób małoletnich. Mogą natomiast ustawy szczególne zakazywać uczestniczenia poszczególnym grupom obywateli np. zakazuje rozp. M. S. W. zwoływanie, uczestniczenie i przewodnictwo w zgromadzeniach osobom wojskowym.

Art. 6. (1) O zwołaniu zgromadzenia do lokalu należy zawiadomić władzę na piśmie w takim terminie, aby władza otrzymała zawiadomienie to najpóźniej na 2 dni przed zgromadzeniem.

(2) Jeżeli zgromadzenie ma się odbyć poza siedzibą powiatowej władzy administracji ogólnej, zawiadomienie może być dokonane za pośrednictwem najbliższego posterunku policji państwowej.

(3) Zgłaszającemu wyda władza na żądanie bezpłatne pisemne zaświadczenie zgłoszenia.

Zawiadomienie musi wpłynąć do władzy 2 dni przed zgromadzeniem. Wobec tego musi ono być tak wcześnie wysłane, ażeby je władza w takim terminie otrzymała. Nie wystarczy oddanie zawiadomienia na pocztę lub wysłanie przez posłańca w odpowiednim terminie a ryzyko za dotrzymanie terminu ponosi zwołujący.

Jeżeli zaświadczenie złożono na posterunku policji, obowiązuje ten sam termin a odpowiedzialność za należyte i terminowe zawiadomienie władzy ponosi posterunek policji. Dlatego należy zawiadomienie bezzwłocznie przedkładać Starostwu (Dyrekcji Policji) z uwagą czy zachodzą przeszkody stosownie do postanowień art. 9 ust. 1. Przy przyjmowaniu zawiadomień należy zważać, czy odpowiadają przepisom art. 8-go. O zgromadzeniach odbywających się w siedzibie władzy, nie można zawiadomić za pośrednictwem policji.

Zaświadczenia zgłoszenia wydaje władza administracyjna a nie posterunek policji nawet w razie złożenia zawiadomienia policji. Zawiadomienie nie może być złożone ustnie do protokołu lecz musi być dokonane na piśmie i jest wolne od opłat stemplowych.

Art. 7. (1) Zgromadzenie pod gołym niebem może się odbyć tylko za zezwoleniem władzy (art. 4).

(2) Podanie o takie zezwolenie winno być złożone (art. 6 ust. 1) u właściwej władzy najpóźniej na 3 dni przed zgromadzeniem.

Ze względu na okoliczność, że zgromadzenia pod gołym niebem łatwiej mogą spowodować zakłócenie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, wymagają one zezwolenia władzy. Podania o zezwolenia muszą być złożone na piśmie i w takim terminie, ażeby je władza otrzymała 3 dni przed zgromadzeniem. Dłuższy termin jest uzasadniony koniecznością zebrania przez władzę potrzebnych informacji przed udzieleniem zezwolenia.

Posterunki policji wzgl. komisarjaty nie są zobowiązane przyjmować podań o zezwolenie na zgromadzenia pod gołym niebem.

Art. 8. Zawiadomienie, względnie podanie o zezwolenie winno zawierać:

- a) imię, nazwisko i adres zwołującego zgromadzenie,
- b) dokładne wskazanie miejsca i czasu rozpoczęcia zgromadzenia,
- c) cel i program zgromadzenia,
- d) wskazanie języka lub języków obrad, jeżeli obrady mają się toczyć w języku niepaństwowym.

Jeżeli w zawiadomieniu lub podaniu niema danych wymienionych w art. 8, pkt. a do c, wówczas władza nie może przyjąć takiego zawiadomienia (podania). W takich wypadkach należy zawezwać do sprostowania wzgl. uzupełnienia tychże. Jeżeli z treści zawiadomienia (podania) wynika, że osobą zwołującą jest osoba podpisana, nie jest wymagane naprowadzenie w tekście imiona, nazwiska i adresu zwołującego, jeżeli podpis zawiera nazwisko, adres i imię zwołującego. Zwołującym musi być osoba fizyczna. Adres zwołującego musi być dokładny, t. zn. że w miastach musi być naprowadzona także ulica i numer domu.

Miejsce zgromadzenia musi być określone dokładnie tj. trzeba naprowadzić nie tylko miejscowość, ale także ulicę i numer domu oraz określić lokal, jeżeli się więcej lokali w domu znajduje. Gdy chodzi o pochody lub manifestacje należy dokładnie podać drogę jaką pochód się będzie posuwał. Przy podaniu czasu nie wystarczy ogólni-

kowe określenie jak rano, południe, lecz musi być naprowadzona dokładna godzina. Jeżeli zgromadzenie dzieli się na kilka oddzielnych części, należy naprowadzić czas każdej części osobno.

Przez „cel“ należy rozumieć naprowadzenie po co zgromadzenie ma się odbyć np. w celu omówienia możliwości obniżenia czynszów lub tp. Bliższem określeniem celu jest program zgromadzenia. Programu nie należy utożsamiać z porządkiem dziennym, gdyż pomimo zmiany wzgl. przedstawienia punktów porządku dziennego, może program pozostać jako taki niezmieniony

Podanie języka obrad jest wymagane tylko wówczas, gdy obrady mają się toczyć w języku niepaństwowym np. niemieckim, czeskim itp. W wypadku, gdy zawiadomienie wzgl. podanie nie zawiera języka obrad, władza przyjmuje, że językiem obrad będzie język państwowy.

Art. 9. (1) Władza zakazuje odbycia zgromadzenia w lokalu, jeżeli odbycie zgromadzenia sprzeciwia się przepisom niniejszej ustawy lub ustaw karnych, albo jeżeli zagrażałoby bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

(2) Zakaz należy podać na piśmie z uzasadnieniem do wiadomości zgłaszającego nie później jak w przeddzień zgromadzenia.

Art. 10. Jeżeli zachodzą okoliczności, podane w art. 9 ust. 1, władza odmówi zezwolenia na zgromadzenie pod gołym niebem.

Władza winna zakazać odbycia zgromadzenia w lokalu lub odmówić zezwolenia na zgromadzenie pod gołym niebem jeżeli:

- a) odbycie zgromadzenia sprzeciwia się przepisom ustawy o zgromadzeniach lub ustaw karnych,
- b) jeżeli zagrażałoby bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

Powody naprowadzone w pkeie a) mogą być następujące jeżeli: zawiadomienie lub podanie nie odpowiada wymogom art. 8 np. braku adresu zwołującego, złożenie w późnionym terminie, złożenie zawiadomienia zamiast podania o zezwolenie na odbycie zgromadzenia pod gołym niebem, cel i program sprzeczny z ustawami karnymi, zwołujący nie posiada zdolności do działań prawnych itp.

Dokładne rozgraniczenie pojęć bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego jest trudne.

Bezpieczeństwo publiczne będziemy uważać jako zagrożone, jeżeli istnieje taki stan faktyczny, który usprawiedliwia przyjęcie prawdopodobieństwa popełnienia takich czynów, które zagrażają tak bezpieczeństwu Państwa jak i obywateli.

Zagrożenie spokoju publicznego może nastąpić przez działanie, wywołujące zaniepokojenie publiczne np. rozszerzanie fałszywych wieści mogących wywołać niepokój powszechny.

Zagrożenie porządku publicznego polega na nieprzestrzeganiu pewnych przepisów dotyczących współżycia obywateli, narażające na szkodę lub niebezpieczeństwo osoby trzecie. Tutaj wymienię przedewszystkiem przepisy sanitarne, budowlane, ogniowe i drogowe. Zagrożenie moralności publicznej może być również uważane jako zagrożenie porządku publicznego.

Zakaz, względnie odmówienie zezwolenia muszą być uzasadnione. Uzasadnienie musi być oparte na faktach prawdopodobieństwa narażenia interesu publicznego na szkodę, lecz nigdy na podstawie samego przypuszczenia. Jeżeli władza nie zakazała zgromadzenia w przepisany terminie, zgromadzenie może się odbyć, z wyjątkiem wypadków, gdy władza dowie się o przeszkodach dopiero później.

Jeżeli konieczność odmowy wynika z takich powodów, które się dają usunąć, wówczas władza może wydać zezwolenie uwarunkowane np. władza może zezwolić na pochód, wyznaczając inną trasę, ażeby uniknąć tamowania ruchu publicznego, albo może zezwolić na zgromadzenie o innej porze, ażeby uniknąć zakłócenia bezpieczeństwa publicznego itp.

Art. 11. (1) Zgromadzenia pod gołem niebem są niedopuszczalne w promieniu $\frac{1}{2}$ klm. od miejsca urzędowego pobytu Prezydenta Rzeczypospolitej, od miejsca posiedzeń Sejmu, Senatu i Zgromadzenia Narodowego, przez cały czas trwania sesji, oraz od wojskowych: koszar, magazynów materiałów wybuchowych, obiektów fortecznych, placów ćwiczeń i strzelnic.

(2) Wojewódzka władza administracji ogólnej może w poszczególnym wypadku zezwolić na wyjątek od powyższej zasady, o ile chodzi o obiekty wojskowe, wymienione w ust. 1, w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu.

Przepis art. 11 ma na celu zapobieżenie naruszenia spokoju i porządku w pobliżu rezydencji Głowy Państwa, miejsca obrad ciał ustawodawczych, zabezpieczenie obiektów wojskowych oraz usunięcie kontaktu między zgromadzeniem i wojskiem.

Zezwolenie udziela i w tym wypadku Starostwo wzgl. Dyrekcja Policji, po otrzymaniu decyzji z Województwa, że zgromadzenie może się odbyć w odległości bliższej aniżeli przewiduje art. 11.

R o z d z i a ł III.

Odbywanie zgromadzeń.

Art. 12. W zgromadzeniach nie mogą uczestniczyć osoby uzbrojone z wyjątkiem osób urzędowych.

Jako osoby uzbrojone uważamy osoby zaopatrzone w broń lub niebezpieczne narzędzia, jeżeli okoliczności wskazują na fakt, że zaopatrzone są w nie, ażeby z nich zrobić ewentualny użytek dla napaści lub obrony. Zakaz uczestniczenia na zgromadzeniu osób uzbrojonych dotyczy nawet posiadaczy karty na broń.

Przez osoby urzędowe należy rozumieć delegata władzy, organa służby bezpieczeństwa i inne organa państwowe obecne na zgromadzeniu w charakterze urzędowym o ile są upoważnione do noszenia broni w służbie. Obowiązek czuwania nad tem, ażeby osoby uzbrojone nie brały udziału w zgromadzeniu, ciąży na przewodniczącym.

Art. 13. (1) Każde zgromadzenie winno mieć przewodniczącego, który otwiera, kieruje obradami i zamyka zgromadzenie.

(2) Za przewodniczącego uważany jest zwołujący zgromadzenie tak długo, dopóki albo sam nie poruczy tej czynności innej osobie, albo dopóki zgromadzenie za jego zgodą nie dokona wyboru przewodniczącego.

Art. 14. (1) Przewodniczący zgromadzenia odpowiedzialny jest za przebieg zgromadzenia i obowiązany jest z tego tytułu czuwać nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz przeciwdziałać wszystkiemu, co zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

(2) Przewodniczący ma prawo usunąć ze zgromadzenia uczestnika, jeżeli zachowaniem się swoim uniemożliwia obrady lub usiłuje w sposób gwałtowny udaremnić obrady.

(3) W wypadku, gdy zgromadzenie nie podporządkowuje się zarządzeniom przewodniczącego, wydanym w wykonaniu jego obowiązków, o których mowa w ustępie pierwszym, lub gdy przebieg zgromadzenia sprzeciwia się ustawie karnej, przewodniczący winien zgromadzenie rozwiązać.

Przepis stanowiący, że zwołujący zgromadzenie jest również przewodniczącym, dopóki nie poruczy tej czynności innej osobie albo dopóki zgromadzenie za jego zgodą nie wybierze innego przewodniczącego, ma z jednej strony zabezpieczyć zwołującego przed ewentualnością opanowania zgromadzenia przez osoby niepowołane oraz zmiany celu i programu zgromadzenia wbrew woli, a z drugiej strony ma zapobiec nadużyciu ze strony zwołującego. Gdyby takiego przepisu nie było, mógłby się zwołujący tłumaczyć przed władzą, że cel i program zgromadzenia zmieniono wbrew jego woli.

Obowiązki przewodniczącego. Przewodniczący zgromadzenia jest odpowiedzialny za przebieg zgromadzenia i z tego tytułu powinien:

a) Czuwać nad tem, ażeby przepisy ustawy o zgromadzeniach były przestrzegane, a mianowicie: 1. aby zgromadzenie nie odbiegało od celu i programu, 2. aby nie przemawiano w językach nie naprowadzonych w zawiadomieniu wzgl. podaniu, 3. aby w zgromadzeniu nie brały udziału osoby uzbrojone, 4. aby przestrzegano warunki stawione przez władzę w zezwoleniu.

b) Przeciwdziałać wszystkiemu, co zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu, a mianowicie: 1) nie dopuszczać do przemówień i wniosków podburzających, nawołujących do nieprzestrzegania przepisów

ustaw i rozporządzeń lub do nieposłuszeństwa władzom, pochwalających przestępstwa, obrażających obyczajność, 2. czuwać aby nie palono, jeżeli palenie w danym lokalu wzbronione, ażeby nie odbywał się zakazany wyszynk, ażeby nie uprawiano gier hazardowych, ażeby nie kolportowano druków zakazanych itp.

c) Rozwiązać zgromadzenie: 1. gdy przebieg zgromadzenia sprzeciwia się ustawie karnej, t. zn. jeżeli na zgromadzeniu popełnia się czyny zagrożone karą w ustawie karnej, 2. gdy zgromadzenie nie podporządkuje się jego zarządzeniom wydanym w celu zabezpieczenia bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego lub celem przestrzegania przepisów ustawy o zgromadzeniach.

Ocena, kiedy przewodniczący winien rozwiązać zgromadzenie, zależy naturalnie w znacznej mierze od jego uznania.

Prawa przewodniczącego. Ażeby przewodniczący mógł sprostać wynienionym obowiązkom, daje mu ustawa szerokie uprawnienia, a mianowicie może wydawać odpowiednie zarządzenia, może rozwiązywać zgromadzenie, może odebrać głos lub nie dopuścić do głosu, może przywoływać do porządku, nie dopuszczać do dyskusji nad sprawami nieobjętymi programem, może wezwać każdego uczestnika do opuszczenia zgromadzenia, jeżeli jego obecność jest sprzeczna z postanowieniem ustawy (np. gdy zakłóca bezpieczeństwo i spokój publiczny).

Ponadto ma on prawo usunąć uczestnika, który zachowaniem swoim uniemożliwia obrady, czyli, że może nawet wobec niego użyć siły fizycznej, gdy wezwanie do opuszczenia zgromadzenia pozostaje bez skutku. Zaznaczam, że w pozostałych wypadkach może on jedynie wzywać do opuszczenia zgromadzenia.

Przewodniczący niema jednak prawa wzywać pomocy wzgl. interwencji ze strony przedstawiciela władzy. Przedstawiciel władzy nie ma bowiem za zadanie bronięcia interesów zgromadzenia, lecz interesów publicznych. Przewodniczący może jednak zorganizować odpowiednią służbę porządkową. Służba ta jednak nie może być uzbrojona.

Art. 15. (1) Władza (art. 4) może delegować na każde zgromadzenie swych przedstawicieli.

(2) Przedstawiciel władzy, przybywając na zgromadzenie, winien okazać przewodniczącemu swoją delegację.

(3) Przedstawiciel władzy otrzymuje miejsce według swego wyboru, przyczem przewodniczący winien mu udzielać na żądanie informacji o osobach mówców i wnioskodawców, jak również o treści zgłaszanych wniosków i rezolucyj.

Art. 16. (1) Przedstawiciel władzy ma prawo zgromadzenie rozwiązać, jeżeli zajdą okoliczności, przewidziane w art. 14, a przewodniczący nie dopełni nałożonych nań obowiązków lub nie zastosuje się do żądania przedstawiciela władzy co do rozwiązania zgromadzenia, albo jeśli pomimo wyczerpania porządku dziennego nie zamknie posiedzenia.

(2) Rozwiązanie zgromadzenia należy poprzedzić ostrzeżeniem.

Władza (Starostwo wzgl. Dyr. Policji) ma prawo delegować na zgromadzenie przedstawiciela, lecz nie musi go delegować. Zazwyczaj deleguje wtedy, gdy tego wymagają względy bezpieczeństwa lub interes orjentowania się w nastrojach i kierunkach opinii publicznej. Przewodniczący nie może zabronić wstępu przedstawicielowi władzy, lecz nie potrzebuje czekać z rozpoczęciem na jego przybycie.

Na każde zgromadzenie może delegować władza odpowiednią ilość przedstawicieli. Jako przedstawiciele władzy nie będą uważani funkcjonariusze policji, znajdujący się na zgromadzeniu w wykonywaniu służby bezpieczeństwa. Organa bezpieczeństwa mogą zawsze wkroczyć na zgromadzenie, jeżeli popełniono na nim przestępstwo ścigane z urzędu, jeżeli chodzi o aresztowanie poszukiwanego przestępcy, w sprawach bezpieczeństwa ogniowego, gdy chodzi o zgromadzenie w lokalu oraz celem kontroli ruchu ulicznego, gdy chodzi o zgromadzenia pod gołym niebem, lub zapobiegania ażeby pochód szedł niewłaściwą drogą itp. Nadmieniam, że funkcjonariusz policji może również być delegowany na zgromadzenia w charakterze przedstawiciela władzy, wówczas jednak nie występuje on jako organ służby bezpieczeństwa.

Przedstawiciel władzy winien okazać przewodniczącemu swoją delegację. Nie jest wymagane, ażeby było wyraźnie nadmienione, na jakie zgromadzenie dany przedstawiciel jest delegowany. Gdy na zgromadzeniu przebywa

urzędowo sam starosta, wówczas nie potrzebuje on żadnej delegacji. Przedstawiciel władzy winien okazać swoją delegację i wówczas, gdy jest znany przewodniczącemu, ażeby ostatni mógł wiedzieć w jakim charakterze przybył. Sam mundur przedstawiciela władzy jeśli np. jest nim funkcjonariusz policji nie zwalnia go od obowiązku okazania delegacji, gdyż policjant mógł przybyć na zgromadzenie w innym celu służbowym lub jako uczestnik.

Przedstawiciel otrzymuje miejsce według własnego wyboru. Powinien on wybrać takie miejsce skąd może obserwować całe zgromadzenie, słyszeć mowy i pozostać w ciągłym kontakcie z przewodniczącym. Przewodniczący jest obowiązany udzielić mu informacji o mowach, mówcach oraz treści rezolucyj i uchwał. Przedstawiciel władzy nie może jednak wymagać ażeby mu dostarczono dostówną treść uchwał i rezolucyj na piśmie. Nie będzie sprzeczne z ustawą gdy mu przewodniczący jednak wymienione dane daje lub przesyła na piśmie. Przedstawiciel władzy nie bierze udziału w obradach i porozumiewa się bezpośrednio tylko z przewodniczącym. Do przewodniczącego a nie do zgromadzonych skieruje on ostrzeżenie, poprzedzające rozwiązanie. Jeżeli bowiem zajdą okoliczności wym. w art. 14, t. z. naruszone zostaną przepisy ustawy o zgromadzeniach, ustawy karnej lub zagrożono bezpieczeństwo, spokój lub porządek publiczny, a przewodniczący tego nie docenia, lub na to nie reaguje, albo jest wobec tych faktów bezsilny, przedstawiciel władzy go ostrzega, wzywając nawet ażeby rozwiązał zgromadzenie, gdy interes publiczny tego wymaga. Jeżeli przewodniczący nie uczyni wezwaniu zadość, przedstawiciel władzy rozwiązuje zgromadzenie sam, a przewodniczący zostanie pociągnięty do odpowiedzialności. Ostrzeżenie powinno obejmować nietylko zapowiedź, lecz także powód rozwiązania, np. jeżeli nie zostaną usunięte osoby uzbrojone itp.

Postanowienia te odnoszą się naturalnie tylko do zgromadzeń odbywających się legalnie.

Jeżeli zajdzie wypadek, że przewodniczący nagle zachoruje, zemdleje lub opuści zgromadzenie nie wyznaczając zastępcy, wówczas zgromadzenie przestaje odpowiadać warunkom ustawy i dalej odbywać się nie może. Przedstawiciel władzy w takim razie daje do wiadomości zgromadzonym, że z powodu braku przewodniczącego zgromadzenie nie może się nadal odbywać i wzywa obecnych do rozjeżdżenia się.

Art. 17. (1) Każdy uczestnik zgromadzenia winien podporządkować się wezwaniom i zarządzeniom przewodniczącego zgromadzenia (art. 14), względnie przedstawiciela władzy (art. 16).

(2) Z chwilą zamknięcia lub rozwiązania zgromadzenia zgromadzeni obowiązani są rozejść się bezzwłocznie.

Jako uczestnika zgromadzenia należy uważać każdą osobę znajdującą się na zgromadzeniu z wyjątkiem osób znajdujących się tam urzędowo.

W myśl art. 17 winni uczestnicy zgromadzenia podporządkować się wezwaniom i zarządzeniom opartym na postanowieniach art. 14 lub 16.

Niezależnie od tego może przewodniczący wydawać także inne zarządzenia np. dotyczące kolejności obrad itp. Niezastosowanie się do takich zarządzeń jednak nie jest karalne.

Natomiast bezwarunkowo obowiązuje wszystkich uczestników zgromadzenia wezwanie do rozejścia się, z chwilą rozwiązania wzgl. zamknięcia zgromadzenia.

Jeżeli zgromadzenie rozwiązał przedstawiciel władzy, obowiązek rozejścia się dotyczy nawet przewodniczącego wraz z prezydium zgromadzenia.

Rozejście się ma nastąpić bezzwłocznie, to znaczy bez wszelkiej niepotrzebnej zwłoki. Nie należy uważać za niepotrzebną zwłokę płacenie rachunku kelnerowi, lub odbieranie płaszcza z garderoby. Jako rozejście się należy uważać rozproszenie się w różnych kierunkach. Nie będzie rozejściem się, gremjalne przejście do innego lokalu, uformowanie pochodu itp.

Jeżeli przedstawiciel władzy rozwiązał zgromadzenie a uczestnicy się nie rozechodzą, może zarządzić rozproszenie zgromadzonych siłą czyli przy pomocy policji. Gdy zgromadzenie rozwiązał przewodniczący, może przedstawiciel władzy zarządzić rozproszenie zgromadzonych siłą, gdy tego wymaga interes publiczny, t. zn. gdy zakłócone są bezpieczeństwo, spokój i porządek publiczny.

Z chwilą gdy zgromadzenie zostało zamknięte lub rozwiązane, mają do uczestników zgromadzenia zastosowanie ogólne przepisy prawne.

R o z d z i a ł IV.

Zebrania.

Art. 18. Zgromadzeniami niepublicznymi są:

- a) zebrania osób, znanych osobiście zwołującym lub przewodniczącemu zebrania, odbywające się w lokalach;
- b) zebrania członków legalnie istniejących zrzeszeń, odbywające się w lokalach.

Art. 19. Zebrania nie wymagają ani zgłoszenia u władzy, ani zezwolenia tej władzy.

Ażeby zgromadzenie mogło być uważane jako niepubliczne czyli zebranie, musi odbywać się w lokalu a ponadto:

- a) muszą uczestnicy być znani zwołującemu lub przewodniczącemu,
- b) albo uczestnicy muszą być członkami legalnie istniejącego zrzeszenia.

Pojęcie lokalu to samo co w art. 9. Jest obojętnem, czy to jest lokal prywatny lub publiczny. Lokal musi być tak urządzony, ażeby osoby doń nienależące nie miały wolnego wstępu.

Do zwołujących i przewodniczących wym. w art. 18 nie mają zastosowania art. 5, 13 i 14.

Jako legalnie istniejące zrzeszenie należy rozumieć wszelkiego rodzaju organizacje legalnie istniejące a więc przede wszystkim stowarzyszenia, związki, kooperatywy, szkoły, koła itp., zalegalizowane u władz. Należą do nich także legalne stronnictwa polityczne, które w myśl okólnika M. S. Wewn. nie podlegają legalizacji władz.

Zebrania członków legalnie istniejących zrzeszeń muszą się składać z członków danego zrzeszenia. Inne osoby, np. zaproszeni goście nie mają być obecni, chyba, że są znani zwołującym lub przewodniczącemu. Jako dowód przynależności do danego zrzeszenia służyć z reguły legitymacje członkowskie. Nie można jednak uważać jako zebrania zgodnych z postanowieniem art. 18 pkt. b) zgromadzeń konstytucyjnych, gdyż w tym wypadku zgromadzeni nie są jeszcze członkami zrzeszenia i zazwyczaj na takich zgromadzeniach dopiero przyjmuje się członków, wybiera zarząd i ustala statut,

Zebrańia nie podlegają nadzorowi władz i nie wymagają zezwolenia lub zgłoszenia.

Art. 20. (1) Przedstawiciele władzy (art. 4) nie mogą być delegowani na zebrańia.

(2) W razie powzięcia wiadomości, że zebranie przekracza ramy, zakreślone w art. 18, organa bezpieczeństwa publicznego mogą w celu sprawdzenia tej okoliczności wkroczyć do lokalu, gdzie zebranie się odbywa i w razie stwierdzenia takiego przekroczenia zgromadzenie rozwiązać.

(3) Organa bezpieczeństwa publicznego winny wkroczyć do lokalu i zebranie rozwiązać, gdy cel lub przebieg zebrania jest sprzeczny z ustawą karną albo zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

(4) Postanowienia art. 17 mają odpowiednie zastosowanie do zebrań.

Na zebrańia nie mogą być delegowani przedstawiciele władzy. Mogą jednak brać udział w zebraniach jako zaproszeni goście, gdy są znani zwołującym lub są członkami danych zrzeszeń.

Art. 20 przewiduje dwa wypadki wkroczenia organów bezpieczeństwa czyli policji, a mianowicie:

1. gdy powezną wiadomość, że w zebraniu biorą udział osoby inne aniżeli wymienione w art. 18.

2. gdy cel lub przebieg zebrania jest sprzeczny z ustawą karną albo zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

W pierwszym wypadku warunkiem wkroczenia jest posiadanie wiadomości, że zebranie ma charakter publiczny. W jaki sposób policja taką wiadomość otrzyma jest obojętne, czy to przez doniesienie lub obserwację albo wywiad. Natomiast wejście na zebranie tylko na podstawie przypuszczenia, lub tylko celem sprawdzenia czy w zebraniu nie biorą udziału osoby niewymienione w art. 18, byłoby sprzeczne z ustawą.

Jeżeli po sprawdzeniu się okaże, że wiadomości były prawdziwe, t. zn. że nie wszyscy zebrani byli znani przewodniczącemu, lub nie wszyscy uczestnicy byli członkami danego zrzeszenia, organ bezpieczeństwa (policja) rozwiązuje zgromadzenie. Jest tu powiedziane zgromadzenie,

gdyż zebranie, na którym są osoby niewymienione w art. 18 jest zgromadzeniem publicznem. Do rozwiązania zgromadzenia w tym wypadku jest bowiem upoważniony organ bezpieczeństwa czyli policja a nie przedstawiciel władzy. Rozwiązujący zgromadzenie powinien zawiadomić obecnych o powodach swego zarządzenia i wezwać ich do rozejścia się. Ustawa w tym wypadku nie przewiduje ostrzeżenia.

Podezas gdy w pierwszym wypadku wkroczenie na zebranie jest prawem organu bezpieczeństwa, w drugim wypadku staje się obowiązkiem. Skoro tylko organ bezpieczeństwa poweźmie wiadomość, że cel lub przebieg zgromadzenia jest sprzeczny z ustawą karną, albo zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu, winien wkroczyć do lokalu i zebranie rozwiązać. Wiadomość można otrzymać przez doniesienie, że np. na zebraniu wygłaszane są przemówienia antypaństwowe, wzywa się do popełnienia przestępstwa itp. albo zakłócenia spokoju, ujawnia się przez krzyki, wybijanie szyb, odgłosy bójki, wołanie o pomoc itp. I w tym wypadku niedopuszczalne jest wejście dla samego sprawdzenia bez posiadania pewnych wiadomości.

Z postanowień ust. 4 art. 20 wynika, że zarządzeniom organów bezpieczeństwa publicznego obowiązani są podporządkować się wszyscy uczestnicy zebrania, a w razie rozwiązania przez nie zebrania powinni się rozejść niezwłocznie. Niestosujący się będą karani w myśl art. 25.

R o z d z i a ł V.

Zjazdy.

Art. 21. Zjazdy uważa się za zgromadzenia publiczne lub za zebrania zależnie od ich charakteru (art. 2 ust. 1, art. 18).

Art. 22. (1) Zgłoszenia o zjazdach, mających charakter zgromadzenia publicznego, przyjmuje, względnie zezwolenia na nie udziela:

- a) powiatowa władza administracji ogólnej, jeżeli na zjazd przybywają delegaci z obszaru jednego powiatu;
- b) wojewódzka władza administracji ogólnej dla wszystkich innych zjazdów krajowych.

(2) O właściwości terytorjalnej decyduje miejsce zjazdu.

Art. 23. (1) Wszelkie zjazdy międzynarodowe wymagają zezwolenia.

(2) Zjazdem międzynarodowym w rozumieniu niniejszej ustawy jest zjazd, zwoływany przez organizację zagraniczną, lub też zjazd, zwoływany przez organizację krajową, na który przybywają delegaci organizacji zagranicznych z prawami reprezentowania tychże organizacji i uczestniczenia w podejmowaniu rezolucyj i uchwał.

(3) Zezwolenia wydaje Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

O ile zjazd składa się z osób wymienionych w art. 18 i odbywa się w lokalu, wówczas jest on uważany jako zebranie. Wszystkie inne zjazdy uważa się jako zgromadzenia publiczne. Przepisy ustawy odnośnie do zjazdów różnią się o tyle, że na zjazdy krajowe z obszaru większego niż jeden powiat przyjmuje zawiadomienie wzgl. udziela zezwoleń urząd wojewódzki, a na zjazdy międzynarodowe Min. Spraw. Wewn.

R o z d z i a ł VI.

Zgromadzenia przedwyborcze.

Art. 24. (1) Zgromadzenia, zwoływane w sprawie wyborów do ciał ustawodawczych i korporacyj publiczno-prawnych na obszarach, objętych wyborami w okresie czasu od rozpisania do dnia wyborów, celem omówienia sprawy wyborów i zastanowienia się nad kandydaturami, wymagają tylko zgłoszenia u właściwej władzy (art. 6 ust. 1), o ile odbywają się pod gołym niebem.

(2) Zgromadzenia przedwyborcze w lokalach nie wymagają zgłoszeń.

(3) Pozatem zgromadzenia te podlegają wszelkim przepisom niniejszej ustawy,

Celem dania możliwości zorjentowania obywateli w sprawach wyborów, przewiduje ustawa pewne ułatwienia przy organizowaniu zgromadzeń przedwyborezych, a mianowicie:

1. Jeżeli zgromadzenie przedwyborecze odbywa się w lokalu, nie jest wymagane zgłoszenie.

2. Jeżeli zgromadzenie przedwyborecze odbywa się pod gołym niebem, nie potrzeba zezwolenia władzy lecz wymagane jest jedynie zgłoszenie w terminie dwudniowym.

Zgromadzenie uważa się jako przedwyborecze jeżeli:

1. Odbywają się na obszarze objętym wyborami,

2. Odbywają się w okresie od dnia rozpisania wyborów do dnia wyborów.

3. Temat ich ograniczony jest do omówienia wyborów i zastanowienia się nad kandydaturami.

Zgromadzenia o innym programie nie mogą być uważane jako zgromadzenia przedwyborecze. Tak samo nie można uważać jako zgromadzeń przedwyborezych pochodów lub manifestacyj publicznych. Udział w zgromadzeniach przedwyborezych nie jest ograniczony żadnymi przepisami tej ustawy, mogą więc brać udział w takim zgromadzeniu także osoby nieupoważnione do głosowania.

Zgromadzenia przedwyborecze mogą się odbywać w sprawie wyborów do ciał ustawodawczych (Sejm, Senat, Sejm Śląski) jak i do korporacji publiczno-prawnych (ciała samorządowe, kasy chorych, izby rolnicze, handlowe, rzemieślnicze itd.).

Do zgromadzeń przedwyborezych mają przytem zastosowanie wszystkie inne postanowienia ustawy, a zatem powinny mieć one przewodniczącego odpowiedzialnego stosownie do przepisów art. 14, a władza może na nie delegować swego przedstawiciela, chociaż nie otrzyma zgłoszenia.

Ustawa o zgromadzeniach nie wprowadza żadnych specjalnych przepisów odnośnie do zgromadzeń urządzanych przez posłów i senatorów, wobec czego zgromadzenia te należy traktować na równi z innymi zgromadzeniami.

R o z d z i a ł VII.

Postanowienia karne.

Art. (1) Kto:

a) bezprawnie zajmuje lub wzbrania się opuścić miejsce, względnie lokal, którym inna osoba

prawnie rozporządza jako zwołujący lub przewodniczący zgromadzenia,

- b) zwołuje zgromadzenia, zjazd lub zebranie z naruszeniem przepisów rozdziałów II, IV lub V,
- c) kieruje zgromadzeniem, zjazdem lub zebraniem, zakazaniem przez władzę,
- d) kieruje zgromadzeniem, zjazdem lub zebraniem po rozwiązaniu go przez przewodniczącego lub przedstawiciela władzy,
- e) kto będąc wezwanym do opuszczenia miejsca zgromadzenia, nie uczyni temu zadość (art. 14) lub nie opuści miejsca zgromadzenia po rozwiązaniu (art. 14, 16, 17),
- f) kto bierze udział w zgromadzeniu wbrew przepisowi art. 12

ulega, o ile dany czyn nie ulega karze surowszej w myśl innych przepisów, karze grzywny do 1000 złotych lub aresztu do 6 tygodni.

Wszelkie inne przekroczenia postanowień niniejszej ustawy ulegają karze grzywny do 500 złotych lub karze aresztu do 2 tygodni.

(2) Do orzekania powołane są powiatowe władze administracji ogólnej.

Doniesienia za wykroczenia z ust. o zgromadzeniach należy kierować do starostwa wzgl. dyrekcji policji. Postanowienia rozp. Prez. Rzp. z dnia 22. III. 1928 o postępowaniu karno-admin. mają i tu zastosowanie. Od orzeczeń władzy przysługuje odwołanie do sądu, które musi być skuteczne w terminie siedmiodniowym od daty ogłoszenia orzeczenia.

R o z d z i a ł VIII.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 26. Sprawy zwoływania, przewodniczenia i uczestnictwa osób wojskowych w zgromadzeniach i zebraniach unormuje rozporządzenie Mini-

stra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Wyciąg z rozp. M. S. Wojsk. z dnia 25. IV. 1932

§ 1. Osoby wojskowe w służbie czynnej i w stanie nieczynnym, z wyjątkiem piastujących mandat do Sejmu lub Senatu, tudzież sprawujących urząd ministra względnie podsekretarza stanu innego resortu niż Ministerstwa Spraw Wojskowych, lub wojewody, nie mogą zwoływać, przewodniczyć ani uczestniczyć w zgromadzeniach wymienionych w art. 2 wyżej powołanej ustawy.

§ 2. Osoby wojskowe w stanie spoczynku, osoby wojskowe piastujące mandat do Sejmu lub Senatu, osoby wojskowe sprawujące urząd ministra względnie podsekretarza stanu innego resortu niż Ministerstwa Spraw Wojskowych, lub wojewody, tudzież oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia, nie mogą przewodniczyć ani uczestniczyć w zgromadzeniach wymienionych w art. 2 wyżej powołanej ustawy, jeżeli występują w mundurze wojskowym.

§ 3. Osoby wyszczególnione w § 1 nie mogą zwoływać, przewodniczyć ani uczestniczyć w zebraniach wymienionych w pkt. a) art. 18 wyżej powołanej ustawy.

Odnosi się to również do osób wyszczególnionych w § 2, jeżeli występują w mundurze wojskowym.

§ 4. Osoby wyszczególnione w § 1 mogą zwoływać, przewodniczyć i uczestniczyć w zebraniach (pkt. b art. 18 wyżej powołanej ustawy) członków tych legalnie istniejących zrzeszeń, do których mogą należeć na podstawie uprzednio wydanego zezwolenia właściwych władz wojskowych.

§ 5. Osoby wyszczególnione w § 1 mogą zwoływać, przewodniczyć i uczestniczyć w zjazdach (art. 21 — 23 wyżej powołanej ustawy) tylko za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych.

§ 6. Postanowienia § 5 odnoszą się również do osób wyszczególnionych w § 2, jeżeli występują w mundurze wojskowym, z tą zmianą, że o ile idzie o zjazdy krajowe — powołanym do udzielania zezwoleń jest dowódca okręgu korpusu.

§ 7. Osoby wyszczególnione w § 1 nie mogą zwoływać, przewodniczyć ani brać udziału w zgromadzeniach przedwyborecznych (art. 24 wyżej powołanej ustawy).

Ograniczenie powyższe odnosi się do osób wyszczególnionych w § 2, jeżeli występują w mundurze wojskowym.

Art. 27. (1) Przepisy niniejszej ustawy nie mają zastosowania:

- a) do wszelkiego rodzaju zgromadzeń, zwoływanych w wykonaniu przepisów ustawowych lub przez właściwe władze i urzędy publiczne;
- b) do religijnych zebrań i pochodów, urządzanych przez związki religijne, prawnie uznane, o ile odbywają się w sposób, tradycyjnie ustalony lub przewidziany w akcie, uznającym dane wyznanie, oraz do pochodów weselnych i pogrzebowych jak również pielgrzymek;
- c) do zgromadzeń i zebrań towarzyskich, rodzinnych i szkolnych;
- d) do zebrań rozrywkowych, odbywających się w lokalach;
- e) do zgromadzeń i zebrań akademickich, odbywających się na terenie szkół akademickich oraz innych wyższych szkół, które uzyskały uprawnienia szkół akademickich.

(2) Jeżeli zgromadzenia, wymienione w pkt. b), c) i d), mogłyby zagrażać bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu, władza może wydać odpowiednie zarządzenia.

Art. 27 wylicza różne rodzaje zgromadzeń, zebrań i pochodów, które nie podlegają ustawie o zgromadzeniach. Są to zgromadzenia, zebrania, które albo nie wymagają nadzoru, lub też podlegają już innemu dozorowi.

Jeżeli jednak zebrania, pochody i zgromadzenia wymienione w art. 27, zagrażają bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu, może władza odpowiednio interwenjować np. jeżeli pogrzeb lub pochód tamują ruch, może władza określić drogę lub poczynić inne zarządzenia. Jeżeli zebranie rozrywkowe zakłóca spokój, może policja interwenjować.

Art. 28. Ustawa niniejsza w niczem nie narusza:

- a) ograniczeń, wynikających z przepisów sanitarnych, budowlanych, ogniowych i drogowych;
- b) zawartych w obowiązujących przepisach prawnych ograniczeń osób wojskowych co do brania udziału w życiu politycznem i publicznem;
- c) postanowień art. 82 i 164 polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej, zawartej w Genewie dnia 15 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 371).

Pomimo, że nie zachodzą przeszkody wymienione w ustawie o zgromadzeniach, władza może zakazać zgromadzenie gdy wymagają tego względy: sanitarne (zakaz zebrań podczas epidemji), budowlane (lokal nieodpowiedni), lub ogniowe (przepisy przeciwpożarowe nie są przestrzegane).

Art. 82 Konwencji Genewskiej stanowi między innemi, że osoby mające prawo zachowania zamieszkania na terenie plebisycytowym korzystają z tych samych praw co inni obywatele w dziedzinie prawa stowarzyszenia i zgromadzania się.

Art. 164. stanowi, że rządy polski i niemiecki zobowiązują się nie ograniczać praw związkom pracodawców

i pracowników, jak również zezwalać na zebraniach na używanie dowolnego języka. Jako wolność zrzeszania się należy rozumieć w szczególności prawo związków grupowania się w „kartele związków zawodowych“.

Art. 29. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, co do art. 11 ust. 2 w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, a co do art. 26 Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 30. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Równocześnie tracą moc:

- a) rosyjskie tymczasowe przepisy o zgromadzeniach z dnia 4/17 marca 1906 r. (dodatek do art. 115¹ ustawy o zapobieganiu przestępstwom i ich tłumieniu, zawarte w t. XIV Zb. ust. ros.);
- b) rozporządzenie Kom. Gen. Ziem Wschodnich z dnia 25 maja 1919 r. o zgromadzeniach (Dz. U. Z. C. Z. W. Nr. 5, poz. 30);
- c) austriacka ustawa o zgromadzeniach z dnia 15 listopada 1867 r. (aust. d. u. p. Nr. 135);
- d) postanowienia §§ 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 niemieckiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 19 kwietnia 1908 r. (Dz. U. Rzeszy str. 151) w odniesieniu do zebrań i zgromadzeń;
- e) ustawa z dnia 5 sierpnia 1922 r. w sprawie wolności zgromadzeń przedwyborezych (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 594) oraz wszelkie inne przepisy, dotyczące zebrań i zgromadzeń.

KAROL BALWIERŻ, starszy przodownik.

O dokumentach upoważniających do przekraczania granicy.

Wyciąg z Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14. IV. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 548) z uwzględnieniem Rozp. Min. Spr. Wewn. z dnia 8. IX. 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 575), Konwencji między Polską a Niemcami o ułatwieniach w małym ruchu granicznym (Dz. U. R. P. Nr. 65/26), Polsko-Niemieckiej Konwencji Górnośląskiej i Konwencji turystycznej Polsko-Czechosłowackiej (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 333).

I. Postanowienia ogólne.

Dokumentami upoważniającymi do przekraczania granicy są:

- a) dla obywateli polskich — paszporty wystawione przez właściwe władze polskie,
- b) dla cudzoziemców — paszporty wystawione przez władze tego państwa, którego są obywatelami, zaopatrzone w zezwolenie (wizę) władzy polskiej, wymagane w myśl rozp. Prezydenta R. P. z dnia 12 sierpnia 1926 r. o cudzoziemcach (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 465).

Za dokumenty upoważniające do przekraczania granicy uznaje się oprócz paszportów:

- a) karty cyrkulacyjne (na obszarze Wojew. Śl.).
- b) przepustki i legitymacje graniczne oraz dokumenty podróży, wydawane na podstawie umów międzypaństwowych,
- c) dokumenty, posiadane przez cudzoziemców i zastępujące paszport zagraniczny w myśl przepisów kraju, przez który zostały wystawione o ile są zaopatrzone w wizę polską,
- d) dowody tożsamości dla cudzoziemców, wystawione przez krajowe władze polskie.

Wymienione dokumenty upoważniają w terminie swej ważności:

- a) do przekraczania granicy w miejscach oznaczonych w dokumencie lub określonych specjalnymi przepisami, odnoszącymi się do poszczególnych rodzajów ruchu granicznego, a w braku takiego ograniczenia przez wszystkie punkty przejściowe otwarte dla ruchu osobowego,
- b) do udawania się na obszar oznaczony w dokumencie lub określony specjalnymi przepisami, o których mowa w punkcie poprzednim.

Organa kontroli paszportowej nie dopuszczają do przekroczenia granicy osób, przybywających na granicę państwową bez ważnego dokumentu upoważniającego do przekroczenia granicy, a nie zwolnionych od obowiązku posiadania takiego dokumentu. Osoby wjeżdżające do Rzeczypospolitej bez dokumentu upoważniającego do przekroczenia granicy, mogą być jednak przepuszczone przez granicę, jeżeli udowodnią, że posiadają obywatelstwo polskie.

Organa kontroli paszportowej sprawdzają dokumenty tylko pod względem formalnym, natomiast nie mają prawa badać, czy zachodzą warunki, od których zależy uzyskanie dokumentu lub wizy. Jeżeli jednak są im wiadome fakty, któreby czyniły niedopuszczalnymi wyjazd lub przyjazd posiadacza dokumentu, wówczas organa kontroli paszportowej mogą nie dopuścić podróżnego do przekroczenia granicy, po zasięgnięciu decyzji starosty właściwego dla punktu przejściowego.

II. Paszporty.

Paszporty dla obywateli polskich dzielą się na:

- a) jednoosobowe lub rodzinne,

- b) zbiorowe,
- c) dyplomatyczne,
- d) służbowe.

1. Władzami właściwymi do wystawiania paszportów jednoosobowych lub rodzinnych, oraz służbowych są: na obszarze Rzeczypospolitej powiatowe władze administracji ogólnej, a zagranicą właściwe polskie urzędy konsularne lub dyplomatyczne. Władze te nazywane są w niniejszem rozporządzeniu władzami paszportowymi.

2. Miejscowo właściwą jest ta władza, w której okręgu osoba, starająca się o paszport, posiada miejsce zamieszkania, a w braku miejsca zamieszkania ta władza, w której okręgu dana osoba przebywa.

3. Władza paszportowa miejscowo niewłaściwa może wystawić paszport tylko wyjątkowo, w razie konieczności pilnego wyjazdu, gdy udanie się do właściwej władzy jest dla osoby, starającej się o paszport szczególnie utrudnione lub spowodowałoby zwłokę, udaremniającą osiągnięcie celu podróży, a zawiadomiona o tem władza właściwa nie sprzeciwi się wydaniu paszportu.

1. Kto pragnie uzyskać paszport winien wnieść odpowiednia prośbę do właściwej władzy paszportowej, przedstawiając zarazem:

- a) dowód pozwalający stwierdzić obywatelstwo polskie,
- b) dowód zamieszkania w miejscowości, należącej do okręgu działania władzy paszportowej,
- c) dwie jednakowe fotografie osoby, na której nazwisko paszport ma być wystawiony, nie naklejone, o rozmiarze około $4\frac{1}{2} \times 6$ cm przedstawiające dokładnie twarz bez nakrycia głowy i umożliwiające stwierdzenie tożsamości przedstawionych na nich osób.

2. Osoby, wyjeżdżające z granic Rzeczypospolitej a podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, winny oprócz dokumentów wymienionych w ust. 1 przedstawić dowód, że ze względu na przepisy o powszechnym obowiązku wojskowym niema przeszkód na wyjazd ich za granicę; osoby zaś, wyjeżdżające do krajów zamorskich, z wyjątkiem personelu dyplomatycznego lub konsularnego, delegaci misyj oficjalnych, naukowych, ekonomicznych, artyści wyjeżdżający na występy gościnne i t. p. winny ponadto przedstawić zaświadczenie, stwierdzające prawo emigranta do uzyskania takiego paszportu.

Władza odmówi wydania paszportu na wyjazd z Rzeczypospolitej:

- a) jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż wydanie paszportu na wyjazd zagranicę może zagrażać dobru państwa albo bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu,
- b) osobom, które w myśl prawa cywilnego znajdują się pod władzą osób innych a nie przedstawiają dowodu, iż otrzymały od nich względnie od właściwego sądu opiekuńczego pozwolenia na wyjazd,
- c) osobom, mającym odbyć karę pozbawienia wolności oraz osobom poszukiwanym w celu wykonania nakazu aresztowania lub doprowadzenia, wydanego przez władzę sądową lub administracyjną w postępowaniu o przestępstwo zagrożone pozbawieniem wolności.

Władza może odmówić wystawienia paszportu, jeżeli osoba starająca się o paszport, ma pod swoją pieczę inne osoby, a istnieje uzasadnione przypuszczenie, iż wyjeżdżając nie zapewni im dostatecznej opieki.

1. Do paszportu wystawionego dla jednej osoby mogą być, w wypadku odbywania wspólnej podróży dopisani:

- a) żona, w paszporcie męża,
- b) dzieci, nie mające jeszcze ukończonych 16 lat, w paszporcie matki, ojca lub opiekuna,
- c) rodzeństwo, nie mające jeszcze 16-tu lat w paszporcie pełnoletniego brata lub siostry.

2. Dzieci, mające ponad 16 lat jak również nie mające ukończonych 16-tu lat, lecz odbywające podróż nie w towarzystwie osób wymienionych w ust. 1 p. a) i c), muszą mieć osobne paszporty.

1. Paszporty mogą być wystawiane na okres najwyżej trzechletni i w czasie swej ważności upoważniają do wielokrotnego przekraczania granicy państwowej oraz do udawania się zagranicę do kraju lub krajów wskazanych w paszporcie.

2. Władza paszportowa może ograniczyć zarówno okres ważności paszportu jako też ilość dozwolonych przekroczeń granicy.

1. Przed upływem swej ważności, paszport może być przedłużony względnie, po upływie ważności, wznowiony przez właściwą władzę na dalszy okres najwyżej dwuletni, przyczem łączny czas ważności od chwili wystawienia paszportu nie może przekroczyć 5 lat.

2. Na prośbę interesowanej osoby, może być przedłużona ważność paszportu, wystawionego z krótszym terminem niż trzyletnim, jak również mogą być uchylone lub złagodzone ograniczenia co do ilości dozwolonych przekroczeń granicy.

Zmian powyższych dokonywa władza, która wystawiła paszport.

3. Ważność paszportu, wystawionego przez władze krajowe z terminem krótszym niż trzyletnim, może samodzielnie przedłużyć urząd konsu-

larny, w którego okręgu przebywa dana osoba, jeżeli niedające się przewidzieć wypadki np. obłożna choroba, przerwa komunikacji i t. p. uniemożliwiają powrót do kraju w terminie ważności paszportu.

1. Zbiorowe paszporty mogą otrzymać grupy składające się conajmniej z 10-ciu osób, odbywające wspólną podróż zagranicę, jeżeli podróż zostanie uznana za posiadającą znaczenie dla interesów państwowych, gospodarczych, kulturalnych lub społecznych.

2. Zbiorowe paszporty mogą być wystawiane na czas nieprzekraczający dwóch miesięcy i nie mogą być przedłużone.

3. Jeden paszport zbiorowy może obejmować nie więcej niż 50 osób; jeżeli grupa osób, zamierzająca odbyć wspólną podróż, obejmuje więcej niż 50 uczestników, wówczas organizatorzy powinni podzielić uczestników na mniejsze grupy, liczące nie więcej niż po 50 osób i uzyskać paszporty zbiorowe dla każdej z tych grup oddzielnie.

4. Wojewódzka władza administracji ogólnej, w której okręgu organizuje się podróż, decyduje o wystawieniu zbiorowego paszportu i wyznacza do załatwienia sprawy podległą sobie powiatową władzę administracji ogólnej.

5. Każda osoba objęta zbiorowym paszportem musi posiadać właściwy dowód, zaopatrzony w fotografie, stwierdzający jej tożsamość i mieć go przy sobie w czasie trwania podróży.

1. Paszporty dyplomatyczne wystawia Ministerstwo Spraw Zagranicznych; przysługują one:

a) Głowie Państwa,

b) Członkom Rządu, Podsekretarzom Stanu, Generalnemu Inspektorowi Sił Zbrojnych, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli Państwa, Szefowi Sztabu Głównego, Szefowi Kancelarii

Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Marszałkom Sejmu i Senatu,

- c) Kardynałom,
- d) urzędnikom etatowym I kategorii Minist. Spraw Zagr. i urzędów temu Ministerstwu podległych,
- e) kurjerom dyplomatycznym,
- f) byłym Ministrom Spraw Zagr.,
- g) żonom i nieletnim dzieciom osób wymienionych pod a), b), d) i f).

2. Ministerstwo Spraw Zagr. może w wyjątkowych wypadkach polecić wystawienie paszportu dyplomatycznego również osobom niewymienionym w ust. 1, jeżeli wymagają tego względy natury państwowej.

Paszporty służbowe wystawiają:

- a) władze administracji ogólnej dla osób, wyjeżdżających zagranicę w charakterze urzędowym z polecenia władzy państwowej,
- b) Ministerstwo Spraw Zagr. dla swych urzędników, którym nie przysługuje prawo otrzymania paszportów dyplomatycznych oraz dla innych osób, delegowanych zagranicę przez to Ministerstwo.

Paszport jednoosobowy lub rodzinny różni się od paszportu służbowego tem, że władza wystawiająca paszport służbowy, umieszcza na pierwszej stronie paszportu stempel z napisem „Służbowy-Service” oraz pieczęć urzędową i podpis.

III. Inne dokumenty upoważniające do przekroczenia granicy.

Karty cyrkulacyjne.

Dla ułatwienia ruchu osobowego w obrębie obszaru plebiscytowego strony układające postanowiły wprowadzić na przeciąg lat 15-tu, licząc od

dnia zmiany suwerenności, system „kart cyrkulacyjnych”, jako osobnych legitymacyj. (art. 259, polsko-niem. Konwencji Górnego Śląska).

Karty cyrkulacyjne z tekstem polskim i niemieckim, będą wydawane rok rocznie przez władze polskie na kartonie jasno brązowym a przez władze niemieckie na kartonie jasno zielonym. Karty cyrkulacyjne wydawane będą naskutek podania osób zainteresowanych przez władze administracyjne pierwszej instancji. Dla uzyskania ważności karta cyrkulacyjna winna być we wszystkich wypadkach wizowana przez właściwą władzę drugiego państwa (urząd konsularny). Karta cyrkulacyjna upoważnia jej posiadacza do dowolnego przekraczania granicy między obiema częściami obszaru plebisytowego jedynie w punktach przejściowych. Dzieciom, do ukończenia lat sześciu, oddzielne karty cyrkulacyjne wydawane nie będą, lecz dzieci te, o ile odpowiadają warunkom, zostaną wpisane do kart cyrkulacyjnych osób dorosłych im towarzyszących, zaś dzieci od lat sześciu do ukończenia lat piętnastu, zostaną bądź wpisane do kart cyrkulacyjnych osób dorosłych, jako im towarzyszące, bądź też otrzymają oddzielną kartę cykul.

Przepustki Graniczne.

Na obszarze Województwa Śląskiego mogą na podstawie przepustek granicznych osoby, zamieszkałe w obrębie powiatów granicznych, lecz nie dalej, niż w odległości 10 km od granicy polsko-niemieckiej i przebywające tam przynajmniej od trzech miesięcy: przekraczać granicę w określonych punktach przejściowych i przebywać po drugiej stronie. Jeżeli powiat dotyka więcej niż jed-

nego powiatu po drugiej stronie, wówczas prawo pobytu rozciąga się na wszystkie te powiaty.

Przepustki dzielą się na:

- a) przepustki na podróż jednorazową — w kolorze czerwonym,
- b) przepustki stałe — w kolorze zielonym,
- c) przepustki gospodarcze — w kolorze brązowym.

Przepustki wystawiają po stronie polskiej władze administracyjne pierwszej instancji. Pod względem terytorjalnym właściwą jest ta władza, w której obrębie mieszka starający się o przepustkę. Przepustki należy wydawać tylko osobom powyżej lat 12. Poza tem osoby poniżej lat 12 mogą przekraczać granicę bez przepustki tylko w towarzystwie osoby dorosłej i tylko wówczas, gdy ta ostatnia jest uprawniona na mocy przepustki do zabrania ze sobą takich osób.

Przepustki jednorazowe wystawia się z ważnością najwyżej na 14 dni, licząc od dnia wystawienia; uprawniają one do przebywania z drugiej strony granicy w ciągu trzech dni najwyżej, przy czem dzień pierwszego przekroczenia granicy nie jest liczony.

Stale przepustki wystawia się z ważnością trzymiesięczną osobom, które dla celów zawodowych, gospodarczych, kościelnych lub innych szczególnych powodów, muszą częściej przekraczać granicę. Co się tyczy każdorazowego przebywania po drugiej stronie granicy, stosuje się to samo, co przy przepustkach jednorazowych.

Przepustki gospodarcze są ważne na przeciąg roku kalendarzowego i otrzymują je właściciele gruntów, członkowie ich rodzin, jak również osoby zajęte w ich gospodarstwie, o ile ich grunt albo grunty, stanowiące całość gospodarczą, przecięte są

przez granicę. Przepustki gospodarze uprawniają do przekraczania granicy i do przebywania poza nią tylko w tym miejscu i w takim czasie, jakiego wymaga uprawianie i korzystanie z gruntu. Położenie gruntu musi być oznaczone w przepustce.

Przepustki do przekroczenia granicy czechosłowackiej wystawia się tylko osobom zamieszkałym w pasie granicznym.

Dowody tożsamości.

Cudzoziemcom, którzy nie mogą uzyskać od swoich władz państwowych właściwych dokumentów, mogą być wystawione przez powiatowe władze administracji ogólnej dowody tożsamości. Dowody te uprawniają do przekroczenia granicy R. P. tylko przy wyjeździe, o ile nie zostaną zaopatrzone w zezwolenie (wizę) na wyjazd do R. P.

Karty turystyczne.

Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej oraz Czechosłowackiej, będący członkami towarzystw turystycznych lub narciarskich, mających siedzibę w Polsce lub Czechosłowacji, które oznaczają obydwa Rządy po uprzednim porozumieniu, mają prawo swobodnego ruchu w pasie turystycznym na podstawie legitymacyj, wydanych im przez odnośne towarzystwo i zaopatrzonych w fotografie posiadacza.

Legitymacje te podlegają zatwierdzeniu właściwych władz administracyjnych I instancji stałego miejsca zamieszkania posiadacza legitymacji oraz odnośnych urzędów konsularnych, poczem zyskują charakter przepustki, zwanej „przepustką turystyczną”. Zatwierdzenie przez urzędy konsularne będzie wydawane bezpłatnie, a ma ono ważność na okres jednego roku kalendarzowego.

Paszporty dla emigrantów.

Paszport emigracyjny wydawany będzie na terytorjum R. P. bezpłatnie na podstawie zaświadczenia, stwierdzającego prawo emigranta do uzyskania takiego paszportu.

Zaświadczenia te wydawane będą przez Urząd Emigracyjny, względnie państwowe urzędy pośrednictwa pracy w województwie śląskim, których kompetencje w tym zakresie określi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Rodzaje wiz polskich.

Na paszportach i dowodach tożsamości cudzoziemców mogą zachodzić następujące rodzaje wiz polskich:

1. wiza pobytowa terminowa, (urzędy konsularne),
2. wiza pobytowa do odwołania, (urzędy konsularne),
3. wiza uzupełniająca terminowa, (starostwa),
4. wiza uzupełniająca do odwołania, (starostwa),
5. wiza powrotna, (starostwa),
6. wiza zbiorowa, (urzędy konsularne),
7. wiza przejazdowa, (urzędy konsularne),
8. zbiorowa wiza przejazdowa, (urzędy konsularne),
9. wiza osiedleńcza, (urzędy konsularne),
10. administracyjna wiza pobytowa, (starostwa).

Jeżeli cudzoziemiec zamierza przejechać przez obszar Rzeczypospolitej Polskiej a z usprawiedliwionych powodów nie zdążył uzyskać wizy przejazdowej w konsulacie R. P. zagranicą, powiato-

wa władza administracji ogólnej, właściwa dla danego granicznego punktu przejściowego, może — za pośrednictwem organu granicznej kontroli paszportowej — wydać zezwolenie na przekroczenie granicy w celu przejazdu przez ten obszar.

Zezwolenie na przekroczenie granicy, o którym mowa w ust. 1, może być wydane z ważnością do dwóch dni, licząc od chwili przekroczenia granicy, jeżeli:

- a) podróż odbywa się koleją i przekroczenie granicy nastąpi na jednej z granicznych stacyj kolejowych, otwartych dla międzynarodowego ruchu osobowego,
- b) cudzoziemiec wykaże się ważnym paszportem swego państwa, zaopatrzonem w wizę kraju, do którego się udaje względnie wizę przejazdową jednego z krajów, sąsiadujących z R. P. przez który musi przejeżdżać oraz biletem jazdy ważnym na bezpośredni przejazd do kraju przeznaczenia,
- c) władza uzna, że pobyt jego na obszarze R. P. może być dopuszczony bez szkody dla dobra państwa.

W myśl pisma Urzędu Wojew. Śl. zezwolenia, o których mowa, mają prawo wydawać organa kontroli granicznej tylko w Zembrzydowicach i w Bytomiu.

JAKÓB HOSTYŃSKI

nadkomisarz.

Powszechny obowiązek wojskowy.

Wiadomości, które powinien posiadać każdy funkcjonariusz Policji z ustawy z dnia 23. V. 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (jednolity tekst ogłoszony w Dz. U. R. P. Nr. 46/28, poz. 458) oraz rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 31/30, poz. 270). *)

PRZEPISY OGÓLNE O POWSZECHNYM OBOWIĄZKU WOJSKOWYM.

Art. 2. Każdy obywatel płci męskiej podlega powszechnemu obowiązkowi wojskowemu i powinien spełnić go osobiście.

Art. 3. Powszechny obowiązek wojskowy obejmuje:

1. obowiązek zgłoszenia się do spisów poborowych i obowiązek stawiennictwa do poboru;
2. w wypadkach i terminach ustawą przepisanych, obowiązek służby czynnej, służby w rezerwie i pospolitem ruszeniu;
3. obowiązek meldowania się.

Postanowienia punktów 2 i 3 nie dotyczą wojskowych zawodowych.

Art. 4. Czas trwania służby wojskowej, o ile ustawa niniejsza nie postanawia inaczej, jest następujący:

*) Powszechny obowiązek wojskowy został ujęty w formie wyciągu z ustawy (artykuły) i rozporządzenia wykonawczego (paragrafy) w ten sposób, że niektóre artykuły i paragrafy zostały streszczone, inne zaś przytoczone częściowo lub w całości.

1. w służbie czynnej :

- a) we wszystkich rodzajach służby wojskowej, oprócz kawalerji, artylerji konnej i marynarki wojennej — 2 lata,
- b) w kawalerji i artylerji konnej — 2 lata i 1 miesiąc,
- c) w marynarce wojennej — 2 lata i 3 miesiące;

2. w rezerwie — do końca tego roku kalendarzowego, w którym szeregowy rezerwy kończy 40 lat życia, zaś oficer rezerwy — 50 lat życia;

3. w pospolitem ruszeniu — do końca tego roku kalendarzowego, w którym zaliczony do pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia, zaś oficer pospolitego ruszenia 60 lat życia.

Art. 6. Wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 21 lat życia i trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończy on 23 lat życia.

W razie wybuchu wojny wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 19 lat życia.

Urodzeni w tym samym roku kalendarzowym stanowią jeden rocznik, oznaczony według roku ich urodzenia.

O WŁADZACH, POWOŁUJĄCYCH DO WYKONANIA PO- WSZECHNEGO OBOWIĄZKU WOJSKOWEGO.

•Z art. 10. Przeprowadzenie czynności i załatwienie spraw związanych z wykonaniem powszechnego obowiązku wojskowego, określonego w ustawie, należy do władz cywilnych i wojskowych.

Z art. 11 i § 22. Cywilnemi władzami dla spraw wymienionych w art. 10 są w pierwszej instancji powiatowe władze administracji ogólnej i władze samorządowe, zaś w miastach Bielsko, Katowice i Królewska Huta — Dyrekcje Policji.

Na terenie m. st. Warszawy władzą tą jest Komisarz Rządu na m. st. Warszawę.

Z art. 12. Dla celów organizacji wojskowych władz uzupełnień siły zbrojnej i administracji rezerw, obszar Rzeczypospolitej Polskiej dzieli się na Powiatowe Komendy Uzupełnień.

Z art. 15. Władzami dla spraw, związanych z wykonaniem obowiązku wojskowego przez obywateli polskich, zamieszkałych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, są właściwe dla ich miejsca pobytu konsulatory polskie, względnie urzędy konsularne, pełniące czynności konsulatów.

Z art. 16. Władzami powołanemi do wykonywania przeglądów poborowych i orzekania o ich zdolności do służby wojskowej są w I instancji: w kraju — komisje poborowe, zagranicą — konsularne komisje poborowe.

Z art. 17. W skład komisji poborowej wchodzi:

1. kierownik powiatowej władzy administracji ogólnej lub wyznaczony przez wojewodę wyższy urzędnik administracyjny;
2. powiatowy komendant uzupełnień, lub oficer wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu;
3. lekarz wojskowy, wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu;
4. lekarz wyznaczony przez wojewodę;
5. przedstawiciel powiatowego samorządu.

W miastach, mających własne statuty, zamiast kierownika powiatowej władzy administracji ogólnej, bierze udział prezydent miasta lub jego za-

stępcą, zaś zamiast delegata sejmiku — delegat rady miejskiej.

Przy poborze poborowych z poszczególnych gmin ma być obecny naczelnik odnośnej gminy lub jego zastępca.

CZYNNOŚCI PRZYGOTOWAWCZE DO POBORU.

Rejestracja 18-to letnich.

Z art. 23—24. Do dnia 15 września każdego roku urzędy stanu cywilnego i prowadzący metryki przesyłają urzędom gminnym wyciąg z metryk urodzonych i zmarłych, odnoszący się do osób płci męskiej, które w danym roku kalendarzowym ukończyły, ukończą lub ukończyłyby, gdyby żyły, 18 lat życia.

Na podstawie tych wyciągów oraz zgłoszeń ustnych lub pisemnych osób zainteresowanych wpisują urzędy gminne do rejestru osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, które w danym roku kończą 18 lat życia i które zamieszkują w danej gminie. Urzędy gminne przeprowadzają przy tem wzajemną korespondencję i wymieniają wiadomości w sprawie zmarłych, nieobecnych itp. i utrzymują rejestry w aktualności w miarę zachodzących zmian.

Urzędy gminne mają prawo wzywania osób zainteresowanych w celach informacyjnych.

Zagranicą Rzeczypospolitej Polskiej czynności rejestracyjne wykonują urzędy konsularne, które wyniki rejestracji podają do wiadomości właściwym urzędom gminnym.

Zainteresowanym wydają urzędy gminne (konsularne) zaświadczenia o dokonanej rejestracji.

SPIS POBOROWYCH.

Z art. 25 (§§ 89—96). Osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, obowiązane są w ciągu miesiąca października i listopada tego roku kalendarzowego, w którym ukończyły lub ukończą 20 lat życia, zgłosić się we właściwym dla ich stałego miejsca zamieszkania urzędzie gminnym (konsularnym). Zgłaszający się winni przynieść ze sobą dokumenty, stwierdzające tożsamość osoby, a ponadto dokumenty stwierdzające ich datę i miejsce urodzenia, narodowość, wyznanie, zawód względnie zatrudnienie i wykształcenie.

Zgłoszenia można dokonać również pisemnie przy załączeniu wyżej wymienionych dokumentów oraz zaświadczenia o dokonanej rejestracji.

Osoby przebywające w danym okresie poza stałym miejscem zamieszkania mogą dokonać osobiście zgłoszenia w urzędzie gminnym miejsca pobytu, — lub pisemnie (jak wyżej) we właściwym urzędzie gminnym.

Zgłaszających się po 30. listopada wpisuje się dodatkowo i pociąga do odpowiedzialności karnej.

Osobom, które zgłosiły się osobiście lub pisemnie do spisów poborowych, wydają urzędy gminne (konsularne) zaświadczenia.

Na osoby, które we wskazanym powyżej terminie z jakichkolwiek powodów nie uczyniły zadość obowiązkowi zgłoszenia się do spisów poborowych i nie zostały wpisane do list poborowych, rozciąga się ten obowiązek do 31 grudnia tego roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia.

Z art. 26 (§§ 97—98). Na podstawie zgłoszeń, rejestrów i innych dokumentów sporządzają urzędy gminne (konsularne) spisy poborowych, prze-

prowadzając przytem ewent. potrzebne dochodzenia i wymieniają wzajemnie uzyskane informacje.

Z art. 27. (§§ 99—106). Od 1 stycznia powinny urzędy gminne (konsularne) wyłożyć spisy poborowych przez przeciąg dwóch tygodni (w miejscu podanem do ogólnej wiadomości) do przejrzenia. Każdemu pominiętemu w spisie lub niewłaściwie wpisanemu przysługuje prawo żądania uzupełnienia lub sprostowania mylnego wpisu.

Tak sprostowane spisy otrzymują wraz z dokumentami osób, co do których zachodzą jeszcze wątpliwości, właściwe powiatowe władze administracji ogólnej, które przeprowadzają dodatkowe dochodzenia, a do dnia 1. II. podają powiatowym komendantom uzupełnień ogólną ilość osób wpisanych do spisów poborowych.

LISTY POBOROWYCH.

Z art. 28—31. (§§ 107—122). Urzędy gminne i magistraty (te ostatnie — o ile same nie posiadają uprawnień powiatowych władz administracji ogólnej) przesyłają spisy poborowych powiatowej władzy administracji ogólnej, która na tej podstawie sporządza listę poborową i przesyła ją do powiatowych komendantów uzupełnień celem założenia głównej księgi ewidencyjnej danego rocznika poborowego.

Listy poborowych pozostają następnie w przechowaniu powiatowych władz administracji ogólnej, zaś główna księga ewidencyjna w P. K. U.; dokumenty te są uaktualniane na podstawie urzędowych doniesień urzędów stanu cywilnego i prowadzących metryki jak również na podstawie dochodzeń przeprowadzonych przez powiatowe władze administracji ogólnej.

OBOWIĄZKI STAWIENNICTWA DO POBORU I POBÓR.

Z art. 33, 35. (§§ 123—145). Każdy podlegający obowiązkowi wojskowemu ma się co roku w okresie wieku poborowego stawiać do poboru, dopóki właściwa komisja poborowa bądź to nie uzna go za zdolnego do czynnej służby wojskowej lub do służby w pospolitem ruszeniu, bądź też zupełnie od służby wojskowej nie zwolni.

Na osoby obowiązane do służby wojskowej, których stosunek do tej służby nie został jeszcze ustalony lub które z jakichkolwiek powodów obowiązkowi stawienia się do poboru w wieku poborowym nie uczyniły zadość, — rozciąga się obowiązek stawienia się do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia, niezależnie od odpowiedzialności karnej za niestawienie się do poboru w przepisany terminie.

Nie są obowiązani do osobistego stawienia się przed komisją poborową głuchoniemi, ociemniałi i umysłowo upośledzeni, przebywający w jednym z zakładów wymienionych w rozporządzeniu wykonawczem. Także cierpiący na padaczkę (epilepsję) mogą być zwolnieni od stawienia się przed komisją poborową, jeżeli istnienie choroby będzie stwierdzone w sposób przepisany w rozporządzeniu wykonawczem.

Osoby podlegające obowiązkowi stawienia się do poboru, które odbywają w tym czasie karę pozbawienia wolności lub pozostają w areszcie tymczasowym (śledczym), powinny stawić się przed komisją poborową po ukończeniu kary względnie uchyleniu aresztu tymczasowego (śledczego). Bliższe szczegóły stawiennictwa regulują zarządy wię-

zeń w porozumieniu z powiatowymi władzami administracji ogólnej.

Czuwanie nad terminowem stawienictwem poborowych należy do obowiązku władz administracji ogólnej i urzędów gminnych.

W razie nieuzasadnionego niedotrzymania terminu stawienictwa poborowi mają być doprowadzeni przymusowo. Organa policji są obowiązane udzielać urzędom gminnym wszelkiej pomocy.

POBÓR.

Z art. 36. (§§ 146—163). Do poboru powołuje się corocznie wszystkich, którzy w danym roku winni uczynić zadość obowiązkowi stawienictwa.

Pobór główny odbywa się corocznie zasadniczo między 1 maja a 30 czerwca. Pobory dodatkowe odbywają się w miarę potrzeby.

Na dwa tygodnie przed poborem głównym władze administracji ogólnej podają do publicznej wiadomości obwieszczenie o poborze. Obwieszczenie to zawiera prawną podstawę zarządzenia poboru, kategorię osób podlegających poborowi, oraz pouczenie o trybie wnoszenia próśb o ulgi lub odroczenia czasu czynnej służby wojskowej, tudzież przepisy karne za niespełnienie obowiązku stawienia się przed komisją poborową. Obwieszczenia zawierają ponadto plan, podający terminy stawienia się poborowych według poszczególnych gmin oraz obowiązek przynoszenia ze sobą do poboru dokumentów, stwierdzających wykształcenie i zatrudnienie.

Przy poborze danej gminy winien być obecny naczelnik gminy względnie jego zastępca.

Obowiązkiem naczelników gmin, względnie zastępców jest terminowe (punktualne) doprowadzenie poborowych do poboru umytych i w stanie

trzeźwym, oraz utrzymanie porządku między nimi. Naczelnik gminy jest ponadto obowiązany do stwierdzenia tożsamości osób stających do poboru z jego gminy oraz do udzielania komisji żądanych przez nią wyjaśnień, dotyczących poborowych obecnych i nieobecnych.

Z art. 38. §§ 164—189. Komisja poborowa wydaje orzeczenie, że poborowy jest albo:

- A) zdolny do czynnej służby wojskowej,
- B) czasowo niezdolny do służby wojskowej,
- C) zdolny do służby w pospolitem ruszeniu z bronią,
- D) zdolny do służby w pospolitem ruszeniu bez broni,
- E) zupełnie niezdolny do służby wojskowej.

Od orzeczenia komisji (krajowej i konsularnej) niema odwołania. Unieważnienie tych decyzji przez władze wyższe może nastąpić tylko w wypadkach niniejszą ustawą przewidzianych.

Poborowi kategorii A) zostają przeznaczeni do czynnej służby wojskowej.

W stosunku do poborowych, zakwalifikowanych w myśl punktu B), obowiązek stawiennictwa trwa nadal zgodnie z art. 33 niniejszej ustawy.

W razie ogłoszenia mobilizacji poborowi ci mogą być wskutek zarządzenia Ministra Spraw Wojskowych, na wezwanie właściwej władzy administracji ogólnej, powołani do stawiennictwa przed komisję poborową, chociażby w danym roku już raz uczynili zadość temu obowiązkowi.

Poborowi kategorii C) i D) zostają zaliczeni do pospolitego ruszenia. Poborowi kategorii E) są wolni od służby wojskowej. Wszystkim osobom zakwalifikowanym do kategorii A), B) i E) wydaje przewodniczący komisji poborowej zaświadczenia, zawierające orzeczenie komisji poborowej. Za-

świadczenia są koloru różowego dla kategorii A), zielonego dla kategorii B) i białego dla kategorii E).

Poborowym zaliczonym do kategorii C) i D) (pospolite ruszenie z bronią i bez broni) wydaje P. K. U. lub wojskowy członek komisji poborowej:

1. „Zaświadczenie wojskowe” koloru niebieskiego dla kategorii „C”, *)
2. „Zaświadczenie wojskowe” koloru różowego dla kategorii „D”, *)

(ad 1—2 w myśl przepisów M. S. Wojsk. „Ew. — 1” z r. 1930).

W razie utraty dokumentu stwierdzającego stosunek do służby wojskowej, należy jak najrychlej prosić właściwe władze o duplikat dokumentu.

Duplikaty zaświadczeń o zgłoszeniu się do rejestracji i spisu poborowych wydają te urzędy gminne (konsulaty), w których rejestrze względnie spisie poborowych starający się o duplikat jest zapisany.

Duplikaty zaświadczeń wystawionych osobom zakwalifikowanym do kategorii A), B) i E) wydaje ta powiatowa władza administracji ogólnej, w której listach poborowych proszący o duplikat jest zapisany.

Do podania o wydanie duplikatu dokumentu poborowego wystawianego dla zakwalifikowanych do kategorii A) i B) należy dołączyć dowód stwierdzający, że utrata dokumentu została zgłoszona we właściwym posterunku względnie w komisariacie policyjnym.

*) Zaświadczenia te wydaje się poborowym kat. C i D, poczynawszy od roku 1930. Przed tym rokiem wydawano kategorii C i D „książeczki wojskowe”.

Właściwym posterunkiem (komisarjatem) policji jest ten, w którego rejonie utrata (kradzież, zagubienie, zniszczenie i t. p.) dokumentu miała miejsce.

W razie utraty dokumentu wojskowego (książeczki stanu służby wojskowej, zaświadczenia wojskowego, książeczki wojskowej lub karty mobilizacyjnej) należy fakt ten zgłosić natychmiast we właściwym posterunku względnie komisarjacie policji, na którego obszarze fakt utraty miał miejsce. Posterunek (komisarjat) policji po spisaniu w tej sprawie protokołu wydaje zainteresowanemu poświadczenie o zgłoszeniu utraty dokumentu.

Osoby, które w ciągu 14 dni, licząc od dnia utraty dokumentu wojskowego nie wniosą podania wraz z wymaganymi załącznikami o wydanie duplikatu książeczki stanu służby oficerskiej, książeczki wojskowej, zaświadczenia wojskowego względnie o wydanie nowej karty mobilizacyjnej, będą uważane za nieposiadające dokumentów wojskowych z własnej winy i pociągane do odpowiedzialności.

Art. 40. Osoby, zaliczone przy poborze ze względu na ich zdolność fizyczną do kategorii C) i D), mogą być powoływane do odbycia służby wojskowej, dostosowanej do ich zdolności fizycznych i umysłowych.

Sposób odbycia i czas trwania ich służby ustali rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Z art. 42. (§§ 210—212). W razie uzasadnionego podejrzenia, że poborowy w celu uchylenia się od obowiązku służby wojskowej wywołał u siebie rozmyślnie chorobę lub uszkodzenie cielesne, komisja poborowa wydaje orzeczenie odpowiadające stwierdzonej wadzie fizycznej. Niezależnie od tego spisuje komisja poborowa protokół, który zo-

staje skierowany przez powiatową władzę administracji ogólnej do prokuratora. Poborowi tacy mogą być mimo uzyskanej kategorii C) lub D) wcieleni do czynnej służby — zależnie od wyroku sądowego.

Z art. 43—44. (§§ 210—222). W razie stwierdzenia w drodze administracyjnej lub sądowej faktu, iż zaszły okoliczności, uzasadniające podejrzenie co do bezstronności lub słuszności wydanych przez komisję poborową orzeczeń, władze administracyjne i wojskowe we wspólnem porozumieniu mają prawo unieważnić orzeczenie i poddać poborowych ponownemu przeglądowi.

Analogenicznie postępują te władze w razie ustalenia faktu udawania przez poborowego przy poborze choroby lub ułomności, z powodu której komisja wydała orzeczenie, nie odpowiadające istotnemu stanowi zdrowia poborowego.

Art. 45. Powiatowe władze administracji ogólnej wykonywują nadzór nad należytem wypełnieniem przez poborowych obowiązku stawiennictwa. Za pośrednictwem podległych sobie urzędów gminnych tudzież policji państwowej przyprowadzają uchylających się od poboru do najbliższej komisji poborowej. W razie uzasadnionej obawy ponownego uchylenia się od poboru może być zarządzone przytrzymanie uchylającego się aż do najbliższego dodatkowego przeglądu.

SŁUŻBA POMOCNICZA.

Art. 46. Obok powszechnego obowiązku wojskowego istnieje obowiązek służby pomocniczej. Obowiązkowi temu podlegają wszyscy obywatele Rzeczypospolitej płci męskiej od ukończonych lat 17 do lat 60, którzy nie pełnią czynnej służby woj-

skowej, służby w rezerwie lub pospolitem ruszeniu.

Powołanie osób, podlegających obowiązкови służby pomocniczej do pełnienia tej służby może nastąpić z chwilą wybuchu wojny, zarządzenia mobilizacji lub gdy wymaga tego interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 47. Sposób powoływania do służby pomocniczej, rodzaj tej służby oraz warunki jej pełnienia ustali osobna ustawa, a do czasu jej uchwalenia — rozporządzenie Rady Ministrów.

Art. 48. W wypadkach, określonych w art. 46 ust. 2, mogą być przyjmowane do służby pomocniczej osoby płci żeńskiej, które zgłoszą się do niej ochotniczo. Warunki i sposób przyjmowania tych osób do służby pomocniczej, rodzaj tej służby oraz warunki jej pełnienia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

O SKRÓCENIU I ODROCZENIU CZASU SŁUŻBY WOJSKOWEJ.

Z art. 49—54. Poborowi i ochotnicy, uznani za zdolnych do czynnej służby wojskowej, którzy ukończyli z przepisaniem egzaminami pewne w ustawie wymienione średnie zakłady naukowe odbywają skróconą czynną służbę wojskową przez okres nie dłuższy niż 15 miesięcy.

Z art. 55—56. Duchowni wyznania katolickiego, którzy otrzymali święcenia, zakonnicy tego wyznania, którzy złożyli śluby, uczniowie seminarjów katolickich i nowiejusze zakonów i zgromadzeń katolickich, tudzież duchowni innych przez Państwo uznanych wyznań chrześcijańskich, którzy otrzymali wyższe święcenia, i zakonnicy, którzy złożyli uroczyste śluby zakonne, wreszcie za-

twierdzeni przez władzę rządową rabini i podrabini oraz duchowni innych uznanych wyznań niechrześcijańskich — zostają przy poborze bez poddawania przeglądowi wojskowo-lekarskiemu zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni.

W razie wojny postanowienia niniejszego artykułu dotyczą tylko tych uczniów katolickich seminarjów oraz nowicjuszów zakonów i zgromadzeń katolickich, którzy wstąpili do seminarjów, nowicjatu lub zgromadzenia przed wypowiedzeniem wojny.

Art. 56. Osoby, wymienione w art. 55, które wystąpiły ze stanu duchownego, nowicjatu (zgromadzeń) lub seminarjów duchownych, powinny uczynić zadość powszechnemu obowiązкови wojskowemu na ogólnych zasadach.

Art. 57. Odroczenie terminu odbycia czynnej służby wojskowej może być udzielone:

1. jedynym żywicielom rodzin,
2. właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych,
3. osobom, odbywającym studia teoretyczne i praktyczne.

Odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej z przyczyn, wymienionych w punktach 1) i 2), mogą być udzielone tylko na przeciąg jednego roku, po upływie, którego poborowy, o ile nie uzyska ponownego odroczenia, obowiązany jest odbyć czynną służbę wojskową.

Odroczenia z przyczyn, wymienionych w punkcie 3), mogą być udzielane na dłuższy od jednego roku przeciąg czasu, nie dłużej jednak niż to przewiduje art. 61.

Poborowi, korzystający z takich odroczeń, jako też osoby, obowiązane do prowadzenia ewidencji uczniów w szkołach i zakładach, wymienionych

w punkcie 2) i 3) art. 61, mają obowiązek o fakcie opuszczenia szkoły (zakładu) zawiadomić bezzwłocznie właściwą powiatową władzę administracji ogólnej celem orzeczenia utraty prawa do odroczenia.

Art. 60. Odroczenia z art. 57 punkt 1. i 2. mogą być udzielane najdalej do 1. października tego roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 23 lat życia.

Poborowy posiadający warunki do odroczenia służby wojskowej z art. 57 punkt 1. i 2., w tym roku kalendarzowym, w którym kończy lat 23, zostaje powołany do czynnej służby wojskowej na 5 miesięcy i przeniesiony po ich przesłużeniu do rezerwy.

Art. 65. O przyznaniu lub odmowie prawa do odroczeń lub ulg orzeka powiatowa władza administracji ogólnej, a o przyznaniu lub odmowie ulgi, określonej w art. 55 (duchowni), orzeka właściwa komisja poborowa.

Art. 66. W czasie odbywania pięciomiesięcznego okresu służby czynnej, przewidzianego w art. 60, jako też z powodu powołania do tej służby umowa o pracę nie może być przez pracodawcę wypowiedziana, ani rozwiązana, o ile stosunek służbowy w chwili powołania trwał nieprzerwanie co najmniej jeden rok. Wszelkie umowy sprzeczne z powyższym przepisem są nieważne.

Przepis niniejszy nie narusza postanowień, zawartych w ustawie o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

§ 260. Odroczenia służby wojskowej nie mogą być udzielane poborowym, którym udowodniono przestępstwo, przewidziane w art. 97 — 108 i w art. 112, względnie przeciwko którym wdrożono dochodzenie w celu udowodnienia jednego z tych przestępstw. Rozstrzygnięcie podania poborowego o od-

roczenie, przeciwko któremu wdrożono takie dochodzenie, może nastąpić dopiero z chwilą jego umorzenia lub po uprawomocnieniu się wyroku uwalniającego.

§ 275. Powiatowe władze administracji ogólnej mają prowadzić ewidencję osób, którym udzielono odroczenia czynnej służby wojskowej względnie ulgę z art. 60 ustęp 2.

Powszechny obowiązek wojskowy zagranicą jest uregulowany oddzielnie w rozporządzeniu wykonawczem (§§ 279 — 323).

O SŁUŻBIE OCHOTNICZEJ.

Z art. 68. Do czynnej służby wojskowej może być w charakterze ochotnika przyjęty każdy, o ile:

1. jest obywatelem polskim,
2. ma ukończone 17 lat, a nie osiągnął jeszcze wieku poborowego (art. 6),
3. jest fizycznie zdolny do czynnej służby wojskowej,
4. przedstawił urzędowe poświadczenie nienaganego prowadzenia się,
5. jeżeli jest niepełnoletni, przedłożył pozwolenie ojca względnie prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska.

Warunki zaciągu ochotniczego w czasie wojny ustali w czasie wojny rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Z art. 69. Ochotnicy zobowiązują się służyć czynnie przez dwa lata, a w razie wojny aż do demobilizacji.

O KONTYGENCIE.

Art. 71. Corocznego poboru rekruta dokonywują powołane władze wyłącznie na podstawie używanego w drodze ustawodawczej zezwolenia.

Stan liczebny wojska w czasie pokoju określa odrębna ustawa.

Art. 72. Celem zapewnienia wyszkolenia wojskowego w ramach stanu liczebnego wojska wszystkim poborowym, zdolnym do czynnej służby wojskowej (art. 38 A) Minister Spraw Wojskowych może skrócić czas trwania służby wojskowej, ustalony w art. 4 punkt 1, lub też udzielać urlopu pewnej części szeregowych, ażeby w ich miejsce powołać poborowych, podlegających wcieleniu do szeregow.

Art. 73. Poborowi, którzy nie mogli być powołani do czynnej służby wojskowej w ramach stanu liczebnego wojska i czasu trwania czynnej służby wojskowej, ustalonego dla poszczególnych rodzajów wojska przez Ministra Spraw Wojskowych na zasadzie art. 72, mają być zaliczeni do ponadkontygentowych *).

Powołanie takich poborowych do czynnej służby wojskowej może nastąpić do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat.

Zaliczenie ponadkontygentowych do rezerwy zarządza Minister Spraw Wojskowych bez względu na to, czy i jak długo odbywali służbę wojskową.

CZYNNA SŁUŻBA WOJSKOWA, SŁUŻBA W REZERWIE I POSP. RUSZENIU.

A) Czynna służba wojskowa.

Z art. 74. Poborowi, którzy przy poborze uznani zostali za zdolnych do czynnej służby wojsko-

*) Poborowi tej kategorii otrzymują „Poświadczenie wojskowe o zaliczeniu do ponadkontygentowych“, a po przejściu do rezerwy bez wyszkolenia wojskowego (jeżeli nie odbywali czynnej służby) zamienia się te poświadczenia na „Zaświadczenia wojskowe“ koloru zielonego.

wej, o ile nie uzyskali odroczenia, jako też wszyscy obowiązani do odbycia czynnej służby wojskowej oraz ochotnicy mają się zgłosić do odbycia tej służby na wezwanie powiatowych komend uzupełnień.

Termin wcielenia tych osób do szeregów ustala corocznie Minister Spraw Wojskowych.

Z art. 75. Okres obowiązkowej służby czynnej liczy się dla wcielonych w terminie, ustalonym przez Ministra Spraw Wojskowych, od pierwszego dnia tego okresu, w ciągu którego ma nastąpić wcielenie, a dla wcielonych po tym okresie — od dnia wcielenia.

Zwolnienie z czynnej służby i przeniesienie do rezerwy następuje po upływie okresu czasu czynnej służby wojskowej, przewidzianego w art. 4 pkt. 1 a), b), c), w art. 49 (15-to miesięczna służba czynna) względnie w art. 60 (5-cio miesięczna służba czynna), licząc od dnia, określonego w ustępie pierwszym niniejszego artykułu.

Z § 371. W razie stwierdzenia, że poborowy (ochotnik) mimo doręczenia mu karty powołania nie wyjechał we właściwym czasie do wyznaczonej formacji wojskowej, celem zgłoszenia się do czynnej służby wojskowej, naczelnik gminy (magistrat) jest obowiązany odstawić go za pośrednictwem swych organów lub też przy pomocy organów policji państwowej niezwłocznie do powiatowej władzy administracji ogólnej, która zarządza odesłanie go do właściwej terytorjalnie P. K. U.

Z § 372. Powiatowy komendant uzupełnień sporządza wykazy uchylających się od wcielenia do szeregów, które przesyła powiatowym władzom administracji ogólnej celem ich ścigania.

Jednocześnie sporządza on doniesienie karne na tych poborowych, którym karty powołania zostały należycie doręczone, a którzy nie usprawie-

dliwili niestawienia się w formacji wojskowej. Doniesienia karne powinny być przesłane właściwemu prokuratorowi wojskowemu.

Ujętych uchylających się dostawia powiatowa władza administracji ogólnej do właściwej terytorjalnie P. K. U., która odstawia ich pod eskortą najbliższej komendy garnizonu do wyznaczonej formacji wojskowej, zawiadamiając o tem prokuratora wojskowego.

Z § 375. Powszechnie władze wymiaru sprawiedliwości zawiadamiają właściwe władze administracji ogólnej względnie P. K. U. o wdrożeniu postępowania karnego z zastosowaniem aresztu prewencyjnego, o uchyleniu tego aresztu, o prawomocnych wyrokach, oraz o darowaniu w drodze łaski kar lub skutków karno-sądowego skazania — odnośnie do osób objętych powszechnym obowiązkiem wojskowym.

B) Służba w rezerwie.

Art. 76. Do służby w rezerwie obowiązani są ci, którzy zaliczeni zostali do tej kategorii służby wojskowej.

Z art. 77. Szeregowi rezerwy obowiązani są do odbycia w czasie służby w rezerwie 14 tygodni ćwiczeń wojskowych, przyczem czas trwania jednego ćwiczenia nie może być dłuższy, niż 6 tygodni.

W wypadkach, gdy interes wojska tego wymaga, może Minister Spraw Wojskowych na podstawie uchwały Rady Ministrów powoływać ich na dodatkowe ćwiczenia wojskowe, których czas trwania ustala każdorazowo uchwała Rady Ministrów.

Uwaga do §§ 371 — 372: Powiatowa władza administracji ogólnej odstawia ujętych i doprowa-

dzonych, uchylających się od stawiennictwa, do następujących władz:

1. Jeżeli poborowy należy ewidencyjnie do P. K. U., do której należy dany powiat — do tej P. K. U.;
2. Jeżeli poborowy należy do innej P. K. U. — do najbliższej komendy garnizonu.

Wskazany pod 1. i 2. władzom należy równocześnie przesłać protokół ujęcia (doprowadzenia) uchylającego się.

D. O. K. zawiadamiają władze adm. og., którą komendę garnizonu należy uważać za najbliższą dla każdej poszczególniej powiatowej władzy adm. og.

(Powyższa interpretacja §§ 371 — 372 została ogłoszona w okólniku M. S. Wewn. nr. 86 z 21. VI. 1932).

Oficerowie rezerwy, zarówno mianowani w rezerwie, jak i przeniesieni z korpusu oficerów zawodowych do rezerwy, są obowiązani do odbywania ćwiczeń wojskowych do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 40 lat życia.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie, obowiązani są odbyć 36 tygodni ćwiczeń, przyczem czas trwania jednego ćwiczenia nie może być dłuższy, niż 8 tygodni.

Podchorążym rezerwy, względnie rezerwistom podchorążym (plutonowy, kapral i t. p.), którzy, odbywają ćwiczenia dla szeregowych rezerwy, zostaną zakwalifikowani do awansów na podporuczników rezerwy, przedłuża się automatycznie czas ćwiczeń do okresu, jaki jest ustalony dla oficerów rezerwy.

Od końca tego roku kalendarzowego, w którym oficerowie rezerwy, zarówno mianowani w rezerwie, jak i przeniesieni z korpusu oficerów zawo-

dowych, ukończyli 40 rok życia, do końca tego roku kalendarzowego, w którym ci oficerowie kończą 50 rok życia, mogą oni być powołani przez Ministra Spraw Wojskowych na podstawie uchwały Rady Ministrów na dodatkowe ćwiczenia i kursy, których czas trwania ustala każdorazowo uchwała Rady Ministrów.

Art. 81. Z chwilą ogłoszenia mobilizacji może Minister Spraw Wojskowych powołać rezerwistów do służby wojskowej.

O ile bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, może Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych także w czasie pokojowym zarządzić powołanie rezerwistów, lub pewnych ich kategorii — do służby wojskowej.

Art. 82. Postanowienia art. 66 niniejszej ustawy ma również zastosowanie względem oficerów i szeregowych rezerwy, powołanych na zwyczajne lub dodatkowe ćwiczenia wojskowe, względnie odbywających te ćwiczenia, z tem ograniczeniem, że powołany tam warunek jednorocznego trwania stosunku służbowego nie stosuje się do tych wypadków, gdy ćwiczenia wojskowe nie trwają dłużej, niż 6 względnie 8 tygodni.

§ 379. Oficerom i szeregowym rezerwy w czasie przebywania w rezerwie nie wolno nosić munduru wojskowego ani też odznak wojskowych. Wypadki, w których oficerowie i szeregowi rezerwy mogą wyjątkowo występować w mundurze wojskowym, określają rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych.

Prawo noszenia munduru wojskowego przysługuje oficerom rezerwy wyjątkowo (Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 256 łącznie z późniejszej daty uzupełnieniami):

- a) w dni ustawowo ustalonych świąt narodowych,
- b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,
- c) przy uroczystościach rodzinnych, za każdorazem zezwoleniem właściwej P. K. U.,
- d) w razie stawienia się w charakterze obrońcy przed oficerskim sądem honorowym — w tym wypadku obowiązuje noszenie munduru.

§ 381. Dowodem osobistym, stwierdzającym służbę w rezerwie, jest dla szeregowych książeczka wojskowa lub zaświadczenie wojskowe *), zaś dla oficerów rezerwy książeczka stanu służby oficerskiej.

*) Zaświadczenia wojskowe otrzymują ci szeregowi rezerwy, którzy, počawszy od roku 1930, przeszli do rezerwy bez odbywania czynnej służby wojskowej (t. zw. ponadkontygentowi — niewyszkoleni — art. 73).

Zaświadczenia te są koloru zielonego.

Ponadkontygentowi, którzy przeszli do rezerwy przed rokiem 1930, posiadają książeczki wojskowe.

Książeczki wojskowe — ogólne zasady wydawania.

Książeczki wojskowe przeznaczone są wyłącznie dla szeregowych, którzy faktycznie odbywali wojskową służbę czynną.

Należy zatem wydawać książeczki wojskowe:

1. Szeregowym (niezawodowym, nadterminowym i zawodowym) w chwili zwolnienia z szeregów wskutek:

- a) przeniesienia do rezerwy,
- b) przeniesienia do pospolitego ruszenia,
- c) zupełnego zwolnienia od powsz. obow. wojsk. wskutek zakwalifikowania do kat. E.

2. Podoficerom zawodowym przeniesionym w stan spoczynku, niezależnie od legitymacyj, które otrzymują w myśl oddzielnych przepisów.

§ 382. Oficerowie i szeregowi rezerwy mogą otrzymać już w czasie pokoju dokumenty wojskowe, wzywające ich do służby wojskowej na wypadek mobilizacji (karty mobilizacyjne).

Treść kart mobilizacyjnych stanowi dla powołanych rozkaz wojskowy, który ma być wykonany w terminie, określonym w tych kartach.

§ 383. Zagubienie lub zniszczenie dokumentu wojskowego, wzywającego oficera i szeregowego rezerwy do służby wojskowej nie zwalnia danej osoby od stawienia się we właściwej formacji wojskowej w terminie ustalonym w tym dokumencie.

Z § 388. Oficerowie i szeregowi rezerwy wybrani na posłów do Sejmu lub senatorów nie mogą

3. Szeregowym, którzy zwolnieni zostali z szeregów wskutek uzyskania ustawowego odroczenia służby czynnej, a którzy po upływie terminu odroczenia na podstawie rozkazu M. S. Wojsk. zostaną przeniesieni do rezerwy bez dosługiwania pozostałego okresu wojskowej służby czynnej, lub którzy wskutek zakwalifikowania ich (poza szeregi wojska) do kat. C, D lub E nie podlegają ponownemu wcieleniu.

4. Szeregowym stale urlopowanym wskutek czasowej niezdolności, którzy po upływie stałego urlopu, nie powracając do formacji, w drodze postępowania rewizyjnego wszczętego przez powiatowego komendanta uzupeł., zostają przeniesieni do posp. rusz. (kat. C lub D) lub zupełnie zwolnieni od powsz. obow. wojsk. (kat. E).

5. Szeregowym więźniom stale urlopowanym, którzy zostają przeniesieni do posp. ruszenia wskutek osiągnięcia granicy wieku.

6. Byłym ochotnikom, którzy zwolnieni zostali ze służby ochotniczej z obowiązkiem stawienia się do poboru z właściwym rocznikiem poborowym, a którzy przy tym poborze otrzymają kat. C, D lub E.

być w czasie sprawowania mandatu powołani do służby wojskowej.

Wolni od wszelkiej służby wojskowej są również ministrowie i podsekretarze stanu.

Z § 396. Powołanie do służby wojskowej może być również zarządzane zapomocą publicznie ogłoszonych i rozplakatowanych obwieszczeń.

W tym wypadku władze wojskowe przesyłają odpowiednie obwieszczenia władzom administracji ogólnej, które zarządzają urzędem gminnym (magistratom) należyte ich ogłoszenie i rozplakatowanie.

Przedwczesne zrywanie obwieszczeń, niszczenie lub zaklejanie ich innemi ogłoszeniami jest niedopuszczalne.

7. Poborowym którzy wskutek zaliczenia im służby w armji obcej są przenoszeni do rezerwy bez odbywania służby czynnej w W. P.

U w a g a: Szeregowym, zwolnionym od powsz. obow. wojsk. na podstawie art. 88 ust. 3 ustawy o powsz. obow. wojsk. oraz wykluczonym od służby wojskowej na podstawie art. 9 (osoby skazane prawomocnym wyrokiem sądowym na wykluczenie) i 88 ust. 4 ustawy o powsz. obow. wojsk., jak również wydalonym z wojska na zasadzie art. 88 ust. 5 tejże ustawy, książeczek wojskowych nie należy wydawać. Otrzymują oni oddzielne „poświadczenia wojskowe”. Szeregowi wykluczeni ze służby wojskowej otrzymać mogą książeczki wojskowe na zasadach ogólnych dopiero po upływie okresu wykluczenia. Również nie należy wydawać książeczek wojskowych ochotnikom, którzy przed ukończeniem ustawowego okresu służby ochotniczej zostają zwolnieni z szeregów przed osiągnięciem wieku poborowego z obowiązkiem zgłoszenia się do normalnego poboru z właściwym rocznikiem poborowym. Ochotnicy ci otrzymują „poświadczenia wojskowe”.

§ 397. Bez względu na zarządzony sposób powołania do służby wojskowej urzędy gminne (magistraty) obowiązane są roztoczyć należytą i skuteczną kontrolę nad terminowym wyjazdem z miejsc zamieszkania względnie pobytu powołanych do służby wojskowej.

W razie stwierdzenia nieusprawiedliwionego niedopełnienia obowiązku stawienia się do służby wojskowej przez powołanego, urzędy gminne (magistraty) powinny postąpić w sposób, przewidziany w § 371.

Z § 398. Powołani są obowiązani stawieć się bezpośrednio w miejscu i w dniu, oznaczonym w karcie powołania, w karcie mobilizacyjnej względnie w obwieszczeniach władz wojskowych. Jeżeli oficera lub szeregowego rezerwy wezwano do natychmiastowego stawienia się, wolno mu korzystać ze zwłoki dwugodzinnej w celu uregulowania swych spraw osobistych oraz wymeldowania się u naczelnika gminy.

§ 404. Oficerowie i szeregowi rezerwy, zamieszkałi stale zagranicą, tak w krajach europejskich jak i w krajach poza Europą nie podlegają powołaniu na ćwiczenia wojskowe.

§ 405. Oficerowie i szeregowi rezerwy, zamieszkałi stale zagranicą, którzy przyjeżdżają na obszar Państwa Polskiego lub wolnego miasta Gdańska na czas dłuższy niż 6 miesięcy, podlegają dopiero po upływie tego czasu powołaniu do ćwiczeń wojskowych na ogólnych zasadach.

§ 406. Oficerowie i szeregowi rezerwy, przebywający chwilowo zagranicą, którzy wwiechali z kraju legalnie, nie podlegają powołaniu do ćwiczeń wojskowych przez okres czasu na jaki udzielono im paszportu zagranicznego.

Osoby te są jednak obowiązane do odbycia ćwiczeń wojskowych z chwilą powrotu do kraju, przyczem powołanie ich do ćwiczeń powinno nastąpić jeszcze w tym samym roku kalendarzowym, a jeżeli okres ćwiczeń w tym samym roku już minął — w roku następnym przy najbliższym powołaniu rezerwistów na ćwiczenia.

SŁUŻBA W POSPOLITEM RUSZENIU.

Art. 83. Do służby wojskowej w pospolitem ruszeniu obowiązani są:

1. rezerwiści po wyjściu z rezerwy;
2. poborowi, którzy przy poborze uznani zostali za zdolnych do służby tylko w pospolitem ruszeniu;
3. ci, którzy w myśl postanowień niniejszej ustawy do pospolitego ruszenia zostaną zaliczeni.

Czas trwania służby w pospolitem ruszeniu rozciąga się dla oficerów pospolitego ruszenia do 31. grudnia tego roku, w którym kończą 60 lat życia.

§ 419. Wojskowym dokumentem osobistym, stwierdzającym służbę w pospolitem ruszeniu, jest dla oficerów książeczka stanu służby oficerskiej, zaś dla szeregowych — książeczka wojskowa lub zaświadczenie wojskowe *), wydawane przez właściwe władze wojskowe.

Oficerowie i szeregowi pospolitego ruszenia mogą otrzymać już w czasie pokoju dokumenty

*) Wszyscy szeregowi, którzy do roku 1929 (włącznie) przeszli do posp. rusz. (przy poborze lub z rezerwy), zostali obdzieleni „książeczkami wojskowymi“.

Od roku 1930 począwszy obdziela się poborowych, zakwalifikowanych do kateg. C. i D., „zaświadczeniami wojskowymi“ (patrz art. 38), pozostałych zaś szeregowych posp. rusz. „książeczkami wojskowymi“.

wojskowe, wzywające ich do służby wojskowej na wypadek mobilizacji.

Powołanie oficerów i szeregowych pospolitego ruszenia do służby wojskowej odbywa się w taki sam sposób jak powołanie oficerów i szeregowych rezerwy.

Art. 87. Koszty przejazdu osób, powołanych do służby wojskowej, wyszkolenia, ćwiczeń lub wogóle do spełnienia służby w formacjach wojskowych, jako też koszty odnośnych wezwań, plakatów, komunikatów prasowych i t. p. — ponosi Skarb Państwa.

Z § 423. Osoby powołane do służby wojskowej mają prawo do przejazdu koleją na koszt Skarbu Państwa wówczas, gdy odległość od stacji kolejowej, właściwej dla miejsca zamieszkania, do miejsca, wyznaczonego dla zgłoszenia się do służby, wynosi 25 km lub więcej. W tym celu otrzymują one bilet (upoważnienie) na przejazd.

Osoby, powołane do służby wojskowej, których prawo do bezpłatnego przejazdu koleją wskutek usprawiedliwionego niedotrzymania terminu wygasło, mogą zgłaszać się do P. K. U. celem przedłużenia tego prawa.

Rezerwiści, powołani na ćwiczenia wojskowe obwieszczeniami, są obowiązani odbyć podróż od miejsca zamieszkania do miejsca, wyznaczonego dla zgłoszenia się do służby, na własny koszt, przy czem koszty przejazdu koleją będą im zwrócone:

- a) jeżeli odległość od miejsca zamieszkania do miejsca wyznaczonego dla zgłoszenia się do służby wynosi 25 km lub więcej;
- b) jeżeli przedstawia zaświadczenie urzędu gminnego (magistratu) tej miejscowości, z której się do ćwiczeń udali, stwierdzające fakt zamieszkiwania lub pobytu w tej miejscowości

w chwili powołania ich do ćwiczeń wojskowych oraz, że miejscowość ta jest odległa od miejsca, wyznaczonego dla zgłoszenia się do ćwiczeń, o 25 km lub więcej.

Rezerwiści, powołani na ćwiczenia wojskowe obwieszczeniami, którzy z powodu ubóstwa nie mogą pokryć kosztów przejazdu koleją wówczas, gdy miejsce zamieszkania (pobytu) jest odległe od miejsca, wyznaczonego dla zgłoszenia się do służby, o 25 km lub więcej, powinni zwrócić się niezwłocznie do właściwego zarządu gminy, który w porozumieniu z powiatową władzą administracji ogólnej względnie z powiatowym komendantem uzupełnień, wyda im dokument, uprawniający do kredytowanego przejazdu koleją.

Osoby, powołane do służby wojskowej, których miejsce zamieszkania jest odległe od najbliższej stacji kolejowej o 25 km lub więcej, powinny być do tej stacji kolejowej zbiorowo dostarczone przez urzędy gminne (magistraty) najtańszymi środkami przewozowymi. Jeżeli między miejscem zamieszkania powołanego, a miejscem wyznaczonym dla zgłoszenia się do służby, niema komunikacji kolejowej, a odległość pomiędzy temi miejscowościami wynosi 25 km lub więcej, urząd gminny (magistrat) powinien powołanych względnie powołanego dostarczyć do miejsca wyznaczonego dla zgłoszenia się do służby najtańszym środkiem przewozowym.

W obu wypadkach koszty przewozu powołanych osób będą urzędowi gminnym (magistratom) zwrócone ze Skarbu Państwa (z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych) na podstawie odpowiednich dowodów.

ZWOLNIENIA I WYKLUCZENIA OD POWSZECHNEGO OBOWIĄZKU WOJSKO- WEGO.

Art. 88. Od obowiązków, wymienionych w punkcie 2. i 3. art. 3, wolne są osoby, uznane za zupełnie niezdolne do służby wojskowej, z chwilą wydania co do nich takiego orzeczenia, oraz szeregowi i duchowni z końcem tego roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia.

Od obowiązków, wymienionych w punktach 2. i 3. art. 3., wolni są oficerowie pospolitego ruszenia — z końcem tego roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia.

Osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami o obywatelstwie polskim udowodnią fakt posiadania lub uzyskania obcej przynależności państwowej, nie podlegają od chwili stwierdzenia tego faktu żadnemu z obowiązków, wymienionych w art. 3. Do stwierdzenia faktu posiadania obcej przynależności powołane są wojewódzkie władze administracji ogólnej.

Osoby, zasądzone prawomocnym wyrokiem sądowym na jedną z kar pozbawienia wolności, wymienionych w art. 9, wykluczone są od możliwości spełniania obowiązków, przewidzianych w punkcie 2. art. 3, przez czas, oznaczony w art. 9 względnie w orzeczeniu władzy wojskowej, wydanym na podstawie art. 9.

Osoby, wydalone z wojska tudzież wydalone z korpusu oficerskiego prawomocnym wyrokiem sądowym lub wykluczone z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego, wolne są od obowiązków, wymienionych w art. 3. pkt. 2. i 3.

Osoby, które zostały zwolnione od jednego z obowiązków, określonych w art. 3, podlegają tymże obowiązkom ponownie, a w szczególności zostają zaliczone z powrotem do rezerwy, względnie pospolitego ruszenia w stopniu poprzednio posiadanym, jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały ich zwolnienie od obowiązków, wymienionych w art. 3.

Z art. 89. Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego może nastąpić także w razie ubiegania się osoby, temu obowiązkowi podlegającej, o uzyskanie obcego obywatelstwa.

Zwolnienia z powodu ubiegania się o obce obywatelstwo udzielane być mogą osobom, uznanym za zdolne do czynnej służby, względnie obowiązany do służby w rezerwie lub pospolitem ruszeniu.

Zwolnienia z powodu ubiegania się o obce obywatelstwo mogą być udzielane ponadto osobom, które są w myśl niniejszej ustawy obowiązane do stawienia się do poboru, tudzież wszystkim osobom, które wprawdzie nie wstąpiły w wiek poborowy, ale ukończyły już 17 lat życia.

Osoby, powołane do odbycia czynnej służby wojskowej mogą być zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo dopiero po ukończeniu tej służby.

Art. 91. Kto uchyli się od spełnienia obowiązku, przewidzianego w art. 3 pkt. 2. niniejszej ustawy, traci prawo do zajmowania stanowiska w służbie państwowej i publicznej.

Postanowienie powyższe dotyczy również stanowisk, obsadzonych z wyboru.

§ 446. Podstawą do zastosowania skutków z art. 91 jest prawomocny wyrok sądowy, stwier-

dzający uchylenie się od czynnej służby wojskowej, służby w rezerwie lub pospolitem ruszeniu (art. 111).

WYJAZD ZAGRANICĘ OSÓB, PODLEGAJĄCYCH POWSZECHNEMU OBOWIĄZKOWI WOJSKOWEMU.

§ 449. Z pośród osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, muszą w razie zamierzonego wyjazdu zagranicę uzyskać zezwolenie władz wojskowych na otrzymanie paszportu zagranicznego następujące osoby:

- a) mężczyźni uznani przez komisję poborową za zdolnych do czynnej służby wojskowej (kategoria A) — od chwili wydania takiego orzeczenia do czasu powołania do czynnej służby wojskowej;
- b) zaliczeni do ponadkontygentowych (art. 73);
- c) szeregowi urlopowani wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, stwierdzonej w drodze rewizji lekarskiej, oraz szeregowi urlopowani w myśl art. 72;
- d) oficerowie rezerwy.

Osobom wyszczególnionym w powyższych punktach a), b), c), zezwoleń na wyjazdy zagranicę udzielają P. K. U. lub D. O. K. na prośby wniesione do P. K. U.

Oficerowie rezerwy (pkt. d), otrzymują zezwolenia na wyjazd zagranicę od D. O. K.

Z § 459. Osobom, podlegającym powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, które w myśl § 449 nie potrzebują na wyjazd zagranicę zezwoleń władz wojskowych, wydają powiatowe władze administracji ogólnej paszporty zagraniczne na następujących zasadach:

a) osobom w wieku przedpoborowym (od 1. stycznia tego roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 20 lat życia), jak również osobom zakwalifikowanym do kategorii B — w razie wyjazdu o charakterze stałym (emigracja, w celach zarobkowych) tylko w drodze wyjątku i po przedstawieniu dowodów, stwierdzających bezwzględną konieczność wyjazdu, zaś w wypadkach okolicznościowych (§ 451) — bez ograniczeń;

b) osobom w wieku poborowym do chwili stawienia się przed komisją poborową — tylko w ważnych wypadkach okolicznościowych (§ 451 *), wymagających bezwzględnej konieczności wyjazdu oraz w wypadkach wyjazdów emigracyjnych z rodziną, o ile we wszystkich wypadkach termin wyjazdu nie przypada na okres obowiązkowego stawienia się danej osoby do poboru;

c) szeregowym rezerwy i pospolitego ruszenia (również korzystającym z ulgi w myśl art. 55) tudzież oficerom pospolitego ruszenia — we wszystkich wypadkach bez ograniczeń.

Z § 467. Powiatowe władze administracji ogólnej mają co miesiąc przysyłać do właściwej powiatowej komendy uzupełnień wykaz osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, poczynwszy od 21 roku życia, które zgodnie z niniejszemi przepisami otrzymały paszporty zagraniczne bez zezwoleń władz wojskowych.

*) Wyjazdy spowodowane śmiercią lub chorobą w rodzinie, na leczenie lub operację, w sprawach spadkowych, handlowych, przemysłowych, w celach sportowych, naukowych, wycieczkowych, na wakacje, kongresy lub zjazdy, dla zwiedzania krajów obcych oraz wyjazd na roboty sezonowe.

§ 472. Z chwilą ogłoszenia mobilizacji następuje ogólne wstrzymanie zezwoleń na wyjazd zagranicę i paszportów zagranicznych wszystkim obywatelom płci męskiej podlegającym powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.

Jeżeli te osoby przed ogłoszeniem mobilizacji otrzymały zezwolenie na wyjazd zagranicę lub paszporty zagraniczne, nie należy dopuścić do wyjazdu ich z granic Państwa.

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji otrzymanie paszportu zagranicznego przez osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu może nastąpić wyłącznie na podstawie zezwolenia Ministra Spraw Wojskowych.

§ 473. Przepustki graniczne wydają wszystkim osobom, podlegającym powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, właściwe władze bez specjalnego zezwolenia władz wojskowych.

O wydaniu przepustek granicznych władze te nie zawiadamiają powiatowych komend uzupełnień.

O OBOWIĄZKACH MELDUNKOWYCH I ZEBRANIACH KONTROLNYCH.

Art. 94. Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, od 1. września tego roku, w którym kończą 18 lat życia, aż do chwili stawienia się do poboru, oraz poborowi (ochotnicy), od chwili ogłoszenia im orzeczenia właściwej władzy, uznającego ich za zdolnych lub czasowo niezdolnych do czynnej służby wojskowej (art. 38) A) B), jak również oficerowie tudzież szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia (art. 88 ustęp 2) — obowiązani są zawiadamiać właściwe urzędy dla spraw meldunkowych o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania w sposób, określony w rozporządzeniu wykonawczem.

Temu samemu obowiązkowi podlegają szeregowi, urlopowani w myśl art. 72 oraz urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej, jak również osoby, wykluczone w myśl art. 9 od służby wojskowej.

Z § 474. Osoby, wyszczególnione w art. 94 tudzież oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia (art. 3.) podlegają obowiązkowi zameldowania i wymeldowania w następujących wypadkach *):

1. w razie zmiany miejsca zamieszkania,
2. w wypadkach wyjazdu zagranicę oraz przyjazdu z zagranicy do kraju,
3. w razie zmiany adresu w obrębie tej samej miejscowości,
4. w wypadkach wyjazdu z miejsca zamieszkania na czasowy pobyt, trwający ponad 2 miesiące i powrotu z tego wyjazdu.

Sposób wykonania obowiązków wyżej przewidzianych i tryb postępowania urzędów meldunkowych określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16. marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności, art. 14 pkt. 2. i art. 23 pkt. 2. i 3. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309) oraz rozporządzenie wykonawcze z 16. X 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84/30, poz. 653).

§ 475. Niezależnie od obowiązku, określonego w § 474, osoby wyżej wymienione obowiązane są w wypadkach:

- a) zmiany miejsca zamieszkania lub
- b) przyjazdu z zagranicy zgłaszać się osobiście do właściwych urzędów meldunkowych w przeciągu 8 dni od chwili przybycia do nowego miejsca

*) Patrz również Rozp. Prez. Rzeczp. o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

zamieszkania lub od chwili przyjazdu z zagranicy do jednej z miejscowości na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeżeli ważne okoliczności uniemożliwiają dopełnienia obowiązku osobistego zgłoszenia się we właściwym urzędzie meldunkowym w wypadkach przewidzianych w poprzednim ustępie, obowiązek ten może być wykonany w określonym terminie w formie pisemnej.

Jako właściwy należy uważać urząd meldunkowy w nowem miejscu zamieszkania.

§ 476. Od obowiązku, określonego w § 475 są zwolnieni funkcjonariusze państwowi mianowani na stałe.

§ 477. Osoby wyszczególnione w § 474, które odbywają częste podróże zagranicę, a są znane właściwym władzom administracji ogólnej, mogą być przez te władze zwolnione od obowiązku każdorazowego zgłaszania się w urzędzie meldunkowym (§ 475) po przyjeździe z zagranicy, o ile zabezpieczą możliwość należytego i niezwłocznego doręczania im wszelkich rozkazów wojskowych, a możliwość tę udowodnią wymienionym władzom.

Zwolnień tych udzielają powiatowe władze administracji ogólnej, właściwe dla miejsca zamieszkania danej osoby.

§ 478. Dopełnienie obowiązku, przewidzianego w § 475, potwierdza urząd meldunkowy na wojskowym dokumencie osobistym. W wypadku, gdyby osoba meldująca się, dokumentu takiego nie mogła przedstawić, potwierdzenie o dokonaniu obowiązku meldunkowego udziela właściwy urząd w formie ustalonej ogólnymi przepisami meldunkowymi.

§ 479. Urzędy meldunkowe mają podawać do wiadomości właściwych powiatowych komendantów uzupełnień zapomocą kart meldunkowych za-

wiadomienia meldunkowe, uskutecznione w wypadkach przewidzianych w §§ 474 i 475 przez:

1. oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia,
2. szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia,
3. osoby zakwalifikowane do kategorii A), które nie odbyły jeszcze czynnej służby wojskowej,
4. osoby urlopowane w myśl art. 72,
5. osoby urlopowane z powodu czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej,
6. osoby, wykluczone w myśl art. 9 od służby wojskowej.

Jako właściwą władzę należy uważać tę P. K. U., do której meldujący się należy ewidencyjnie według wojskowego dokumentu osobistego.

§ 480. Osoby, wyszczególnione w art. 94 oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia (art. 3), które wyjeżdżają zagranicę do krajów europejskich lub położonych poza Europą względnie które wyjeżdżają na obszar wolnego miasta Gdańska są obowiązane zgłosić swój przyjazd do miejscowości zagranicznej we właściwym urzędzie konsularnym, zaś przyjazd do Gdańska — w Komisarjacie Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej na wolne miasto Gdańsk, ustnie lub pisemnie w terminie do 14 dni od daty przyjazdu.

Jeżeli w danem państwie zagranicznym nie ma przedstawicieli dyplomatycznych Rzeczypospolitej Polskiej, należy zawiadomienie o przybyciu przesłać w powyższym terminie listem poleconym do urzędu gminnego (meldunkowego) tej miejscowości, z której dana osoba wyjechała zagranicę.

§ 481. Osoby, przebywające zagranicą względnie na obszarze wolnego miasta Gdańska stale lub czasowo obowiązane są zawiadamiać właściwy urząd konsularny Rzeczypospolitej Polskiej, a na obszarze wolnego miasta Gdańska — Komisarza

Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej na wolne miasto Gdańsk o każdej zmianie miejsca zamieszkania (pobytu, adresu) w przeciągu 14 dni.

Osoby przebywające zagranicą i na obszarze wolnego miasta Gdańska podlegają za przekroczenie przepisów meldunkowych postanowieniom, wymienionym w § 321.

§ 482. Urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej (Komisarz Generalny na wolne miasto Gdańsk) obowiązane są prowadzić księgi meldunkowe dla wpisywania zgłoszeń o zmianach miejsca zamieszkania (pobytu, adresu). Potwierdzenia o dokonaniu obowiązku meldunkowego mają być uskutecznione w taki sam sposób, jaki przewidziany jest dla urzędów meldunkowych w kraju w § 478.

O dokonanych zgłoszeniach urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej (Komisarz Generalny na wolne miasto Gdańsk) zawiadamiają:

a) właściwe powiatowe władze administracji ogólnej, jeżeli zgłoszenia dokonały osoby czasowo przebywające zagranicą (na obszarze w. m. Gdańska), będące w wieku przedpoborowym, w wieku poborowym, które jeszcze nie stawały do poboru, osoby uznane przy poborze za czasowo niezdolne do służby wojskowej (kat. B.) oraz osoby w wieku pozapoborowym, które nie mają jeszcze ustalonego stosunku do powszechnego obowiązku wojskowego;

b) właściwe powiatowe komendy uzupełnień — jeżeli zgłoszenia uskutecznione zostały przez oficerów i szeregowych rezerwy lub pospolitego ruszenia, albo przez osoby zakwalifikowane do kategorii A, które nie odbyły jeszcze obowiązkowej czynnej służby wojskowej lub też przez osoby urlopowane w myśl art. 72 względnie urlopowane

z powodu czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej tudzież przez osoby, wykluczone w myśl art. 9 od służby wojskowej.

Zawiadomienia powyższe mają być uskutecznione zapomocą kart meldunkowych.

Karty meldunkowe mają być przez urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej (Komisarza Generalnego R. P. na wolne miasto Gdańsk) przesyłane do wskazanych wyżej pod a) i b) władz zbiorowo w ostatnim dniu miesiąca za okres każdego miesiąca.

Art. 95. Oficerowie oraz szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia obowiązani są do osobistego zgłoszenia się na wezwanie władz wojskowych i cywilnych w sprawach wojskowych.

§ 485. Oficerowie i szeregowi rezerwy oraz pospolitego ruszenia, którzy nie uczynią zadość obowiązкови osobistego zgłoszenia się w sprawach wojskowych na wezwanie władz wojskowych, pociągani będą do odpowiedzialności karnej za niewykonanie rozkazu w sprawach służbowych (art. 76 — 78. k. k. w.), a w wypadkach mniejszej wagi — do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Pozatem przysługuje powiatowemu komendantowi uzupełnień prawo przymusowego doprowadzenia powyżej wymienionych osób do władz wojskowych przez powiatowe władze administracji ogólnej.

Art. 96. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo corocznego zarządzania zebrań kontrolnych rezerwistów i osób obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu.

Sposób przeprowadzania zebrań kontrolnych oraz zakres działania organów kontrolnych określi rozporządzenie wykonawcze.

§ 486. Zebrania kontrolne oficerów i szeregowych rezerwy oraz pospolitego ruszenia są wojskowymi czynnościami urzędowymi, których celem jest sprawdzenie ewidencji tudzież kontrola wojskowa nad oficerami i szeregowymi rezerwy oraz pospolitego ruszenia.

Zebrania kontrolne oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia nazywają się raportami kontrolnymi.

Z § 487. Minister Spraw Wojskowych ustala corocznie terminy zebrań (raportów) kontrolnych i określa kategorie oficerów oraz szeregowych rezerwy względnie pospolitego ruszenia, które tym zebraniom (raportom) podlegają.

Szczegółowe terminy rozpoczęcia i trwania zebrań kontrolnych wyznacza dowódca okręgu korpusu w porozumieniu z wojewodą przy jednoczesnym uwzględnieniu warunków miejscowych.

§ 491. Do zebrań kontrolnych przedstawiają szeregowych rezerwy względnie pospolitego ruszenia ich właściwi naczelnicy gmin.

Z § 493. Powołanie do zebrań kontrolnych (także dodatkowych) następuje zapomocą publicznych obwieszczeń władz wojskowych. Powołanie do raportów kontrolnych następuje zapomocą obwieszczeń lub imiennych kart powołania.

§ 494. Powołani do zebrań (raportów) kontrolnych mają zgłosić się w oznaczonym terminie i miejscu na koszt własny. Czynności, związane z zebraniem (raportami) kontrolnymi mają być w stosunku do wezwanych osób ukończone w tym samym dniu, w którym się one stały.

Do zebrań i raportów kontrolnych należy zgłosić się z książeczką wojskową (książeczką stanu służby oficerskiej), kartą mobilizacyjną i innemi posiadanymi dokumentami wojskowymi oraz z do-

wodami, uzasadniającemi konieczność poprawek w dokumentach wojskowych.

Oficerowie, powołani do raportów kontrolnych obowiązani są zgłosić się w umundurowaniu wojskowem (strój służbowy), z bronią boczną oraz oporządzeniem polowem (lornetką polową, torbą oficerską).

Osoby, które bez uzasadnionych przyczyn nie stawiają się do zebrań (raportów) kontrolnych w oznaczonym terminie i miejscu, pociągnięte będą do odpowiedzialności karnej przed sądami wojskowymi (art. 76. k. k. w.), a w wypadkach mniejszej wagi do odpowiedzialności dyscyplinarnej w myśl wojskowych przepisów karnych (dyscyplinarnych).

§ 496. Szeregowi rezerwy względnie pospolitego ruszenia, przebywający w czasie odbywania zebrań kontrolnych czasowo na terenie innej powiatowej komendy uzupełnień w celach zarobkowych lub na studjach, mogą się zgłosić do zebrań kontrolnych w miejscu odbywania tych zebrań, właściwem dla ich pobytu.

§ 498. Od obowiązku stawienia się do zebrań (raportów) kontrolnych są zwolnieni z urzędu:

- a) posłowie do sejmu i senatorowie, oraz ministrowie i wiceministrowie (podsekretarze stanu);
- b) zaliczeni do pospolitego ruszenia w myśl art. 55 oraz osoby należące do stanu duchownego (§ 238);
- c) oficerowie i szeregowi, którzy w danym roku odbywali czynną służbę wojskową lub ćwiczenia wojskowe;
- d) oficerowie i szeregowi, którzy w danym roku zgłosili się do służby w wojsku lub ćwiczeń wojskowych, jednak z powodu choroby lub wdrożenia postępowania rewizyjno-lekarskiego zostali z tej służby zwolnieni;

- e) znajdujący się w więzieniu śledczym lub karnym oraz umieszczeni w karnych zakładach poprawczych;
- f) oficerowie i szeregowi rezerwy względnie pospolitego ruszenia, którzy wyjechali zagranicę, o ile wyjazd nie nastąpił z naruszeniem obowiązujących przepisów.

§ 499. Osoby, wymienione w § 498 pkt. a), b), f) — są całkowicie zwolnione od obowiązku stawienia się do zebrzań (raportów) kontrolnych w czasie pozostawania ich na właściwych stanowiskach służbowych względnie przebywania zagranicą, zaś wymienione w § 498 pkt. e) — na czas pozostawania w areszcie lub odbywania kary pozbawienia wolności.

Osoby, powracające z zagranicy, których roczniki obowiązane były zgłosić się do zebrzań kontrolnych, powinny obowiązek ten wykonać we właściwej powiatowej komendzie uzupełnień w ciągu miesiąca po terminie powrotu do kraju.

§ 503. Oficerowie i szeregowi rezerwy względnie pospolitego ruszenia podlegają przez czas brania udziału w zebraniach (raportach) kontrolnych dyscyplinie wojskowej.

§ 508. Oficer, prowadzący zebrania kontrolne ma w stosunku do szeregowych, wezwanych do zebrzań kontrolnych, a obecnych na zebraniach, prawa dyscyplinarne dowódcy pododdziału.

Jeżeli jednak przysługujące mu prawo dyscyplinarne przyznaje za niski wymiar kary w stosunku do przewinienia, popełnionego przez szeregowego podczas zebrania kontrolnego, wówczas oficer prowadzący zebranie sporządza odpowiedni raport i przesyła go wraz z obwinionym do właściwego powiatowego komendanta uzupełnień, który

wymierza mu karę dyscyplinarną wyższą, w granicach swych uprawnień dyscyplinarnych.

§ 509. Kary dyscyplinarne nałożone na szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia za nieusprawiedliwione opóźnienie się na zebrania kontrolne oraz przewinienia popełnione w czasie trwania zebrań kontrolnych, należy wykonywać bezwłocznie:

- a) w areszcie wojskowym, jeżeli zebrania kontrolne odbywają się w siedzibie garnizonu wojskowego;
- b) w areszcie cywilnym sądowym, jeżeli zebrania kontrolne odbywają się w miejscowościach, w których niema żadnego garnizonu wojskowego, w porozumieniu się z miejscowymi władzami sądowymi;
- c) w areszcie wojskowym najbliższego garnizonu wojskowego, jeżeli wykonanie kary w areszcie cywilnym napotyka na trudności, lub też jeżeli zebrania kontrolne odbywają się w miejscowościach, w których niema ani aresztu wojskowego, ani też cywilno-sądowego.

Koszt przejazdów oraz wyżywienia aresztantów ponosi władza wojskowa.

§ 511. Na osoby, które dopuściły się w czasie zebrań (raportów) kontrolnych przestępstw karnych, oficer prowadzący zebrania (raporty) kontrolne względnie powiatowy komendant uzupełnień, przesyła doniesienie karne do właściwego prokuratora, zarządzając zależnie od okoliczności tymczasowe przytrzymanie obwinionego i odstawienie go wraz z doniesieniem do prokuratora.

§ 513. Pracodawca nie może odmówić zwolnienia od zajęć pracownika, obowiązanego do sta-

wienia się do zebrań (raportów) kontrolnych, ani nie może rozwiązać umowy o pracę z powodu niestawienia się pracownika do zajęć wskutek udania się na zebrania (raporty) kontrolne.

POSTANOWIENIA KARNE.

Art. 97. Winny:

1. niedopełnienia bez uzasadnionych przyczyn, obowiązku zgłoszenia się lub zawiadomienia w sposób i terminie, przewidzianym w art. 24, 25, w ustępie ostatnim art. 57, o ile obowiązek dotyczy poborowego, i w art. 94;

2. niestawienia się bez uzasadnionych przyczyn przed komisją poborową lub komisją rozpoznawczą, albo wogóle niezgłoszenia się w terminie przed władzą, powołaną do stwierdzenia niezdolności do służby wojskowej;

3. wyjazdu zagranicę bez przestrzegania przepisów rozporządzeń, wydanych na zasadzie art. 93;

4. niespełnienia lub nienależytego spełnienia bez uzasadnionych przyczyn obowiązku, przewidzianego w art. 23, o ile dotyczy organów wymienionych w art. 23, 17 ust. 5, 31 i w art. 57 ustępie ostatni, o ile obowiązek dotyczy osób, powołanych do prowadzenia ewidencji;

5. przeciwdziałania należytemu ułożeniu wykazów, spisów i list, przewidzianych w art. 26 — ulegnie karze grzywny do 500 złotych lub aresztu do 6 tygodni, albo obu tym karom łącznie.

W wypadku, pod 4. przewidzianym, karę aresztu jako karę główną można stosować w razie działania umyślnego.

Art. 98. Winny:

1. niejawienia się na wezwanie władz administracyjnych lub samorządowych w sprawach wojskowych,

2. nieposiadania z własnej winy otrzymanego wojskowego dokumentu legitymacyjnego, stwierdzającego stosunek do służby wojskowej lub określającego przeznaczenie na wypadek mobilizacji, a wydanego przez komisję poborową lub przez władzę wojskową,

3. dania lub przyjęcia takich dokumentów pod zastrzeżeniem, utrudniającem natychmiastowy zwrot, w szczególności w zastaw,

4. nieprzyjęcia dokumentów, wymienionych w punkcie 2, oraz wojskowych kart powołania, wzywających do służby wojskowej wszelkiego rodzaju,

5. umyślnego zniszczenia dokumentów, wymienionych w punkcie 2. i 4., — ulegnie karze grzywny do 150 złotych lub aresztu do 14 dni albo obu tym karom łącznie.

Art. 99. Winny czynu, określonego w art. 97 punkt 2., popełnionego w zamiarze uchylenia się od służby wojskowej, ulegnie karze więzienia do lat dwóch, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat pięciu.

Art. 100. Winny opuszczenia granic Rzeczypospolitej, lub pozostawiania zagranicą w celu uchylenia się od służby wojskowej ulegnie karze więzienia do lat dwóch, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — od jednego roku do lat pięciu.

Art. 101. Winny oszukańczych zabiegów w celu uzyskania dla siebie lub dla innej osoby nieprawnych odroczeń lub skrócenia czasu służby woj-

skowej ulegnie karze więzienia do jednego roku, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat trzech.

Art. 102. Winny oszukańczych zabiegów w celu uzyskania dla siebie, lub dla innej osoby nieprawnego zwolnienia od służby wojskowej ulegnie karze więzienia do lat trzech, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat pięciu.

Art. 103. Winny spowodowania u siebie choroby lub uszkodzenia cielesnego w zamiarze uchylenia się od służby wojskowej, bez względu na to, czy uszkodzenie to, lub chorobę wywołał osobiście, czy za pośrednictwem lub przy pomocy obcej osoby, ulegnie karze więzienia do lat trzech, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat pięciu.

Art. 104. Winny spowodowania u innej osoby za jej zgodą choroby, lub uszkodzenia cielesnego, w celu dopomożenia jej do uchylenia się od służby wojskowej, ulegnie karze więzienia od jednego roku do lat pięciu, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — ciężkiego więzienia od jednego roku do lat ośmiu.

Jeżeli winny trudnił się tem przestępstwem zawodowo lub w szerszym rozmiarze — ulegnie karze ciężkiego więzienia od lat trzech do ośmiu, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — od lat pięciu do piętnastu; jeżeli zaś zachodzą okoliczności obciążające — ulegnie karze śmierci.

Art. 105. Winny werbowania obywateli polskich, a na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej choćby obywateli obcych, do wojskowej służby zagra-

nicznej ulegnie karze więzienia do lat trzech, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat pięciu.

Art. 106. Winny skłonienia osoby, wezwanej do służby wojskowej, do niestawienia się na służbę w terminie oznaczonym ulegnie karze więzienia do 6 miesięcy, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — do lat dwóch.

Tej samej karze i na tych samych zasadach ulegnie również ten, kto stara się skłonić osobę, wezwaną do służby wojskowej, do niestawienia się na służbę w terminie oznaczonym, o ile czyn odnośny nie stanowi przestępstwa surowiej karanego.

Przepis niniejszy nie wyklucza kary surowszej za podżeganie do dezercji, jeśli podżegano do takiego niestawienia się na służbę, które pociąga za sobą odpowiedzialność za dezercję.

Art. 107. Winny:

1. podżegania wojskowego do dezercji, choćby podżeganie nie odniosło skutku;

2. dopomagania wojskowemu do dezercji, popierania jej, ukrywania dezercera lub współdziałania w jego ukryciu — ulegnie karze więzienia do lat trzech, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — ciężkiego więzienia od jednego roku do lat ośmiu.

Jeżeli winny trudnił się tem przestępstwem zawodowo, lub w szerszym rozmiarze — ulegnie karze ciężkiego więzienia od lat trzech do ośmiu, a w razie popełnienia przestępstwa w czasie wojny lub mobilizacji — od lat pięciu do piętnastu; jeżeli zaś zachodzą okoliczności obciążające — ulegnie karze śmierci.

Art. 108. Winny udziału w przestępstwach, przewidzianych w wojskowych ustawach karnych, o ile czyn jego nie stanowi przestępstwa, przewi-

dzianego w art. 106 i 107, oraz jeżeli czyn ten nie stanowi przestępstwa surowiej karanego — ulegnie karze aresztu do 6 tygodni lub więzienia do lat trzech, jednak nie wedle cięższego rodzaju kary i nie na dłuższy czas, niż rodzaj i najwyższy wymiar kary, przewidziany w wojskowym kodeksie karnym za udział w popełnionem przestępstwie; w wypadkach mniejszej wagi można orzec grzywnę do 500 złotych.

Jeśli przestępstwo wojskowe jest również według prawa karnego powszechnego czynem, pod groźbą kary zakazanym, do udziału w takim przestępstwie stosuje się surowszy przepis prawa karnego powszechnego.

Na zasadach niniejszego artykułu ulega karze również ten, kto inną osobę do popełnienia przestępstwa, przewidzianego w wojskowych ustawach karnych, lub do udziału w niem bezskutecznie wzywa lub skłonić się stara.

Art. 109. Postanowienia karne niniejszej ustawy nie wykluczają ukarania według surowszych przepisów innych ustaw karnych.

Art. 110. Postanowienia karne niniejszej ustawy stosują się do obywateli polskich także w wypadku, gdy czyn popełnili zagranicą, bez względu na ograniczenia, przewidziane w tym przedmiocie w innych ustawach.

Art. 111. Przez uchylenie się od służby wojskowej należy rozumieć czyn, zmierzający bądź do stałego uchylenia się od tej służby, bądź do uchylenia się od spełnienia tego obowiązku w czasie i w sposób, ustawą przewidziany.

Art. 112. Usiłowania zbrodni i występków, przewidzianych w niniejszej ustawie, tudzież udział w nich ulega karze narówni z dokonaniem.

Art. 113. O ile w ustawie niniejszej inaczej nie postanowiono, karę więzienia wymierzać należy w granicach od dwóch tygodni do granicy najwyższej, dla danego przestępstwa określonej.

Na obszarach, na których obowiązuje rosyjski kodeks karny z roku 1903 i austr. ustawa karna z dn. 27 maja 1852 r., nie stosują się przepisy ogólne o łagodzeniu kar i zamianie.

Władza orzekająca oznaczy w orzeczeniu na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny karę zastępczą aresztu według słusznego uznania, jednak nie powyżej 6 tygodni.

Art. 114. Na obszarze, na którym obowiązuje rosyjski kodeks karny z r. 1903:

1. z więzieniem, oznaczonem w rozmiarze przynajmniej jednego roku, łączą się te same skutki, jakie łączą się z więzieniem, zastępującem dom poprawy;

2. przepis ustępu ostatniego art. 113 nie wyklucza łagodzenia kary w myśl art. 14 k. k.

Art. 115. Na obszarze, na którym obowiązuje austriacka ustawa karna z dnia 27. maja 1852 r.:

1. przestępstwa, przewidziane w art. 99, 100, 102, 103 i 105 są występkami, a jeśli je popełniono w czasie wojny lub mobilizacji — zbrodniami;

2. przestępstwa, przewidziane w art. 101, 106 i 108 są występkami;

3. przestępstwa, przewidziane w art. 104 i 107 — są zbrodniami;

4. zamiast więzienia należy za występki wyznaczać ścisły areszt;

5. odwołanie jest dopuszczalne bez względu na ograniczenia, przewidziane w § 283 ustawy o postępowaniu karnem.

Art. 116. Na obszarze, na którym obowiązuje niemiecki kodeks karny:

1. przez ciężkie więzienie należy rozumieć karę określoną w §§ 14 i 15 k. k.;

2. obok więzienia można orzec utratę obywatelskich praw honorowych (§ 32 niem. k. k.).

Art. 117. Niezależnie od skutków skazania, przewidzianych w obowiązujących ustawach karnych, z prawomocnem ukaraniem osoby, podlegającej powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, łączy się w wypadkach przestępstw wymienionych w art. 97 do 108 włącznie i w art. 112 utrata możliwości odbywania skróconej czynnej służby wojskowej (art. 49) i prawa do korzystania z odroczeń, przewidzianych w art. 57.

Art. 118. Przestępstwa, przewidziane w art. 97 i 98 karane będą w drodze administracyjnej; o ile zaś osoba, która się ich dopuściła, podlega orzecznictwu władz wojskowych — przez sądy wojskowe.

Przeciwko orzeczeniom powiatowych władz administracji ogólnej można w ciągu dni 7 od dnia doręczenia orzeczenia wnieść na ręce tej władzy żądanie przekazania sprawy właściwemu sądowi grodzkiemu, który postąpi wedle przepisów postępowania, obowiązujących w pierwszej instancji sądowej.

Na obszarze mocy obowiązującej niem. ust. post. karn. z r. 1877 stosuje się przepisy o policyjnych rozporządzeniach karnych, z tą zmianą, że mandaty karne wydają powiatowe władze administracji ogólnej.

Art. 119. Ściganie przestępstwa, podlegającego orzecznictwu karno-administracyjnemu, przedawnia się w ciągu trzech lat.

Okres powyższy zaczyna biec w razie popełnienia przestępstw:

1. z art. 97 punkt 1 i 2 od chwili, kiedy osoba, podlegająca powszechnemu obowiązкови wojskowemu, dopełniła zgłoszenia, zawiadomienia, względnie stawiła się przed władzą, powołaną do stwierdzenia zdolności do służby wojskowej — lub od chwili, gdy ukończyła lat 50 życia;

2. z art. 97 punkt 3 od chwili powrotu z zagranicy i z tegoż artykułu p. 4 i 5 od chwili popełnienia czynu.

Przedawnienie wedle art. 68 ust. 2 k. k. z roku 1903 nie stosuje się do powyższych przestępstw.

U w a g a:

Rozdział „Postanowienia karne” został wyjęty dosłownie z ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, wskutek czego są w tym rozdziale przytoczone postanowienia karne, oparte na ustawach i kodeksach byłych państw zaborezych.

Wobec tego, że od 1. IX. 1932 r. obowiązuje kodeks karny z dnia 11. VII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 571) i prawo o wykroczeniach z dnia 11. XII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 572), przeto w myśl art. 7 „Przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach”, z dnia 11. VII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 573) powinny być stosowane odpowiednie przepisy kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach.

PRZEPISY KOŃCOWE I PRZEJŚCIOWE.

Art. 122. Obywatele polscy, którzy wykażą wiarogodnie nadanie im stopnia oficerskiego w armjach obcych lub w formacjach polskich,

uznanych przez Państwo Polskie, a którzy nie zostaną uznani za oficerów Wojsk Polskich, są zwolnieni od czynnej służby wojskowej, służby w rezerwie i pospolitem ruszeniu.

§ 521. Obywatele polscy, którzy wykażą wiarygodnie nadanie im stopnia oficerskiego w armjach obcych lub formacjach polskich, uznanych przez Państwo Polskie, a nie zostaną uznani za oficerów wojska polskiego, otrzymują z urzędu zaświadczenie o zwolnieniu od wszelkiej służby wojskowej.

W zaświadczeniu należy stwierdzić, że proszący wykazał wiarygodnie posiadanie stopnia oficerskiego, że stopień ten nie został mu zatwierdzony w wojsku polskim oraz że w myśl art. 122 jest zarówno na czas pokoju jak i na czas wojny zwolniony od obowiązkowej czynnej służby wojskowej, służby w rezerwie i pospolitem ruszeniu.

Zaświadczenia te wydaje właściwy powiatowy komendant uzupełnień na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych o nieuznaniu danej osoby za oficera wojska polskiego.

SPIS OKÓLNIKÓW

Główniej Komendy Pol. Woj. śl.
za czas od 2. 11. 31 do 19. 10. 32.

O k ó ł n i k			Licz- ba porz.
Liczba dz.	Data	Krótką treść	
10072/31.	2. 11. 31.	Mieszkania w spółdziel- niach mieszkaniowych	858
11231/31. II	24. 11. 31.	Karty likwidacyjne i listy płatnicze — uproszcze- nie sposobu prowadzenia	859
1932			
11355/31. II	12. 1. 32.	Czynsz za mieszkania w bu- dynkach skarbowych i przez Skarb wynajętych — potrącanie z poborów	860
96/Ro	2. 3. 32.	Terminowe przedkładanie rozliczeń	861
8/E.	15. 3. 32.	Domy Skarbu Państwa i Skarbu śl. — przeję- cie przez Adm. Domów Skarb.	862
67/U.	23. 3. 32.	Urlopy świąteczne	863
108/Po.	24. 3. 32.	Instrukcja o użyciu pomoc- niczych przyrządów do rozbierania kbk.	864
99/Ka.	5. 4. 32.	Karty kwalifikacyjne — prowadzenie	865
99/Ka.	5. 4. 32.	Karty ewidencyjne — pro- wadzenie	866
153/Ra.	5. 4. 32.	Reorganizacja służby wod- nej na terenie Woj. śl.	867

O k ó l n i k			Licz- ba porz.
Liczba dz.	Data	Krótką treść	
138/Pr.	18. 4. 32.	Kontrola oddziałów poli- cyjnych — zmiana prze- pisów	868
82/Bu	2. 5. 32.	Budowanie domów przez funkcjonariuszów P. W. Śl. — zaliczki	869
44/32 tjn.	18. 5. 32.	Postęp. władz i organów w związku z ochroną granicy przed nielegal- nem przekraczaniem	870
66/I./32.	24. 5. 32.	Inwentarz — wyjaśnienie do § 2 przepisów o sprze- daży, wymianie lub od- stąpieniu przedmiotów oraz odpis z księgi in- wentarza	871
140/Sk. 32.	2. 7. 32.	Służba w wojsku polskiem — zapisywanie do ks. wojsk.	872
155/Ka. 32.	27. 7. 32.	Karty kwalifikacyjne — prowadzenie	873
453/Kom. 32.	27. 9. 32.	Korespondencja z władza- mi gdańskimi	874
286/Pr. 32. Insp.	14. 10. 32.	Przedstawiciele władz na uroczystościach i t. p. zapewnienie bezp.	875
130/W. 32. I.	19. 10. 32.	Walka z fałszerstwami pie- niędzy	876

Skorowidz rozkazów Główniej Komendy Pol. Woj. Śl.

od dnia 1. X. 31 r. do 23. IX. 32 r.

A.

- Argentinos Lietuvių Balsas (Głos Litwinów z Argentyny) — odebr. deb. 1241/6
- Alkohol — ustawa przeciwalkoholowa 1244/2
- Administracyjne wykroczenia — właściwość władz sąd. i admin. 1251/1
- Administr. i sądowe władze — właściwość karania wykroczeń admin. 1251/1
- Administracyjno-karne postępow. — rewizja domowa 1253/6
- Anglja — udzielenie exequatur dla wicekonsula 1254/6
- Arbeiters woord — odebr. deb. 1263/3
- Albumy fotograficzne — kontrola wyników uzyskanych (śl. śl.) 1269/9
- Aparaty „Pathe-Baby” i t. p. w wędrownych kinoteatrach 1278/5
- Arbuka komunizmu (ks. H. Bucharyna i E. Preobrażńskiego) odebr. deb. poczt. 1291/7
- Awto ta Szlachy — odebr. deb. 1295/7
- Achtung! Ostmarkenrundfunk! Polnische Truppen haben heute Nacht die ostpreussische Grenze überschritten (ks. Hansa Nitrama) — odebr. deb. 1300/8
- Asa — odebr. deb. 1302/5
- Administrac. władze i sądowe — właściwość w sprawie wykroczeń 1308/5
- Adoptowane dzieci — dodatek ekonomiczny 1315/3

B.

- Biurowość na posterunkach — uproszczenie 1240/1, sprost. 1264/6

- Biurowość — zakaz używania starych kopert 1251/3
- Bogunice gm. przyłącz. z poster. Raszezyce do poster. Sumina 1252/2
- Biblioteka Urzędu Śledcz. — korzystanie 1254/aw.
- Biurowość — uproszczenie przepisów 1257/1, poprawka rozk. 1258/5
- Biuletyn Zjednocz. Białorus. Studenc. Organ. A. B. S. A. — odebr. deb. 1263/3
- Brennende Wunden — odebr. deb. 1263/3
- Biurowość na poster. — popr. rozk. 1264/6, sprost. 1295/11
- Boronów, Lisów, Koheice, Lubliniec — zmiana rejonów poster. 1267/7
- Burjan — powieść — odebr. deb. 1272/8
- Biurowość i agendy rachunk.-kasowe i gospod. w Komdach Pow. — uproszczenie 1286
- Bezpłatny przejazd funkcyj. policji tramwajami 1287/5
- Biblioteka Wydz. Wojsk. Gł. K-dy Pol. W. Śl. 1287/aw. II.
- Baiky (brosz.) odebr. deb. poczt. 1291/7
- Budżet na okres 1932 i 1933 — zarządzenia 1294/6
- Balszawik — ks. M. Pigulewskiego i J. Pisarczyka — odebr. deb. 1300/8
- Bartholomew'a General Map of Europe (mapa ang. John Bartholomewet Soupre Geographical Institute Duncan Street Edinburg) — odebr. deb. poczt. 1300/8
- Biurowość — oszczędne używanie kopert. 1300/11
- Brazylja — odwołanie konsula Gerechter 1300/13
- Biurowość — przedkład. Urz. Wojew. Śl. odpis. doniesień za przekroczeni przepis o ruchu na drogach 1315/7

C.

- Choinki — odwoł. przedkład. meld. w sprawie kradzieży 1267/14
 Chłopja i diweza, brosz. Hodana — odebr. deb. 1272/8
 Czerwone Marewo, brosz. Hodana — odebr. deb. 1272/8
 Czasopism kolportaż z nominacją prawa wyłączności państwowej 1273/1
 Czyny karygodne, ścigane w trybie doraźnym — zawiad. prokuratora 1300/12

D.

- Delegacje, przesiedl., podróże służb. — zmiana należytości 1239/8
 Debity poczt. odebr. Komunistyczeskije Proswieszczenje, Jedność Robotnicza (L'unite'Ouvriere), Kadry socjalistyczeskij promyszlennosty, Im Osten Feuer (ks. Eriha Czech. Jochberga), „A—J—Z”, Die Links-kurve, Proletarska Prawda, Nacjonalna dumka, Gražiansios ir Mylimiansios Lodieciu Dainos (Piękne i najbardziej lubiane pieśni przez wieśniaków), Argentinos Lietuvių Balsas (Głos Litwinów z Argentyny), Łemko, Za industrializacjį, Za kulturnu rewolucju, Radianskyj Kmyhar, Jak popy tumanjat narid (brosz. Blachyna), Emigrant (brosz. Stamkiewicza), Nowyj Swit, Smert Franka (brosz. Bolińskiego), Religijna Powest (brosz. Moska), Socjalizm a religija (brosz. Borysko), Pro prawdywu ta neprawdywu wiru, pro sprawnych ta wyhadanych bohiw (brosz. Stepaniwa), Radjofront, Ochrana matierjustwa i mladecczenstwa, La terreur et l'Ukraine Sovietique, Appel des Etudiants Ukrainies an Monde Civilise” „The red Terror and The Soviet-Ukra-

ine, Appeal of the Civilized World" „Der rote Terror und die Sowiet-Ukraine" Notruf der Ukrainischen Studentenschaft" (brosz. w 3-ich językach — Genewa - Praga) — 1241/6

Dokumenty wojsk. służby — ubieg. się o zaświadcz. dla b. ofic. i szereg. żandarm. 1249/9

Doniesienia sądowe — przedkład. odpis Urzęd. Śledcz. 1250/9

Doręczanie wezwań świadkom funkcj. P. W. Śl., przeniesionym na inne miejsca 1251/2

Doprowadz. uchył. się od poboru wojsk. — koszty 1252/4

Doniesienia o wypadkach samochod. — dołącz. szkicu 1252/5

Domowa rewizja w postęp. karno-administracyjnem 1253/6

Drogi publiczne — bezpieczeństwo 1254/5

Debity poczt. odebranie: Biuletyn Zjednoczenia Białoruskich Studenckich Organ. A. B. S. A, Myronośnyci, Oberschlesische Tageszeitung, Nowy Szlach, Sowiecka Farmacja, Na pomoc, (Zur Hilfe, Na pomoc), Hołos robotnyka (La voix de l'ouvrier), Swoboda, Der rote Aufbau, Brennende Wunden, Międzynarodnyj jazyk (Internacia Lingvo), Nasza Gazeta, Stroitielnaja Promyszlennost, Prolit, Arbeiders — Woord, Das ist Polen — 1263/3

Domokrążny handel nielegalny w pasie gran. — kier. doniesień 1264/7

Dyscyplinarna Komisja — mian. członków 1266/7

Debity poczt. odebr.: Głos Więźnia, Memorial of ukrainion students for the information of the Civilized world (Memorial des étudiants Ukrainiens, la Connaissance du monde Civilisé, Denkschrift der ukrainischen Studentenschaft an die gesamte Kulturwelt, Memoriał Ukrainiskoho

- studenstwa do kulturnoho świtu), Kriwawyj
pochid polskoho faszizmu na okupowanych ze-
miach Zachidnij Ukrainy — 1267/10
- Debit przywrócono: Die Sendung 1267/10
- Denkschrift der ukrainischen Studentenschaft an
die gesamte Kulturwelt — brosz. w jęzvku ang.,
franc., niem. i ruskim — odebr. deb. 1267/10
- „Dossiers” — wyjaśnienie § 76 instr. służby śled-
czej 1267/11
- Drzewka wigilijne — odwoł. przedkład. meld.
w sprawie kradzieży 1267/14
- Delegacja funkcyj. dla pełnienia służby bezp. na
Zamku Prezyd. w Wiśle 1268/1
- Doniesienia karne do sądów i zapiski dochodzeń —
sporządzanie 1268/6
- Dochodzenia karne i doniesienia do sądów — spo-
rządzanie 1268/6
- Doniesione osoby — ustalenie tożsamości 1269/11
- Dyżury na poster. Pawonków, Mikuszowice i Że-
bracze — zniesienie 1272/5
- Debity poczt. odebranie: Zemlewlłasnyky obryw-
jat płatniu, Ludy powitrja, Neświdoma zrada,
Jak powstała religja i wirumanja w bihiw. Bu-
rjan, Tini w zaułkach, Chłonja i diweza, Fojer-
bach, Kowali, Dyzel, Ne słowom a ділом, Kit
w czobotiach, Czerwone Marewo — 1272/8
- Dyzel — brosz. Haka — odebr. deb. 1272/8
- Dokumenty — postępowanie policji w razie zguby,
kradzieży 1274/8, 1283/7
- Debity poczt. odebranie: Debzowa Mrija, Biulleten
appozycji 1276/5
- Debzowa Mrija — D. Londona — odebr. deb.
1276/5
- Debity poczt. odebranie: Znamia narodam, Ugni-
stienje kaгда ono okoneczytsia (druki Nuthe-
forda) 1284/7

Debity poczt. odebranie: Robotnyczsko Dieło, Pohled, Echo, Utro — 1287/4

Debity poczt. odebranie: Der Massenstreik im Kampfe des Proletariats (ks. L. Langnera), Nacjonalno wyzwolency ruch u krainach wschodu (ks. L. Kahana), Arbuka komunizma (ks. H. Bucharyna i E. Przeobrażeńskiego), Na jarach (brosz. O. Kudzieza), Bajky — 1291/7

Debitu poczt. przywróc. — Utro — 1291/7

Dokumenty z pieczęcią Komendy P. P. w Równem — badanie aut. 1291/8 uzup. 1306/6

Debity poczt. odebranie: Radio., Zamiljonu audytorju, Nastup, Prychankajska Prawda, Literaturnyj Pryzow, Awto ta Shlachij, Komunistyczna Oświta, Za Twerezist, Ukrainski Wisty, Hołos Mazepynciw (The Mazeppians Voice) Mitteilungsblatt der Gesellschaft zur Förderung des jüdischen Siedlungswerks in der U. d. S. S. R. (Geserd), Studentu Balsas — 1295/7

Dyżur w M. K. Król. Huta — wprowadzenie 1295/9

Dziesięciolecie objęcia Górn. Śl. i policji 1297, Odzn. Pam. 1298.

Debity poczt. odebr.: Danziger Allgemeine Zeitung, Rutele (ks. Gerulisa), Oktober fraj (Radość październ. — brosz. Mojza Taiera), Balaszawik (ks. M. Pigulewskiego i J. Pisarczyka), Of der Erd (brosz. Iri Charika), Die geszychte fun internacjonał (brosz. E. Pimenowa), Sztern, Vilnians sumus (brosz. Milrinasa), Skautu Aidas, Ojfbój (ks. Judowina i Sołowieja), Der Miszpet ibern chejder (brosz. L. Abrama, J. Chirczyna i K. Kapłana), Di geszychte fun der kamunisztyszer portaj in Rusland un N. Lenin (brosz. L. B. Kamieniewa), Der Harbst Iber-

kuk fun di kalwirterz (brosz. M. Pawłowa),
 Der najeretap, Di weltlage un unzere ajfgaben
 (brosz. L. Trockiego), Di kolwirtysze bawegung
 un der ajfsztajg fun der landwirtschaft (brosz.
 N. Jelizarowa), Front (brosz. N. Ojslendera),
 N. Lenin — Władimir Iljiez Uljanow — zojn lebu
 un tetikajt (brosz. G. Zynowiewa), Zaj Grajt
 (ks. P. Burgańskiego i S. Zermiera), Zidinys,
 Achtung! Ostmarkenrundfunk! Polnische Trup-
 pen haben heute Nacht die ostpreussische
 Grenze überschritten (ks. Hansa Nitrama),
 Bartolomew'a General Map of Europe (mapa
 ang. John Bartholomew et Son, The Geographi-
 cal Institute, Duncan Street, Edinburgh —
 1300/8

Danziger Allgemeine Zeitung — odebr. deb. 1300/8
 Doraźne postęp. — zawiadom. Prokurat. o czynach
 karygodnych 1300/12

Dokumenty upoważn. do przekroczenia granicy —
 przydział Dz. U. R. P. 1302/3

Debity poczt. odebr.: Eheglück und Liebesleben,
 Licht, Land, Blätter für Freikörperkultur und
 Lebenserneuerung, Asa, Soma (Monatschrift
 für Körperkultur), Polen an der Arbeit (książ-
 ka) — 1302/5

Dowody rzecz. na rozpr. sąd., konwoj. osób na zarz.
 władz. sąd. — koszty 1303/1

Daktyloskopijne karty — sporządzanie 1304/5

Debit poczt. odebr.: — Danziger Neueste Nachrich-
 ten 1306/8

Debit poczt. przywróć.: Danziger Landeszeitung
 1306/7

Danziger Neueste Nachrichten — odebr. 1306/8

Danziger Landeszeitung — przywróć. deb. 1306/7

Doniesienia w spraw. o wykroczeniach kierow. w/g
 właściwości władz administr. i sąd. 1308/5

- Doraźne postęp. w zw. z nowym. k. k. — wprowadzenie 1311/2
- Dyscyplinarne kary — uchylene 1288, 1312
- Dodatek ekonomiczny na dzieci adoptowane 1315/3
- Dzieci adoptowane — dodatek ekonomiczny 1315/3
- Debit. poczt. odebr.: Hołos ukraïnskoho robitnyka (Stimme des ukrainischen Arbeiters), Wiadomości, Głos Robotniczy i włościański, Le libertaire, Proletariat, Trybuna Robotnicza, Wolność (La liberte), Wożatyj, Sowjetkultur im Aufbau, Internationale Gewerkschafts-Presse-Korespondenz — 1315/6
- Doniesienia za wykroc. przeciw przepisom o ruchu na drogach publ. przedkład. Urz. Wojew. Śl. 1315/7
- Dyżur w kartotece informacyjno-pośeigowej 1315/9

E.

- Emigrant (brosz. Stankiewicza) — odebr. deb. 1241/6
- Eskortowanie przymusowo repatrjowanych 1250/10
- Emerytalna wysługa — zalicz. czasu służby pełn. w char. sług pomocn. w b. Austrii 1252/7
- Exequatur dla wicekonsula brytyjskiego 1254/6
- Emerytalna wysługa zaliczanie służby wojskowej 1262/8
- Ekonomat (magazyn) Gł. K-dy — czasowo nieczynny 1268/4
- „Echo” — odebr. deb. poczt. 1287/4
- Emerytalna opłata za czas służby kontraktowej — wyjaśn. 1300/9
- Exequatur dla konsula niemieckiego 1300/15
- Ekspertyza pism maszyn. i ręczn. komis. Zientek 1302/4
- Eheglück und Liebesleben — odebr. deb. 1302/5

Emigranci polscy w Niemczech — przekazywanie pieniędzy 1303/3

Exequatur dla konsula hon. Łotwy 1303/4

Ekonomiczny dodatek na dzieci adoptowane 1315/3

F.

Folja — przedkładanie śladów utrwalonych 1262/7

Falszywe pieniądze — zawiad. o umorzeniu dochodzeń w sprawie puszczenia w obieg 1268/5

Fotograficzne albumy — kontrola wyników uży-skanych (służba śledcza) 1269/9

Fotograficzny rejestr. wojewódzki 1269/10, 1277/3

Foerbach, książka Marksa i Engelsa — odebr. deb. 1272/8

Funkcjonariusze policji — bezpłatny przejazd tramwajami 1287/5

Front (brosz. N. Ojslendera) — odebr. deb. 1300/8

G.

Gospod. sprawy — zmiana należyt. za podróż. służb. deleg. i przesiedl. 1239/8

Granica — przekroc. gran. poza godzin. urzęd. 1239/9

Grażiansios ir Mylimiansios Sodiecín Danios (Piękne i najbardziej lubiane pieśni przez wieśniaków) (książka) — odebr. deb. 1241/6

Głos Litwinów z Argentyny (Argentinos Lietuvių Balsas) odebr. deb. 1241/6

Gospod. sprawy — zmiana uposażenia 1241/7

Groby zmarłych policjantów — uporządkowanie 1243/4

Gorzelnictwo tajne — zwalczanie 1253/7, nagrody 1256/7

Graniczny pas — kier. doniesień za nielegalny handel domokrażny 1264/7

Głos Więźnia — odebr. deb. 1267/10

- Granica — przekraczanie na podst. wezwań Komisji Miesz. dla G. Śl. 1278/4
- Gospodarcze przepisy biurowe w K-dach Pow. — uproszczenie 1286
- Granica — przekroc. samoch. sanit. z chorymi 1290/7
- Gospodarcze zarząd. na okres budżet. 1932/33 — 1294/6
- Gospod. sprawy — zawiesz. 10% podwyżki 1295/8
- Górny Śląsk — rozkaz okol. w 10-tą roczn. objęcia 1297
- Di Geszychte fun internacjonał (brosz. E. Pimenowa) — odebr. deb. 1300/8
- Di Geszychte fun der komunistischer partaj in Russland un N. Lenin (brosz. S. B. Kamieniewa) — odebr. deb. poczt. 1300/8
- Graniczna Straż — stosunek do policji 1301/8
- Granica — przydział Dz. U. R. P. z rozp. o dokument. do przekroc. gran. 1302/3
- Gorzelnictwo potajemne — zwalczanie 1304/3
- Granice wojewódzkie — koordynacje służby polic. 1305/1, zmiana rej. 1313/6 i 7
- Granica — przekracz. gran. polskiej przez obywat. gdańskich 1313/5
- Gdańscy obywatele — przekracz. gran. polskiej 1313/5
- Głos robotniczy i włościański — odebr. deb. poczt. 1315/6

H.

- Handel obnośny w urzędach — zakaz 1258/6
- Handel domokrażny nielegalny w pasie graniczn. — kier. donies. 1264/7
- Hołos robotnyka (La voix de l'ouvrier) 1263/3
- Hotele, pensjonaty i t. p. — interwencja policji o wyrównanie rachunku 1283/8

- Hołos Mazepynciw (The Mazeppians Voice) —
odebr. deb. 1295/7
Der Harbst Iberkuk fun di kolwirtu (brosz. M.
Pawłowa) odebr. deb. 1300/8
Hołos ukrainskoho robitnyka (Stimme des ukrai-
nischen Arbeiter) — odebr. 1315/6.

I.

- Im Osten Feuer (książka Czech. Joehberga) —
odebr. deb. 1241/6
Inspekeja pracy — współdziałanie Pol. Woj. Śl.
1244/3
Instrukeja sł. śl. — przedkład. odpisów donies.
Urząd. Śledez. 1250/9
Informacyjne patrole — wykonywanie 1260/7
Instrukeja o koordynacji służby inform.-śledezej
1292/1
Inform.-śledeza służba — instrukeja o koordynacji
1292/1
Das ist Polen — odebr. deb. 1263/3
Informacyjne tabliczki na posterunkach 1272/7
Instrukeja służby śledezej § 25 — 1277/3
Instrukeja dla rezerw policyjnych 1279/5
Instrukeja służby śledezej — zmiany 1281/5
Interweneja policji o wyrównanie rachunków
w hotelach, pensjonatach i tp. 1283/8
Informacje i zaświadczenia w spr. ubezpieczenio-
wych — wydawanie przez policję 1300/14
Internationale Gewerkschafts-Presse-Korespondenz
— odebr. deb. poezt. 1315/6
Informacyjno-pościgowa kartoteka — dyżur 1315/9

J.

- Jedność robotnicza (L'unite Ouvriere) — odebr.
deb. 1241/6
Jak popy tumanjat narid (brosz. Blachyna) —
odebr. deb. 1241/6

Jedenasty listopada — święto — 1246, 1247
 Jak powstała religja i wirumanja w bohiw, brosz.
 Kunowa — odebr. deb. 1272/8

K.

Kancelaryjne przepisy — uproszczenie biurowości
 na posterunkach 1240/1

Komunistyczeskoje Proświeszczenje — odebr. deb.
 1241/6

Kadry soejalistyczeskoj promyslennostry — odebr.
 deb. 1241/6

Komenderowanie służby w/g miejsc zagrożonych
 1248/2

Kończyce Wielkie poster. — zniesienie 1249/8

Karanie administr. właśc. władz sąd. i administr.
 1251/1

Koperty — zakaz używania starych 1251/3

Król. Huta I. Komis. i Świetochł. (dzieln. Nomiar-
 ki) — zmiana rej. 1252/2

Koszty doprow. uchyl. się od służby wojsk. 1252/4

Karno-administracyjny postęp. — rewizja domowa
 1253/6

Komenda Rezerwy Pol. Woj. Śl. — utworzenie
 i zniesienie przy Komendzie Pow. 1256/4

Kurs oficerski i śledczy w Warszawie 1260/2

Kontrola robotników powrac. z Niemiec 1261/6,
 uzup. 1264/5

Komenda Rezerwy Pol. Woj. Śl. w Król.- Hucie —
 utworzenie 1262/6

Król. Huta — utworzenie Komendy Rezerwy Pol.
 Woj. Śl. 1262/6

Kolejowy personel — legitymowanie 1263/6

Komisja Dyse. dla funkej. — mian. członków
 1266/7, zmiana 1290/6

Kasa Pośm. i Wzaj. Pom. — grudzień — 1266/aw.
 II., styczeń 1272/aw., marzec 1287/aw. IV., luty
 1281/aw. I.

- Kocheice, Lubliniec, Boronów i Lisów — zmiana rejonów poster. 1267/7
- Kriwawij pochod polskoho faszizmu na okupowanych ziemiach Zach. Ukrainy — odebr. deb. 1267/10
- Kradzież choinek — odwoł. przekład. meldunków 1267/14
- Karne doniesienia do sądów i zapiski dochodzeń — sporządzanie 1268/6
- Konkursy psów policyjnych — odwoł. urządzania 1268/8
- Komunikaty prasowe — wydawanie przez Urz. Śledczy 1270/7
- Kowali — brosz. Tenety — odebr. deb. 1272/8
- Kit w ezobotiach, brosz. Chwyłowego 1272/8
- Kolportaż czasopism z pominięciem prawa wyłączności państwowej 1273/1
- Kradzież, zguba dokumentów — postęp. policji 1274/7
- Komisja Mieszana dla Gór. Śl. — przekraczanie granicy na podstawie wezwań 1278/4
- Kinoteatry wędrowne z aparatami „Pathe - Baby” i t. p. 1278/5
- Kolonje letnie dzieci członków Stow. Rodz. Polic. — zgłaszanie 1281/7
- Kasowo-rachunk.-gospod. przepisy w K-dach Pow. — uproszczenie 1286
- Kasa Pośm. i Wzaj. Pomocy — kwiecień 1291 aw, maj 1296/aw. I., czerwiec 1302/aw., lipiec 1306/aw. I.
- Koordynacja służby inform. śledczej — instrukcja 1292/1, na pogran. wojew. 1305/1
- Komunistyczna Oświta — odebr. deb. 1295/7
- Król. Huta M. K. — zarządzenie dyżurów 1295/9

Di kalwirtsche bawegung un der ojsztajg fun der
landwirtschaft (brosz. Jelizarowa) — odebr. deb.
1300/8

Kontraktowa służba — wyjaśnienia w sprawie
opłat emerytalnych 1300/9

Koperty — oszczędne używanie 1300/11

Konsul niemiecki Dr. von Adelmansfelden udzie-
lenie exequatur 1300/15

Konsul brazylijski Gerechter — odwołanie 1300/13

Kalendarzyk Pol. Woj. Śl. na 1933 r. — ankietą
1300/aw.

Kodeks karny — przydział Dz. U. R. P. 1302/3

Koszty dostarczania dowod. rzecz. na rozpr. sąd.
i koszty konwoj osób na zarz. sąd. 1303/1

Konwojowanie osób na zarz. sąd. i dostarcz. dowod.
recz. — koszty 1303/1

Konsul łotewski — inż. Sznepka — exequatur
1303/4

Konie — zarządzenia w sprawie przemytu zagra-
nicę 1304/4

Karty daktyloskopijne — sporządzanie 1304/5

Koordinacja służby polic. na pogran. wojew.
1305/1, zmiana rej. 1313/6 i 7

Kary dyscyplinarne — uchylenie 1288/1, 1312

Kasa Pośm. i Wzaj. Pomocy — sierpień 1313/aw.

Kołowy ruch na drogach publ. — przedkład. Urz.
Woj. Śl. — zapisków doniesień o wykrocz.
1315/7

Kartoteka informacyjno-pościgowa — dyżur 1315/9

L.

Die Links - kurve — odebr. deb. 1241/6

Legitymowanie osób przez organa policji 1248/1

Ligota poster. w pow. bielskim — zniesienie 1249/8

Lasy państwowe — akeja przeciwpożarowa 1252/8

- Laski i legitymacje — zaopatrzenie niewidomych 1253/5
- Legitymacje tatrzańskie — prolongata 1255/aw. I.
- Legitymowanie personelu kolejowego 1263/6
- L. O. P. P. — zwycz. Walne Zgrom. — 1266/aw. I.
- Lubliniec, Boronów, Lisów i Kocheice — zmiana rejonów poster. 1267/7
- Lisów, Kocheice, Lubliniec, Boronów — zmiana rejonów poster. 1267/7
- Laski i legitymacje — zaopatrzenie członk. Stow. Niewidomych 1267/13
- Lekarska pomoc państwowa — spis lekarzy 1271/1, dod. spis 1302/6
- Ludy powitryja, brosz. Mynka — odebr. deb. 1272/8
- „Lekarz ratujący zdrowie” — książka — sprzedaż przez Samopomoc 1274/aw. II
- Legitymowanie nieznanomego oficera po cywilnemu — zachowanie 1287/aw. I
- Liga Morska i Kolonialna — przekazanie dobrołnych wkładek z okazji imienin Marszałka 1287/aw. III.
- Lekarska pomoc państwowa dla funkej. — zmiana rozporz. 1289/5, wyjaśn. 1310/1.
- Literaturnyj Pryzow — odebr. deb. 1295/7
- N. Lenin Wladimir Iljicz Uljanow Zojn lebu un tetikajt (brosz. G. Zynowiewa) — odebr. deb. 1300/8
- Licht-Land Blätter für Freikörperkultur und Lebenserneuerung — odebr. deb. 1302/5
- Le libertaire — odebr. deb. poczt. 1315/6

Ł.

- Łenko — odebr. deb. 1241/6
- Łaziska Średnie poster. — zniesienie 1249/8
- Łotwa — udziel. exequatur hon. kons. Sznapce 1303/4

M.

- Miejsca zagrożone komender. służby 1248/2
- Myronosnyci — odebr. deb. 1263/3
- Mieżdunarodnyj jazyk (Internacia Linve) —
odebr. deb. 1263/3
- Memorial of ukrainion students for the information
of the Civilizet wordl — brosz. w językach:
angielsk., niem., franc. i ruskim — odebr. deb.
1267/10
- Magazyny (Ekonomat) Gł. K-dy — czasowo nie-
czynne 1268/4
- Mikuszowice poster. — i inne — zniesienie dyżu-
rów 1272/5
- Der Massenstreik im Kampfe des Proletariats (ks.
L. Langnera) — odebr. deb. poczt. 1291/7
- Mitteilungsblatt der Gesellschaft zur Förderung
des jüdischen Siedlungswerks in der U. d. S.
S. R. (Geserd) — odebr. deb. — 1295/7
- Mickiewicz Adam — nabycie dzieł po przystępnej
cenie 1296/aw. II
- Der miszpet ibern chejder (brosz. L. Abrama,
J. Chirczyna i K. Kapłana) — odebr. deb.
1300/8
- Monopol tyton. — wykaz urzędów i zakładów
1300/10
- Meldunkowe przepisy — przestrzeganie 1301/9

N.

- Należytości za podróże służb., deleg., odkomend.
1239/ 8
- Nacjonalna dumka — odebr. deb. 1241/6
- Nowyj Świt — odebr. deb. 1241/6
- Nakazy karne — właściwość władz. admin. w spr.
wykroc. admin. 1251/1
- Nomiarki — przyłącz. z Król. Huty do Świętochł.
1252/2

- Niewidomi — zaopatrzenie członków w laski i legit.
1253/5
- Nieszczęśliwe wypadki. — bezpieczeństwo na drogach publ. 1254/5
- Nagrody za wykrycie przestępstw skarbowych
1256/7
- Niemcy — robotnicy powrac. — kontrola 1261/6,
uzup. 1264/5
- Nowyż Szlach, — odebr. deb. 1263/3
- Na pomoc (Zur Hilfe, Na pomiecz) — odebr. deb.
1263/3
- Nasza Gazeta — odebr. deb. 1263/3
- Nielegalny handel domokrażny w pasie gran. —
kier. donies. 1254/7
- Niewidomi — zaopatrzenie w laski i legitymacje
1267/13
- Narciarskie zawody — deleg. funkcj. 1268/1
- Nagrody — potrącanie 10% na fundusz „Policjant
Inwalida” 1269/7
- Neświdoma zrada, brosz. Zahorujka — odebr. deb.
1272/8
- Ne słowom a diłom, brosz. Jurezenki — odebr. deb.
1272/8
- Nagrody dla policjant. asyst. przy rewiz. w poszuk.
przemytu 1290/8
- Nacyjanalno wyzwolenezy ruch u krainach wscho-
du (ks. I. Kahana) — odebr. deb. poczt.
1291/7
- Na jarach (brosz. O. Kudzieza) — odebr. deb.
poczt. 1291/7
- Nierodzim P. D. Z. i Ślązaczka — warunki pobytu
1294/dod.
- Nastup — odebr. deb. 1295/7
- Der najer etap. Di weltlage un unzere ajfgabu
(brosz. I. Trockiego) — odebr. deb. 1300/8

Niemcy — udzielenie exequatur dla konsula w Katowicach 1300/15

Należności za podróże służb. i przenies. 1303/2

Nieletni przestępcy — postęp. przy ściganiu 1307/5

O.

Odpowiedź na pytanie (wyszkolenie) 1241/5

Ochrańa matierjustwa i mładaezenia — odebr. deb. 1241/6

Odpiay donieai — przedkładańe Urzęd. Śledcz. 1250/9

Odstawiańe przymusowo repatrjowanych 1250/10

Osoby poszukiwane — stwierdzanie czy poszuk. inne władze 1256/9

Obnośny handel w urzędach — zakaz 1258/6

Osoby poszukiwane przez władze państw. — postępowanie 1262/9

Odznaka państwowa strzelecka — noszenie 1262/10

Oberschlesische Tageszeitung — odebr. deb. 1263/3

Oddziały policyjne — współpraca 1268/7

Odznaka Sportowa Państwowa — noszenie 1276/6

Osoby poszukiwane przez więcej władz — zwalnianie 1290/9

Opatowice gm. wyłącz. ze Starych Tarn. a przyłącz. do Strzybnicy 1295/5

Objęcie Górń. Śl. — rozkaz okół. w 10-tą roczn. objęcia 1297

Odznaka Pamiątkowa 10-lecia Pol. Wojew. Śl. 1298

Oktober frajd (Radość paźdz. brosz. Mojsze Taira) — odebr. deb. 1300/8

Of der Erd (brosz. In Charika) — odebr. deb. 1300/8

Ojfbój (ks. Judowina i Sołowieja) — odebr. deb. 1300/8

Opłata emeryt. za czas służby kontr. — wyjaśnienie 1300/9

Odznaka Pamiątk. Żandarm. — nadanie funkcyj. Pol. Wojew. Śl. 1313/1

Obywatele gdańscy — przekracz. granicy polskiej 1313/5

P.

Podróże służb., deleg., przesiedl. — zmiana należyt. 1239/8

Przesiedlenia, deleg., podróż. służb. — zmiana należyt. 1239/8

Przejścia graniczne — przekracz. gran. poza godz. urzęd. 1239/9

Przepisy kancelaryjne — uproszczenie biurowości na posterunkach 1240/1, sprost. 1264/6

Posterunki — uproszczenie biurowości 1240/1, sprost. 1264/6

Proletarska Prawda — odebr. deb. 1241/6

Piękne i najbardziej lubiane pieśni przez wieśniaków (Grażiansios ir Mylimiansios Sodicein Dainos (książka) — odebr. deb. 1241/6

Pro prawdywu ta neprawdywu wiru, pro sprawżnich ta wyhadanych bohiw (brosz. J. Stepaniwa) — odebr. deb. 1241/6

Przeciwalkoholowa ustawa — 1244/2

Pracy inspekcja — współdziałanie Pol. Wojew. Śl. 1244/3

Posterunki Kończyce Wielkie, Ligota Bielska, Łaziska Średnie — zniesienie 1249/8

Przymusowo repatrijowani — eskortowanie 1250/10

Przeniesieni funkcyj. — doręczanie wezwań na świadków 1251/2

Przychodnia lekarska — zmiana godz. ordyn. 1251/aw.

Psy — wyprowadzanie z obszarów zagrożonych wścieklizną 1252/6

- Pożary w lasach państw. — akcja przeciwpożarowa 1252/8
- Postępowanie karno-administracyjne — rewizja domowa 1253/6
- P. K. S. — prolongata legitymacyj tatrzańskich 1255/aw I
- P. K. S. Sekeja szermierza — przenies. post. Paszka do klasy A — 1255/aw II
- Poszukiwane osoby — stwierdzanie które władze poszukują 1256/9
- Przepisy biurowe — uproszczenie 1257/1, poprawka rozk. 1258/5
- P. K. S. Sekeja Narc. — zabawa 1258/aw. I
- Patrole informacyjne — wykonywanie 1260/7
- Przedruki ustaw i rozporz. — przydział 1261/5, 1294/7, 1296/5, 1300/7, 1301/5, 1302/3
- Powrót robotników z Niemiec — kontrola 1261/6, uzup. 1264/5.
- Poszukiwane osoby przez władze sądowe — postępowanie 1262/9
- Prolit — odebr. deb. 1263/3
- Das ist Polen — odebr. deb. 1263/3
- Personel kolejowy — legitymowanie 1263/6
- Poborowi — zabezpiecz. spokoju publ. w czasie przejazdu do formacyj 1263/7
- Przejazdy poborowych do formacyj wojsk. — zabezp. spokoju publ. 1263/7
- Przepisy kanc. popr. rozk. (na poster.) 1264/6, sprost. 1295/11
- Pas graniczny — kier. doniesień za nieleg. handel domokrażny 1264/7
- P. K. S. — zabawa 1264/aw.
- Program szkol. na I. kw. 32 r. 1265, wyprac. pisemne 1272/6, sprost. 1272/9, program 1282
- Pieniądze fałszywe — zawiadom. o umorzeniu dochodz. w sprawie puszczenia w obieg 1268/5

- Policyjne oddziały — współpraca 1268/7
 Psy policyjne — odwoł. urządz. konkursów 1268/8
 Poszukiwanie osób za pośrednictwem władz admin. ogólnej 1270/6
 Prasowe komunikaty — wydawanie przez Urz. Śledczy 1270/7
 Pomoc państwowa lekarska — spis lekarzy 1271/1, dod. spis 1302/6
 Posterunki Pawonków, Mikuszowice i Żebrawe — zniesienie dyżurów 1272/5
 Pawonków poster. i inne — zniesienie dyżurów 1272/5
 P. K. S. — zwołanie Waln. Zebrania 1274/aw. I
 Przestępstwa spirytusowe — zwalczanie 1275/2
 Państwowa Odznaka Sportowa — noszenie 1276/6, aprot. 1283/10, ceny odznak 1303/aw.
 Papiery wartościowe premjowe — sprzedaż na raty 1276/9
 Premjowe papiery wartościowe — sprzedaż na raty 1276/9
 Przekraczanie granicy na podstawie wezwań Komisji Miesz. dla Górn. Śl. 1278/4
 Policyjne rezerwy — instrukcja 1279/5
 Piłsudski Marszałek — rozkaz imienninowy 1280.
 Pensjonaty, hotele i t. p. interwencja policji o wyrównanie rach. 1283/8
 Przepisy gospod. - rachunk. - kasowe w K-dach Pow. — uproszczenie 1286
 Pohled — odebr. deb. poczt. 1287/4
 Państwowa pomoc lekarska dla funkcyj. — zmiana rozporz. 1289/5, wyjaśn. 1310/1
 Pomoc lekarska państw. dla funkcyj. — zmiana rozporządzenia 1289/5, wyjaśn. 1310/1
 Przemysł — nagrody dla policjant. asyst. przy rewiz. — 1290/8

- Poszukiwane osoby przez więcej władz — zwalnianie 1290/9
- Pieczęć Komendy P. P. w Równem — skradzenie — bad. dokument. 1291/8 uzupełn. 1306/6
- Program szkolenia — czerwiec 1293, sprost. 1295/12, lipiec i sierp. 1300/6, wrzes. i październik 1309
- Poster. Strzybnica i Stare Tarn. — zmiana rej. 1295/5
- Prychanskaja Prawda — odebr. deb. 1295/7
- Pobory — zawiesz. 10% podwyżki 1295/8
- Polski Monop. Tyton. — wykaz zakł. i urzędów 1300/10
- Postępowanie doraźne — zawiadom. Prokur. o czynach karygodnych 1300/12, wprow. k. k. 1311/2
- Przeniesienia, podróże i deleg. służb. — zmiana rozp. o kosztach 1301/5
- Pałki gumowe — wprowadzenie w Pol. Woj. Śl. 1301/6
- Policji — stosunek do Straży Granicznej 1301/8
- Przepisy meldunkowe — przestrzeganie 1301/9
- Polen an der Arbeit (książka) — odebr. deb. 1302/5
- Podróże służb. i przenies. — należności 1303/2
- Przeniesienia i podróże służb. — należności 1303/2
- Pieniądze — przekazywanie przez emigrantów polskich w Niemczech 1303/3
- Potajemne gorzelnictwo — zwalczanie 1304/3
- Przemyt koni zagranicę — zarządzenia 1304/4
- Państw. Odzn. Sport. wykaz funkcj. którzy zdob. 1306/aw II, 1307/aw.
- Przestępcy młodociani — postęp. przy ściganiu 1307/5
- Prawo o wykroczeniach — właściwość władz sąd. i administr. 1308/5
- Postępowanie doraźne — wprowadzenie 1311/2

Proletariat — odebr. deb. poczt. 1315/6
 Pościgowo-informacyjna kartoteka — dyżur 1315/9
 Przejazd bezpłatny funkcyj. policji tramwajami
 śląsk. 1287/5

R.

Radianskyj Knyhar — odebr. deb. 1241/6
 Religijna Poszest (brosz. Iwana Moska) — odebr.
 deb. 1241/6
 Radjofront — odebr. deb. 1241/6
 The red Terror and the Soviet-Ukraine Appeal of
 the Civilized Wardl (brosz. w 3-eh jęz.) odebr.
 deb. 1241/6
 Der rote Terror und die Sowiet-Ukraine Notruf
 der Ukrainischen Studentenschaft (brosz. w 3
 jęz.) odebr. deb. 1241/6
 Radjopajęczarstwo — zwalczanie 1242/1, 1263/5,
 1276/8
 Restauracja Grand — zakaz uczęszczania funkcyj.
 1250/7, odwoł. 1267/12
 Repatrijowani przymusowo — eskortowanie 1250/10
 Rejony I. Komis. Król. - Huta, Świętochłowice,
 Raszezyce, Sumina — zmiana 1252/2
 Raszezyce poster. i Sumina poster. (gm. Bogunice)
 — zmiana rej. 1252/2
 Rewizja domowa w postęp. karno-administracyjn-
 nem 1253/6
 Ruch na drogach publ. — bezpieczeństwo 1254/5,
 1315/7
 Regulamin wewn. urzędowania sądów apel. okręg.
 i grodzkich 1255/4
 Rezerwa — utworzenie Komendy Rezerwy Pol.
 Wojew. Śl., a zniesienie przy K-dzie Pow. 1256/4
 Robotnicy powracający z Niemiec — kontrola
 1261/6, uzup. 1264/5
 Der rote Aufbau — odebr. deb. 1263/3

Radjopajęczarstwo — zwalczanie 1263/5, 1276/8,
1315/8

Rejony poster. Kocheice, Lubliniee, Boronów i Lisów — zmiana 1267/7

Rejestr fotograficzny wojewódzki 1269/10, 1277/3
Ratalna sprzedaż papierów premjowych wartościowych 1276/9

Rak ziemniaczany — zwalczanie — udzielenie pochwały 1277/4

Rezerwy policyjne — instrukcja 1279/5

Rachunki za pobyt w hotelu pensjonacie i t. p. — interwencja policji o wyrównanie 1283/8

Rachunkowo - gospod. - kasowe przepisy biurowe w K-dach Pow. — uproszczenie 1286

Robotnyczesko Dieło — odebr. deb. poczt. 1287/4

Rewizje — nagrody dla funkcyj. pol. asyst. przy poszuk. przemytu 1290/8

Rejon poster. Stare Tarnowice i Strzybnica — zmiana 1295/5

Radio — odebr. deb. 1295/7

Rak ziemniaczany — przypomnienie zwalczania 1295/10

Rutele (ks. Gomtisa) — odebr. deb. 1300/8

Rzeczowe dowody na rozpr. sąd. konwoj. osób na zarz. władz sąd. — koszty 1303/1

Rejestracja daktyloskop. przestępców — 1304/5

Ruch kołowy na drogach publ. — przedkład. Urz. Wojew. Śl. zapisków dochodz. o wykrocz. 1315/7

S.

Służbowe podróże, deleg., przesiedlenia — zmiana należyt. 1239/8

Smert Franka (brosz. W. Bolińskiego) — odebr. deb. 1241/6

Socjalizm a religja (brosz. D. Borysko) — odebr. deb. 1241/6

Święto 11 listopada — 1246, 1247

Służba — komender. sł. według miejsc zagrożonych 1248/2

Skargi prywatne — akt oskarżenia — zniewagi 1250/8

Służba śledcza — przedkład. donies. odpisów Urzęd. Śledcz. 1250/9

Sądowe i administracyjne władze — właściwość karania wykroc. admin. 1251/1

Świadkowie funkcj. przenies. — doręczanie wezwań do stawien. 1251/2

Świętochłowice Komis. i I. Komis. Król. Huta (dzieln. Nomiarki) — zmiana rej. 1252/2

Sumina poster. i poster. Raszezyce (gm. Bogunice) — zmiana rej. 1252/2

Samochodowe wypadki — dołącz. szkicu do donies. 1252/5

Szkice dołącz. do donies. o wypadkach samochod. 1252/5

Samochody — bezpieczeństwo na drogach publ. 1254/5

Szezebel — zawieszenie automat. przechodzenia 1255/3

Sądy Apel., Okręg. i Grodzkie — regulamin wewn. urzęd. w spr. karnych 1255/4

Szermiercza sekeja P. K. S. — przenies. post. Paszka do klasy A 1255/aw. II.

Skarbowe przestępstwa (przemyt brandki i eteru) przyznawanie nagród 1256/7

Służba — patrole inform. — wykonywanie 1260/7

Służba śledcza — przedkład. śladów utrwalonych na foljach 1262/7

Ślady utrwalone na foljach — przedkładanie 1262/7

Służby wojsk. — zaliczanie do wysługi emerytalnej 1262/8

- Służba — postęp. z osobami poszukiwanemi przez władze sądowe 1262/9
- Strzelecka odznaka państw. — noszenie 1262/10
- Sowiecka Farmacja — odebr. deb. 1263/3
- Swoboda — odebr. deb. 1263/3
- Stroitielnaja Promyszlennost — odebr. deb. 1263/3
- Świadectwa służby wojsk. w b. państw. zaborezych i w Wojsku Polsk. — wydawanie 1263/4
- Służba wojskowa w b. państw. zaborecz. i w Wojsku Polsk. — wydawanie zaświadczeń 1263/4
- Służba — legitymowanie personelu kolejowego 1263/6
- Samopomoc — Ślāzaczka — warunki utrzymania 1263/aw. I.
- Szpitalne koszty — zwrot z Samopomocy — sprost. 1263/aw. II.
- Sendung, Die — przywróc, deb. poczt. 1267/10
- Służba śledcza § 76 dossiers — wyjaśnienie instrukcji 1267/11
- Sądy — zawiad. o umorzeniu dochodzeń w spr. puszc. w obieg fałsz. pieniędzy 1268/5
- Sądy — sporządzanie doniesień karnych i zapisków dochodzeń 1268/2
- Służba śledcza — kontr. wyników uzysk. na podst. albumów fotogr. 1269/9
- Służba śledcza — wojewódzki rejestr fotograficzny 1269/10, 1277/3
- Służba śledcza — ustalenie tożsamości osób doniesionych 1269/11
- Samopomoc — sprzedaż książki „Lekarz ratujący zdrowie” 1274/aw. II.
- Spirytusowe przestępstwa — zwalczanie 1275/2
- Samopomoc — Rada Nadzorcza — zwołanie nadzw. wal. zebrania delegat. 1275/aw., 1278/aw.
- Sportowa Odznaka Państwowa — noszenie 1276/6, sprost. Nr. okóln. 1283/10

Sprzedaż ratalna premjowych papierów wartościowych 1276/9

Świadkowie — przekracz. granicy na podst. wezwań Komisji Miesz. dla Górn. Śl. 1278/4

Służba — instrukeja dla rezerw policyjnych 1279/5

Służba śledcza — zmiana instrukeji 1281/5

Świadcetwa pochodzenia zwierząt — wyszkolenie 1281/6

Samopomoc — poszukiwanie kandydata na zawia-dowcę Ślązaczki 1283/aw.

Samopomoc — losowanie długu wewn. 1285/dod.

Święta W. F. i P. W. — udział policji 1287/6

Służba — zachowanie się funkcyj. przy legit. oficerów nieznajomych po cywilnemu 1287/aw. I.

Samochody sanitarne przewoż. chorych — przekracz. gran. 1290/7

Sanitarne samoch. przewoż. chorych — przekracz. gran. 1290/7

Służba śledczo — inform. — instrukeja o koordynacji 1292/1

Śledczo — inform. służba — instrukeja o koordynacji 1292/1

Samopomoc — warunki pobytu w Ślązaczce i Nierodzimiu 1294/dod., bilans i protokół del. 1300/dod.

Ślązaczka i Nierodzim — warunki pobytu 1294/dod.
Stare Tarnowice i Strzybnica poster. — zmiana rej. 1295/5

Strzybnica i Stare Tarnowice — zmiana rej. 1295/5

Studentu Balsas — odebr. deb. 1295/7

Śląsk — rozkaz okol. w 10-tą rocznicę objęcia 1297

Sztern — odebr. deb. 1300/8

Skautu Aidas — odebr. deb. 1300/8

- Służba kontr. — wyjaśn. w sprawie opłat emerytalnych 1300/9
- Skonfiskowany materiał tyton. — wykaz urzędów i zakład. P. M. T. 1300/10
- Stosunek Straży Gran. do Policji 1301/8
- Straż Gran. — stosunek do Policji 1301/8
- Soma (Monatschrift für Körperkultur) — odebr. deb. 1302/5
- Sądowe władze — koszty dostarcz. dowod. rzecz. i konwoj. osób 1303/1
- Służba polie. na pogran. wojew., koordynacja 1305/1, zmiana rej. 1313/6 i 7
- Strawne — interpretacja przepisów 1306/5
- Ściganie nieletnich — postępowanie 1307/5
- Sądowe władze i admin. — właściwość w spr. o wykroczeniach 1308/5
- Śląski Okr. Insp. Str. Gran. — zmiana adresu Oficera inform. 1310/2
- Straż Gran. Śl. Okr. Insp. — zmiana adresu Oficera inform. 1310/2
- Sowjet Kultur im Aufbau — odebr. deb. poczt. 1315/6

T.

- La terreur range et l'Ukraine Sovietique Appel des Etudiants Ukrainiens au Monde Civilisé — odebr. deb. poczt. brosz. w 3-ech językach 1241/6
- Tajne gorzelnictwo zwalczanie 1253/7, nagrody 1256/7
- Tatrzańskie legitymacje — prolongata 1255/aw. II.
- Tożsamość osób doniesionych — ustalenie 1269/11
- Tabliczki informacyjne na posterunkach 1272/7
- Tini w zaułkach — brosz. Zyhałko — odebr. deb. 1272/8
- Tramwaje śląskie — bezpłatny przejazd funkej. pol. 1287/5

Tytoń skonfisk. — wykaz urzęd. i zakład. P. M. T.
1300/10

Torby służbowe — zwolnienie niektórych od no-
szenia w służbie 1301/7

Trybuna Robotnicza — odebr. deb. poczt. 1315/6

U.

Uposażenie — zmiana 1241/7

Uposażenie — wstrzymanie szczeblowania 1255/3

Utworzenie K-dy Rez. Pol. Śl. i zniesienie przy
K-dzie Pow. 1256/4

Urzędy — zakaz handlu obnośnego 1258/6

Utworzenie K-dy Rezerwy Pol. Woj. Śl. w Król.-
Hucie 1262/6

Urlopy wypoczynk. dla st. przod. i przod. 1269/8

Ustalenie tożsamości osób doniesionych 1269/11

Umundurowanie — noszenie Państw. Odznaki
Sportowej 1276/6, sprost. 1283/10

Ugnistienje kagda ono ukoneczytsia — odebr. deb.
poczt. 1284/7

„Utro” — odebr. deb. poczt. 1287/4, przywróc. deb.
poczt. 1291/7

Udział policji w świętach W. F. i P. W. 1287/6

Ukraiński Wisty — odebr. deb. 1295/7

Uposażenie — zawiesz. 10% podwyżki 1295/8

Urzędy i zakład. Polsk. Monop. Tyton. — wykaz
1300/10

Ubezpieczenia — wydawanie przez policję informa-
cji i zaświadczeń 1300/14

Uzbrojenie — wprowadz. pałek gumowych 1301/6

Uchylenie kar dyscypl. 1288, 1312.

W.

Wyszkolenie — odpowiedź na pytanie 1241/5, 1245

Współdziałanie Pol. Wojew. Śl. z Inspekcją Pracy
1244/3

- Wojskowa służba — zaświadczenia b. ofic. i szereg. żandarm. — ubieganie się 1249/9
- Wykroczenia administr. — właściwość władz sądowych i administr. 1251/1
- Wezwania świadków funkcyj. — doręczanie przeniesionym 1251/2
- Wojskowość — koszty doprow. uchyl. się od poboru i ćwic. wojsk. 1252/4
- Wypadki samochodowe — dołącz. szkicu do donies. 1252/5
- Wścieklizna — wyprowadz. psów z obszarów zagrożonych 1252/6
- Wielka Brytania — udzielenie exequatur dla wicekonsula 1254/6
- Wykrycie przestępstw skarbowych — przyznawanie nagród 1256/7
- Wyciągi z Dz. U. R. P. — 1261/5, 1294/7, 1296/5, 1300/7, 1301/5, 1302/3
- Wojskowej służby zaliczanie do wysługi emerytalnej 1262/8
- Władze sądowe — postępowanie z osobami poszukiwanymi przez sądy 1262/9
- Wojskowa służba w b. państw. zaborez. i w Wojsku Polsk. — wydawanie zaświadczeń 1263/4
- Wojsko — zabezp. spokoju publ. w czasie przejazdu poborowych 1263/7
- Wyszkolenie — program szkol. na I. kw. 1932 r., 1265, wyprac. pisemne 1272/6, sprost. 1272/9
- Współpraca oddziałów policyjnych 1268/7
- Włoski konsul Guido Coli Bizzarini w Katowicach 1276/7
- Wartościowe papiery premjowe — sprzedaż na raty 1276/9
- Wezwania Komisji Miesz. dla Górń Śl. — przekracz. granicy 1278/4

Wędrownie kinoteatry z aparatami „Pathe-Baby”
i tp. 1278/5

Wyszkolenie — świadectwa miejsca pochodzenia
zwierząt 1281/6, program na II. kwart. 1282

Wojewódzki Zakład Badania Żywności i Przedmio-
tów użytku — przenies. z Pszczyny do Katowic
1283/9

Wychowanie Fizyczne i Przysposob. Wojsk. —
udział policji w świętach 1287/6

Wojskowy Wydział Głównej Komendy — bibliote-
ka 1287/aw. II.

Wyszkolenie — program na czerwiec 1293, sprost.
1295/12, ust. o zgromadz. 1299/8, lipiec i sierpień
1300/6

Warunki pobytu w P. D. Z. Ślązaczka i Nierodzim
1294/dod.

Vilnians Sumus (brosz. Milzinas) — odebr. deb.
1300/8

Di weltlage un unzere ojfgabe, Der najer etap
(brosz. Trockiego) — odebr. deb. 1300/8

Wojewódzkie granice — koordynacja służby polie.
1305/1, zmiana rej. 1313/6 i 7

Wykroczenia — właściwość władz sądowych i ad-
ministr. 1308/5

Wyszkolenie — program na wrzesień i październik
1309

Wiadomości — odebr. deb. poczt. 1315/6

Wolność — La liberte — odebr. deb. poczt. 1315/6

Woźatyj — odebr. deb. poczt. 1315/6.

Z.

Za industrjalizaciju — odebr. deb. 1241/6

Za kulturnu rewoluciju — odebr. deb. 1241/6

Zwalczenie radjopajęczarstwa 1242/1, 1263/5,
1276/8

Zagrożone miejsca — komender. służby 1248/2

- Zaświadczenia służby wojsk. b. ofic. i szereg. żandarmerji 1249/9
 Żandarmerja — ubieganie się o zaświadczenia służby wojsk. b. ofic. i szereg. 1249/9
 Zakaz uczęszczania do restauracji Grand 1250/7, odwoł. 1267/12
 Zniewagi — skargi prywatne — akt oskarżenia 1250/8
 Zakaz używania starych kopert, do przesyłek urzędowych 1251/3
 Zaliczanie do wysługi emeryt. czasu służby pełn. w char. sług pomocn. 1252/7
 Zwalczenie tajnego gorzelnictwa 1253/7, nagrody 1256/7
 Zniesienie K-dy Rez. przy K-dzie Pow. a utworzenie K-dy Rezerwy Pol. Wojew. Śl. 1256/4
 Zakaz handlu obnośnego w urzędach 1258/6
 Zabawa Sekeji Nare. P. K. S. — 1258/aw., 1260/aw.
 Życzenia świąteczne i noworoczne 1259.
 Zaświadczenia o służbie wojsk. b. państw. zaborecz. i Wojsku Polsk. — wydawanie 1263/4
 Zabezpieczenie spokoju publ. w czasie przejazdu poborowych 1263/7
 Zabawa P. K. S. 1264/aw.
 Zapiski dochodzeń dla sądów i doniesień karnych — sporządzanie 1268/6
 Zebracze poster. i inne — zniesienie dyżurów 1272/5
 Zemlewnasnyky obrywują płatniu, brosz. — odebr. deb. 1272/8
 Zguba, kradzież dokumentów — postęp. policji 1274/8, 1283/7
 Zwalczenie przestępstw spirytusowych 1275/2
 Zwalczenie radjopajęczarstwa 1263/5, 1276/8, 1315/8
 Ziemniaczany rak — pochwała za zwalczenie 1277/4

- Zezwolenia na urządzenie przedstaw. wędrown.
 kinoteatrów z aparat „Pathe-Baby” i tp. 1278/5
- Zwierzęta — świadectwa miejsca pochodzenia —
 wyszkolenie 1281/6
- Znamia narodom (druk Nutheforda) — odebr. deb.
 1284/7
- Zachowanie się funkcyj. w służbie przy legitym ofi-
 cerów nieznajom. w cywiln. ubran. 1287/aw. I.
- Zawody atletyczne P. Z. A. — apel o przybycie
 1289/aw.
- Zwalnianie osób poszukiwanych przez więcej władz
 1290/9
- Za miljonu audytorju — odebr. deb. 1295/7
- Za twerezist — odebr. deb. 1295/7
- Zgromadzenia — ustawa — szkolenie 1299/8
- Zaj Grajt (ks. P. Burgańskiego i S. Zeczmera)
 1300/8
- Zidynys — odebr. deb. 1300/8
- Zakłady i urzędy Polsk. Monop. Tyton. — wykaz
 1300/10
- Zawiadamianie Prokurat. o czynach karygodnych
 1300/12
- Zaświadczenia i informacje w spr. ubezpieczenio-
 wych — wydawanie przez policję 1300/14
- Zwalczanie potajemnego gorzelnictwa 1304/3
- Żandarmerja — nadanie Odznaki Pamiątkowej
 funkcyj. Pol. Woj. Śl. 1313/1.

„Samopomoc“ Policji Województwa Śląskiego w Katowicach

Bilans

Rachunek strat i zysków

Bilans „S a m o p o m o c y“ Policji Województwa Śląskiego
Spółdz. z ogr. odp. w Katowicach
za rok obrachunkowy 1931 w dniu 31 grudnia 1931 r.

380

Konta zasobowe	W dniu 31. 12. 1930 stan				O b r o t y w czasie 1. 1.—31. 12. 31				W dniu 31. 12. 1931 stan			
	czynny		bierny		winien		ma		czynny		bierny	
	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr
Kasa „Samopomoocy“ w Katowicach	439	72			301370	72	301605	10	205	34		
Pocztowa Kasa Oszczędności w Katowicach	161	28			241522	24	241513	08	170	44		
Miejska Kasa Oszczędności w Katowicach	64205	10			12390	39	60000	—	16595	49		
Papiery %/o	9057	—					3980	—	5077	—		
Dłużnicy za gwarancję	17440	81			98247	26	80422	65	35265	42		
Śląski Urząd Wojew. za akcję leczenia funkcyj.	15697	34			22725	86	31631	75	6791	45		
Nieruchomości „Ślązaczka“ w Zakopanem	123574	33					4657	97	118916	36		
Nieruchomość w Nierodzimiu	218156	07			21136	54	9685	85	229606	76		
Działka folwarczna w Nierodzimiu	17414	73			22039	20			39453	93		
Grunty w Wiśle	1480	51							1480	51		
Inwent. ogólny i urządzenia domów	49565	65			8115	01	5768	07	51912	59		

Inwentarz żywy i produkty rolne w działce folwarcznej	10817	51			3089	—	6611	11	7295	40		
Konta zlikwidowane.												
Bank Gospodarstwa Kraj. w Katowicach	267	—			481	—	748	—				
Zaliczki na budowę nowego domu w Nierodzimiu	17475	52			5348	12	22823	64				
Budynek kregielnia w Katowicach	6653	80			346	20	7000	—				
Kaucje			542	15	7408	—	6865	85				
Kasa Pośmiertna pozostałości na wypłaty			2462	60	2462	60						
Udziały członków „Samopomoocy“			42754	35	2214	35	1430	—			41970	—
„pobrane“ zwolnionych (niepobrane)							1477	35			1477	35
Pożyczka wewn. na budowę domu w Nierodzimiu			80892	44	2600	51	3940	59			82232	52
Wierzyciele			105000	—	10900	65	2497	44			96596	79
Depozyta oszczędnościowe członków			15263	52	19250	32	13877	35			9890	55
Rezerwa amortyzacyjna działki folwarcznej w Nierodzimiu							3244	77			3244	77

381

Konta zasobowe	W dniu 31. 12. 1930 stan				O b r o t y w czasie 1. 1.—31. 12. 31				W dniu 31. 12. 1931 stan			
	czynny		bierny		winien		ma		czynny		bierny	
	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr
Konto sum do rozrachowania . . .					72689	76	74958	67			2268	91
Kasa Pośmiertna udziały członków			2433	—	2	—	7	—			2438	—
„ „ fundusz zapas. .			47610	23	3622	33	11887	60			55875	50
Fundusz żelazny, dary i t. p. . .			1760	24			153	70			1913	94
„ zapasowy „Samopomocy“.			27376	04	27376	04						
„ nadwyżek bilansowych za lata ubiegłe			226311	80	11449	44					214862	36
	552406	37	552406	37	896787	54	896787	54	512770	69	512770	69

Katowice, dnia 15. lutego 1932 r.

Z A R Z Ä D

Prezes

(—) Kloske Ludwik, nadkom.

Sekretarz

(—) Dolata Ign., st. przod.

Rachunek strat i zysków „Samopomocy“ Policji Województwa Śląskiego
 Spółdz. z ogr. odp. w Katowicach
w dniu 31. XII. 1931 r. za rok obrachunkowy 1931.

						Kwota		Straty		Zyski	
						zł	gr	zł	gr	zł	gr
Koszta leczenia	.	.	.	.	wypłat w 1824 wypadk.	76421	21				
dtto dentystyczne	.	.	.	.	" " 690 "	18782	81				
razem						95204	02	95204	02		
Zapomogi połogowe	.	.	.	.	" " 328 wypadk.	11921	10				
pośmiertne dzieci	.	.	.	.	" " 56 "	3804	24				
nadzwyczajne	.	.	.	.	" " 24 "	2317	35				
zwolnionym	.	.	.	.	" " 1 "	63					
pośmiertne rodziców	.	.	.	.	" " 6 "	625					
inne wsparcia	.	.	.	.	" " 2 "	40					
razem						18770	69	18770	69		
Kasa Pośmiertna											
zgon żon. funkcyj.	.	.	.	.	" " 10 wypadk.	5000					
zgon funkcyj.	.	.	.	.	" " 12 "	12000					
zapomogi małżeńskie	.	.	.	.	" " 66 "	33000		50000			

1% wkładki miesięczne członków

Wkładki miesięczne do Kasy Pośmiertnej.

Stan z roku 1930 zł. 2440,20

Przelew z Rku. sum do rozrach. zł. 1,40

Wpływ za rok 1931 zł. 59438,—

Odchodzi przelew 20% na fundusz zapas. od kwoty
zł. 59438,—

Ma stan konta

Czynsze i odszkodowania.

Grunt w Wiśle zł. 50,—, śniadalnia zł. 325,—, krę-
gielnia czynsz zł. 240,—, kręgielnia nadwyżka z sprze-
daży 346,20 zł., razem zł.

Nadwyżka z wyd. Kalend. Polic. na rok 1931

Inne wpływy

Przelew na pokrycie strat z fund. zapas.

„ „ „ „ z rezerw bilans.

Katowice, dnia 15 lutego 1932 r.

Z a r z ą d

(—) Kłoske Ludwik, nadkom.
Prezes

Kwota		Straty		Zyski	
zł	gr	zł	gr	zł	gr
				105287	83
61887	60				
11887	60				
50000	—			50000	—
961	02			961	20
				9692	52
				249	19
Suma		205010	22	166184	74
27376	04				
11449	44			38825	48
		205010	22	205010	22

(—) Dolata Ign., st. przod.
Sekretarz

Wesoły kącik.

Pomiędzy kolegami:

Gustlik: Wiesz co, wczora, jakech był u Wolworta w sklepie, to naroz światło zgasło!

Franciek: Dużoś porwoł?

Gustlik: Nie, pierona, boch prawie stoł przy meblach!

W komisarjacie:

Policjant (w czasie przeprowadzenia dochodzeń w sprawie namawiania do krzywoprzysięstwa): Czy wam Antek Waligóra zapłacił co za to, żebyście zeznawali na jego korzyść?

Świadek: Nie!

Policjant: A czy wam obiecywał co?

Świadek: Tak, łobiecoł mi wszystkie kości połómac, jakby przegroł!

Hanys i galoty.

Hanys będąc pod gazem kupił od Karlika za 2,20 zł. galoty. Na drugi dzień odniósł mu je z powrotem, twierdząc, że są w nich mole. Ale Karlik wzbraniał się pieniądze zwrócić. Hanys wobec tego poszedł do poliej i doniósł Karlika za oszustwo. Karlik zapytany przez policjanta przy spisaniu protokołu, dlaczego wobec Hanysa tak nieprzymownie postępował, odpowiedział: „Ale panie wachmeistrze, czy ten Hanys, ten pieron głupi, myślał, iż mu tam za te 2,20 zł. kanarków nasadza?”

Przy spisaniu protokołu w komisarjacie.

Policjant do doliniarza Sruła Rodzące-drzewo: Ile lat pan sobie liczy?

S r u l: 26!

P o l i c j a n t: A dlaczego w dowodzie osobistym napisano, że 30?

S r u l: Bo cztery lata siedziałem we więzieniu!"

P o l i c j a n t: Więc żyje pan lat 30!

S r u l: Tak, ale czy i te cztery lata można nazwać życiem?

Botanik.

Chłapalski, amator kwiatów, spostrzega w oknie jednego z domów na wysokim parterze wyjątkowo piękną jakąś roślinę wiszącą o wspianiałych kwiatach. Postanawia je w krótkiej drodze zdobyć i najbliższej nocy robi z przyjacielem odnośną wyprawę.

Właśnie w chwili, gdy podsadził przyjaciela do okna, zjawia się z za rogu policjant.

— No, co to się tu dzieje? — pyta groźnie.

— Panie przodowniku — odzywa się Chłapalski — może pan przod. będzie łaskaw nie tak głośno. Tu w tem oknie mieszka nasz przyjaciel, któremu na jutrzejsze imieniny chcemy ustawić na oknie niespodziankę kwiatową...

— No, no, no..." — odzywa się policjant — „taką niespodziankę porządny człowiek może zrobić i jutro rano..." —

— Złaż-no pan stamtąd!

— Tak, tak — podchwytyuje skwapliwie Chłapalski, — pan przodownik ma rację, — złaż zaraz stamtąd... A zabierz też po drodze te kwiaty, któreś tam postawił — przyniesiemy je mu tutaj jutro...

**KUPUJCIE W FIRMACH,
OGŁASZAJĄCYCH SIĘ**

W KALENDARZYKU

POLICJI WOJEW. ŚLĄSKIEGO

Hefner i Berger

Elektrotechn. Zakłady Przemysłowo-Handlowe

Oddział:

KATOWICE, ul. Marjacka 7

Telefon 828

Centr.: Kraków, ul. Ś. Anny 3, tel. 4153, 3760

D o s t a w a

**wszelkich materiałów
instalacyjnych dla potrzeb
kopalń, hut, fabryk
i instalatorów**

677

P O R C E L A N A

STOŁOWA: biała i dekorowana

APTECZNA I LABORATORYJNA

ELEKTROTECHNICZNA: instalacyjna jak:
izolatory, rolki, tulejki, fajki, rozetki su-
fitowe i t. p.

MONTAŻOWA, jak: gniazda, wyłączniki,
oprawki, bezpieczniki, armatury herme-
tyczne i t. p.

IZOLATORY do wysokiego napięcia do
35 000 V.

GIESCHE S. A.

FABRYKA PORCELANY KATOWICE — BOGUCICE.

675

„ROBUR“

ZWIĄZEK KOPALŃ GÓRNOŚL. KATOWICE

POWSTAŃCÓW 49

Tel. Katowice: Międzymlastowe 2627 do 2630
Miejscowe 2631 do 2634
Adres telegr. „ROBUR“ KATOWICE

**DOSTARCZA: pierwszorzędnego węgla
kamiennego z własnych kopalń:**

Gotthard, Paweł, Lithandra, Wawel, Wolfgang,
Hr. Franciszek, Eminencja, Pokój, Śląsk,
Niemcy, Donnersmarck, Blücher, Emma, Anna
Römer, Charlotte, Hildebrand, Artur i Menzel
(Wirek).

**Pierwszorzędnego koksu z własnych
koksowni: Emma, Wolfgang, Pokój i Gott-
hard. Pierwszorzędnych brykietów
z własnych brykietowni: Emma i Römer.**

Roczne wydobycie wynosi około 40 %
ogólnego wydobycia Górnego Śląska.

Własne urządzenie portowe w Gdyni pod firmą:

„POLSKAROB“
Polsko-Skandynawskie Tow.
Transportowe S. A. w Gdyni.

Zastępstwa w kraju:

„Silemin“ Sp. z ogr. odp. Warszawa, ul.
Mazowiecka nr. 2. — „Silesia“ Tow. z ogr.
por. Poznań, ul. Gwarna 8. — Schlaak
i Dąbrowski T. z o. p. Bydgoszcz, ul. Ber-
nardyńska 5. — „Polskie Towarzystwo
Handlowe Sp. Akc. Kraków, ul. Sławkow-
ska 1. — „Silesiana“ Sp. z ogr. odp. Lwów,
Legjonów 1. — „Konsorcjum“ Sp. z ogr.
odp. Łódź, Przejazd 62.

CONCORDIA

IMPORT :: SP. AKC. :: EKSPORT
KATOWICE, ul. SOKOLSKA 4

Telefony: 205 266 2075

Chemikalja dla przemysłu i aptek, kwasy, chemikalja służące dla przeprowadz. analizy, żywica, laki, pokost z oleju lnianego, szellak, farby oliwne, minje, biel cynkowa, gliceryna, klej, gips alabastrowy, siarka sycylijska.

Sprzedaż tylko hurtownie!

630

Syndykat Polskich Hut Żelaznych

Sp. z ogr. odp.

Katowice, ulica Lompy 14

Telefony : 627, 628, 860, 861, 1559 i 2658

LIGNOZA

SPÓŁKA
AKCYJNA

647

FABRYKI:

**w Krywałdzie, pow. Rybnicki
w Pniowcu, pow. Tarnogórski
w Bieruniu St., pow. Pszczyński**

Wszelkie materiały wybuchowe
i środki zapalcze,

Papiery drzewne i bezdrzewne:
piśmienne, drukowe, ilustracyjne,
rysunkowe i offsetowe

Generalna Dyrekcja:
Katowice, ul. Dworcowa 13
Telef.: 1355, 1520 i 2958

Karola Büttnera Synowie

**FABRYKI SUKNA
I RĘCZNY WYRÓB DYWANÓW**

BIELSKO

TELEFONY NR. 1095 i 2409

655

Henryk Braun

Fabryka sukna i Zakłady włókiennicze

Bielsko, ul. Inwalidzka Nr. 3

Telefon 1364 ∴ Skrytka pocztowa 249

Specjalności: Sukno dla umunduro-
wania policji i wojska. Włóczki do
robót ręcznych, jedwab sztuczny
do haftowania i do szydełkowania.

654

M y d ł o

631

Kollontay z pralką

jest lepsze...

pierze — chroni — oszczędza

OTOŃ RASNER

KATOWICE

Telefon 67

ul. Poprzeczna 4

**Najstarszy specjalny skład
Delikatesów, Win, Likierów
Dziczyzny — Drobiu i ryb**

Specjalnie polecamy :

602

Kawę - Herbatę - Czekolady

RYBNICKIE

648

GWARECTWO WĘGŁOWE

Katowice, ul. Powstańców 49

Tel. 2—17, 2—31, 3—82, 7—91

„S A M“ SPÓŁKA AKCYJNA MÜNSTERMAN KATOWICE

Tel. 11 i 577

Rok założ. 1881

Odlewnia żelaza i bronzu, Fabryka armatur
i maszyn

CIĘŻKIE ARMATURY dla przewodów paro-
wych, wodnych, gazowych, naftowych, a to:
zasuwki, zawory, kurki, hydranty, studnie i t. d.
WSZELKIE PRZYBORY KANALIZACYJNE
i **WODOCIĄGOWE. BRONZY FOSFOROWE,**
KWAŚOODPORNE i SPECJALNE

BRONZY KUTE o wytrzymałościach aż do
100 kg/mm.

629

Katalogi i prospekty bezpłatnie

Mistrz rzeźnicki

A. POLOCZEK

K A T O W I C E

ul. Plebiscytowa 7 — Telefon 1722

**Poleca swoje pierwszorzędne
w y r o b y**

601

H. Sedlaczek

Spółka z o. odpow., założ. 1786

TARNOWSKIE GÓRY

**Hurtownia Win
Destylacja i Fabryka Likierów
Filja: Królewska Huta**

**Specjalność:
„Sedlaczek Stary Tarnowicki“
i „Kochanka“**

640

Syndykat dla Produktów Smółcowych Sp. z o. o.

Katowice

Sprzedaż wspólna produktów smółcowych

Związku Koksowni Sp.
z o. o., w Katowicach

i Carbochemji Sp. z o. o.,
w Katowicach

Smoła prepar. i dest.

Smoła drogowa

normowana we wszystkich żądanych konsystencjach do smołowania nawierzchniowego, do smołowania wgłębnego, z domieszką bituminu antracenową.

Pak twardy

w kawałkach i blokach.

Lepnik

zwykły i specjalny.

Lakier do żelaza

Olej

impregacyjny, kreozytowy, do ogrzewania, do pędzenia motorów, karbolineum

Naftalina

surowa (prasowana), czysta w łuskach, czysta w kryształach, czysta w kulkach.

Antracen

surowy 40%-owy.

Pirydyna

do skażania spirytusu, dla celów tekstylnych, zasady pirydynowe wysoko wrzące.

Żywica kumaronowa

jasna i ciemna, lakier kumaronowy.

Kwas karbolowy

fenol krystaliczny i płynny, surowy kwas karbolowy 15 — 20% — 80%.

Krezol

surowy Ph. G. 4
surowy Ph. G. 5/6.

ETABLISSEMENT KESSEL

KATOWICE, Marjacka 27 - Tel. 1376

◆
Codziennie od godz. 20
TANIEC TOWARZYSKI
Międzynarodowa kuchnia
◆

w każdą niedzielę i święta Five o'clock itp.

665

300 LAT ISTNIENIA

Żądajcie tylko pierwszorzędne

PIWO

szlachetne

Browaru Książęcego

w Tychach, Górny Śląsk

668

300 LAT ISTNIENIA

300 LAT

300 LAT

Eugenjusz Quass

hurtownia towarów kolonialnych

RADZIONKÓW

Telefon Tarn. Góry 10-52

W. Jarantowski

Dom towarowy

RADZIONKÓW

ul. św. Wojciecha — telefon 45

FELIKS RUTKOWSKI

TARNOWSKIE GÓRY

Rynek 18

Telefon 1087

Parowa fabryka najwyborniejszych wódek i likierów

**Hurtownia najwyborniejszych win krajowych
i zagranicznych**

641

Specjalność:

Znakomite i znane wszędzie koniaki „Felikshausen“

WYRÓB CUKIERKÓW

oraz

hurtownia czekolady wszystkich firm

H. SZTAJER

Katowice, ul. Andrzeja 3.

673

R. Hoffmüller

Zegarmistrz

Katowice

ul. 3. Maja 11

K. KRAUSE

właściciel: KAZIMIERZ KRAUSE

650

KRÓL. HUTA : RYNEK

Rok założenia 1906 Telefon 753

Chemikalja. farby. lakiery, pokost, terpentyna, klej, szelak i pendzle. :- Olej i wosk do podłóg. :- Wiórki stalowe, papier toaletowy. :- Benzol, benzyna, oleje motorowe, smary. :- Artykuły opatrunkowe. Środki dezynfekcyjne :- Pochodnie woskowe, ognie sztuczne.

Najtańsze źródło zakupu dla

HUT, KOPALŃ I URZĘDÓW

649

Wielką przeszkodą dla
was jest, gdy źle widzicie!

Dajcie wasze szkła wykonać
w firmie

Gräbsch

„Optyk i Foto“

Król. Huta

ul. Wolności 5. Tel. 545.

BANQUE FRANCO-POLONAISE BANK FRANCUSKO-POLSKI

Spółka Akcyjna w Paryżu

Kapitał: 50 milionów franków

Centrala:

PARIS, 15 Rue des Pyramides

Oddziały:

KATOWICE, ul. Dyrekcyjna 9

WARSZAWA, Czackiego 4

GDĄŃSK, Hundegasse 127

ŁÓDŹ, Piotrkowska 67

CZĘSTOCHOWA, Piłsudskiego 9

POZNAŃ, 3-go Maja 5

Adres telegraficzny: bafrapolab

Tel. 1199, 2066, 3023

**Załatwia
wszelkie operacje, wchodzące
w zakres bankowości.**

Skład sukna, jedwabiu i płócien,
towarów modnych damskich
i męskich

Jan Prochaska

B i e l s k o

ul. Jagiellońska 1, 3, 4

Oddział sportowy i podróżny
Wyrób pierwszorzędnej bielizny
męskiej

661

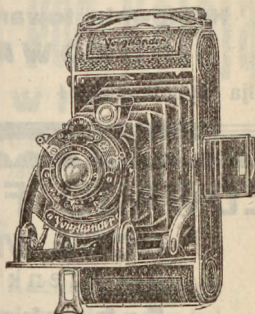
APARATY FOTOGRAFICZNE

wszystkich światowych
fabryk w dużym wyborze
poleca na dogodnych
warunkach spłaty firma

**J A K Ó B
S C H A R F
K A T O W I C E**

ulica 3-go Maja 32

Telefon 28-78

Cenniki wysyłamy na żądanie bezpłatnie

662

KACZMARCZYK K.

637

TARN. GÓRY

ul. Krakowska 5

Telefon 1155

Skład bławatny i wszelkiego rodzaju okryć damskich i męskich

Cukiernia Rynkowa - A. KLUPSCH

628

KRÓL. HUTA

Telefon 1566

Skrytka pocztowa 68

Przyjemny lokal zebraniowy

Przyjmuje się zamówienia poza dom

W każdą środę „Five o'clock tea“

LEON PIECZKA

627

Hurtownia towarów kolonialnych

NOWA WIEŚ

Filja Rybnik, tel. 64

Telefon 80-81

EDWARD FRANOSZEK

NOWA WIEŚ G. Śl.

ul. Sienkiewicza 8

Fabryka czapek

Dostawca dla Głównej Komendy Policji

625

KAWIARNIA

KATOWICE

ul. Wojewódzka 16.

Telefon 24—17

urządzona według najnowszych
wymagań komfortu

**Poleca się dobrze przechowywane pi-
wa, oraz likiery, koniaki, wina kra-
jowe i zagraniczne.**

Łaskawym względem Szan. Publiczności
poleca się

Maksymiljan Lamla
gospodarz

603

Restauracja Pod Koleją

KATOWICE

ul. Wojewódzka 15

Tel. 2486

**Poleca się dobrą kuchnię i dobrze
przechowywane piwo i trunki**
Lokal otwarty do godziny 1-szej w nocy

608

Restauracja - Hrabia Reden

Nowy zarząd:

Karol Wilimski, Król.-Huta

**ul. Krakowska 7,
telef. 1-50, 10-65**

686

Nordia - Hawe

**Fabryka konserw rybnych
DZIEDZICE ŚLĄSK**

Telefon 14 i 81

Poleca swoje wyroby bezkonkurencyjnej jakości. Dziennie świeże wędliny rybne, ryby pieczone

**Konserwy detaliczne, konserwy konsumowe
majonezy, ryby w galarecie, korki sardelowe**

701

Fabryka konserw i wyrobów mięsn.

Rudolf Vogl

B I E L S K O

652

Sklep: Rynek 30, telef. 15-38

Fabryka: ul. Wyspiańsk. 15,
telef. 16-38

P o l e c a :

Pierwszorządne wyroby mięsne oraz
specjalny wyrób konserw mięsnych

„R I A L T O“

KINO DŹWIĘKOWE

651

Największe kino na Górnym Śląsku, wyświetlające
filmy wytwórni europejskich i amerykańskich

We wtorki i piątki zmiana programu

K A T O W I C E

ul. św. Jana 24

Telefon 831

ALBORIL

645

najlepszy środek do prania.

Alboril mydło do prania i mycia.

APTEKA MIEJSKA

KATOWICE, Rynek 3. Tel. 24-32

Właśc. Dr. Walenty Sojka

Sporządza się recepty prywatne i wszystkich Kas Chorych.

Laboratorja chemiczno-analityczne wykonują analizy moczu najnowszymi instrumentami oraz analizy środków spożywczych technicznych i farmaceutycznych.

Wielki skład specyfików krajowych i zagranicznych i naturalnych wód mineralnych. Kąpiele lecznicze. Wina medycynalne.

612

Fryderyk Kotzolt

Mistrz blacharski

Założono 1871

Założono 1871

Oddział I. Wykonywanie robót blacharskich dla kopalń i hut, jakoteż wszelkich robót dekarских, blacharskich i instalacyjnych.

Oddział II. Magazyn sprzętów domowych i kuchennych, towarów galanteryjnych i artykułów na podarki.

NOWA WIEŚ

626

Telefon nr. 23

ul. Sienkiewicza 2

Józef Palowski

678

**FABRYKA WÓD MINERALNYCH
I HURTOWNIA PIWA**

KATOWICE

ul. św. Jacka 9

Telef. 22-58

**Pierwszorzędny Zakład Fryzjerski
dla Pań i Panów**

SPRZEDAŻ ARTYKUŁÓW KOSMETYCZNYCH

Salon Langer

KATOWICE, św. Jana 15

tel. 29-87.

681

MLECZARNIA ZDROWIA

KATOWICE, ul. Dworcowa 13

Telefon 2584

Jedyny lokal bezalkoholowy na miejscu

Specjalność: tanie i pożywne

śniadania, obiady, kolacje

Kuchnia pod zarządem znakomitego polskiego
kuchmistrza

679

A. PANOFSKY Tarn. Góry
Telefon 30

Hurtownia Towarów Kolonjalnych

**Elektr. palarnia kawy, fabr. likierów
i sprzedaż hurt. i detaliczna wódek
i likierów.**

638

FIEDLER i GLASER

Katowicki młyn parowy

Katowice

Młyńska 6-10

Adres telegr.: „Młyn parowy“

Telefon nr. 9

ZBOŻE

MAKA

OTRĘBY

Restauracja

Zdrój Okocimski

KRÓLEWSKA HUTA

Rynek 4

obok Ratusza

właśc. W. Jendrzej

619

A. GRÜNTHALA W^{WA}

właśc.: ZYGFRYD HUPPERT

KATOWICE — Rynek 13

620

Bielizna damska i męska

Alojzy Szeibert

Mistrz krawiecki

KRÓL. HUTA

ul. Jagiellońska 5

Telefon 15-91

Śląski Przemysł Drzewny

Sp. z ogr. por.

KATOWICE, ul. Zielona 32

tel. 11-28

Restauracja

wł. W. Dworowy

KATOWICE, ul. M. Piłsudskiego 4 :; Tel. 319
poleca swą oddawna znaną dobrą kuchnię i dobrze
prowadzony bufet, znane z dobroci piwa i napoje.

LUDWIK SKRZYPEK

Pierwszorzędny zakład obuwia na miarę

KATOWICE, ul. Kościuszki 38

Specjalność: Długie buty do konnej jazdy dla pań
i panów, jak również lakierki oficerskie (Styblety).
— Zastosowuję przy nogach anormalnych najnowszą,
kilkakrotnie patentowaną metodę. — Obuwie luksu-
sowe damskie, męskie i dziecięce. — Reparacje
wykonuje się starannie, tanio i terminowo. 609

O. B. DULA

KATOWICE

UL. SŁOWACKIEGO 20

621

Największa Składnica Sportowa

„SPORT“ Katowice, 3 Maja 22 - tel. 22-50

poleca wszelkie artykuły sportowe najlepszej jakości.
Wyłączna reprezentacja największych fabryk artykułów sportowych krajowych i zagranicznych.

613

Wiktor Deutsch

Telefon 1194

Tarn. Góry

Piastowska 4

Rowery, maszyny do szycia i pisanie, gramofony, instrum. muzyczne, artykuły sportowe, Na raty! wózki dziecięce. Na raty!

636

ALOJZY HOFFMANN

Mleczarnia hurt i detal
masła, mleka, sera i jaj

605

KATOWICE

Stawowa 17

Telefon 1523

Drogerja E. Schulz nast.

wł. Józef Olejniezak, Katowice 3 Maja 5

Zał. 1869

Tel. 1241.

Perfумы krajowe i zagr., mydła w wielkim wyborze.
Farby, pokosty, lakiery i pendzle. Artykuły chirurg.

616

R. Rabinowitz i Synowie

Fabryka sukna
i towarów modnych

659

BIELSKO, Mickiewicza 33
Telefon 2799 — Fabryka 1552

ANTONI MISIĄG

Bielsko — Wzgórze 6

658

...

Pierwszorzędna restauracja, podawanie
ciepłych i zimnych potraw, piwa i t. d.

KAROL KULAS RESTAURACJA

657

PSZCZYNA, ul. Wolności 3

KRZYSZTOFORSKI, Dziedzice 174

656

Telefon 7 **ŚLĄSK CIESZYŃSKI** PKO. 30.279

Parowa fabryka najprzedniejszych wódek polskich,
koniaku, rumu, likierów, nalewek i prawdziwych
soków owocowych. Hurtowa sprzedaż doborowych
win owocowych i zagranicznych — poleca swoje
słynne z dobroci wyroby po cenach konkurencyjnych

SIDOLnajlepszy i znany środek do
czyszczenia wszelkich metali**LODIX**

najlepsza pasta do obuwia

SIGELLAnajlepszy воск do frotero-
wania**SIRAX**najlepszy środek do szoro-
wania mydlanej jakości**SIEGEL I SKA SP. Z O. O.**

Fabryka chemiczna - Katowice II - Tel. 2800

667

Powszechne Towarzystwo Elektryczne AEG

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Marjacka 23

Katowice

Telef. 173-175

Silniki elektryczne. Maszyny do spawania elektryczne. Wózki elektryczne. Mierniki spalinowe „Ranarex“. Prostowniki rtęciowe. Wykonanie instalacji światła i siły. Żarówki „OSRAM“. Specjaln.: Automaciki „Elfa“. Większy skład w miejscu. Najkorzystniejsze źródło dla sprzedawców.

672

Obrączki ślubne

w pierwszorzędnym wykonaniu

W największym wyborze - zegary - wyroby złote i srebrne. Najtańsze ceny.

Emil Stiller Katowice, 3. Maja 36

674

Bernard Rossa i Ska

Import kawy, herbaty i kakao,
własna palarnia kawy

KRÓL. HUTA

Telefon 1411

ul. Mickiewicza 18

696

642

Kupujcie

*Mydło
Mtotek i Perlik*

Jüttner i Bolek

Budowniczo

BIELSKO

ul. Blichowa 74

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE:

Tartak parowy

Cegielnia parowa

Stolarnia parowa

Własny tor przemysł.

Telef.: biura budowl. 1744 stolarni i tartaku 1900
cegielni 10-38

Wykonują wszelkie w zakres budownictwa wcho-
dzące roboty, dostarczają materiały tarte, stolarkę
budowlaną, cegły i dreny 653

Specjalna sprzedaż kanarków

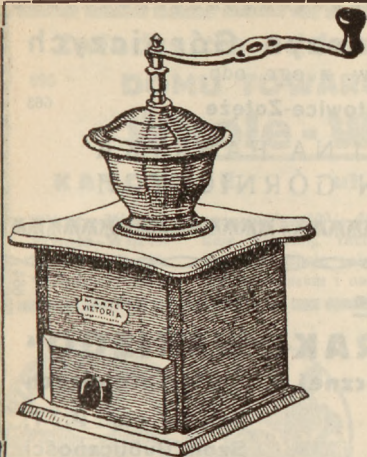
ptaków krajowych i egzotycznych jak: papug
papużek, kolibrów i słowików chińskich. Poleca
też malpy, psy rasowe oraz rybki egzotyczne, akwarja,
klatki i wszelkie pokarmy. Przyjmuje się ptaki
i zwierzęta do wypychania.

Zakład zoologiczny

J. CIESZINGER Katowice

ul. Kochanowskiego 13

700/5

Karol Bilowicki

**I Ska CIESZYN
ŚLĄSK**

**Fabryka młyn-
ków do kawy
I różnych sprzę-
tów kuchennych**

Telefon 142

Adolf Dörfler, Katowice

Telefon 10-01 Rynek 12 Telefon 10-01

DOM SPECJALNY

Modnych Robót Ręcznych

Warsztat

artystycznego wyszy-
wania chorągwi, sztan-
darów i paramentów
kościelnych.

Wielki wybór

wszystkich materiałów
dla wyszywania i dla
robót na drutach, fi-
ranki, koronki, naryso-
wane i gotowe roboty
ręczne. 614

Fabryka Maszyn Górniczych

Tow. z ogr. odp.

Katowice-Załęże

663

SPECJALNA FABRYKA
MASZYN GÓRNICZYCH

Znana restauracja

664

„BARU KRAKOWSKIEGO“
przy ul. Poprzecznej Nr. 19 w Katowicach

poleca się P. T.
Szan. Publiczności

WIELKI BAZAR

669

ALBERT MARKUS

Telefon 2333 Katowice 3-go Maja 22

Bogaty wybór podarunków — wszelkie urządzenia
gospodarcze i gastronomiczne. Artykuły zabawkowe

AUTO — DYNAMO

KAROL MANDRYS

KATOWICE, ul. Konopnickiej 5

O. K. Z. Telefon 28-23

Wykonuje wszelkie reparacje elektr.- samochodowe.
Ładowanie wszelkich akumulatorów i nawijanie
dynamów

670

695

Zwiedzajcie oddziały i składy**DOMU TOWAROWEGO****Whole - Worth****KATOWICE,****ul. 3-go. Maja 9****Whole-Worth**zaoszczędza 50⁰/₀ dotychczasowych wydatków**Whole-Worth**

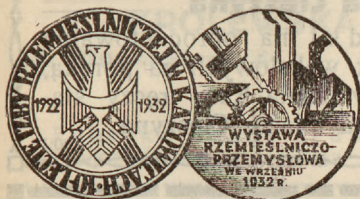
daje rzetelną, fachową i szybką obsługę

Whole-Worth

daje gwarancję pełnej wartości ceny kupna

Whole-Worth

jest najlepszym i najtańszym źródłem zakupu

Magazyn futer i wyrób
czapek. Przybory wojsko-
we i uniformowe.

JAN WIEROŃSKI

683

K R Ó L - H U T A

ul. Marszałka Piłsudskiego 1

Zygfryd Bochner i Ska., Dziedzice

Telefon nr. 24 Sp. z ogr. por. Telefon nr. 24

Generalny przedstawiciel na Polskę fabryki
kolońskiej wody Nr. 4711 Glockengasse gegen-
über d. Pferdepst

Ferd. Mülhens, Köln a. Rhein

698

Z A G Ł O B A

697

Spółka z ogr. odp.

Parowa fabryka likierów i wódek
Hurtowy handel piwem i wlnami

Król. Huta

ulica 3-go Maja 23-25 Telefon 16

Komunalna Kasa Oszczędności **miasta Cieszyna**

przyjmuje wkładki na oprocentowania
 i udziela pożyczek wekslowych za poręką.
 Za wszelkie zobowiązania Kasy ręczy sta-
 tutowo Gmina miasta Cieszyna

700|1

KINO „CASINO“

Katowice, Poprzeczna 17/19

ZAWSZE

PIERWSZORZĘNY

REPERTUAR

691

ZYGMUNT KOHN i SYNOWIE

Rok zał. 1846

Telefon 168

FABRYKA SKÓR

CIESZYN, Wojew. Śląskie

700|2

Śląska fabryka likierów i wódek

„UL“

682

Sp. z o. p.

Wielkie Hajduki

Telefon 5-37

AUGUST BOTZEK
KRÓLEWSKA HUTA

ul. Głowackiego 4 — telefon 12-36

684

**Fabryka pasów transmisyjnych
i wszelkich wyrobów siodlarskich**

**Kupno i sprzedaż używanych i nowych mebli, maszyn,
aparatów i t. p.**

688

BAZAR MEBLI

wiaśc. M. Warszawski,

KATOWICE, Kościuszki 12

**Szyldy szklane, emalj. i mosiężne dostarcza wytwór-
nia szyldów**

687

W. Kaufmann, Katowice

M. Piłsudskiego 23.

telefon 24-08

Mędlewski & Co

Ziemiopłody-przetwory młynarskie

689

KATOWICE

Sokołska 3

telefon 6-31

"RORI"

700/3

Fabryka Kartonaży

Józef Serok

CIESZYN

Własna drukarnia i litografia.

**Fabryka okien, drzwi, mebli
i tartak parowy**

700/4

JAN SKRIVANEK

CIESZYN, Śląsk Polski

GUSTAW BERGER

Fabryka wędlin i skład mięsa

685

KRÓL. HUTA

ul. Wolności 15

Kupuję złoto i srebro na własny wyrób, płacę najwyższe ceny.—Polecam wielki wybór zegarków i obrączki ślubne, po bardzo niskich cenach

GUTTMANN, KATOWICE

Marjacka, zakład zegarmistrzowski

690

**Najlepiej i najtaniej mieszkać, jeść, pić i bawić się można
w Cieszynie**

700/6

POD BRUNATNYM JELENIEM

Telefon 140

Główne miejsce spotkań wszystkich przyjeżdżających.

Fabryka wyrobów mięsnych i śniadalnia

Alfred Nebel

ul. 3 Maja 14

:-:

Telefon 1387

Specjalność: nogi wieprzowe 610

Dom towarowy 623

Karol Schwerin

Rynek 4

KATOWICE G. ŚL.

Zał. 1874

Sprzęty domowe i kuchenne. — Szkło i porcelana.
— Towar galanteryjne i zbytkowe. — Wózki dla
dzieci. — Zabawki. — Łóżećka dla dzieci.

Ściśle stałe ceny!

Znana restauracja

FLANKA

w BIELSKU 660

poleca swą znakomitą kuchnię.

Ogród i restauracja 617

„Góra Redena”

dzierżawca **ZYGMUNT STAŃCZYK**

Codziennie koncert orkiestry wojskowej

Friemann i Wolf

Sp. z ogr. odp.

632

**FABRYKA LAMP GÓRNICZYCH
W KATOWICACH**

HERMAN HOLZMANN

KATOWICE, ul. Teatralna 2. Telefon 201

Zapotrzebowanie dla lekarzy i szpitali.

Fabryka instrumentów chirurgicznych i aparatów ortopedycznych. Specjalność: Dowolnie ruchome protezy, meble dla celów operacyjnych, mikroskopy, elektr. med. aparaty, sztuczne słońce, sterylizatory, opatrunki. Warsztat reparacyjny. Zakład niklowania.

634

Wszelkie druki

wykonują najlepiej

Zakłady Graficzne

K. M I A R K A

Spółka Wydawnicza z ogr. por. w Mikołowie

FABRYKA KABLI CLEMENT ZAHM

Spółka z ogr. odp.

DZIEDZICE, ul. Legjonów 194, Woj. Śląsk.

Adr. telegr.: Kabel Dziedzice — Telefon Nr. 1
Wyrabia wszelkiego rodzaju przewodniki elektryczne
tak dla silnego jak i też słabego prądu, oraz rurki
izolacyjne (bergmanowskie).

Oprócz tego wchodzi w zakres produkcji jako specjalność: przedziwo leońskie, sznury dzwonkowe, telefoniczne i radjowe, linki antenowe miedziane i srebrzone, druty schematowe, montażowe, nawojowe w bawełnie i jedwabiu, jak również lakierowane, oraz kabelki lakierowane do samochodów i samolotów.

699

Textyl Katowice

Rynek 5, róg ul. Zamkowej, tel. 1109

3-go Maja 10 — tel. 2027

Fabryczne składy materiałów wełnianych, jedwabnych, lnianych, bawełnianych, firany, story, dywany, chodniki, materiały dekoracyjne. Specjalny oddział materiałów i sukien męskich oraz przyborów krawieckich.

Najniższe ceny

Solidna obsługa

606

ZAMAWIAJCIE

_____ dzieła Mickiewicza

_____ Krasińskiego

_____ Słowackiego

_____ Kondratowicza

_____ Lenartowicza

_____ P o l a

_____ Ks. Damrotha

_____ książki treści religijnej

_____ ludowe

_____ dla młodzieży

w znanej

Spółce Wydawniczej

K. MIARKA

Sp. Wyd. z o. p.

w Mikołowie

Żądajcie katalogów

Przy większych odbiorach udzielamy wysokich rabatów. — Książki można nabyć także na raty.

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000851405

I 3610/0/1933

SL